

Faunabeheerplan Zeeland 2010 - 2014

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op andere wijze ook, zonder schriftelijke toestemming van de voorzitter van de faunabeheereenheid Zeeland

Voorwoord

Voorwoord	2
1 Context en doel van het faunabeheerplan	10
1.1 De beheerorganisatie	10
1.2 Opdracht en begeleiding Faunabeheerplan	12
1.3 Doel, status en functie van dit faunabeheerplan	12
1.4 Wettelijke eisen voor het Faunabeheerplan	15
2 Bestuurlijke uitgangspunten	17
2.1 Wettelijk kader	17
2.2 Uitzondering op de bescherming	17
2.3 Bevoegdheden van “de jager”	18
2.4 Vrijstelling ex artikel 65	19
2.5 Aanwijzing ex artikel 67	21
2.6 ontheffing ex artikel 68	22
2.7 Faunabeheer als onderdeel van het provinciale natuurbeleid	23
2.8 samenvatting provinciale beleidsregels faunabeheer	24
2.9 Beheer en schadebestrijding in Natura 2000 gebieden	25
3 Gebiedskarakter en schade; bestrijding en beheer	28
3.1 Beknopte karakteristiek provincie als beheergebied	28
3.2 Schade	29
3.3 Uitgangspunten bij schadebestrijding en beheer	31
4 Wilde eend	32
4.1 Relevante biologische informatie	32
4.2 Ontwikkeling en verspreiding	32
4.2.1 Populatie	32
4.2.2 Verspreiding	34
4.2.3 ontwikkeling van de schade	34
4.3 Beheer in de voorgaande planperiode	35
4.4 Noodzaak voor beheer	35
4.4.1 In te zetten preventieve middelen	36
4.5 Doelstelling en uitvoering beheer	36
5 Smient	37
5.1 Relevante biologische informatie	37
5.2 Ontwikkeling en verspreiding	37
5.2.1 Populatie	37
5.2.2 Verspreiding	38
5.2.3 Ontwikkeling van de schade	39
5.3 Beheer in de voorgaande planperiode	39
5.4 Noodzaak voor beheer	40
5.4.1 In te zetten preventieve middelen	41
5.5 Doelstelling en uitvoering beheer	41
6 Overzomerende grauwe gans	42
6.1 Relevante biologische informatie	42
6.2 Ontwikkeling en verspreiding	42
6.2.1 Populatie	42
6.2.2 Verspreiding	43
6.2.3 Ontwikkeling van de schade	44
6.3 Beheer in de voorgaande periode	44
6.4 Noodzaak voor beheer	46
6.5 Doelstelling en uitvoering beheer	46
6.5.1 In te zetten preventieve middelen	48

7	Overzomerende kolgans	49
7.1	Relevante biologische informatie	49
7.2	Ontwikkeling en verspreiding	49
7.2.1	Populatie	49
7.2.2	Verspreiding	49
7.2.3	Ontwikkeling van de schade	51
7.3	Beheer in de voorgaande periode	51
7.4	Noodzaak voor beheer	51
7.5	Doelstelling en uitvoering beheer	51
7.5.1	In te zetten preventieve middelen	52
8	Overzomerende brandgans	53
8.1	Relevante biologische informatie	53
8.2	Ontwikkeling en verspreiding	53
8.2.1	Populatie	53
8.2.2	Verspreiding	54
8.2.3	Ontwikkeling van de schade	55
8.3	Beheer in de voorgaande periode	56
8.4	Noodzaak voor beheer	56
8.4.1	In te zetten preventieve middelen	56
8.5	Doelstelling en uitvoering beheer	56
9	Overwinterende grauwe gans	57
9.1	Relevante biologische informatie	57
9.2	Ontwikkeling en verspreiding	57
9.2.1	Populatie	57
9.2.2	Verspreiding	57
9.2.3	Ontwikkeling van de schade	58
9.3	Beheer in de voorgaande planperiode	59
9.4	Noodzaak voor beheer	60
9.4.1	In te zetten preventieve middelen	60
9.5	Doelstelling en uitvoering beheer	60
10	Overwinterende kolgans	62
10.1	Relevante biologische informatie	62
10.2	Ontwikkeling en verspreiding	62
10.2.1	Populatie	62
10.2.2	Verspreiding	63
10.2.3	Ontwikkeling van de schade	63
10.3	Beheer in de voorgaande planperiode	64
10.4	Noodzaak voor beheer	65
10.4.1	In te zetten preventieve middelen	65
10.5	Doelstelling en uitvoering	65
11	Overwinterende brandgans	67
11.1	Relevante biologische informatie	67
11.2	Ontwikkeling en verspreiding	67
11.2.1	Populatie	67
11.2.2	Verspreiding	67
11.2.3	Ontwikkeling van de schade	68
11.3	Beheer in de voorgaande periode	69
11.4	Noodzaak voor beheer	69
11.4.1	In te zetten preventieve middelen	69
11.5	Doelstelling en uitvoering	69

12	Rotgans.....	70
12.1	Relevante biologische informatie.....	70
12.2	Ontwikkeling en verspreiding.....	70
12.2.1	Populatie.....	70
12.2.2	Verspreiding.....	70
12.2.3	Ontwikkeling van de schade.....	71
12.3	Beheer in de voorgaande planperiode.....	72
12.4	Noodzaak voor beheer.....	72
12.4.1	In te zetten preventieve middelen.....	72
12.5	Doelstelling en uitvoering.....	72
13	Knobbelzwaan.....	73
13.1	Relevante biologische informatie.....	73
13.2	Ontwikkeling en verspreiding.....	73
13.2.1	Populatie.....	74
13.2.2	Verspreiding.....	75
13.2.3	Ontwikkeling van de schade.....	76
13.3	Beheer in de voorgaande planperiode.....	77
13.4	Noodzaak voor beheer.....	77
13.4.1	In te zetten preventieve middelen.....	77
13.5	Doelstelling en uitvoering.....	77
14	Meerkoet.....	78
14.1	Relevante biologische informatie.....	78
14.2	Ontwikkeling en verspreiding.....	78
14.2.1	Populatie.....	78
14.2.2	Verspreiding.....	80
14.2.3	Ontwikkeling van de schade.....	80
14.3	Beheer in de voorgaande periode.....	81
14.4	Noodzaak voor beheer.....	81
14.4.1	In te zetten preventieve middelen.....	81
14.5	Doelstelling en uitvoering.....	81
15	Waterhoen.....	82
15.1	Relevante biologische informatie.....	82
15.2	Ontwikkeling en verspreiding.....	82
15.2.1	Populatie.....	82
15.2.2	Verspreiding.....	83
15.2.3	Ontwikkeling van de schade.....	84
15.3	Beheer in de voorgaande planperiode.....	84
15.4	Noodzaak voor beheer.....	84
15.4.1	In te zetten preventieve middelen.....	84
15.5	Doelstelling en uitvoering.....	84
16	Canadese gans.....	86
16.1	Relevante biologische informatie.....	86
16.2	Aantalsontwikkeling en verspreiding.....	86
16.2.1	Populatie.....	86
16.2.2	Verspreiding.....	87
16.2.3	Ontwikkeling van de schade.....	87
16.3	Beheer in de voorgaande planperiode.....	88
16.4	Noodzaak voor beheer.....	89
16.4.1	In te zetten preventieve middelen.....	89
16.5	Doelstelling en uitvoering.....	89

17	Fazant	90
17.1	Relevante biologische informatie	90
17.2	Ontwikkeling en verspreiding	90
17.2.1	Populatie	90
17.2.2	Verspreiding	91
17.2.3	Ontwikkeling van de schade	92
17.3	Beheer in de voorgaande periode	92
17.4	Noodzaak voor beheer	93
17.4.1	In te zetten preventieve middelen	93
17.5	Doelstelling en uitvoering	93
18	Spreeuw	94
18.1	Relevante biologische informatie	94
18.2	Ontwikkeling en verspreiding	94
18.2.1	Populatie	94
18.2.2	Verspreiding	95
18.2.3	Ontwikkeling van de schade	96
18.3	Beheer in de voorgaande periode	96
18.4	Noodzaak voor beheer	97
18.4.1	In te zetten middelen	97
17.5	Doelstelling en uitvoering	97
19	Holenduif	98
19.1	Relevante biologische informatie	98
19.2	Ontwikkeling en verspreiding	98
19.2.1	Populatie	98
19.2.2	Verspreiding	99
19.2.3	Ontwikkeling van de schade	100
19.3	Beheer in de voorgaande periode	100
19.4	Noodzaak voor beheer	101
19.4.1	In te zetten preventieve middelen	101
19.5	Doelstelling en uitvoering beheer	101
20	Zwarte kraai	102
20.1	Relevante biologische informatie	102
20.2	Ontwikkeling en verspreiding	102
20.2.1	Populatie	102
20.2.2	Verspreiding	103
20.2.3	Ontwikkeling van de schade	104
20.3	Beheer in de voorgaande periode	105
20.4	Noodzaak voor beheer	105
20.4.1	In te zetten preventieve middelen	105
20.5	Doelstelling en uitvoering beheer	105
21	Kauw	106
21.1	Relevante biologische informatie	106
21.2	Ontwikkeling en verspreiding	106
21.2.1	Populatie	106
21.2.2	Verspreiding	107
21.2.3	Ontwikkeling van de schade	108
21.3	Beheer in de voorgaande periode	108
21.4	Noodzaak voor beheer	108
21.4.1	In te zetten preventieve middelen	109
21.5	Doelstelling en uitvoering beheer	109

22	Ekster.....	110
22.1	Relevante biologische informatie.....	110
22.2	Ontwikkeling en verspreiding.....	110
22.2.1	Populatie.....	110
22.2.2	Verspreiding.....	111
22.2.3	Ontwikkeling van de schade.....	112
22.3	Beheer in de voorgaande periode.....	112
22.4	Noodzaak voor beheer.....	112
22.4.1	In te zetten preventieve middelen.....	113
22.5	Doelstelling en uitvoering beheer.....	113
23	(Vlaamse) Gaai.....	114
23.1	Relevante biologische informatie.....	114
23.2	Ontwikkeling en verspreiding.....	114
23.2.1	Populatie.....	114
23.2.2	Verspreiding.....	115
23.2.3	Ontwikkeling van de schade.....	116
23.3	Beheer in de voorgaande periode.....	116
23.4	Noodzaak voor beheer.....	117
23.4.1	In te zetten preventieve middelen.....	117
23.4	Doelstelling en uitvoering beheer.....	117
24	Mezen.....	118
24.1	Relevante biologische informatie.....	118
24.1.1	Ontwikkeling van de schade.....	118
24.2	Noodzaak voor beheer.....	118
24.2.1	In te zetten preventieve middelen.....	118
24.3	Doelstelling en uitvoering beheer.....	119
25	Haas.....	120
25.1	Relevante biologische informatie.....	120
25.2	Ontwikkeling en verspreiding.....	120
25.2.1	Populatie.....	120
25.2.2	Verspreiding.....	121
25.2.3	Ontwikkeling van de schade.....	122
25.3	Beheer in de voorgaande periode.....	122
25.4	Noodzaak voor beheer.....	123
25.4.1	In te zetten preventieve middelen.....	123
25.5	Doelstelling en uitvoering beheer.....	123
26	Konijn.....	124
26.1	Relevante biologische informatie.....	124
26.2	Ontwikkeling en verspreiding.....	124
26.2.1	Populatie.....	124
26.2.2	Verspreiding.....	125
26.2.3	Ontwikkeling van de schade.....	126
26.3	Beheer in de voorgaande periode.....	126
26.4	Noodzaak voor beheer.....	126
26.4.1	In te zetten preventieve middelen.....	126
26.5	Doelstelling en uitvoering beheer.....	126
27	Vos.....	128
27.1	Relevante biologische informatie.....	128
27.2	Ontwikkeling en verspreiding.....	129
27.2.1	Populatie.....	129

27.2.2	Verspreiding	130
27.2.3	Ontwikkeling van de schade	130
27.3	Beheer in de voorgaande periode	130
27.4	Noodzaak voor beheer	130
27.4.1	In te zetten preventieve middelen	130
27.5	Doelstelling en uitvoering beheer	130
28	Woelrat	132
28.1	Relevante biologische informatie	132
28.2	Ontwikkeling en verspreiding	132
28.2.1	Populatie	132
28.2.2	Verspreiding	132
28.2.3	Ontwikkeling van de schade	132
28.3	Beheer in de voorgaande periode	132
28.4	Noodzaak voor beheer	132
28.4.1	In te zetten preventieve middelen	133
28.4	Doelstelling en uitvoering beheer	133
29	Damhert	134
29.1	Relevante biologische informatie	134
29.2	Ontwikkeling en verspreiding	134
29.2.1	Populatie	134
	Kop van Schouwen	134
	Manteling van Walcheren	135
29.2.2	Verspreiding	135
29.2.3	Ontwikkeling van de schade	136
29.3	Beheer in de voorgaande periode	138
29.3.1	Schouwen	138
29.3.2	Walcheren	139
29.4	Noodzaak voor beheer	139
29.4.1	Populatieregulatie	140
29.4.2	In te zetten preventieve middelen	141
29.5	Doelstelling en uitvoering beheer	142
30	Ree	144
31	Exoten en verwilderde dieren	145
31.1	Nijlgans	148
31.1.1	Doelstelling en uitvoering beheer	151
31.2	Verwilderde gedomesticeerde gans	153
31.2.1	Doelstelling en uitvoering beheer	154
31.3	Verwilderde kat	155
31.3.1	Doelstelling en uitvoering beheer	156
31.4	Verwilderde duif	157
31.4.1	Doelstelling en uitvoering beheer	158
31.5	Amerikaanse nerts	159
32	Monitoren fauna en beheermaatregelen	161
32.1	Specificatie monitoring	161
	Bijlagen	163
Bijlage 1	Werkgebied faunabeheereenheid Zeeland	164
Bijlage 2	Ligging Natura 2000 gebieden in de provincie Zeeland	166
Bijlage 3	Verklarende woordenlijst	167
Bijlage 4	Schadegegevens Faunafonds voor Zeeland	168
Bijlage 5	Telinstructie voorjaarsstelling KNJV	191

Bijlage 6	Aanwascurve damhert	193
Bijlage 7	Voorstel regeling afhandeling aanrijding met reeën en damherten in Zeeland 194	
Bijlage 8	Voorkeurszone beheer damhert.....	196
Bijlage 9	Hoefdiercommissies damhert.....	198
Bijlage 10	Regionaal ganzenoverleg.....	200
Literatuurlijst.....		201

1 Context en doel van het faunabeheerplan

1.1 De beheerorganisatie

Werkgebied

Het onderliggend Faunabeheerplan (FBP) vormt een uitvloeisel ex artikel 30 van de Flora- en faunawet (Ffwet). Dit plan heeft betrekking op het werkgebied van de Faunabeheereenheid Zeeland (FBE) dat bestaat uit de gehele provincie Zeeland: de provinciegrenzen zijn daarbij bepalend (zie bijlage 1). Het feit dat de Ffwet stuurt op integraal beheer van dierspootaties en diersoorten zich niets aantrekken van administratieve grenzen, brengt met zich mee dat er ook een zekere aandacht is voor de fauna-aspecten buiten het werkgebied. Immers, zaken die zich buiten de provinciegrenzen afspelen kunnen van betekenis zijn voor het beheer binnen de provinciegrenzen van Zeeland. Het feit blijft echter dat de provinciegrenzen bepalend zijn voor de in dit plan toegestane handelingen.

Het faunabeheer zoals in dit plan verwoordt spitst zich toe op het werkterrein buiten de bebouwde kom, zoals die door de verschillende gemeenten is vastgelegd.

De Faunabeheereenheid Zeeland

De FBE is een privaatrechterlijke rechtspersoon in de vorm van een stichting¹, en is samengesteld uit de grootste terreinbeherende en vertegenwoordigende organisaties op het gebied van natuurbeheer, landbouw, het particuliere eigendom en faunabeheer en jacht:

Het bestuur is samengesteld uit 4 stemhebbende, afkomstig uit:

- Staatsbosbeheer regio Zeeland (SBB)
- Federatie Particulier Grondbezit (FPG)
- Koninklijke Nederlandse Jagers Vereniging (KNJV)
- Zuidelijke Land- en Tuinbouw Organisatie (ZLTO)

De FBE kent een onafhankelijk voorzitter dhr. J. Ramondt, een in deeltijd aangestelde uitvoerend secretaris mevr. L.R.J. Paree – van 't Westende en drie adviserende leden:

- Stichting Het Zeeuws Landschap (HZL)
- Vereniging Natuurmonumenten (NM)
- Provincie Zeeland (Prov)

De overige functies in het bestuur worden vervuld door vertegenwoordigende leden. Het vestigingsadres en andere antecedenten van de FBE zijn:

Faunabeheereenheid Zeeland
Cereshof 4
Postbus 46
4460 BA Goes
tel. 0113 - 24.77.21
fax 0113 - 24.77.77
e-mail fbezeeland@hotmail.com

¹ Als zodanig valt de FBE ook niet onder de Wet Openbaarheid van Bestuur (Wob)

De FBE zal op basis van dit FBP het faunabeheer zoals in de wetgeving aangegeven ten uitvoer brengen middels:

- vaststellen noodzaak en aanvragen van ontheffingen
- naar bevinding ontheffing doorschrijven naar de uitvoerende wildbeheereenheden (WBE's)
- het uitsluitend aan de grondgebruiker doorschrijven van de ontheffingen die worden vergeven in het kader van schadebestrijding
- het doorschrijven van de voor het reën en damhert verkregen ontheffingen aan de betreffende hoefdiercommissies
- registratie van resultaten uit beheer en monitoring

Wildbeheereenheden

Deze spelen een belangrijke rol bij de uitvoering van het faunabeheer. Binnen de provincie Zeeland zijn een 18tal WBE's actief, waarvan een aantal ook gedeeltelijk in een andere provincie zijn gelegen (zie bijlage 1)

WBE	Indicatie werkgebiedgrootte in hectares binnen de provincie Zeeland
Regio Noord Zeeland	
Schouwen Duiveland	12.000
De Gouwe	11.800
Tholen en St. Philipsland	12.000
Regio Midden Zeeland	
Walcheren	22.300
Noord Beveland	9.000
Wolphaartsdijk en omstreken	6.300
Poel Heinkenszand	8.900
ZW Zuid Beveland	7.800
Kapelle en omstreken	5.700
Reimerswaal	8.000
Brabantse wal (gedeeltelijk)	1.200
Regio Zeeuws Vlaanderen	
Wielingen	8.600
Rodanborg	12.100
De Honte	9.700
Midden Zeeuws Vlaanderen inc. de Braakman	9.200
Axel	9.900
Hontenisse	14.300
Koewacht	8.300

Tabel 1: Overzicht WBE's in de provincie Zeeland

De WBE's vormen de "gebieds- en organisatie-eenheid" waarop het FBP is afgestemd.

1.2 Opdracht en begeleiding Faunabeheerplan

Door de FBE Zeeland werd opdracht tot dit plan gegeven aan het bureau voor faunabeheer Terra Salica onder leiding van de heer R. Schoon. Terra Salica is een adviesbureau op het gebied van onderzoek, advies en praktisch beheer van wilde fauna.

De opdracht was verleend voor het schrijven van het nieuwe FBP aan de hand van de in 2009 vigerende wet- en regelgeving, de evaluatie van het voorgaande beheerplan en de nieuwste wetenschappelijke inzichten in ecologie en ethologie van de te behandelen diersoorten.

Bij het opstellen van het plan werd Terra salica begeleid door een begeleidingscommissie bestaande uit:

- 1 de heer J. Ramondt (voorzitter)
- 2 Mevrouw L.R.J. Paree – van 't Westende (secretaris)
- 3 de heer J.M.E. Seijdlitz (Federatie Particulier Grondbezit)
- 4 de heer M.J.A.. Steijn (provincie Zeeland)
- 5 de heer A.M.M. van Haperen (Staatsbosbeheer)
- 6 de heer Q.J. Smeele (natuurmonumenten)
- 7 de heer G.J. Buth (het Zeeuws Landschap)
- 8 de heer G.L.D.. Gaakeer (Koninklijke Nederlandse Jagers Vereniging)
- 9 de heer P.M. de Koeijer (Zuidelijke Land- en Tuinbouw Organisatie)

De begeleidingscommissie is gedurende het planproces formeel 5 maal bijeen geweest onder voorzitterschap van de voorzitter J.Ramondt met als adjunct secretaris Mw. L.R.J. Paree – van 't Westende.

1.3 Doel, status en functie van dit faunabeheerplan.

Doel

Dit FBP geeft aan welk beheer in uitzondering op de wettelijke bescherming met betrekking tot in het wild levende dieren, voor de provincie Zeeland wenselijk (of noodzakelijk) zal zijn (zie hoofdstukken 2 t/m 31). Dit plan geeft een onderbouwing van en aanbevelingen voor het beheer van schadeveroorzakende beschermde diersoorten in het kader van artikel 68 van de Ffwet. Hierin worden ook artikel 65 (vrijstelling) en 67 (aanwijzing/onthefing) betrokken. Ten behoeve van de door Gedeputeerde Staten goed te keuren beheerrichtlijnen biedt dit plan tevens de volgens de Ffwet vereiste onderbouwing op grond waarvan daadwerkelijk tot nader gedefinieerde (aanwijzing en) ontheffing kan worden besloten.

Als zodanig is dit plan een uitwerking van de Nota Faunabeleid Zeeland (2003)

Status

Vrijstellingen, aanwijzingen en het verlenen van ontheffingen vallen onder directe bevoegdheid van Gedeputeerde Staten. Dit plan heeft daar waar mogelijk een status van onderbouwde aanvraag, op grond waarvan Gedeputeerde Staten al dan niet goedkeuring verlenen aan de aanvraag. In die gevallen waar de onderbouwing niet op voorhand te geven is, vormt het plan de basis voor de onderbouwing van de aanvraag.

Functie

De functie van dit plan valt in verschillende aspecten uiteen:

1. Dit plan vormt een uitvoeringsdocument voor te nemen maatregelen in het kader van (populatie)beheer en/of schadebestrijding of –voorkoming.
2. Dit plan vormt, na goedkeuring door Gedeputeerde Staten, de onderbouwde aanvraag van ontheffingsaanvragen, en daar waar een onderbouwing op voorhand niet mogelijk is vormt dit plan de basis voor de onderbouwing van ontheffingaanvragen.
3. In dit plan worden de motieven aangegeven die aan de uitvoeringsregels ten grondslag liggen.
4. Het plan is 5 jaar geldig vanaf 1 januari 2010 tot en met 31 december 2014.

Planambitie

In het FBP worden de volgende diersoorten behandeld:

<u>Ganzen en eenden</u>	<u>kraaiachtigen</u>	<u>Overige vogels</u>	<u>Zoogdieren</u>
Overzomerende grauwe gans	Zwarte kraai	Meerkoet	Haas
Overzomerende kolgans	Kauw	Waterhoen	Konijn
Overwinterende Grauwe gans	Ekster	Fazant	Vos
Overwinterende kolgans	(Vlaamse) Gaai	Holenduif	Damhert
Overzomerende brandgans		Spreeuw	Ree
Overwinterende brandgans		Verwilderde duif	<u>Amerikaanse nerts</u>
Rotgans		Mezen	Verwilderde kat
Wilde eend			<u>Woelrat</u>
Smient			
Nijlgans			
Knobbelzwaan			
Canadese gans			
Verwilderde gedom. gans			

Tabel 2: overzicht diersoorten in het onderliggende faunabeheerplan

Voor slechts een deel van de in de planambitie genoemde diersoorten geldt een mogelijke noodzaak tot maatregelen: vooral bij die soorten en omstandigheden waarmee in de provincie Zeeland de bij wet genoemde belangen worden geschaad of sprake is van dreigende schade.

1.4 Wettelijke eisen voor het Faunabeheerplan

Alvorens ontheffing kan worden verkregen voor de verbods- of gebodsbepalingen van de Ffwet moet voldaan worden aan een aantal eisen die gesteld is in de Flora- en faunawet. Een van die eisen is dat er een faunabeheerplan moet zijn. Dit is, zoals hieronder weergegeven, vastgelegd in artikel 30 van de Flora- en faunawet.

Artikel 30 (Flora- en faunawet)

- 1. Voor zover krachtens de artikelen 67 of 68 faunabeheerplannen worden geëist, behoeven deze de goedkeuring van Gedeputeerde Staten, gehoord het Faunafonds.*
- 2. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur worden regels gesteld waaraan faunabeheerplannen dienen te voldoen teneinde voor goedkeuring in aanmerking te kunnen komen.*
- 3. De regels, bedoeld in het tweede lid, betreffen in ieder geval:*
 - a. de omvang en begrenzing van het gebied waarop het faunabeheerplan betrekking heeft;*
 - b. het duurzaam beheer van diersoorten in dat gebied;*
 - c. de aard, omvang en noodzaak van de te verrichten handelingen ten aanzien van die diersoorten en*
 - d. de wijzen waarop en de perioden waarin, onderscheiden naar die diersoorten, die handelingen worden verricht.*
- 4. Faunabeheerplannen die de goedkeuring van Gedeputeerde Staten behoeven, worden door Gedeputeerde Staten voor een ieder ter inzage gelegd op het provinciehuis.*

Zoals in artikel 30 onder 2 is gesteld zijn er bij algemene maatregel van bestuur verder regels gesteld waaraan een faunabeheerplan moet voldoen. Deze algemene maatregel van bestuur is op 28 november 2000 afgekondigd in de Staatscourant (Besluit van 28 november 2000, houdende regels ten aanzien van faunabeheereenheden en faunabeheerplannen (Besluit faunabeheer))

Indien in de planperiode van onderliggend faunabeheerplan wettelijke maatregelen van kracht worden die strijdig zijn met het faunabeheerplan, dan zal het plan hierop worden aangepast.

In het Besluit faunabeheer wordt in artikel 10 een dertiental punten opgesomd waaraan een faunabeheerplan moet voldoen alvorens deze kan worden goedgekeurd door Gedeputeerde Staten. Het relevante artikel uit het Besluit faunabeheer is hierna onverkort weergegeven.

Artikel 10 (Besluit faunabeheer)

Het faunabeheerplan bevat ten minste de volgende gegevens:

- a. de omvang van het werkgebied van de faunabeheereenheid;
- b. een kaart waarop de begrenzing van het werkgebied van de faunabeheereenheid is aangegeven;
- c. kwantitatieve gegevens over de populatie van de diersoorten ten aanzien waarvan een duurzaam beheer noodzakelijk wordt geacht, met inbegrip van gegevens over de aanwezigheid van de populaties in het betrokken gebied gedurende het jaar;
- d. een onderbouwing van de noodzaak van een duurzaam beheer van de in onderdeel c bedoelde diersoorten, waaronder een onderbouwde verwachting van de belangen als bedoeld in artikel 68, eerste lid, van de wet die zouden worden geschaad indien niet tot beheer zou worden overgegaan;
- e. een beschrijving van de mate waarin de in onderdeel d bedoelde belangen in de vijf jaren voorafgaand aan het ter goedkeuring indienen van het faunabeheerplan zijn geschaad;
- f. de gewenste stand van de in onderdeel c bedoelde diersoorten;
- g. per diersoort een beschrijving van de aard, omvang en noodzaak van de handelingen die zullen worden verricht om de gewenste stand, bedoeld in onderdeel f, te bereiken;
- h. per diersoort en gewas een beschrijving van de handelingen die in de periode, bedoeld in onderdeel e, zijn verricht om het schaden van de in onderdeel d bedoelde belangen te voorkomen, alsmede, voor zover daarover redelijkerwijs kwantitatieve gegevens beschikbaar zijn, een beschrijving van de effectiviteit van die handelingen;
- i. voor het plan betrekking heeft op het beheer van edelherten, damherten, Reeën of wilde zwijnen, een beschrijving van het voedselaanbod, de relatie tussen dit voedselaanbod en de grootte van de populatie van de betrokken dieren alsmede de mogelijkheden van uitwisseling met aangrenzende terreinen;
- j. een beschrijving van de plaatsen in het werkgebied van de faunabeheereenheid waar en de perioden in het jaar waarin de in onderdeel g bedoelde handelingen zullen plaatsvinden;
- k. de mogelijkheid en de voorwaarden om gebruik te maken van een aan de faunabeheereenheid verleende ontheffing op gronden van jachthouders die niet bij de faunabeheereenheid zijn aangesloten, mits die gronden binnen het werkgebied van de faunabeheereenheid vallen en voor die gronden plaatsen als bedoeld in onderdeel j omvatten waar planmatig beheer noodzakelijk is;
- l. voor daarover kwantitatieve gegevens beschikbaar zijn, een onderbouwde inschatting van de verwachte effectiviteit van de in onderdeel g bedoelde handelingen;
- m. een beschrijving van de wijze waarop de effectiviteit van de voorgenomen handelingen zal worden bepaald

2 Bestuurlijke uitgangspunten

2.1 Wettelijk kader

De Ffwet regelt onder meer de wettelijke bescherming van in het wild levende dieren. Dit houdt in dat de handelingen verontrusten, verjagen, vangen, doden of belemmeren zich voort te planten zijn verboden. Deze verboden staan vermeld in de artikelen 9 tot en met 12 van de Ffwet. Deze verboden gelden overigens niet voor gedomesticeerde vormen van de Bunzing, Konijn, Varken, Grauwe gans, Europese kanarie, Rotsduif en Wilde eend. Ook gelden deze verboden niet voor de Zwarte rat, Bruine rat en Huismuis.

Er geldt daarnaast een algeheel verbod voor het uitzetten van wilde dieren of eieren van wilde dieren in de vrije natuur (art. 14 Ffwet).

2.2 Uitzondering op de bescherming

De wet kent om pragmatistische redenen mogelijkheden om van de bescherming af te wijken. In de artikelen 65, 67, 68 en deels 75 wordt ten aanzien van voorkoming en bestrijding van schade geregeld aan wie daartoe noodzakelijke maatregelen zijn toegestaan, en met welke middelen en onder welke voorwaarden.

Bij toepassing van vrijstelling / aanwijzing / ontheffing op basis van de in de vorige alinea genoemde artikelen geldt als algemene voorwaarde dat:

- het géén bedreigde diersoort betreft,
- geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding (geldt niet voor exoten en verwilderde dieren), en
- er geen andere bevredigende oplossing is om het doel te bereiken
- er sprake moet zijn van het in geding zijn van één of meerdere van de in de wet genoemde belangen

Daarnaast moet er sprake zijn een bij de wet genoemd belang. De erkende belangen zijn:

Van toepassing zijnde belangen op grond van artikelen 65, 67 en 68

- Het voorkomen van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, bedrijfsmatige visserij en wateren (art. 65, 67, 68)
- Schade aan flora en fauna (art. 65, 67, 68)
- Het belang van de volksgezondheid en openbare veiligheid (art. 67, 68)
- Het belang van de veiligheid van het luchtverkeer (art. 67, 68)
- Het voorkomen van schade of belangrijke overlast veroorzaakt door Steenmarters aan gebouwen of zich daarin of daarbij bevindende roerende zaken (art. 68 lid 1 onderdeel e)
- Het voorkomen en bestrijden van schade veroorzaakt door vossen aan niet bedrijfsmatig gehouden vee (art. 68 lid 1 onderdeel e)
- Het voorkomen en bestrijden van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren, behorende tot de diersoorten Edelhert, Ree, damhert of Wild zwijn (art. 68 lid 1 onderdeel e)
- Het voorkomen en bestrijden van schade veroorzaakt door Vossen of Konijnen op sportvelden of industrieterreinen (art. 68 lid 1 onderdeel e)
- Het reguleren van de populatieomvang van dieren, behorende tot de diersoorten edelhert, Ree, damhert of Wild zwijn, met dien verstande dat vanwege dit belang slechts ontheffing kan worden verleend indien de aanleiding is gelegen in de schadehistorie ter plaatsen van het omringende gebied of de maximale populatieomvang in relatie tot de draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden (art. 68 lid 1 onderdeel e)
- Het voorkomen en bestrijden van schade veroorzaakt door dieren behorende tot een beschermde inheemse zoogdiersoort op begraafplaatsen (art. 75 lid 5 onderdeel c)

2.3 Bevoegdheden van “de jager”

Jagen

Onverminderd de wettelijke bescherming van inheemse diersoorten is de reguliere bejaagbaarheid van een aantal diersoorten bij de wet geregeld. In dit kader zijn als wildsoort aangewezen: Haas, Fazant, Wilde eend, Konijn, Houtduif en Patrijs. In hoeverre de jacht op deze soorten wordt geopend wordt bepaald bij ministeriële regeling.

Bij ministeriële regeling worden ook de beperkingen in tijd en ruimte van de jachtoefening geregeld.

De wildsoorten vallen wettelijk onder de verantwoordelijkheid van de jachthouder (artikel 37 Ffwet).

Gedeputeerde Staten kunnen, zolang bijzondere weersomstandigheden dat naar hun oordeel met het oog op de instandhouding van wild vergen, de jacht voor de gehele provincie of een deel daarvan, voor een bepaalde tijd sluiten en weer te openen.

Landelijke vrijgestelde schadesoorten

Naast de te bejagen wildsoorten zijn bij Algemene maatregel van bestuur (Besluit beheer en schadebestrijding dieren) ook soorten aangewezen die mogen worden bestreden omdat zij in het gehele land veelvuldig belangrijke schade aanrichten. Dit betreffen de Canadese gans, Houtduif, Konijn, Kauw, Vos en Zwarte kraai.

Grondgebruikers kunnen deze soorten zelf, of door grondgebruikers ingeschakelde gekwalificeerde derden, met gebruik van bij de wet toegestane middelen reguleren zonder de beperking in seizoenen die gelden voor de reguliere jachtoefening.

Voor schadebestrijding van schade veroorzaakt door wildsoorten buiten de door de Minister aangewezen seizoensdelen en uren in het etmaal, of in de door de wetgever aangewezen gebieden waar de jacht niet wordt geopend, kan slechts afschot plaatsvinden op basis van de bij wet en provinciaal beleid geregelde vrijstellingen, aanwijzing en ontheffingen.

2.4 Vrijstelling ex artikel 65

Volgens artikel 65 kan vrijstelling worden verkregen voor nader omschreven maatregelen. Deze maatregelen betreffen de diersoorten die daarvoor door de Minister middels een Algemene maatregel van bestuur (Besluit beheer en schadebestrijding dieren) zijn aangewezen. Toepassing van de vrijstelling is slechts toegestaan ter voorkoming van belangrijke schade (ic. € 115,- per hectare) aan gewassen, vee, bossen, bedrijfsmatige visserij en wateren of ter voorkoming van schade aan flora en fauna.

De landelijke vrijstellingslijst

De Minister heeft in de landelijke vrijstellingslijst diersoorten opgenomen die vanwege belangrijke schade door grondgebruikers en gebruikers van opstallen mogen worden bestreden.

De landelijke vrijstellingslijst als bedoeld in artikel 2 van het Besluit beheer en schadebestrijding dieren	
Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam
Canadese gans	<i>Branta canadensis</i>
Houtduif	<i>Columba palumbus</i>
Konijn	<i>Oryctolagus cuniculus</i>
Kauw	<i>Corvus monedula</i>
Vos	<i>Vulpes vulpes</i>
Zwarte kraai	<i>Corvus corone corone</i>

De provinciale vrijstellinglijst

De Minister heeft in de vrijstellingslijst ex artikel 3 van het Besluit beheer en schadebestrijding een aantal diersoorten opgenomen waaruit de provincie middels een provinciale verordening (de Verordening Flora- en faunawet Zeeland; 2003) kan selecteren voor welke diersoorten eveneens een dergelijke vrijstelling geldt. Daarvoor is géén planmatige aanpak vereist: de aanpak staat dus los van een FBP. Wel kunnen door Gedeputeerde Staten beperkingen worden opgelegd met betrekking tot handelingen, tijd en gewas.

De provinciale vrijstellingslijst als bedoeld in artikel 3 van het Besluit beheer en schadebestrijding dieren		
Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	van toepassing in Zeeland
Brandgans	<i>Branta leucopsis</i>	verontrusten
Ekster	<i>Pica pica</i>	verontrusten
Fazant	<i>Phasianus colchicus</i>	
Grauwe gans	<i>Anser anser</i>	verontrusten
Haas	<i>Lepus europaeus</i>	verontrusten
Holenduif	<i>Columba oenas</i>	verontrusten
Huismus	<i>Passer domesticus</i>	
Kleine rietgans	<i>Anser brachyrhynchus</i>	
Knobbelzwaan	<i>Cygnus olor</i>	verontrusten
Kolgans	<i>Anser albifrons</i>	verontrusten
Meerkoet	<i>Fulica atra</i>	verontrusten
Rietgans	<i>Anser fabalis</i>	
Ringmus	<i>Passer montanus</i>	
Roek	<i>Corvus frugilegus</i>	
Rotgans	<i>Branta bernicla</i>	verontrusten
Smient	<i>Anas penelope</i>	verontrusten
Spreeuw	<i>Sturnus vulgaris</i>	verontrusten / doden
Wilde eend	<i>Anas platyrhynchos</i>	verontrusten / doden
Woelrat	<i>Arvicola terrestris</i>	

Benadrukt dient te worden dat uitvoering van een dergelijke vrijstelling is toegestaan aan de gebruiker van gronden of opstallen op de door hem gebruikte gronden, opstallen en bijbehorende erven, of door de gebruiker aan te wijzen derden (bij gebruik van het jachtgeweer geldt de eis van een jachtake en de 40 hectare regeling!).

Voor zover diersoorten uit bovenstaande kaders daadwerkelijk zijn aangewezen, kan bij ministeriele regeling of provinciale verordening worden toegestaan dat de grondgebruiker handelingen verricht op de door hem gebruikte gronden of in of aan door hem gebruikte opstallen ter voorkoming van in het huidige of komende jaar dreigende schade aan in de wet genoemde belangen binnen de grenzen van het werkgebied van de wildbeheereenheid waarin de gronden of opstallen zijn gelegen.

2.5 Aanwijzing ex artikel 67

Volgens dit artikel kan de Minister bij ministeriële regeling diersoorten aanwijzen waarvoor Gedeputeerde Staten kan bepalen dat de stand moet worden beperkt, evenals de aanwijzing van (categorieën van) personen die de maatregel mogen uitvoeren. Gedeputeerde Staten kunnen de in het kader van dit artikel te nemen besluiten afhankelijk stellen van een FBP. De gronden voor de te nemen besluiten zijn de ex artikel 65 erkende belangen (zie paragraaf 2.1) en de belangen zoals genoemd in artikel 67 lid 1 sub a (in het belang van volksgezondheid en openbare veiligheid) en sub b (in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer).

Voor zover het inheemse beschermde diersoorten betreft geldt ook hier dat:

- het géén bedreigde diersoort betreft,
- geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding, en
- er geen andere bevredigende oplossing is om het doel te bereiken

Op bijlage 1 als bedoeld in artikel 2 van de Regeling beheer en schadebestrijding dieren staat een gemêleerd gezelschap aan diersoorten genoemd. Voor de duidelijkheid zijn de genoemde soorten verdeeld naar inheemse soorten, andere dieren (exoten) en verwilderde dieren.

De lijst diersoorten als bedoeld in artikel 2 van de Regeling beheer en schadebestrijding dieren		
Beschermde inheemse diersoorten		
Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	van toepassing in Zeeland
Brandgans	<i>Branta leucopsis</i>	
Canadese gans	<i>Branta canadensis</i>	
Damhert	<i>Dama (Cervus) dama</i>	
Edelhert	<i>Cervus elaphus</i>	
Grauwe gans	<i>Anser anser</i>	
Knobbelzwaan	<i>Cygnus olor</i>	
Kolgans	<i>Anser albifrons</i>	
Konijn	<i>Oryctolagus cuniculus</i>	
Ree	<i>Capreolus capreolus</i>	
Vos	<i>Vulpes vulpes</i>	
Wild zwijn	<i>Sus scrofa</i>	
Wilde eend	<i>Anas platyrhynchos</i>	

Overigens geldt dat voor alle aangewezen soorten geldt dat deze kunnen worden bestreden in al hun vormen; derhalve ook de gedomesticeerde vormen zoals de gedomesticeerde grauwe gans (boerengans). Slechts wanneer in de bijlage van de Regeling beheer en schadebestrijding dieren expliciet de gedomesticeerde vorm van een soort wordt aangegeven, zoals bijvoorbeeld de verwilderde duif, mag alleen de verwilderde vorm worden bestreden. (Bron: Toelichting bij de wijziging van 29 september 2008, Stcrt. 190).

De lijst diersoorten als bedoeld in artikel 2 van de Regeling beheer en schadebestrijding dieren Andere dieren (exoten)		
Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Van toepassing in Zeeland
Beverrat	<i>Myocastor coypus</i>	
Grijze eekhoorn	<i>Sciurus carollinensis</i>	
Indische gans	<i>Anser indicus</i>	
Marterhond	<i>Nyctereutes procyonoides</i>	
Moeflon	<i>Ovis ammon</i>	
Muntjak	<i>Muntiacus reevesi</i>	
Muskusrat	<i>Ondatra zibethicus</i>	doden
Nerts	<i>Mustela vison</i>	
Nijlgans	<i>Alopochen aegyptiacus</i>	
Rosse stekelstaartend	<i>Oxyura jamaicensis</i>	doden
Syberische grondeekhoorn	<i>Tamias sybericus</i>	
Wasbeer	<i>Procyon lotor</i>	
Zwarte zwaan	<i>Cygnus atratus</i>	

Met de aanwijzing van bovengenoemde diersoorten die tot de exoten worden gerekend, wordt mede uitvoering gegeven aan het exotenbeleid van de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, zoals recent in de Beleidsnota invasieve exoten is weergegeven.

De lijst diersoorten als bedoeld in artikel 2 van de Regeling beheer en schadebestrijding dieren Verwilderde dieren		
Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	van toepassing in Zeeland
Verwilderde duif	<i>Columba livia forma domestica</i>	
Verwilderde kat	<i>Felis catus</i>	

De aanwijzing van de soorten bij de Regeling beheer en schadebestrijding dieren laat onverlet dat een goede feitelijke onderbouwing door gedeputeerde staten van de concrete aanwijzing op basis van artikel 67 van de Flora- en faunawet zeer belangrijk is.

2.6 ontheffing ex artikel 68

Voor zover er niet bij of krachtens enig ander artikel uit de Ffwet vrijstelling is of kan worden verleend kunnen Gedeputeerde Staten ontheffing verlenen. In tegenstelling tot de vrijstelling dient in de meeste gevallen aan het verlenen van ontheffing een FBP ten grondslag te liggen. Ontheffing wordt verleend voor ten hoogste vijf jaren. In het Besluit faunabeheer wordt in artikel 10 een dertiental punten opgesomd waaraan een faunabeheerplan moet voldoen alvorens deze kan worden goedgekeurd door Gedeputeerde Staten. Het relevante artikel staat in paragraaf 1.4 onverkort weergegeven.

Omgaan met geschoten of gevangen dieren

Vrijstelling voor het vervoer van geschoten of gevangen dieren is geregeld in het besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten (artikel 11 lid 1 en 2).

Het ontheffingsbeleid van de provincie vormt het kader voor dit FBP, en is geregeld in de Nota Faunabeleid Zeeland (vastgesteld d.d. 14 februari 2003).

2.7 Faunabeheer als onderdeel van het provinciale natuurbeleid

Met de Nota Faunabeleid Zeeland wordt invulling gegeven aan de provinciale taken en bevoegdheden op het gebied van de Flora- en faunawet. Het beleid is geënt op de specifieke regionale / provinciale omstandigheden.

Dieren genoemd in de Nota Faunabeleid Zeeland	
Diergroep	beleid zoals vastgesteld in de beleidsnota
<u>Zoogdieren</u>	
Haas	Provinciale vrijstelling voor verstoren; provinciale ontheffing voor doden mogelijk.
Ree	Provinciale ontheffing voor verstoren mogelijk; provinciale ontheffing voor doden mogelijk.
Damhert	Provinciale ontheffing voor verstoren mogelijk; provinciale ontheffing voor doden mogelijk.
<u>Ganzen en eenden</u>	
Wilde eend	Provinciale vrijstelling voor verstoren en doden; provinciale ontheffing mogelijk om per etmaal langer door te mogen gaan met afschot.
Smient	Provinciale vrijstelling voor verstoren.
Brandgans	Provinciale vrijstelling voor verstoren.
Grauwe gans	Provinciale vrijstelling voor verstoren; provinciale ontheffing voor doden mogelijk.
Kolgans	Provinciale vrijstelling voor verstoren.
Rotgans	Provinciale vrijstelling voor verstoren.
<u>Kraaiachtigen</u>	
Ekster	Provinciale vrijstelling voor verstoren.
<u>Overige vogels</u>	
Fazant	Provinciale ontheffing voor verstoren mogelijk; provinciale ontheffing voor doden mogelijk.
Holenduif	Provinciale vrijstelling voor verstoren; provinciale ontheffing voor doden mogelijk.
Knobbelzwaan	Provinciale vrijstelling voor verstoren.
Meerkoet	Provinciale vrijstelling voor verstoren.
Spreeuw	Provinciale vrijstelling voor verstoren en doden.
Waterhoen	Provinciale ontheffing voor verstoren mogelijk.
Zilvermeeuw	Provinciale ontheffing voor verstoren en doden mogelijk.

2.8 *samenvatting provinciale beleidsregels faunabeheer*

Faunabeheereenheid

De Faunabeheereenheid Zeeland voldoet aan de wettelijke eisen en is op 17 juni 2003 erkend in de zin van de artikelen 29 en 30 van de Ffwet.

Faunabeheerplan

De FBE stelt elke 5 jaar een FBP op. Dit plan dient te voldoen aan de eisen en voorwaarden die in de wet zijn genoemd.

Het FBP vormt als zodanig de voorbereiding van de besluitvorming voor de afhandeling van aanvragen voor ontheffing.

Gedeputeerde Staten toetsen het FBP aan de criteria van de Ffwet.

Verhuur jachtrecht provinciale eigendommen

Jacht vormt op de provinciale eigendommen geen zelfstandige functie; wel dient bejaging plaats te vinden uit oogpunt van schadebestrijding. In voorkomende gevallen van schade zal de jacht verhuurd worden.

Sluiting van de jacht onder bijzondere weersomstandigheden

Besluiten over de sluiting van de jacht zullen vanwege de gewenste duidelijkheid steeds van toepassing zijn van voor het hele grondgebied van de provincie. Per categorie wild wordt aangegeven wanneer de (reguliere) jacht gesloten zal worden en weer heropend. Hiervoor zijn in tabel 6 van de Nota faunabeleid Zeeland de criteria weergegeven die worden gehanteerd om tot sluiting dan wel heropening van de jacht op groepen wildsoorten over te gaan. Voor situaties waarin de criteria niet voorzien, behoudt de provincie zich het recht voor om van deze criteria af te wijken.

Kievitseieren

Gedeputeerde Staten zullen geen ontheffing verlenen voor het rapen van kievitseieren.

Provinciale vrijstellingen (art. 65 Ffwet)

Verjagen

Voor het verjagen van bij verordening aangewezen beschermde soorten die in de provincie Zeeland veelvuldig schade veroorzaken bestaat een provinciale vrijstelling.

Verjagen met ondersteunend afschot

In de provincie Zeeland is verjaging met ondersteunend afschot van spreeuwen en wilde eenden door middel van een vrijstelling geregeld.

Ontheffingen (art. 68)

In het belang van volksgezondheid en openbare veiligheid

Er bestaat momenteel geen reden binnen de provincie Zeeland om ontheffingen te verlenen in het kader van de volksgezondheid.

Vanwege de potentiële schade die konijnen kunnen toebrengen aan de primaire zeevering bestaat de mogelijkheid om ontheffing te verlenen voor bestrijding van deze soort in het kader van de openbare veiligheid.

In het kader van verkeersveiligheid kan het nodig zijn om het ree te reguleren in en rond leefgebieden die grenzen aan druk bereden wegen. De noodzaak hiertoe dient in een faunabeheerplan te zijn omschreven.

In het belang van de veiligheid van het luchtverkeer

In het kader van de veiligheid van het luchtverkeer mogen op en in de nabijheid van vliegveld Midden Zeeland de daar verblijvende knobbelzwanen worden verstoord en verjaagd.

Ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen en bedrijfsmatige visserij en wateren

In een aantal gevallen zal verstoren of verontrusten niet volstaan om schade te voorkomen of te beperken. Waar in deze gevallen bejaging zonder nadere restricties geen gevaar oplevert voor de duurzame instandhouding van de soort, bestaat de mogelijkheid voor ontheffing van het verbod van vangen en/of doden

Ter voorkoming van schade aan flora en fauna

De provincie zal ontheffingen voor het verstoren en vernielen van nesten en het rapen van eieren van de zilvermeeuw in het kader van tegengaan van nieuwe vestigingen van broedkolonies toestaan.

Voor het Damhert geldt dat de provincie ontheffing zal verlenen om zich buiten de Manteling van Walcheren en de Kop van Schouwen vestigende populaties te verwijderen.

Ingrepen in de reeënpopulaties omwille van het voorkomen van schade aan flora en fauna zullen door de provincie niet worden toegestaan.

In het kader van andere bij wet genoemde belangen

Daar waar sprake is van een duidelijke manifestatie van de vos in de vorm van schade aan bedrijfsmatig gehouden vee, zal de provincie ontheffing voor de regulatie van de vos middels doden met het geweer afgeven.

De provincie zal op verzoek van de FBE ontheffing verlenen ter voorkoming van onnodig lijden bij zieke en gebrekkige reeën en damherten.

De uit oogpunt van schadebestrijding aan sportvelden en industrieterreinen van door konijnen veroorzaakte schade benodigde ontheffingen, zullen, eventueel door tussenkomst van de FBE, door de provincie worden afgegeven.

Ontheffingen

Het Ontheffingsbeleid is weergegeven in paragraaf 2.7.

2.9 Beheer en schadebestrijding in Natura 2000 gebieden

In de Natuurbeschermingswet 1998 zijn sinds 1 oktober 2005 de Europese Vogelrichtlijngebieden en de aangemelde Habitatrichtlijngebieden opgenomen. Deze wet is ook relevant voor de beschermde nationale natuurmonumenten. De Europese richtlijnen zijn gebundeld in het Natura 2000 netwerk. Beide Europese richtlijnen zijn belangrijke instrumenten om de Europese biodiversiteit te waarborgen. Alle Vogel- of Habitatrichtlijngebieden zijn geselecteerd op grond van het voorkomen van soorten en habitattypen die vanuit Europees oogpunt bescherming nodig hebben.

In deze gebieden en over de grenzen van deze gebieden (externe werking) dient naast de Ffwet ook altijd een afweging op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 te worden gemaakt. Een activiteit of handeling mag in deze gebieden en soms aan de grens buiten deze

gebieden niet eerder worden uitgevoerd pas dan nadat toestemming is verkregen vanuit beide wetten.

In de provincie Zeeland zijn een vijftiental gebieden aangewezen in het kader van Natura 2000. Zie ook bijlage 2.

Die gebieden zijn:

Natura 2000 gebied	Richtlijn
Canisvlietse Kreek	HRL
Grevelingen	HRL & VRL
Groote Gat	HRL
Kop van Schouwen	HRL
Krammer-Volkerak	HRL & VRL
Manteling van Walcheren	HRL
Markiezaat	VRL
Oosterschelde	HRL & VRL
Veerse Meer	VRL
Vogelkreek	HRL
Voordelta	HRL & VRL
Westerschelde & Saeftinghe	HRL & VRL
Yerseke en kapelse Moer	HRL & VRL
Zoommeer	VRL
Zwin & Kievittepolder	HRL & VRL

Tabel 3: overzicht Natura 2000 gebieden Zeeland (VRL = Vogelrichtlijn, HRL = Habitatrichtlijn)

Beheerplannen Natura 2000

Voor de Natura 2000 gebieden neemt het Ministerie van LNV per gebied aanwijzingsbesluiten met daarin opgenomen de instandhoudingsdoelstellingen van dat gebied. Na aanwijzing moet binnen 3 jaar het beheerplan voor dat gebied worden vastgesteld. In deze beheerplannen staat aangegeven welke beleids- en beheersmaatregelen nodig zijn om de instandhoudingsdoelstellingen van habitattypen en soorten in dat gebied te realiseren en hoe dit zich verhoudt tot de andere vormen van gebruik.

De beheerplannen zijn van belang omdat daarin onder andere zal worden onderzocht in hoeverre beheer en schadebestrijding als vorm van gebruik zonder vergunning van de Natuurbeschermingswet kan plaatsvinden. Leiden de noodzakelijke handelingen niet tot significante effecten dan kan de afweging in het beheerplan plaatsvinden en vergunningsvrij, al dan niet onder mitigerende voorwaarden, worden voortgezet. Uitgangpunt is dat kwalificerende soorten geen onderwerp van faunabeheer zijn.

Vergunningverlening

Tot de vaststelling van het beheerplan zal in en direct grenzend aan Natura 2000 gebieden altijd een afweging voor beheer en schadebestrijding op grond van de Natuurbeschermingswet noodzakelijk zijn. Indien uit vooroverleg tussen de initiatiefnemer en Gedeputeerde Staten blijkt dat het beheer of schadebestrijding niet leidt tot significante effecten dan mag dit vergunningsvrij worden uitgevoerd. Na de vaststelling van het beheerplan geldt de

vergunningplicht in principe alleen nog voor handelingen met significante effecten op de instandhoudingsdoelen.

Gedeputeerde Staten zullen de samenloop tussen de Natuurbeschermingswet en de Flora en faunawet zo mogelijk tijdig signaleren en de initiatiefnemer daarop attenderen en de procedures afstemmen.

3 Gebiedskarakter en schade; bestrijding en beheer

3.1 Beknopte karakteristiek provincie als beheergebied

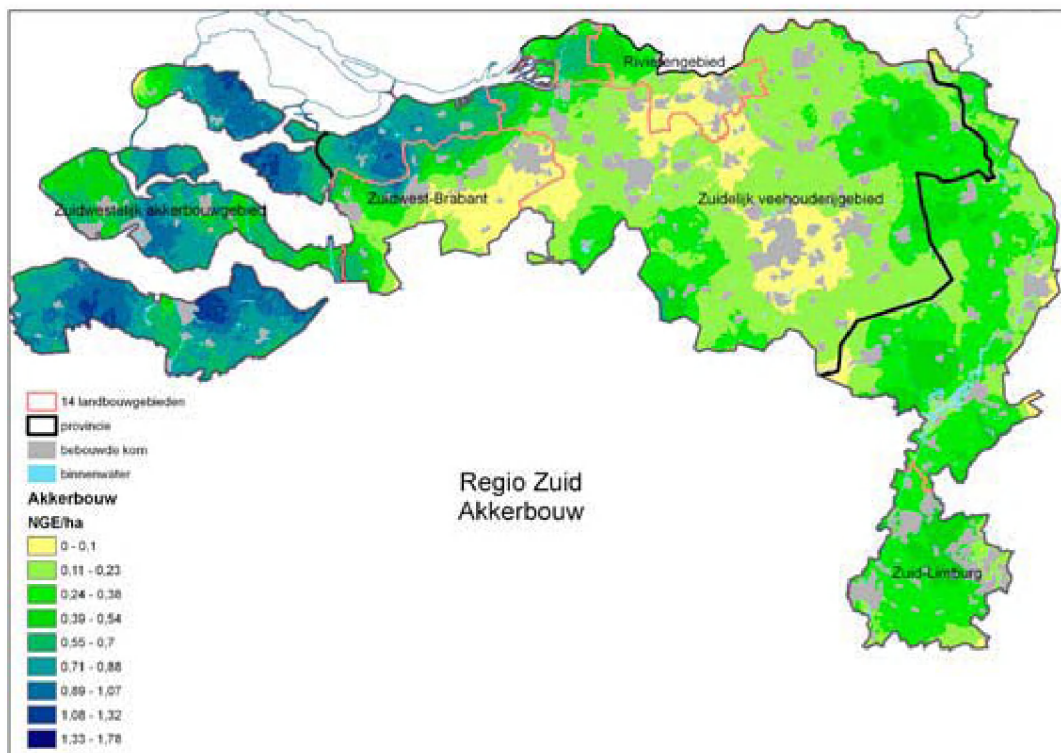
Landschapstype en grondgebruik

Het landschap en het gebruik daarvan vormen een grondslag voor het voorkomen van diersoorten.

Kenmerkende vormen van landschappelijk cultuurgebruik in de provincie Zeeland zijn (Bron: Regionale landbouwcijfers in beeld. Periode 1996 – 2007; LNV):

- Akkerland (80% van de cultuurgrond; ca. 96.000 hectare)
- grasland (15% van de cultuurgrond; ca. 18.000 hectare)
- Tuinbouw, open grond (5% van de cultuurgrond; ca. 6.000 hectare)

Akkerbouw is dus de dominante vorm van cultuurgebruik; in vrijwel geheel Zeeland zijn akkerbouwgewassen te vinden

Het voorkomen van diersoorten wordt, zoals al eerder gesteld, in belangrijke mate bepaald door de ruimtelijke karakteristiek van het landschap, de bodem en de waterkarakteristiek. Het cultuurgebruik speelt voor een groot aantal dieren ook een heel belangrijke rol. Dat kan zijn als broedbiotoop (weide- en akkervogels) maar ook als voedselgebied (overwinterende ganzen en Smienten).

3.2 Schade

Onder het begrip schade wordt verstaan zowel de directe materiële schade als ook andere maatschappelijke belangen die niet direct kunnen worden uitgedrukt in materiële zin. Hierbij moet gedacht worden aan zaken als verkeersveiligheid, dierenwelzijn en schade aan flora en/of fauna.

Het Faunafonds

Het bestuur van het faunafonds kan een grondgebruiker op zijn verzoek een tegemoetkoming verlenen in door beschermde inheemse diersoorten aan de landbouw, de bosbouw of visserij aangerichte schade. Een dergelijke tegemoetkoming zal echter slechts verleend worden indien en voor zover naar oordeel van het bestuur van het Faunafonds indien de grondgebruiker de schade niet had kunnen voorkomen en beperken door het treffen van maatregelen of inspanningen waartoe hij naar eisen van redelijkheid en billijkheid was gehouden.

Een tegemoetkoming als bedoeld in bovenstaande alinea wordt verminderd met 5% van de door de taxateur vastgestelde schade, met een minimum van € 250,00 per bedrijf per jaar. In bijzondere gevallen kan het bestuur besluiten de tegemoetkoming eveneens te bepalen op 100% van de door de taxateur getaxeerde schade.

Tegemoetkomingen lager dan € 50,00 worden niet uitgekeerd.

Landbouwschade

Bij landbouwschade gaat het om belangrijke schade aangericht aan bedrijfsmatige geteelde gewassen en/of bedrijfsmatig gehouden dieren. Belangrijke schade is hier gedefinieerd als schade van € 115,- of meer per hectare (Nota Faunabeleid Zeeland).

De door het Faunafonds uitgekeerde schadebedragen vormen echter slechts een deel van de daadwerkelijke schade. Immers, schadebedragen lager dan € 250,- per geval per bedrijf per jaar, of schade veroorzaakt door wildsoorten, exoten en vrijgestelde soorten wordt niet uitgekeerd.

Het Handreiking faunaschade vormt (tot op heden) een belangrijk werk met betrekking tot de uitgangspunten van schadebestrijding, en informeert grondgebruikers over schade die dieren kunnen veroorzaken en de (preventieve) bestrijding die daarmee samenhangt.

Een probleem bij de inzet van preventieve middelen is de zogenoemde habituatie: het wennen van een diersoort aan de inzet van afweermiddelen. Tegengaan van habituatie kan worden bereikt door de afweermiddelen in combinatie en op onregelmatige tijdstippen of plaatsen in te zetten. Combinaties met afschot doen de effectiviteit van afweermiddelen in het algemeen toenemen.

Verkeersveiligheid

Bij aantasting van de verkeersveiligheid gaat het om het risico op verkeersonveilige situaties; zowel in de vorm van daadwerkelijke aanrijdingen als ook op de belangrijke dreiging daarvan. Dieren die op of in de directe nabijheid van wegen of wegbermen verblijven hebben daarmee immers ook een negatieve invloed op de verkeersveiligheid.

Verkeersveiligheidverhogende maatregelen moeten primair worden gezocht in mitigerende maatregelen als rasterwerken, reflectoren, verlaging van de plaatselijke snelheid, ecoducten

etc. Deze zaken liggen echter buiten de directe invloedssfeer van de FBE en worden daarom niet meegenomen in het FBP.

Schade aan flora en fauna

Schade aan flora en fauna kan worden gedefinieerd als schade door de overmatige aanwezigheid van een of meerdere diersoorten in door hen geprefereerde habitats waardoor de wezenlijke kenmerken van deze habitat en/of de daarin aanwezige dier- en plantensoorten worden aangetast. Te denken valt hierbij aan overbegrazing of eutrofiëring door de aanwezigheid van grote concentraties ganzen, of predatie van aandacht- of doelsoorten door predatoren.

3.3 *Uitgangspunten bij schadebestrijding en beheer*

Bij schadebestrijding en beheer wordt onderscheid gemaakt tussen voorkomen van (dreigende) belangrijke schade, en de inzet van populatiebeheer.

Voorkomen van (dreigende) belangrijke schade

Hierbij gaat het om de inzet van maatregelen op de schadelocatie of in de directe nabijheid daarvan. De in te zetten maatregelen staan omschreven in het Handreiking faunaschade van het Faunafonds.

Populatiebeheer

Bij populatiebeheer gaat het om het manipuleren van een dierpopulatie teneinde tot een vooraf vastgesteld populatieniveau van de te beheren diersoort te komen en/of deze stand te consolideren. De manipulatie kan bestaan uit ingrepen op individueel niveau (wegvangen, afschot etc.), door in te grijpen op procesonderdelen (zoals reproductie), of een combinatie van beide.

Bij de uitvoering van populatiebeheer hoeft geen plaats- en tijdgebonden relatie te bestaan tussen moment van ingrijpen en het optreden van schade, en worden er ook geen voorwaarden gehanteerd met betrekking tot de inzet van werende middelen.

4 Wilde eend

Let op: Bij beheer en schadebestrijding in en direct grenzend aan Natura 2000 geldt ook de Natuurbeschermingswet 1998. Zie paragraaf 2.9, onderdeel Beheer en schadebestrijding in Natura 2000 gebieden.

4.1 Relevante biologische informatie

Elk soort water is geschikt voor de Wilde eend; zowel zoet als brak water wordt door deze soort gebruikt, zolang het maar niet te diep is. Een uitzondering vormen de oligotrofe wateren; deze worden veel minder vaak benut dan de voedselrijkere wateren.

Het nest wordt op de grond gemaakt en ligt doorgaans vlakbij het water. Soms wordt echter ook gebroed in korven en knotwilgen.

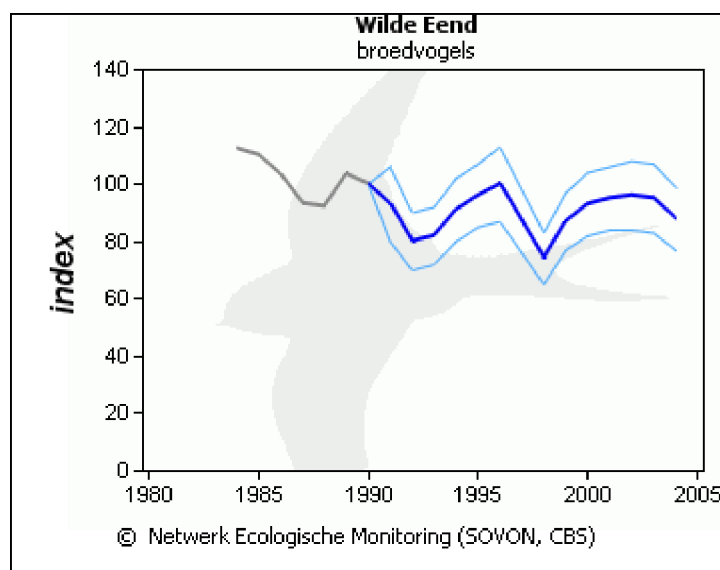
Gemiddeld worden er 9 – 13 (4 – 18) eieren gelegd en er is de mogelijkheid tot het leggen van vervollegsels. De incubatietijd bedraagt 27 – 28 dagen. De soort is al reproductief op 1 jarige leeftijd.

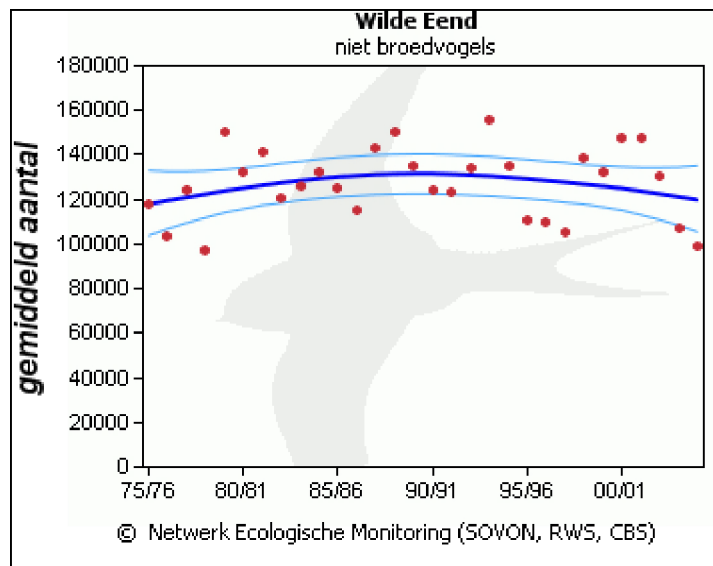
De soort is omnivoor en opportunistisch. Naast een veelheid aan wilde- en cultuurplanten worden ook veel ongewervelden gegeten, en een enkele keer zelfs kleine visjes en amfibieën. Er wordt vaak groepsgewijs gevoerd. Het foerageren gebeurt zowel op land als op het water. In de nazomer foerageert de Wilde eend veelvuldig op rijpend graan; in de winter is de soort vooral graseter.

4.2 Ontwikkeling en verspreiding

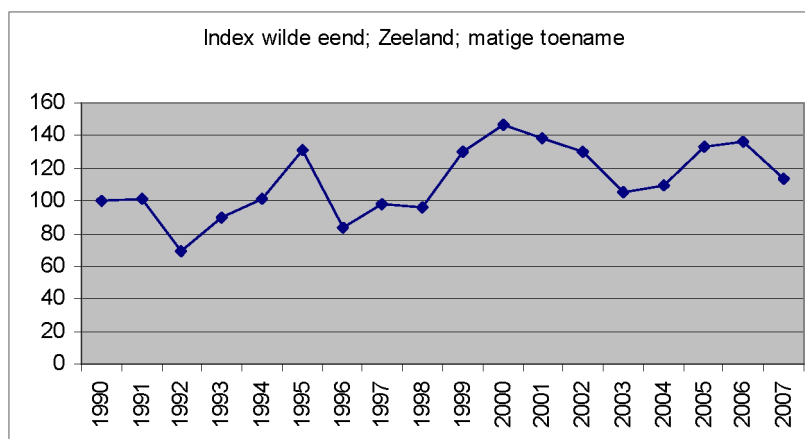
4.2.1 Populatie

Zowel de landelijke broedpopulatie als de populatie overwinterende wilde eenden is stabiel.

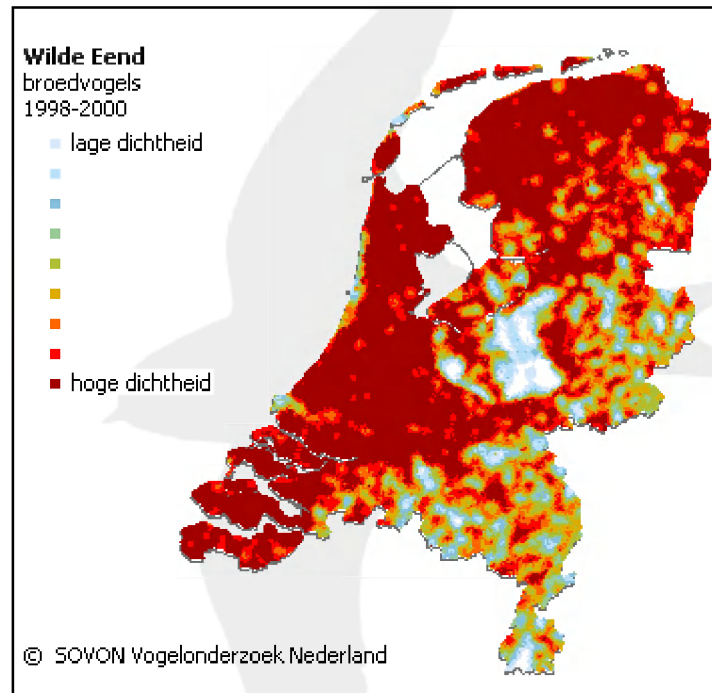

De trend in de provincie Zeeland is iets positiever dan het landelijke beeld (landelijk: stabiel, Zeeland: matige toename).

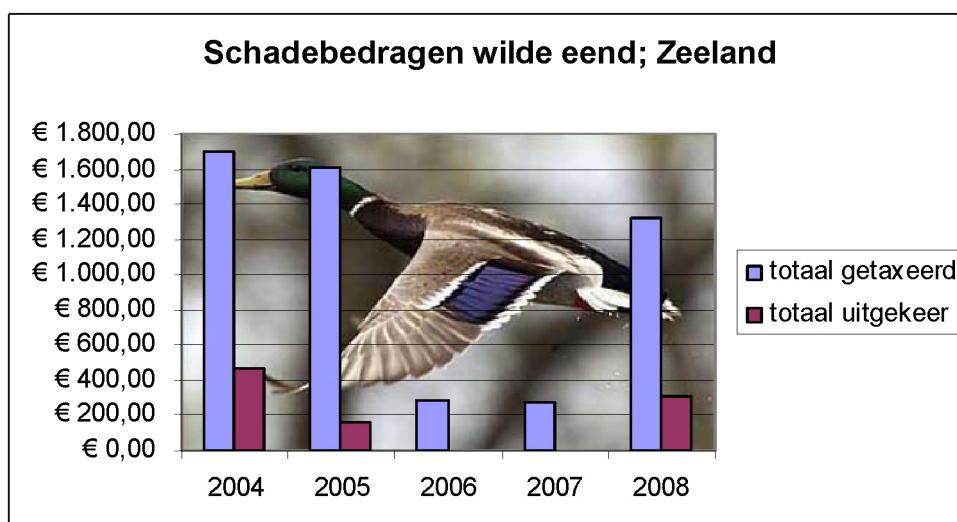
4.2.2 Verspreiding

De wilde eend is een algemeen voorkomende (broed)vogel in Nederland, met een zwaartepunt in dichtheden in het westen en noorden van Nederland. Ook de provincie Zeeland kent een hoge dichtheid aan wilde eenden.

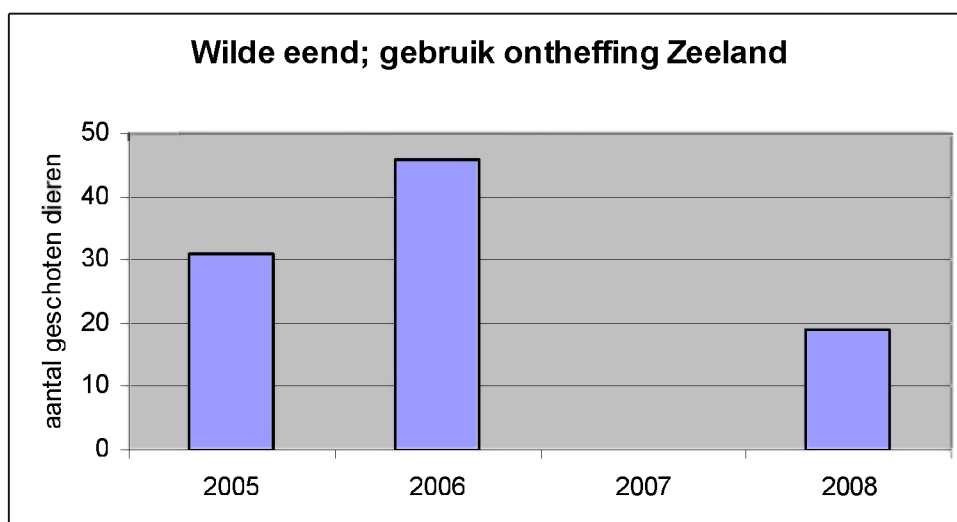
4.2.3 ontwikkeling van de schade

De wilde eend behoort tot de wildsoorten en staat in de provincie Zeeland ook op de provinciale vrijstellingslijst. In principe worden er dus geen tegemoetkomingen in schade uitgekeerd. Desondanks is er wel enig zicht op de schadeontwikkeling, doordat schade veroorzaakt door de wilde eend wel wordt mee getaxeerd bij schade die wordt veroorzaakt door soorten die wel voor een tegemoetkoming in de schade in aanmerking komen (zie bijlage 4). De relatief hoge schade voor het schadejaar 2008 wordt deels veroorzaakt door hogere productprijzen.

4.3 Beheer in de voorgaande planperiode

In 2005 en 2006 is beperkt gebruik gemaakt van de ontheffing die het mogelijk maakte om langer door te mogen jagen dan op basis van de provinciale vrijstelling mogelijk was; in de jaren daarna is geen gebruik gemaakt van de ontheffing. De formele procedure om van de geringe verruimingsmogelijkheid in aanvang- en eindtijd die deze ontheffing bood ten aanzien van de mogelijkheden die de provinciale vrijstelling bood, wordt door de grondgebruikers als niet praktisch en inefficiënt beoordeeld, zodat er nauwelijks gebruik van is gemaakt.

4.4 Noodzaak voor beheer

Voor deze soort geldt dat zij regionaal grote schade kan veroorzaken op kwetsbare gewassen. Voor de provincie Zeeland geldt dit met name voor afrijpend graszaad, afrijpend graan,

koolzaad, peulvruchten, blauw maanzaad en vollegrondsgroenten. Vanwege de groei van de populatie wilde eenden in de provincie Zeeland ligt het in de rede om te stellen dat ook de kans op landbouwschade evenredig zal toenemen.

De wilde eend is vanwege de belangrijke schade die in geheel Nederland optreedt door de Minister op de vrijstellingslijst ex artikel 3 van het Besluit beheer en schadebestrijding geplaatst.

4.4.1 In te zetten preventieve middelen

Zie Handreiking faunaschade van het Faunafonds.

4.5 Doelstelling en uitvoering beheer

Voorkomen en beperken van belangrijke schade.

Maatregel

- 1 De populatie dient in gebieden met kwetsbare teelten via de reguliere bejaging op een acceptabel niveau gehouden worden. De wilde eend behoort tot de 6 wildsoorten en mag worden bejaagd in de periode 15 augustus tot en met 31 januari.
- 2 Voor de periode van 1 februari tot 15 augustus geldt dat de wilde eend evenals de voorgaande beheerperiode ter voorkoming van belangrijke schade bestreden mag worden op basis van plaatsing op de provinciale vrijstellingslijst.

5 Smient

Let op: Bij beheer en schadebestrijding in en direct grenzend aan Natura 2000 geldt ook de Natuurbeschermingswet 1998. Zie paragraaf 2.9, onderdeel Beheer en schadebestrijding in Natura 2000 gebieden.

5.1 Relevante biologische informatie

De Smient is een talrijke wintergast in Nederland, waarvan de broedgebieden op het noordelijke deel van het westelijk halfrond zijn gelegen. Sinds kort broedt echter ook een klein aantal Smienten in Nederland (20 – 30 broedparen).

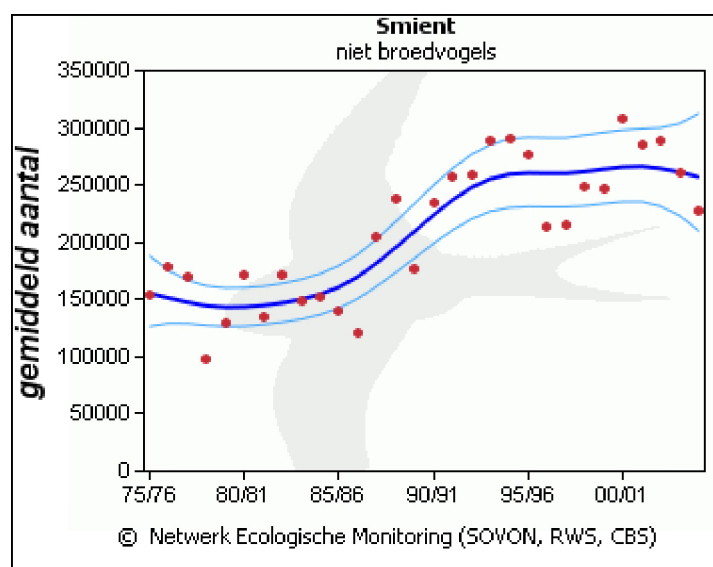
De Smient is herbivoor en foerageert zowel op het land als op het water.

De overwinterende Smient is één van de soorten uit het Beleidskader faunabeheer.

5.2 Ontwikkeling en verspreiding

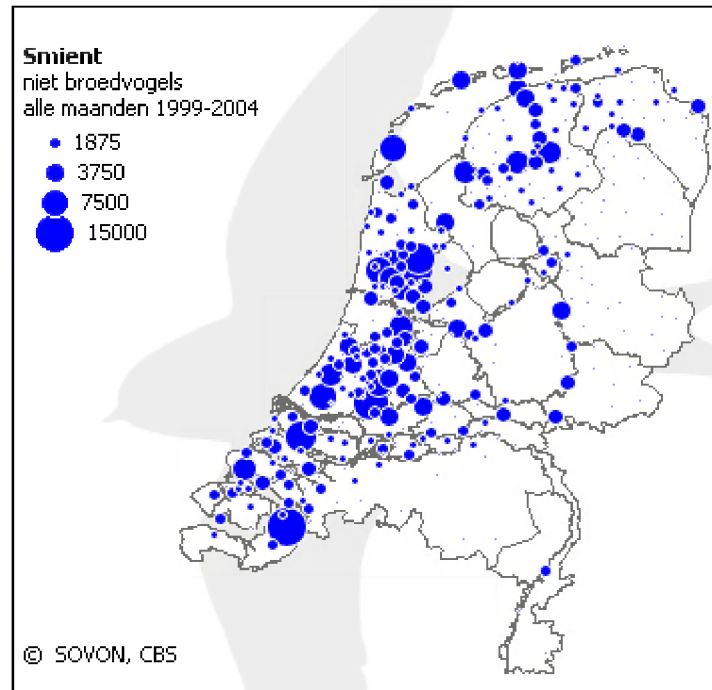
5.2.1 Populatie

De trend van de smient in Nederland wordt voor de periode van de afgelopen 10 jaar als stabiel gekenschetst. Daarvoor maakte de smient een fikse groei door, die zich nu dus lijkt te stabiliseren.

5.2.2 Verspreiding

De smient komt met name voor in de westelijke delen van Nederland.

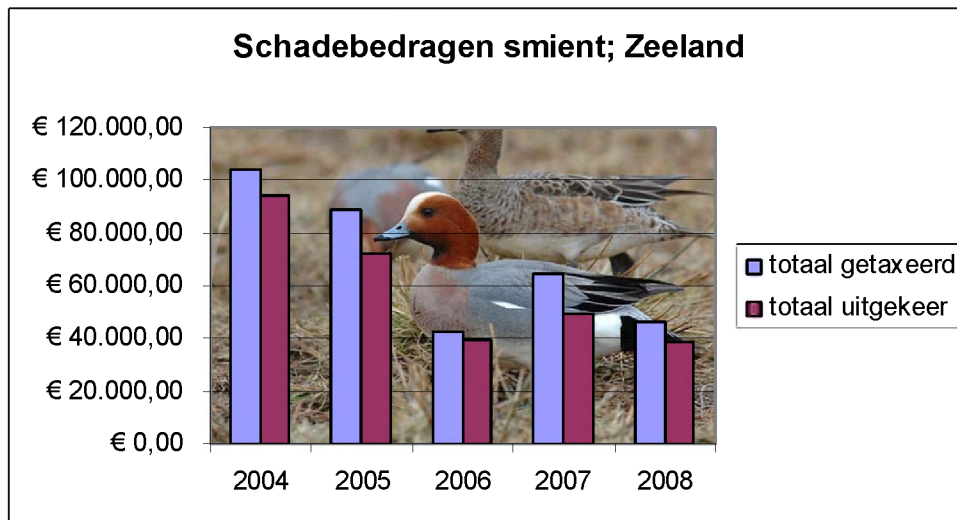
Ten opzichte van de landelijke cijfers verbleven in de periode 2005 - 2006 in Zeeland in verhouding veel meer smienten in de aangewezen opvanggebieden.

Smient, overwinterend	Zeeland	Nederland
Opvang	36,2 %	12,8 %
Natuur	16,0 %	44,6 %
Overig	47,8 %	42,6 %

5.2.3 Ontwikkeling van de schade

Landbouwschade

De schade veroorzaakt door de smient is in de periode 2004 – 2008 flink afgenomen. Vanaf 2004 is de uitvoering van het beleidskader faunabeheer in verband met overwinterende ganzen en smienten geëffectueerd.

Gezien de stabiele stand voor Nederland mag geconcludeerd worden dat de genomen maatregelen in het kader van de uitvoering van het beleidskader faunabeheer in Zeeland derhalve zorg hebben gedragen voor een afname van het schadeniveau, terwijl de duurzame staat van instandhouding niet in het geding is gebracht.

5.3 *Beheer in de voorgaande planperiode*

Vanaf 2004 conform het landelijk Beleidskader Faunabeheer: verjaging gedurende de gehele dag en de mogelijkheid tot flankerend afschot tot 12:00 uur.

5.4 Noodzaak voor beheer

Het beleidskader in het kort

Het Beleidskader faunabeheer gaat uit van een duurzame instandhouding van overwinterende ganzen en smienten, maar geeft tevens aan dat beheer noodzakelijk is. Dat beheer bestaat uit opvang in foerageergebieden en ver- en bejaging buiten die gebieden.

De minister heeft de provincies gevraagd foerageergebieden aan te wijzen en ontheffingen te verlenen om ver- en bejaging van kolgans, grauwe gans en smient buiten de foerageergebieden mogelijk te maken.

Verjaging, inclusief afschot, van ganzen en smienten tot 12.00 uur is een zaak van grondgebruiker en jager. Bij verhindering kan de jager zich laten vervangen door een collega. De voorwaarden in de provinciale ontheffing of vrijstelling voor het doden van ganzen en smienten geven aan waar de jager zich aan heeft te houden.

Bij verjaging van brandganzen, rietganzen, kleine rietganzen en rotganzen is ondersteunend afschot niet toegestaan.

Na 12.00 uur is alleen verjaging zonder afschot verplicht wanneer de boer recht wil houden op schadevergoeding. Dit is in eerste instantie een zaak van de grondgebruiker.

Overjarig grasland

Om in aanmerking te komen voor een tegemoetkoming in verband met schade gedurende de periode 1 oktober tot 1 april, zal op overjarig grasland het volgende worden verlangd:

- tot 12 uur: aan verjaging ondersteunend afschot en verjaging door mensen in het veld
- na 12.00 uur : verjaging zonder afschot, bv. d.m.v. mensen in het veld, vogelafweerpistolen, en honden.

Kwetsbare gewassen

Om in aanmerking te komen voor tegemoetkomingen in verband met schade in de periode van 1 oktober tot 1 april op percelen met kwetsbare gewassen (akkerbouwgewassen, vollegrondsgroenten en pas ingezaaid gras) zullen de gevraagde weer- en verjaaginspanningen gelijk zijn aan de maatregelen die sinds december 2003 voor zulke gewassen gelden. Er moeten gelijktijdig minimaal twee typen preventieve middelen worden ingezet. Daarnaast is voor kolgans, grauwe gans en smient tot 12.00 uur ook afschot vereist. Wanneer afschot plaatsvindt behoeven geen akoestische middelen te worden toegepast.

Vanwege het massaal invallen en foerageren op graslanden en graanpercelen kunnen smienten belangrijke schade toebrengen aan de landbouw(zie bijlage 4). De landelijk toenemende schade veroorzaakt door overwinterende smienten en ganzen was in 2003 voor de minister van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit aanleiding om nieuw beleid te vormen. Dit heeft geresulteerd in het beleidskader faunabeheer; de effectuering van dit beleidskader heeft geleid tot een daling van de schade, zonder dat daarbij de gunstige staat van instandhouding van de smient is geschaad.

5.4.1 In te zetten preventieve middelen

Voor gebruik van de gevraagde ontheffing geldt de eis dat minimaal één akoestisch en één visueel middel worden ingezet zoals omschreven in het Handreiking faunaschade van het Faunafonds. Vanaf 6 maanden na inzaai kan op percelen gras, granen en graszaad worden volstaan met verjaging door menselijke aanwezigheid gecombineerd met verjaging door ondersteunend afschot.

5.5 Doelstelling en uitvoering beheer

Voorkomen en beperken van belangrijke schade.

Maatregel

De FBE verzoekt de provincie om, conform de afspraken uit het beleidskader, ontheffing te verlenen voor het doden van smienten van een half uur voor zonsopkomst tot 12:00 uur voorzover het de gebieden betreft die niet zijn aangewezen als foerageergebied of voor andere voor de soort aangewezen gebieden.

De ontheffing dient te gelden voor de periode van 1 oktober tot 1 april voor onderstaande gewassen:

- Kwetsbare akkerbouwgewassen, vollegrondsgroententeelt en eerstejaars grasland in aanvulling op de volgende preventieve maatregelen:
 - 1 visueel middel en
 - 1 akoestisch middel
- overjarig grasland in aanvulling op de volgende preventieve maatregel
 - Verjaging door menselijke aanwezigheid

6 Overzomerende grauwe gans

Let op: Bij beheer en schadebestrijding in en direct grenzend aan Natura 2000 geldt ook de Natuurbeschermingswet 1998. Zie paragraaf 2.9, onderdeel Beheer en schadebestrijding in Natura 2000 gebieden.

In de provincie Zeeland is evenals in de rest van Nederland het aantal overzomerende ganzen gedurende de laatste jaren aanzienlijk toegenomen.

6.1 Relevante biologische informatie

Moerasgebieden met riet en eilanden vormen een ideale omgeving voor grauwe ganzen. Ook in moerasbossen met elzen en wilgenstruweel voelt de soort zich thuis. Het nest wordt op de grond gemaakt, bij voorkeur op eilanden, en bestaat uit een verzameling van plantenmateriaal uit de omgeving. Wanneer er weinig geschikt materiaal voorhanden is wordt volstaan met een ondiepe kuil. (Bron: Vogelbescherming) In de kerngebieden broeden de vogels soms koloniegewijs. Gemiddeld worden er 4 – 6 (3 – 12) eieren gelegd met een gemiddelde incubatietijd van 27 – 28 dagen. Reproductie vindt over het algemeen plaats op 3 jarige leeftijd (soms op tweejarige leeftijd).

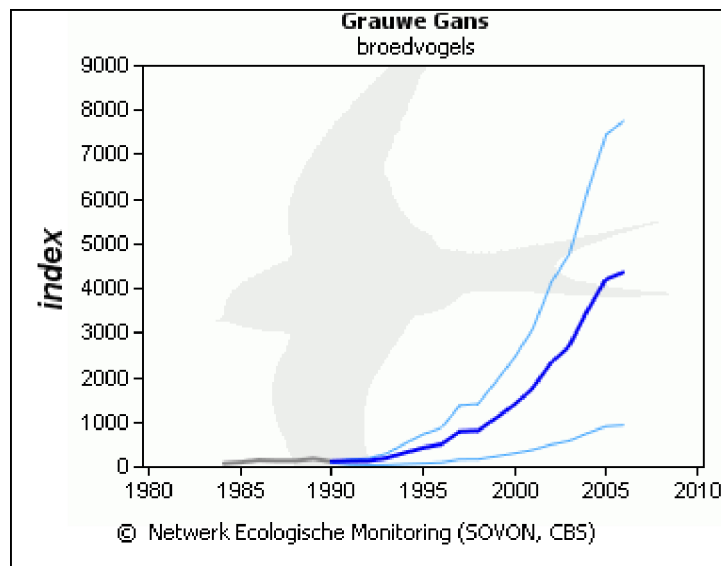
Het dieet is hoofdzakelijk plantaardig: gras, wortels(tokken), bladeren, zaad, vruchten en plantspruiten, 's winters aangevuld met granen, aardappels en andere overstaande of ingezaaide landbouwgewassen. Grauwe ganzen foerageren zowel op het water als op het land.

6.2 Ontwikkeling en verspreiding

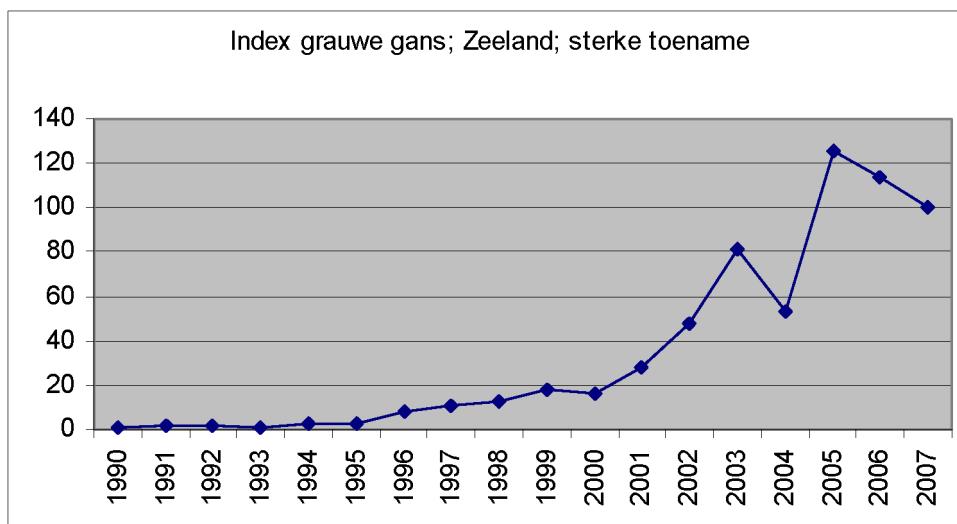
De Nederlandse broedvogels zijn stand- en trekvogel. Veel van de standvogels zijn afstammelingen van tamme vogels. De trekkende broedvogels overwinteren deels in de Cota de Doñana, in het zuiden van Spanje.

6.2.1 Populatie

De broedpopulatie Grauwe ganzen in Nederland neemt nog steeds significant toe (> 5%). Het CBS spreekt over “een sterke toename” (Bron: februari 2008).

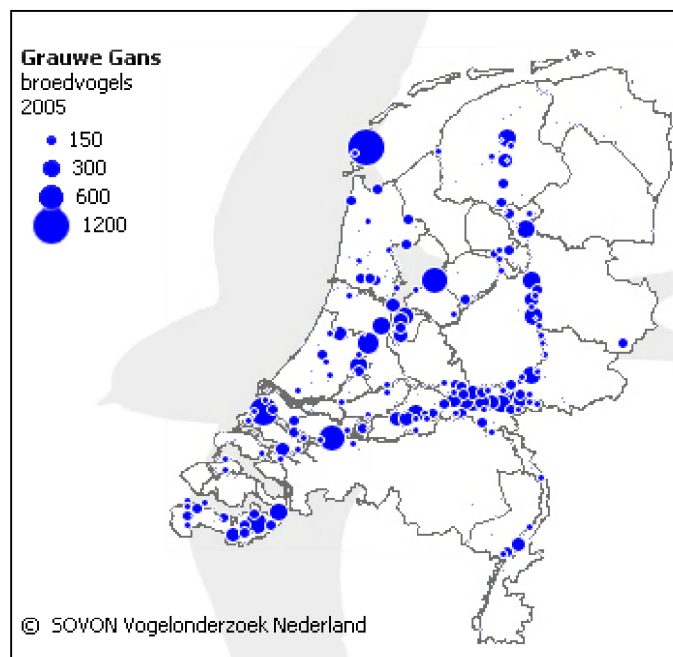

De SOVON telling in de provincie Zeeland laat een sterke toename van de broedpopulatie zien, met een afname in de periode 2005 – 2008.

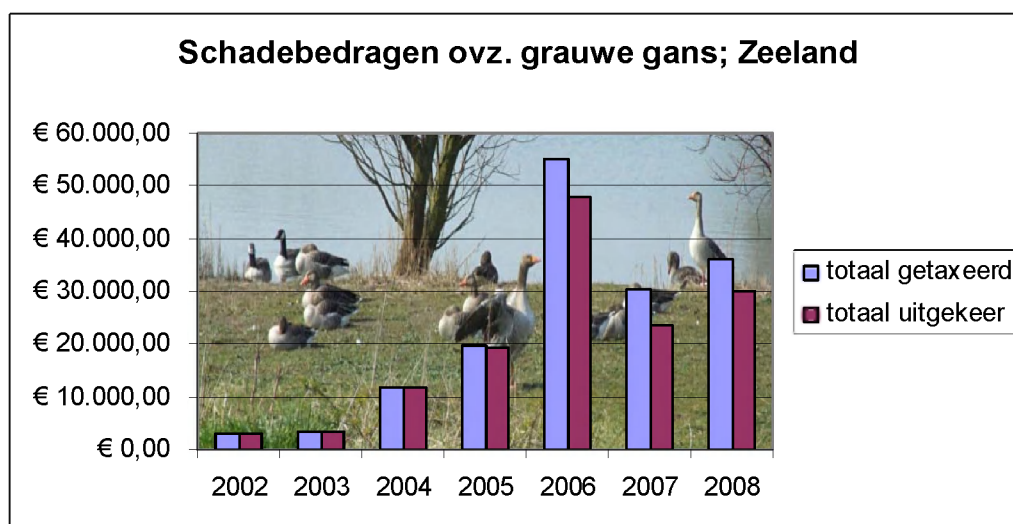
6.2.2 Verspreiding

Het deltagebied wordt gerekend tot de belangrijke broedgebieden van de grauwe gans in Nederland. De ruimtelijke verspreiding van de grauwe gans als broedvogel neemt echter provinciebreed toe. Het deel grauwe ganzen dat ook daadwerkelijk in Zeeland broedt, betreft slechts een deel van de in de zomer aanwezige Grauwe ganzen. Het gaat voor een deel ook om vogels die in andere provincies broeden (bijv. Biesbosch, Haringvliet). Het omgekeerde komt ook voor: Zeeuwse broedvogels verblijven in de zomer soms ook buiten de provincie Zeeland

6.2.3 Ontwikkeling van de schade

In de periode 2004 – 2008 is het aantal schademeldingen en de hoeveelheid uitgekeerde tegemoetkomingen in de schade toegenomen.

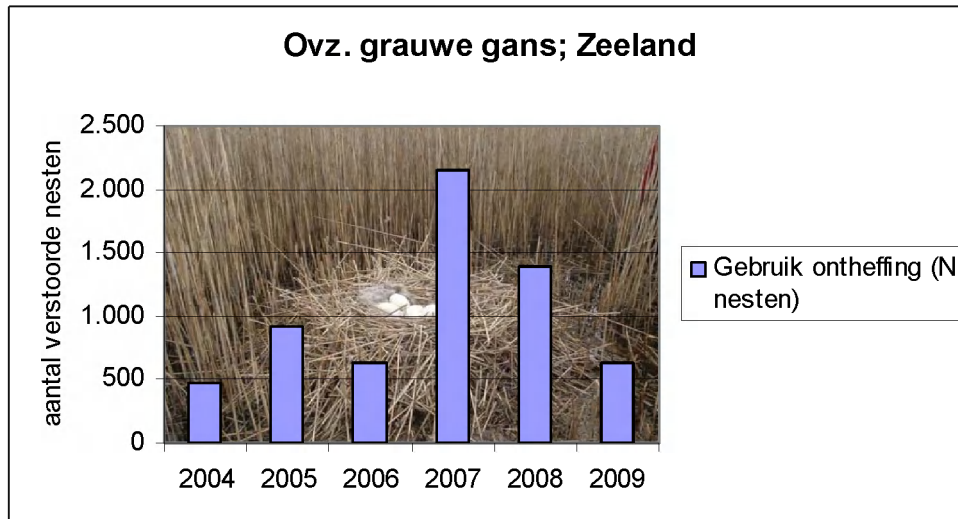

6.3 Beheer in de voorgaande periode

In de voorgaande periode is broedselreductie uitgevoerd in de vorm van nestverstoring en eieren schudden, zijn niet vliegvlugge ganzen gevangen en uit de populatie verwijderd en heeft afschot plaatsgevonden.

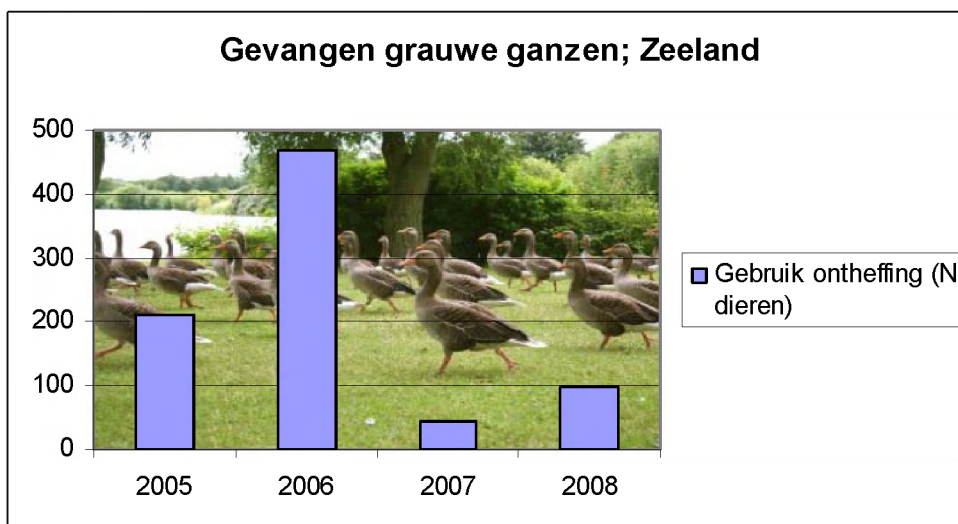
Broedselreductie

Met name in Zeeuws Vlaanderen is sprake van een in de tijd in aantal wisselend aantal nesten dat wordt verstoord. In Noord Beveland en noord Zeeland is sprake van een toename in de tijd in het aantal verstoorde nesten.

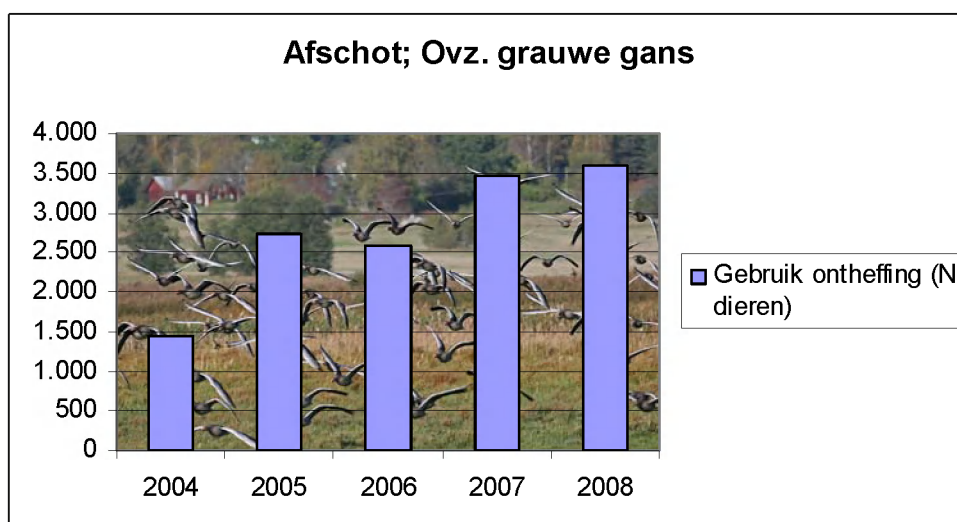
Vangst van ganzen

In de provincie Zeeland zijn in de voorgaande beheerperiode alleen in Zeeuws Vlaanderen ruiende en niet vliegvlugge grauwe ganzen gevangen. Na een aanvankelijke stijging in de vangsten is vanaf 2007 het aantal vangsten teruggelopen tot minder dan 100 dieren.

Afschot

In de gehele provincie Zeeland nam het afschot van overzomerende grauwe ganzen toe; in Zeeuws Vlaanderen pas nadat aanvankelijk in 2006 en 2007 een kleiner aantal ganzen dan in 2004 en 2005 was geschoten.

6.4 Noodzaak voor beheer

Ondanks het feit dat de stijging in de schade sinds 2006 minder hard lijkt te gaan, is er nog steeds sprake van toename van belangrijke schade aan de landbouw.

Volgens het Centrum voor Landbouw en Milieu is de daadwerkelijk aangerichte schade door overzomerende ganzen in Nederland tweemaal zo groot als de uitgekeerde schade.

Naast gewasschade is er ook sprake van bedrijfsschade.

Gezien de groei die de populatie overzomerende grauwe ganzen nog vertoont, en het feit dat op basis van het beschikbare voedsel de draagkracht veel hoger ligt dan het huidige aantal overzomerende grauwe ganzen in Nederland, valt te verwachten dat bij uitblijven van beheeringrepen de schade zal toenemen.

6.5 Doelstelling en uitvoering beheer

Voorkomen en beperken van belangrijke schade aan landbouwgewassen. Om dit te bereiken wordt een meersporenbeleid gevolgd met de volgende elementen:

- verjaging en aan verjaging ondersteunende bejaging op cultuurgronden,
- voorkomen van nieuwe vestiging op plaatsen waar thans nog niet gebroed wordt en
- reductie van de populatieomvang.

Om een gunstige staat van instandhouding te waarborgen zullen een aantal gebieden in Zeeland worden uitgesloten van ingrepen. In de paragraaf 'Maatregel' is dit verder uitgewerkt.

Maatregel

In de provincie Zeeland zijn door de provincie de grote natuurgebieden aangewezen waar de overzomerende grauwe gans als belangrijk onderdeel wordt gezien van het aldaar aanwezige ecosysteem, en waar deze soort derhalve niet zal worden beheerd. Deze gebieden zijn:

1. Grevelingen
2. Kop van Schouwen
3. Krammer-Volkerak
4. Manteling van Walcheren
5. Markiezaatsmeer
6. Noordzee
7. Oosterschelde (buitendijks)
8. Veerse meer
9. Westerschelde (buitendijks)

Voor de eveneens aangewezen gebieden Zuidkust Schouwen, Braakman Noord en Groot Eiland geldt dat hier vooralsnog wel zal worden beheerd, maar dat voor deze gebieden op lange termijn wordt gestreefd naar aansluiting aan het beheer bij bovengenoemde gebieden.

De omvang van deze gebieden en de grootte van de daar aanwezige populaties zijn van dien aard dat de gunstige staat van instandhouding van de overzomerende grauwe gans in de provincie Zeeland niet zal worden geschaad.

Voor de overige gebiedsdelen van de provincie Zeeland gelden de volgende maatregelen:

- 1 Beginnende broedpopulaties zullen niet worden toegestaan en broedpogingen zullen uitdrukkelijk worden voorkomen en verhinderd middels nest- en broedselreductie, teneinde verdere groei op regionaal niveau te voorkomen. Het betreft hier de periode tot van 1 februari tot 1 april. In uitzonderingsgevallen, waar dit op basis van inzicht bij de terreinbeherende organisaties nodig en mogelijk wordt geacht, nog 1 x in de periode tot 15 april. Deze maatregel moet nadrukkelijk worden afgewogen ten opzichte van de belangen van ter plekke broedende moerasvogels. Indien er serieuze risico's zijn van verstoring van ter plekke broedende moerasvogels, moet worden afgezien van beheermaatregelen na 1 april. Uit te voeren door en/of onder begeleiding van een deskundige van de terreinbeherende organisatie.
- 2 Het plegen van afschot (met hagel- of kogelgeweer), al dan niet ondersteunend aan verjaging in de periode 1 april tot 1 oktober op alle cultuurgronden in de provincie Zeeland.
- 3 Het vangen met staande netten en in kralen, en daarna doden van ruiende en niet vliegvlugge vogels ten tijde van de ruiperiode i.c. van 1 mei tot 31 juli.
- 4 Het verjagen van overzomerende grauwe ganzen op en nabij schadegevoelige percelen. Het betreft hier de periode 1 april tot 1 oktober.
- 5 Daar waar mogelijk en kosteneffectief, het plaatsen van rasters nabij opgroeigebieden.

De uit te voeren maatregelen zullen in het jaarlijks regionale ganzenoverleg worden bepaald (Zie bijlage 10).

De FBE verzoekt de provincie om ontheffing voor het uitvoeren van nest- en broedselreductie, het wegvangen en doden van ruiende en niet vliegvlugge vogels, en het plegen van afschot. Verjagen is reeds toegestaan op basis van de provinciale vrijstelling.

6.5.1 In te zetten preventieve middelen

Voor gebruik van de gevraagde ontheffing geldt niet de eis van in te zetten preventieve maatregelen, omdat gestreefd wordt om met behulp van een breed pakket van maatregelen de populatie te reduceren en op een aanvaardbaar niveau te brengen, i.c. de stand van het aantal vogels zoals die was in 1997.

7 Overzomerende kolgans

Let op: Bij beheer en schadebestrijding in en direct grenzend aan Natura 2000 geldt ook de Natuurbeschermingswet 1998. Zie paragraaf 2.9, onderdeel Beheer en schadebestrijding in Natura 2000 gebieden.

7.1 Relevante biologische informatie

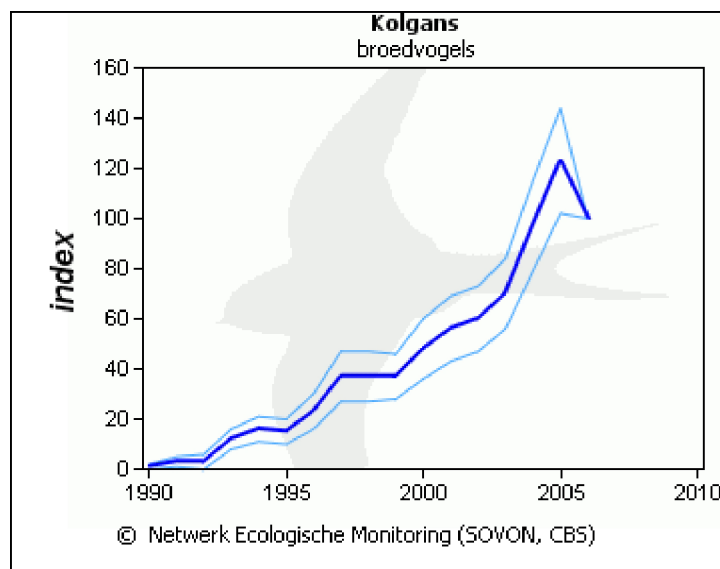
Graslanden in een waterrijke omgeving zijn geliefde overwinteringsgebieden. In dezelfde gebieden komen kolganzen tot broeden. Gemiddeld worden er 5 – 6 eieren (3 – 7) gelegd met een incubatietijd van 22 – 28 dagen. Reproductie vindt in het algemeen plaats op 3 jarige leeftijd.

Kolganzen eten voornamelijk gras, net ingezaaide landbouwgewassen, maar soms ook oogstresten van suikerbieten. In hele natte gebieden eten de ganzen ook graswortels en wilde planten op akkers en akkerranden. Ook worden 's winters graan, spruitend graan en aardappels gegeten. De Kolgans foerageert in tegenstelling tot de grauwe gans hoofdzakelijk op land.

7.2 Ontwikkeling en verspreiding

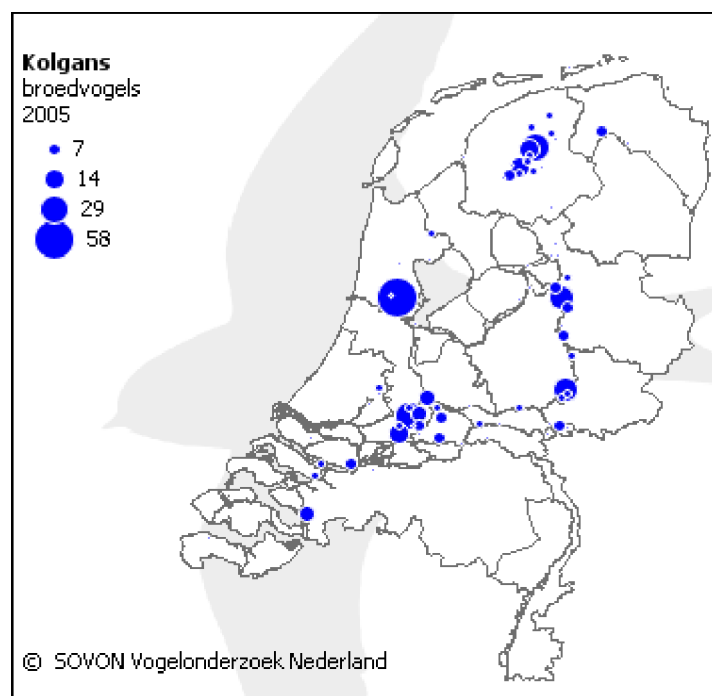
7.2.1 Populatie

De Nederlandse broedpopulatie kolganzen neemt sterk toe. De toename is significant en is groter dan 5% op jaarbasis. In 2005 werd geschat dat de broedpopulatie 400 broedparen groot was. Het CBS spreekt van een “sterke toename”.

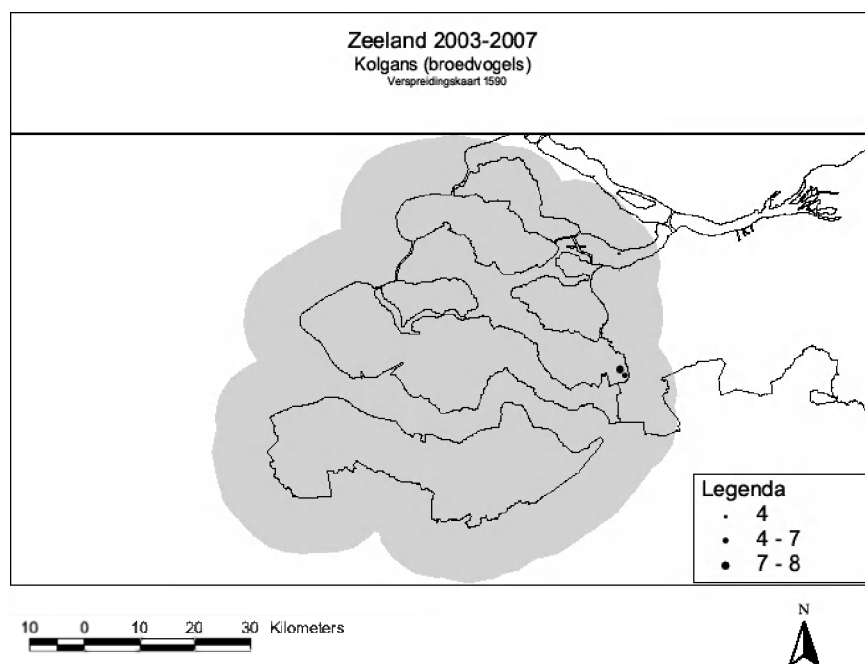

7.2.2 Verspreiding

In Nederland komt de Kolgans als broedvogel met name voor in het rivierengebied.

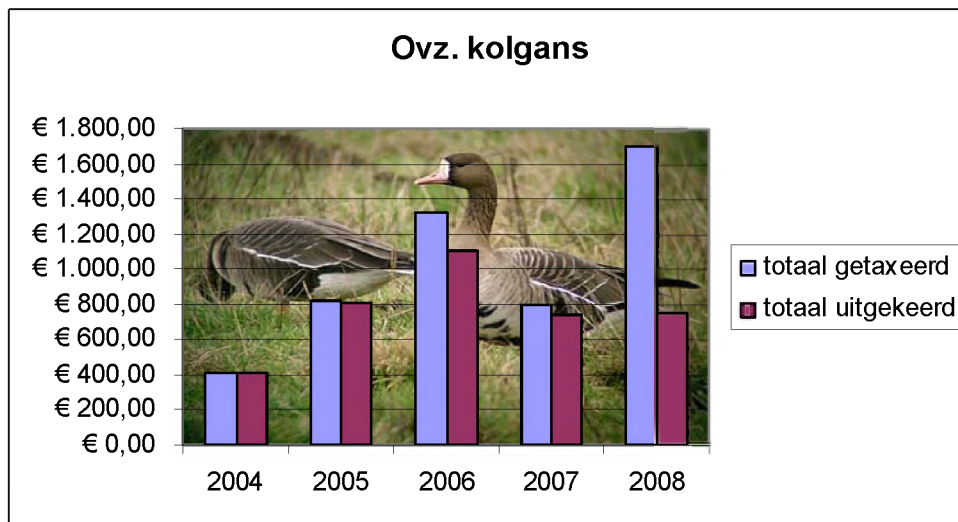

Uitgaande van de provinciale verspreidingskaarten van SOVON blijkt dat de kolgans in de provincie Zeeland broedvogels is in de omgeving van Zuid-Beveland.

7.2.3 Ontwikkeling van de schade

In de voorgaande beheerperiode is de door de overzomerende kolgans veroorzaakte schade in de provincie Zeeland toegenomen (zie bijlage 4). De hogere schade in 2008 kan deels worden teruggevoerd op de hogere productprijzen.

7.3 Beheer in de voorgaande periode

De kolgans is in de voorgaande periode niet beheerd.

7.4 Noodzaak voor beheer

Voor de overzomerende kolgans geldt eigenlijk hetzelfde als voor de overzomerende grauwe gans, zij het dat de broedpopulatie nog niet zo groot is als die van de grauwe gans. Op basis van de biologische karakteristiek mag echter verwacht worden dat ook de kolgans nog een aanzienlijke groei kan doormaken.

De overzomerende kolgans wordt gezien als een niet van nature in de provincie Zeeland voorkomende broedvogel, die in potentie evenals de overzomerende grauwe gans in staat is tot het toebrengen van belangrijke schade aan landbouwgewassen.

Voor de kolgans geldt dat momenteel alleen de landbouw schade ondervindt die door deze soort wordt veroorzaakt. Of en hoe de kolgans in dezelfde mate ook schade kan doen aan flora en fauna als de grauwe gans laat zich evenwel nog bezien.

7.5 Doelstelling en uitvoering beheer

Voorkomen en beperken van belangrijke schade, door middel van populatiebeheer.

Maatregel

De FBE streeft naar een nulstand voor de overzomerende kolgans in de provincie Zeeland, er van uitgaande dat de gunstige staat van instandhouding gezien moet worden op nationaal niveau en niet op delen daarvan (prejudiciële beslissing van 8 juni 2006 (zaak c-060/05) van het Hof van Justitie van de EU).

1 Beginnende broedpopulaties zullen niet worden toegestaan en broedpogingen zullen uitdrukkelijk worden voorkomen en verhinderd middels nest- en broedselreductie, teneinde verdere groei op regionaal niveau te voorkomen. Het betreft hier de periode van 1 februari tot 1 april. In uitzonderingsgevallen waar dit op basis van inzicht bij de terreinbeherende organisaties nodig en mogelijk wordt geacht, nog 1 x in de periode tot 15 april. Deze maatregel moet nadrukkelijk worden afgewogen ten opzichte van de belangen van ter plekke broedende moerasvogels. Indien er serieuze risico's zijn van verstoring van ter plekke broedende moerasvogels, moet worden afgezien van beheermaatregelen na 1 april. Uit te voeren door of onder begeleiding van een deskundige van de terreinbeherende organisatie.

2 Het plegen van afschot (hagel- of kogelgeweer), al dan niet ondersteunend aan verjagen in de periode 1 april tot 1 oktober.

3 Het vangen met staande netten en in kralen, en daarna doden van ruiende en niet vliegvlugge vogels ten tijde van de ruiperiode i.c. van 1 mei tot 31 juli.

4 Het verjagen van overzomerende kolganzen op en nabij schadegevoelige percelen. Het betreft hier de periode 1 april tot 1 oktober.

De uit te voeren maatregelen zullen in het jaarlijks regionale ganzenoverleg worden bepaald (Zie bijlage 10).

De FBE verzoekt de provincie om ontheffing voor het uitvoeren van nest- en broedselreductie, het wegvangen en doden van ruiende en niet vliegvlugge vogels, en het plegen van afschot. Verjagen is reeds toegestaan op basis van de provinciale vrijstelling.

7.5.1 In te zetten preventieve middelen

Voor gebruik van de gevraagde ontheffing geldt niet de eis van in te zetten preventieve maatregelen omdat gestreefd wordt naar een nulstand in de zomerperiode.

8 Overzomerende brandgans

Let op: Bij beheer en schadebestrijding in en direct grenzend aan Natura 2000 geldt ook de Natuurbeschermingswet 1998. Zie paragraaf 2.9, onderdeel Beheer en schadebestrijding in Natura 2000 gebieden.

8.1 Relevante biologische informatie

Brandganzen broeden in Nederland op een aantal vreemde plaatsen, waaronder nauwelijks begroeide weilanden. Hierin bevindt het nest zich dus zeer geëxposeerd. Brandganzen broeden ook wel in moerasbossen en rietkragen. De soort broedt zo mogelijk groepsgewijs. Gemiddeld worden 4 – 5 (2 – 9) eieren gelegd; de incubatietijd bedraagt 24 – 25 dagen. De Brandgans is reproductief op 3 jarige, maar in enkele gevallen ook al op 2 jarige leeftijd.

Brandganzen foerageren zowel op land als in moerasgebieden.

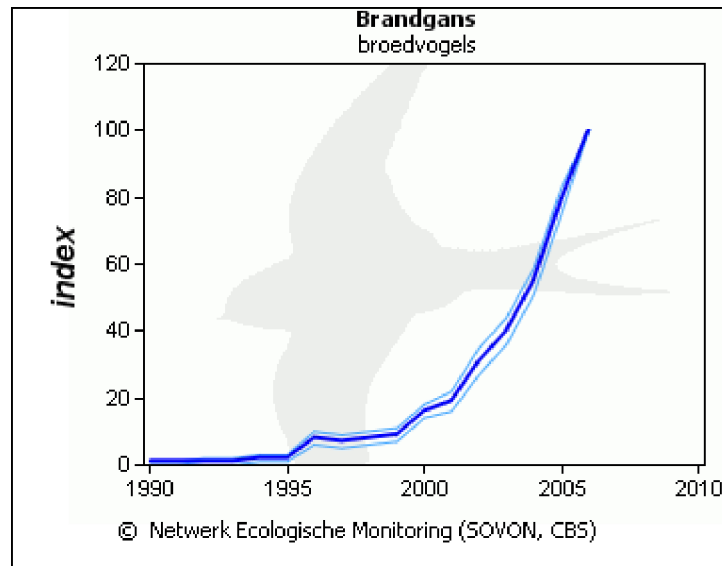
8.2 Ontwikkeling en verspreiding

8.2.1 Populatie

De brandgans is van oudsher geen inheemse broedvogel, maar geniet als inheemse beschermde soort wel bescherming onder de Flora- en faunawet.

In dit kader dient opgemerkt te worden dat het broedareaal van de brandgans autonoom in zuidelijke richting lijkt te verschuiven. De oorzaak van die uitbreiding is onduidelijk maar wordt in eerste instantie gezocht in veranderend, en voor de brandgans dus gunstiger, landgebruik door de mens, en de toename van het aantal zeearenden in en rond de Baltische staten en Noord-Duitsland.

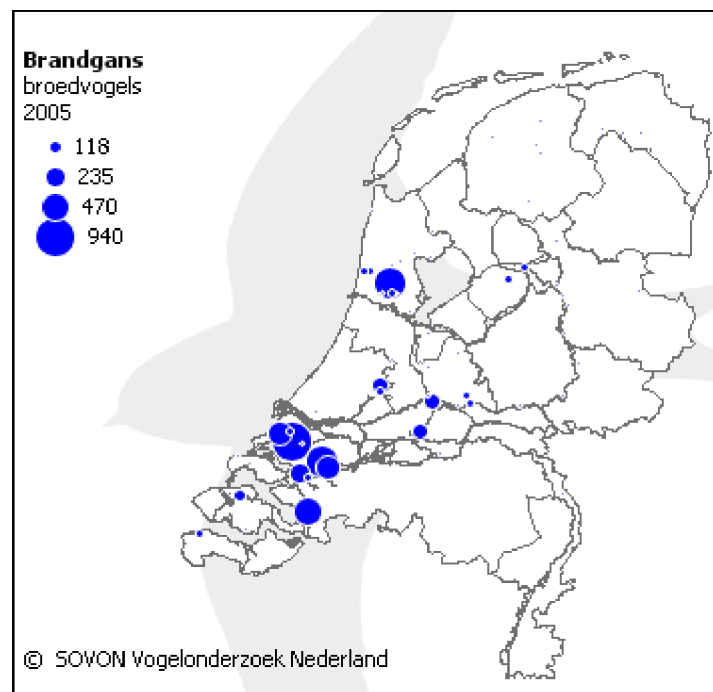
In 1984 werd het eerste broedgeval voor Nederland gemeld. In 1994 was het aantal broedparen inmiddels opgelopen tot 80, en in 1999 bestond de populatie al minimaal uit 300 paren. Voor 2005 werd de broedpopulatie echter al op 6.000 broedparen geschat.

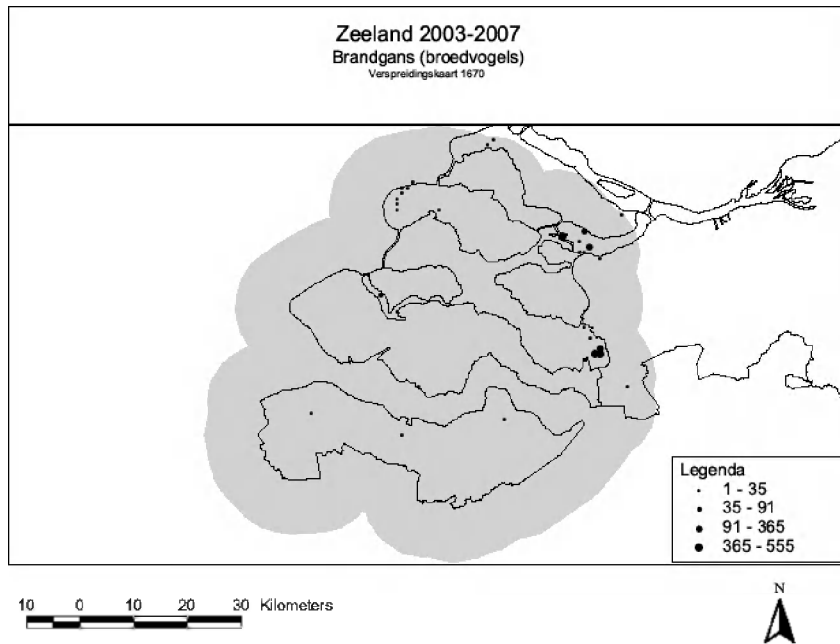
De Nederlandse brandganzenpopulatie vertoont een zeer snelle toename (46%) en is de snelst toenemende ganzenpopulatie ter wereld (Overzomerende ganzen: grenzen aan de groei? SOVON, 2006).

8.2.2 Verspreiding

De Nederlandse broedpopulatie heeft met name zijn zwaartepunt verdeeld over een tweetal gebieden: het gebied ten noorden van Amsterdam en de rivierendelta.

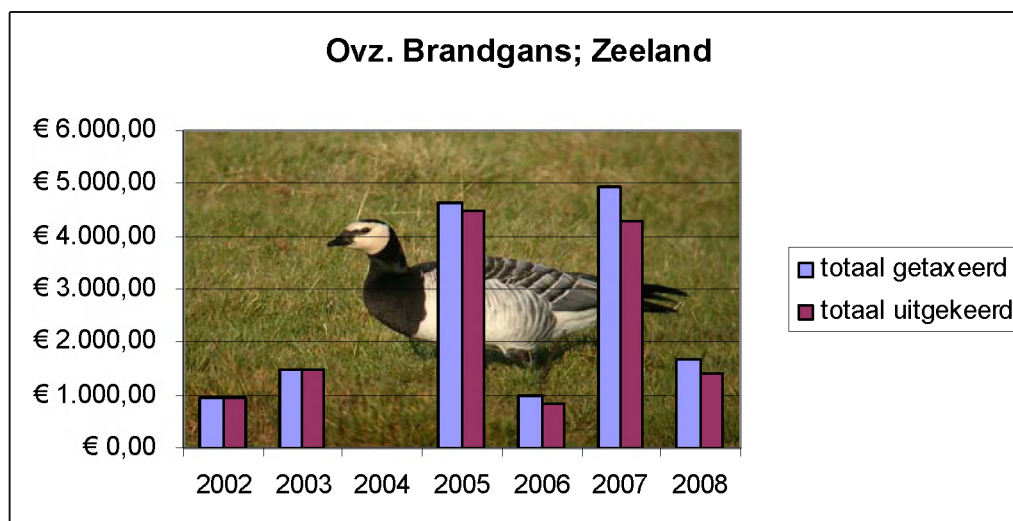
Het zwaartepunt voor de overzomerende brandgans in de provincie Zeeland ligt blijkens de SOVON verspreidingskaarten in het noordwestelijke deel van de provincie.

8.2.3 Ontwikkeling van de schade

Op basis van het voorkomen na 1 mei worden brandganzen gerekend tot de overzomerende vogels in de provincie Zeeland. De soort trekt immers vaak later weg dan de officieel gehanteerde datum van 1 april; de indruk wordt anders gewekt dat er sprake zou zijn van grote hoeveelheden overzomerende brandganzen in Nederland. Dit is voor de brandgans echter niet het geval. De datumgrens waarop onderscheid wordt gemaakt naar overwinterende en overzomerende vogels is voor deze soort dus arbitrair.

In onderstaande overzichten moet worden uitgegaan van het feit dat het leeuwendeel van de schade die nu wordt toegerekend aan overzomerende dieren, veroorzaakt wordt door dezelfde dieren die eigenlijk als overwinteraar te boek zouden moeten staan (zie bijlage 4).

8.3 *Beheer in de voorgaande periode*

De brandgans mag op grond van de provinciale vrijstelling worden verstoord.

8.4 *Noodzaak voor beheer*

Vogels die ten gevolge van deze natuurlijke uitbreiding in Nederland tot broeden komen moeten als inheemse broedvogel worden gezien. Hiertoe moeten vestigingen van brandganzen als broedvogels op de Waddeneilanden en langs de Nederlandse kust worden gerekend.

Dit betekent dat ten aanzien van de overzomerende brandgans in de provincie Zeeland de status geldt van inheemse broedvogel. Als de broedpopulatie brandganzen in de provincie Zeeland zich verder uitbreidt, dan moet rekening worden gehouden met een toename van schade in het zomerseizoen. In combinatie met de ervaringen elders in Nederland van de uitermate snelle toename van deze ganzensoort kan ingrijpen bijdragen aan het beperken van de schadedreiging door deze soort. De brandgans wordt vanaf 1 mei tot de overzomeraars gerekend.

8.4.1 *In te zetten preventieve middelen*

Voor gebruik van de gevraagde ontheffing geldt de eis dat minimaal één akoestisch en één visueel middel worden ingezet zoals omschreven in het Handreiking faunaschade van het Faunafonds. Vanaf 6 maanden na inzaai kan op percelen gras, granen en graszaad worden volstaan met verjaging door menselijke aanwezigheid gecombineerd met verjaging door ondersteunend afschot.

8.5 *Doelstelling en uitvoering beheer*

Voorkomen en beperken van belangrijke schade.

Maatregel

De FBE verzoekt de provincie om ontheffing voor het doden van overzomerende brandganzen middels afschot (hagel- of kogelgeweer) ondersteunend aan verjaging gedurende de periode 1 mei tot 1 oktober op schadegevoelige percelen (grasland, granen en graszaad) in de provincie Zeeland.

Verjagen is reeds toegestaan op basis van de vigerende provinciale vrijstelling.

9 Overwinterende grauwe gans

Let op: Bij beheer en schadebestrijding in en direct grenzend aan Natura 2000 geldt ook de Natuurbeschermingswet 1998. Zie paragraaf 2.9, onderdeel Beheer en schadebestrijding in Natura 2000 gebieden.

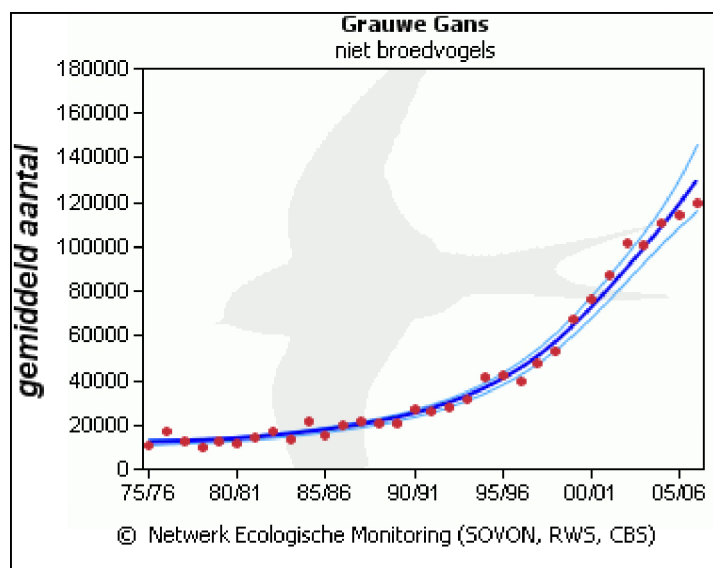
9.1 Relevante biologische informatie

Zie paragraaf 6.1

9.2 Ontwikkeling en verspreiding

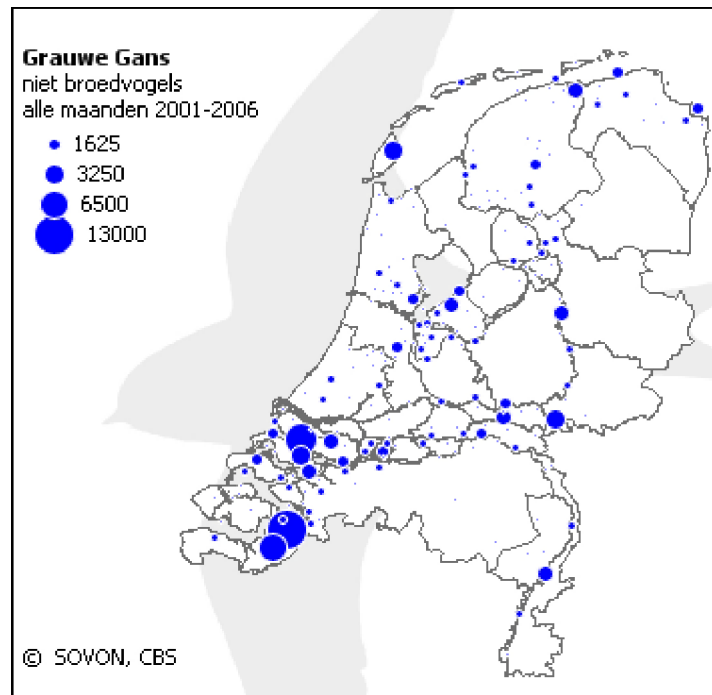
9.2.1 Populatie

Volgens de meest recente en beschikbare rapportage ten aanzien van de in Nederland verblijvende overwinterende grauwe ganzen (Watervogels in Nederland; 2005 – 2006; SOVON) verbleven er in het seizoen 2005 – 2006 in maximaal 296.000 (seizoensmaximum december) grauwe ganzen in Nederland. Er is nog steeds sprake van een significante toename van meer dan 5% op jaarbasis.

9.2.2 Verspreiding

Voor Nederland geldt dat de verspreiding van de overwinterende grauwe gans wordt gedomineerd door de grote aantallen in en rond het Verdrongen land van Saeftinghe (provincie Zeeland). Ook op de verspreidingskaart van SOVON is dit goed te zien.

De overwinterende Grauwe gans behoort samen met de Kolgans en de Smient tot de zogenaamde beleidskadersoorten (zie voor het beleidskader de website van het ministerie van LNV).

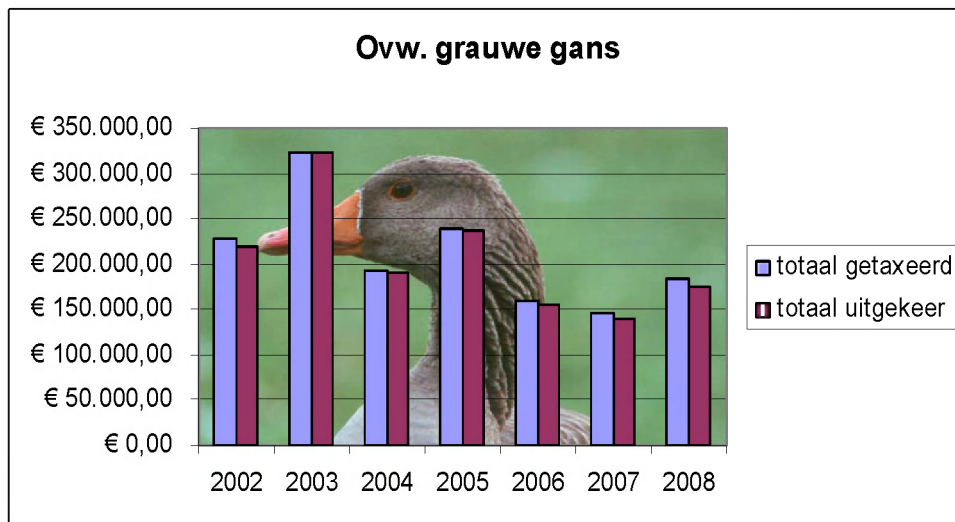
Grauw gans, overwinterend	Zeeland	Nederland
Opvang	65,8%	21,7%
Natuur	9,9%	31,6%
Overig	24,2%	46,7%

In de provincie Zeeland is vergeleken met de rest van de provincies relatief veel bouwland aangewezen als foerageergebied. Wellicht is dat de reden dat het percentage grauwe gans in de foerageergebieden veel hoger ligt dan in het Nederlands gemiddelde. Wat de reden ook moge zijn, in Zeeland wordt 66% van de overwinterende grauwe ganzen in de foerageergebieden aangetroffen, tegen 21,7% gemiddeld in Nederland.

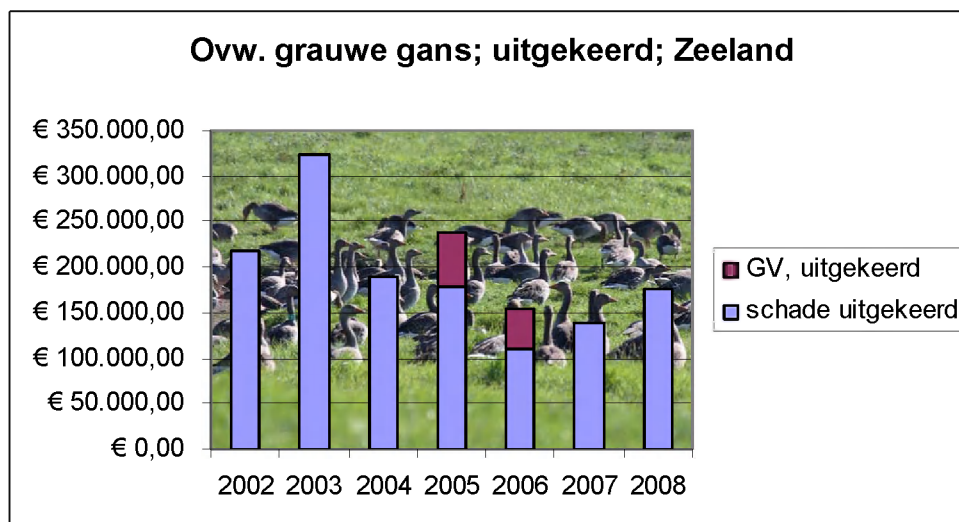
9.2.3 Ontwikkeling van de schade

Landbouwschade

De schademeldingen en de uitkeringen voor de overwinterende grauwe gans lijken voor de periode 2004 – 2008 stabiel tot licht dalend (zie bijlage 4). Onderstaande diagrammen zijn gebaseerd op gegevens van het faunafonds exclusief de vergoedingen voor ganzenschade in de foerageergebieden.

Bij de overwinterende grauwe gans moet evenwel rekening worden gehouden met het feit dat sommige agrariërs ook een vergoeding krijgen voor ganzenopvang op hun gebieden. In onderstaande diagram is de door het faunafonds uitgekeerde tegemoetkomingen in de schade, en de vergoeding voor opvang weergegeven (GV staat voor vergoeding ganzenopvang).

9.3 *Beheer in de voorgaande planperiode*

Er is gehandeld conform Beleidskader faunabeheer; verjaging gedurende de gehele dag en de mogelijkheid tot flankerend afschot tot 12:00 uur.

9.4 Noodzaak voor beheer

Het beleidskader in het kort

Het Beleidskader faunabeheer gaat uit van een duurzame instandhouding van overwinterende ganzen en smienten, maar geeft tevens aan dat beheer noodzakelijk is. Dat beheer bestaat uit opvang in foerageergebieden en ver- en bejaging buiten die gebieden.

De minister heeft de provincies gevraagd foerageergebieden aan te wijzen en ontheffingen te verlenen om ver- en bejaging van kolgans, grauwe gans en smient buiten de foerageergebieden mogelijk te maken.

Verjaging, inclusief afschot, van ganzen en smienten tot 12.00 uur is een zaak van grondgebruiker en jager. Bij verhindering kan de jager zich laten vervangen door een collega. De voorwaarden in de provinciale ontheffing of vrijstelling voor het doden van ganzen en smienten geven aan waar de jager zich aan heeft te houden.

Bij verjaging van brandganzen, rietganzen, kleine rietganzen en rotganzen is ondersteunend afschot niet toegestaan.

Na 12.00 uur is alleen verjaging zonder afschot verplicht wanneer de boer recht wil houden op schadevergoeding. Dit is in eerste instantie een zaak van de grondgebruiker.

Overjarig grasland

Om in aanmerking te komen voor een tegemoetkoming in verband met schade gedurende de periode 1 oktober tot 1 april, zal op overjarig grasland het volgende worden verlangd:

- tot 12 uur: aan verjaging ondersteunend afschot en verjaging door mensen in het veld
- na 12.00 uur : verjaging zonder afschot, bv. d.m.v. mensen in het veld, vogelafweerpistolen, en honden.

Kwetsbare gewassen

Om in aanmerking te komen voor tegemoetkomingen in verband met schade in de periode van 1 oktober tot 1 april op percelen met kwetsbare gewassen (akkerbouwgewassen, vollegrondsgroenten en pas ingezaaid gras) zullen de gevraagde weer- en verjaagingspanningen gelijk zijn aan de maatregelen die sinds december 2003 voor zulke gewassen gelden. Er moeten gelijktijdig minimaal twee typen preventieve middelen worden ingezet. Daarnaast is voor kolgans, grauwe gans en smient tot 12.00 uur ook afschot vereist. Wanneer afschot plaatsvindt behoeven geen akoestische middelen te worden toegepast.

9.4.1 In te zetten preventieve middelen

Zie Handreiking faunaschade van het Faunafonds.

9.5 Doelstelling en uitvoering beheer

Voorkomen en beperken van belangrijke schade.

Maatregel

De FBE verzoekt de provincie om, conform de afspraken uit het beleidskader, ontheffing te verlenen voor het doden van overwinterende grauwe ganzen van een half uur voor zonsopkomst tot 12:00 uur voor zover het de gebieden betreft die niet zijn aangewezen als foerageergebied of voor andere voor de soort aangewezen gebieden

De ontheffing dient te gelden voor de periode van 1 oktober tot 1 april voor onderstaande gewassen.

- Kwetsbare akkerbouwgewassen, vollegrondsgroententeelt en eerstejaars grasland in aanvulling op de volgende preventieve maatregelen:
 - 1 visueel middel en
 - 1 akoestisch middel
- overjarig grasland in aanvulling op de volgende preventieve maatregel
 - Verjaging door menselijke aanwezigheid

10 Overwinterende kolgans

Let op: Bij beheer en schadebestrijding in en direct grenzend aan Natura 2000 geldt ook de Natuurbeschermingswet 1998. Zie paragraaf 2.9, onderdeel Beheer en schadebestrijding in Natura 2000 gebieden.

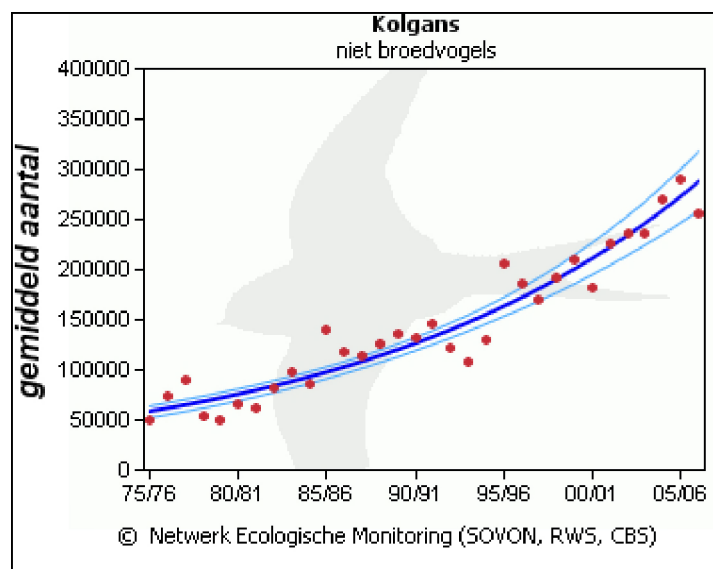
10.1 Relevante biologische informatie

Zie paragraaf 7.1

10.2 Ontwikkeling en verspreiding

10.2.1 Populatie

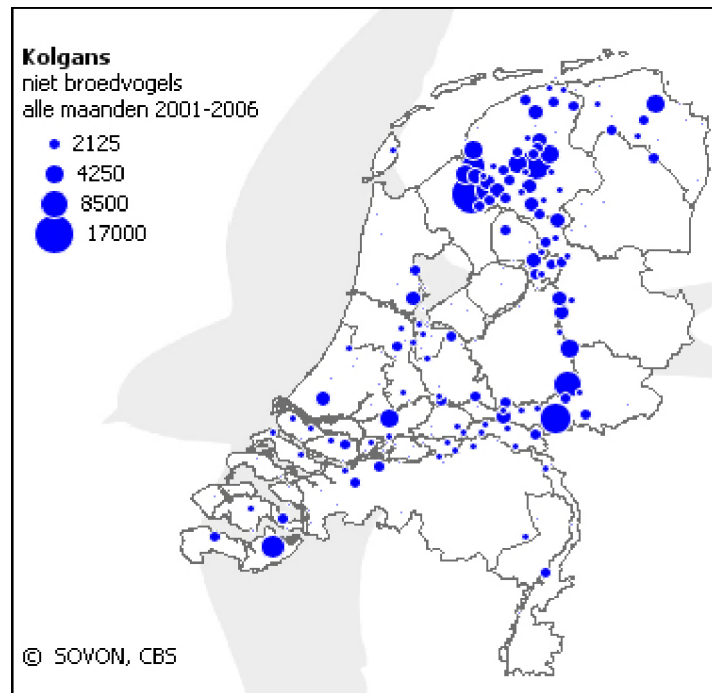
Volgens de meest recente en beschikbare rapportage ten aanzien van de in Nederland verblijvende overwinterende kolganzen (Watervogels in Nederland; 2005 – 2006; SOVON) verbleven er in het seizoen 2005 – 2006 in maximaal 807.000 (seizoensmaximum januari) kolganzen in Nederland. Er is nog steeds sprake van een significante toename van minder dan 5% op jaarbasis.

De grootste concentraties kolganzen kunnen gevonden worden in de provincie Friesland, maar vanaf de maand december worden ook de pleisterplaatsen in Zuid-Holland en Zeeland in toenemende mate bezocht, waarbij de hoogste aantallen daar in januari worden bereikt. Voor de aantallen overwinterende kolganzen in de provincie Zeeland geldt dat de aantallen overwinterende ganzen op basis van de 10 jarige trend nog steeds significant toenemen.

10.2.2 Verspreiding

Voor de provincie Zeeland geldt dat de meeste overwinterende kolganzen te vinden zijn in Zeeuws Vlaanderen, maar ook Zuid-Beveland wordt in toenemende mate bezocht.

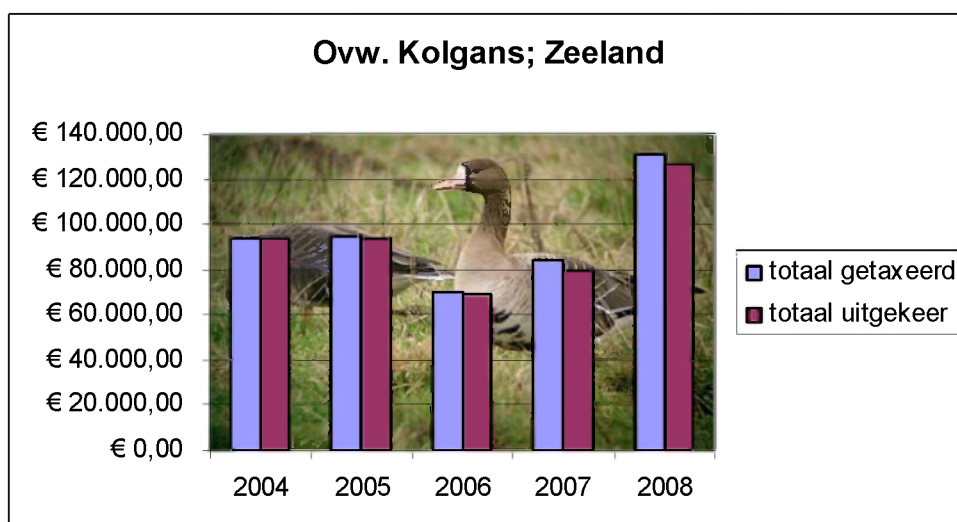
Uit onderzoek (Alterra technische rapportage: Populatieomvang van ganzen en Smienten 2005 – 2006) is gebleken dat in Zeeland van de Kolganzen 66,0 % verblijft in de opvanggebieden, 4,0 % verblijft in natuurgebieden en 29,9 % verblijft op overige gronden.

Kolganzen, overwinterend	Zeeland	Nederland
Opvang	66,0%	45%
Natuur	4,0%	13,2%
Overig	29,9%	41,8%

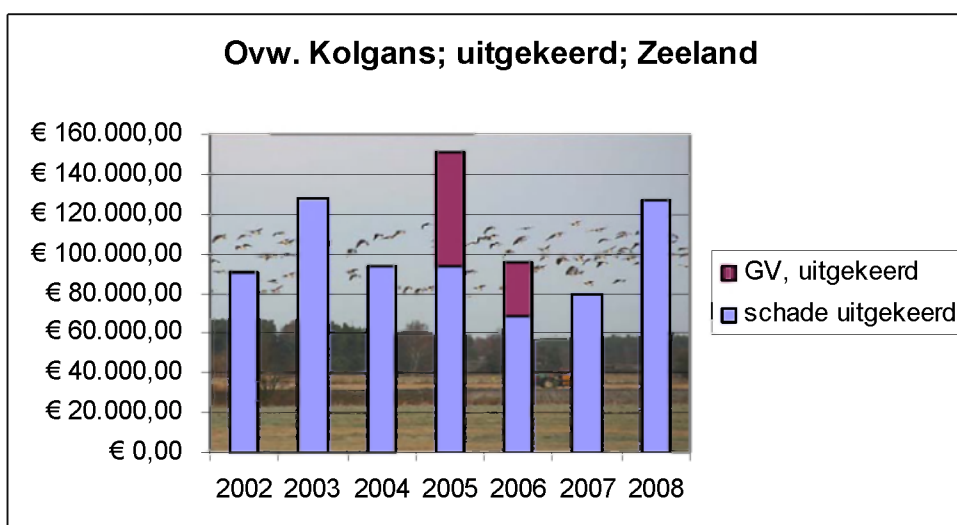
Evenals voor de overwinterende grauwe gans herbergt Zeeland ook voor de overwinterende Kolganzen een groter percentage in de foerageergebieden dan elders in Nederland.

10.2.3 Ontwikkeling van de schade

Onderstaande diagram is gebaseerd op gegevens van het faunafonds exclusief de vergoedingen voor ganzenschade in de foerageergebieden (zie bijlage 4). Ook hier geldt dat de grotere schade in 2008 deels kan worden verklaard door de hogere productprijzen.

Naast de uitgekeerde tegemoetkomingen in schade buiten de foerageergebieden, is er ook sprake van tegemoetkomingen in de schade binnen de foerageergebieden, niet zijnde vergoedingen in het kader van beheerovereenkomsten. Deze staan in onderstaande diagram weergegeven.

10.3 Beheer in de voorgaande planperiode

Er is gehandeld conform Beleidskader faunabeheer; verjaging gedurende de gehele dag en de mogelijkheid tot flankerend afschot tot 12:00 uur.

10.4 Noodzaak voor beheer

Het beleidskader in het kort

Het Beleidskader faunabeheer gaat uit van een duurzame instandhouding van overwinterende ganzen en smienten, maar geeft tevens aan dat beheer noodzakelijk is. Dat beheer bestaat uit opvang in foerageergebieden en ver- en bejaging buiten die gebieden.

De minister heeft de provincies gevraagd foerageergebieden aan te wijzen en ontheffingen te verlenen om ver- en bejaging van kolgans, grauwe gans en smient buiten de foerageergebieden mogelijk te maken.

Verjaging, inclusief afschot, van ganzen en smienten tot 12.00 uur is een zaak van grondgebruiker en jager. Bij verhindering kan de jager zich laten vervangen door een collega. De voorwaarden in de provinciale ontheffing of vrijstelling voor het doden van ganzen en smienten geven aan waar de jager zich aan heeft te houden.

Bij verjaging van brandganzen, rietganzen, kleine rietganzen en rotganzen is ondersteunend afschot niet toegestaan.

Na 12.00 uur is alleen verjaging zonder afschot verplicht wanneer de boer recht wil houden op schadevergoeding. Dit is in eerste instantie een zaak van de grondgebruiker.

Overjarig grasland

Om in aanmerking te komen voor een tegemoetkoming in verband met schade gedurende de periode 1 oktober tot 1 april, zal op overjarig grasland het volgende worden verlangd:

- tot 12 uur: aan verjaging ondersteunend afschot en verjaging door mensen in het veld
- na 12.00 uur : verjaging zonder afschot, bv. d.m.v. mensen in het veld, vogelafweerpistolen, en honden.

Kwetsbare gewassen

Om in aanmerking te komen voor tegemoetkomingen in verband met schade in de periode van 1 oktober tot 1 april op percelen met kwetsbare gewassen (akkerbouwgewassen, vollegrondsgroenten en pas ingezaaid gras) zullen de gevraagde weer- en verjaaginspanningen gelijk zijn aan de maatregelen die sinds december 2003 voor zulke gewassen gelden. Er moeten gelijktijdig minimaal twee typen preventieve middelen worden ingezet. Daarnaast is voor kolgans, grauwe gans en smient tot 12.00 uur ook afschot vereist. Wanneer afschot plaatsvindt behoeven geen akoestische middelen te worden toegepast.

10.4.1 In te zetten preventieve middelen

Zie Handreiking faunaschade van het Faunafonds.

10.5 Doelstelling en uitvoering

Voorkomen en beperken van belangrijke schade.

Maatregel

De FBE verzoekt de provincie om, conform de afspraken uit het beleidskader, ontheffing te verlenen voor het doden van overwinterende kolganzen van een half uur voor zonsopkomst tot 12:00 uur voor zover het de gebieden betreft die niet zijn aangewezen als foerageergebied of voor andere voor de soort aangewezen gebieden

De ontheffing dient te gelden voor de periode van 1 oktober tot 1 april voor onderstaande gewassen.

- Kwetsbare akkerbouwgewassen, vollegrondsgroententeelt en eerstejaars grasland in aanvulling op de volgende preventieve maatregelen:
 - 1 visueel middel en
 - 1 akoestisch middel
- overjarig grasland in aanvulling op de volgende preventieve maatregel
 - Verjaging door menselijke aanwezigheid

11 Overwinterende brandgans

Let op: Bij beheer en schadebestrijding in en direct grenzend aan Natura 2000 geldt ook de Natuurbeschermingswet 1998. Zie paragraaf 2.9, onderdeel Beheer en schadebestrijding in Natura 2000 gebieden.

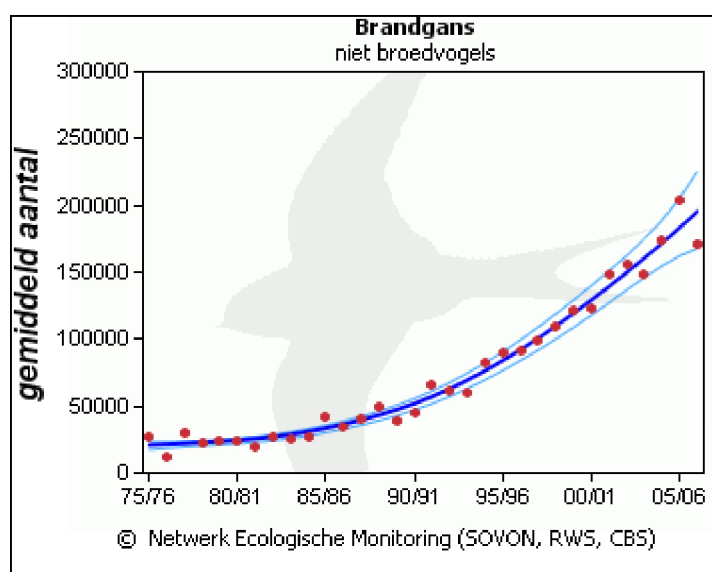
11.1 Relevante biologische informatie

Zie paragraaf 8.1

11.2 Ontwikkeling en verspreiding

11.2.1 Populatie

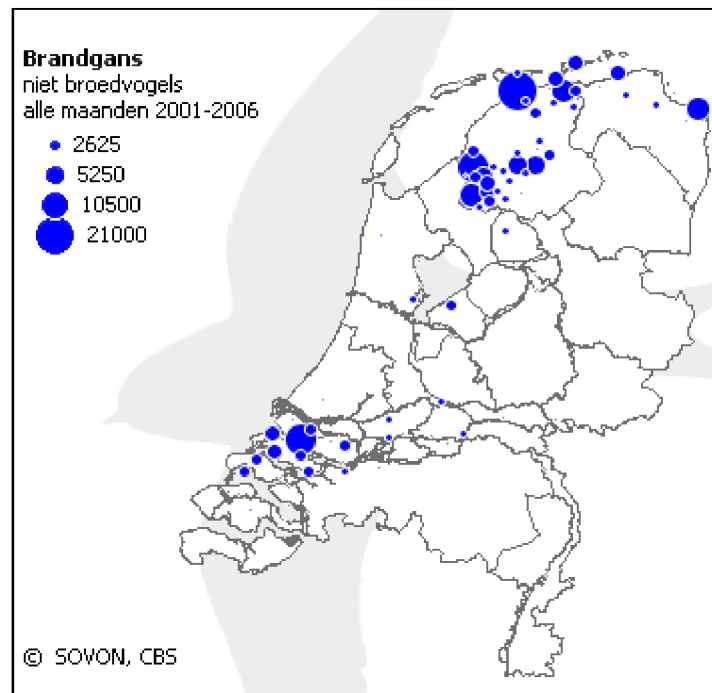
In het seizoen 2005 – 2006 bedroeg het seizoensmaximum aan overwinterende brandganzen in Nederland bijna 504.000 vogels (januari). Er is sprake van een significante jaarlijkse stijging van meer dan 5%.

Het noordelijk deltagebied is een belangrijk overwinteringsgebied, en kent nog steeds toenemende aantallen vogels die daar overwinteren; er is op basis van een tienjarige trend nog steeds sprake van een significante toename van overwinterende brandganzen in Nederland..

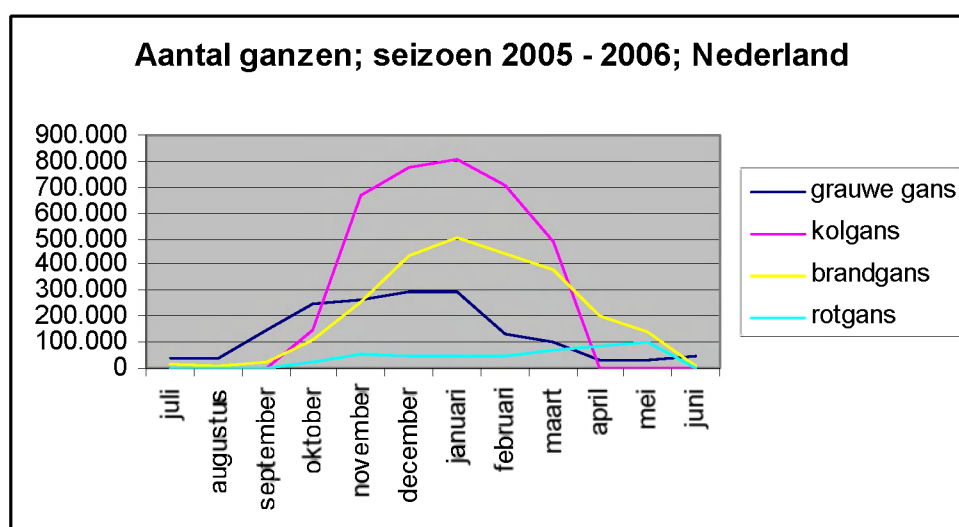
11.2.2 Verspreiding

Voor de provincie Zeeland geldt dat de meeste overwinterende brandganzen voorkomen in het noordelijk deel van de provincie.

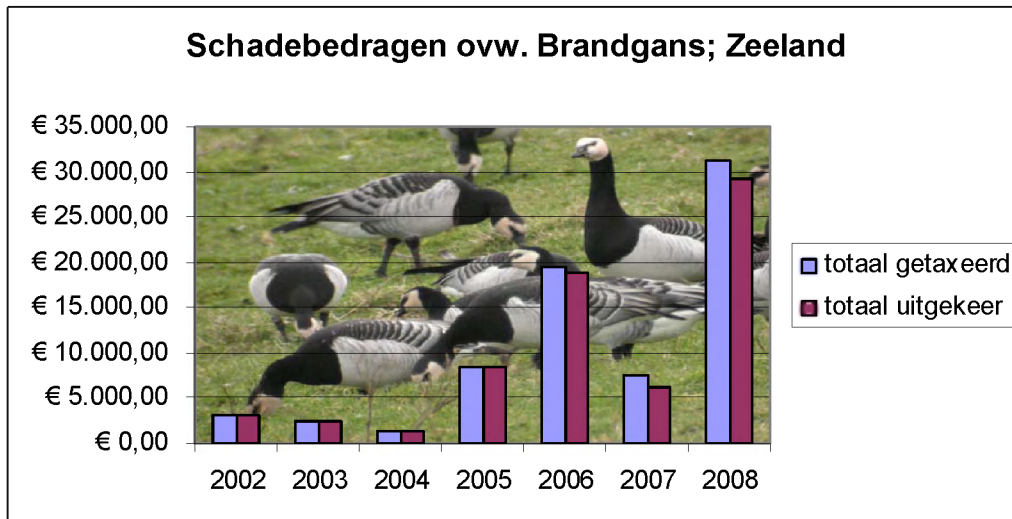

11.2.3 Ontwikkeling van de schade

Schade door de overwinterende brandgans neemt toe (zie bijlage 4). Hierbij moet tevens bedacht worden dat de 1 aprilgrens, waarna alle ganzen de status overzomerend ganzen krijgen, tot gevolg heeft dat door laat wegtrekkende overwinterende brandganzen ook nog “zomerschade” kan ontstaan (zie onderstaande lijngrafiek met de aanwezigheid per maand). Deze schade behoort feitelijk dan ook tot de schade aangericht door overwinterende vogels. Met name de brandgans en de rotgans verblijven na 1 april nog veelvuldig in Nederland.

De verwachting dat de schade in de nabije toekomst snel veel groter en substantieel van aard zal worden is vanwege de toename van het aantal overwinterende vogels niet geheel denkbeeldig. In de provincie Zeeland wordt de datumgrens voor overzomerende vogels derhalve gesteld op 1 mei.

11.3 Beheer in de voorgaande periode

Voor de brandgans gold en geldt een provinciale vrijstelling van het verbod op verjagen.

11.4 Noodzaak voor beheer

Vanwege de toename van de overwinterende brandgans in het noordelijk deltagebied, mag verwacht worden dat de schade die aangericht wordt door deze soort ook zal toenemen.

11.4.1 In te zetten preventieve middelen

Voor een tegemoetkoming in de schade door het Faunafonds behoeven in de winterperiode géén preventieve middelen te worden geplaatst.

11.5 Doelstelling en uitvoering

Voorkomen en beperken van belangrijke schade.

Maatregel

Verjagen van overwinterende brandganzen is reeds toegestaan op basis van de vigerende provinciale vrijstelling.

12 Rotgans

Let op: Bij beheer en schadebestrijding in en direct grenzend aan Natura 2000 geldt ook de Natuurbeschermingswet 1998. Zie paragraaf 2.9, onderdeel Beheer en schadebestrijding in Natura 2000 gebieden.

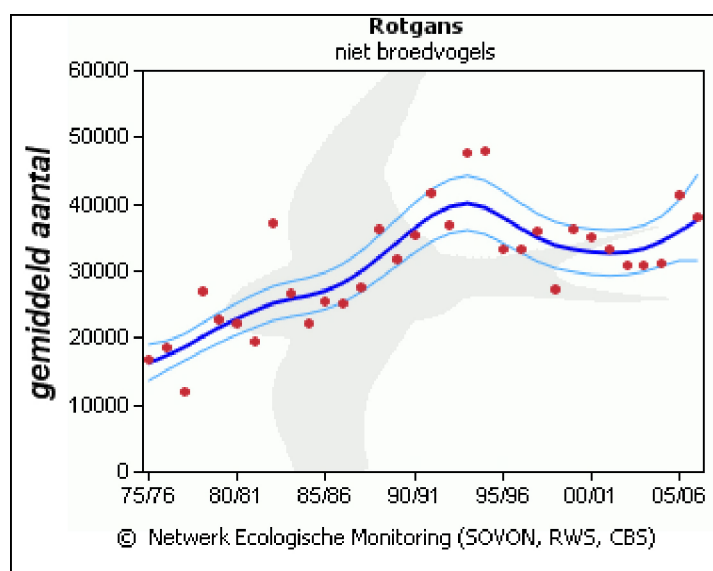
12.1 Relevante biologische informatie

In Nederland zoeken rotganzen vooral weilanden en akkers op in de directe omgeving van het Wadden- en deltagebied. Bij laag water zoeken ze hun voedsel op de droogvallende gedeeltes van het Wadden- en delta gebied, bij hoog water grazen en rusten de vogels op de weilanden.

12.2 Ontwikkeling en verspreiding

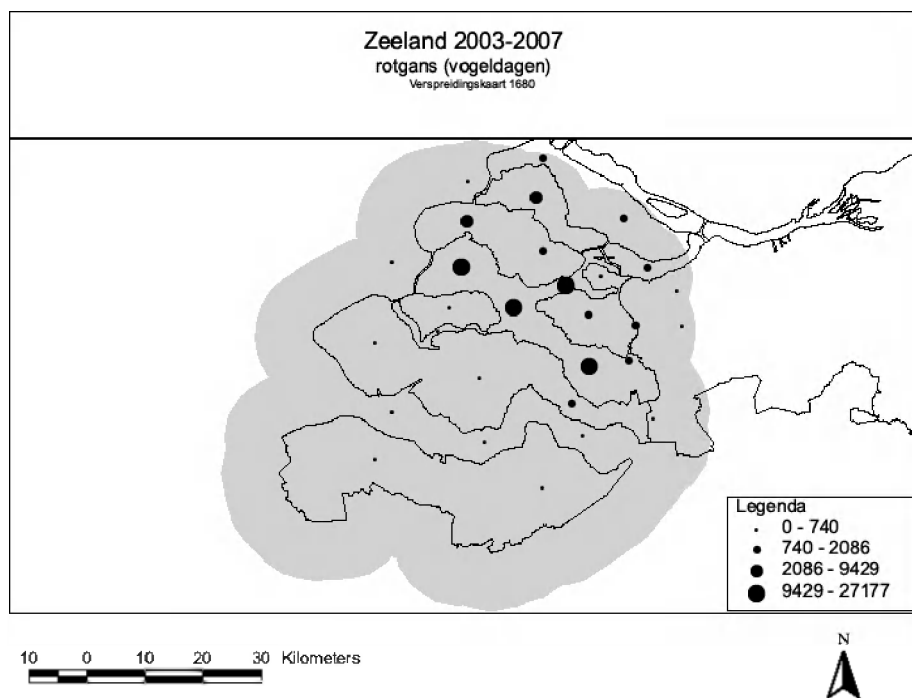
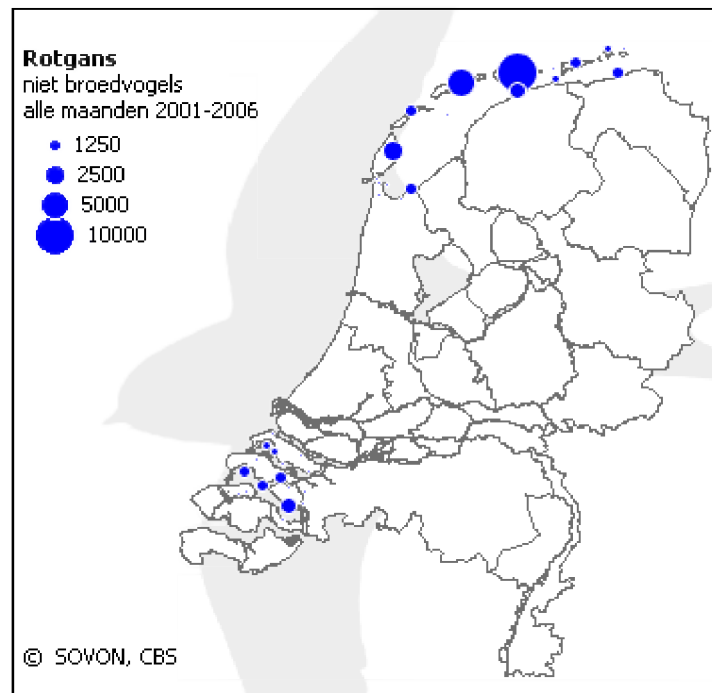
12.2.1 Populatie

In het seizoen 2005 – 2006 bedroeg het seizoensmaximum aan in Nederland verblijvende rotganzen ruim 104.000 vogels (mei). Er doen zich de laatste 10 seizoenen geen significante veranderingen meer voor. De “toppen” in de waargenomen aantallen kunnen goeddeels worden verklaard door het weerkerend voorkomen van gunstige lemmingjaren in de broedgebieden van deze soort.

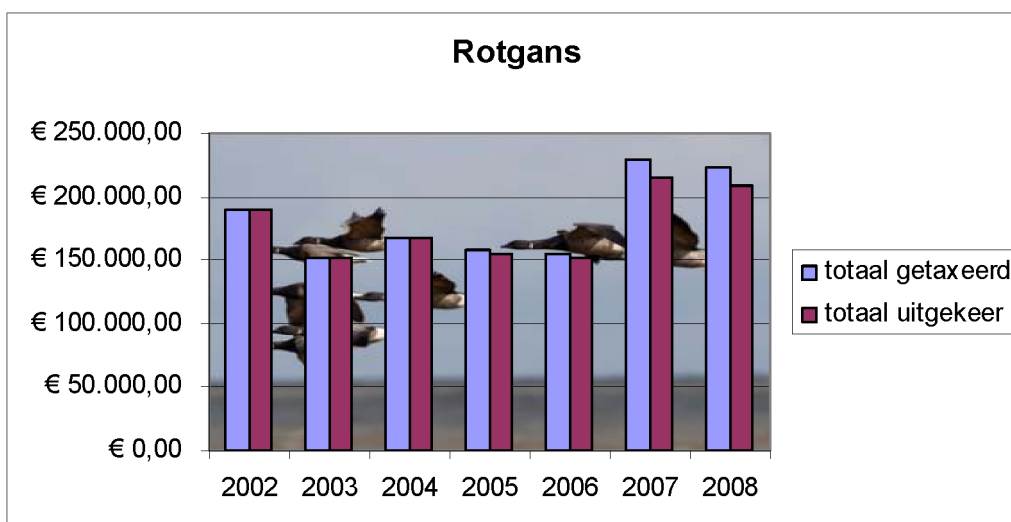
12.2.2 Verspreiding

De soort komt in de provincie Zeeland met name voor in het noordelijk deel van de provincie.

12.2.3 Ontwikkeling van de schade

Voor de rotgans geldt nog meer dan voor de brandgans dat de indeling naar overwinterende en overzomerende ganzen arbitrair is; de rotgans overzomert nergens in Nederland, maar trekt pas laat weg (eind mei, juni) naar de hooggelegen broedgronden

Uit het diagram met schadecijfers blijkt dat de schade de laatste twee jaren is toegenomen (zie bijlage 4). Bedacht moet echter worden dat de hoeveelheid overwinterende ganzen grotendeels gestuurd wordt door weerkerende gunstige periodes met lemmingen in de broedgebieden (de zogenoemde lemmingen cyclus), en dat dit dus geenszins hoeft te betekenen dat de toename ook structureel is.

12.3 Beheer in de voorgaande planperiode

Voor de rotgans gold in het vorige beheerperiode een provinciale vrijstelling voor verstoren.

12.4 Noodzaak voor beheer

De schade veroorzaakt door deze soort in de provincie Zeeland is tot op heden geaccepteerd, en vergoed door het Faunafonds. Wel gold een provinciale vrijstelling van het verbod tot verstoren.

12.4.1 In te zetten preventieve middelen

Voor een tegemoetkoming in de schade door het Faunafonds behoeven in de winterperiode géén preventieve middelen te worden geplaatst.

12.5 Doelstelling en uitvoering

Voorkomen en beperken van belangrijke schade.

Maatregel

Verjagen; dit is reeds toegestaan op basis van de vigerende provinciale vrijstelling.

13 Knobbelzwaan

Let op: Bij beheer en schadebestrijding in en direct grenzend aan Natura 2000 geldt ook de Natuurbeschermingswet 1998. Zie paragraaf 2.9, onderdeel Beheer en schadebestrijding in Natura 2000 gebieden.

13.1 Relevante biologische informatie

De optimale biotoop voor de Knobbelzwaan bestaat uit voldoende ondiep water, voedsel en een nestplek. Het (grond)nest wordt altijd in de directe nabijheid van het water gebouwd en kan jarenlang worden gebruikt door hetzelfde broedpaar.

Het dieet van de Knobbelzwaan bestaat in Nederland hoofdzakelijk uit gras en waterplanten, waarbij de agrarische graslanden vanwege hun voedselwaarde sterk worden benut. Als geen cultuurgronden ter beschikking zijn bestaat het voedsel grotendeels uit waterplanten.

Gemiddeld worden 5 -7 (3 – 12) eieren gelegd met een incubatietijd van 35 – 36 dagen. Het duurt minimaal 3jaar voordat de Knobbelzwaan reproductief is. De soort heeft als adult een hoge overlevingskans (79 – 94%) en een lange levensduur (max. 21 jaar).

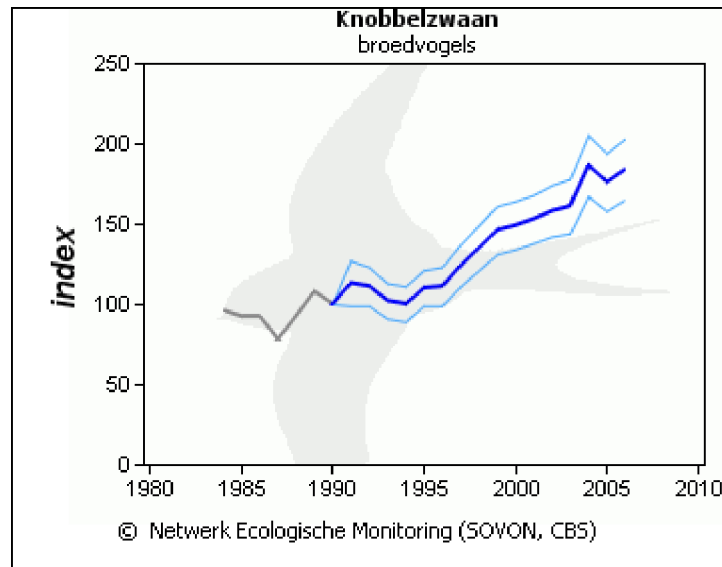
De Knobbelzwaan houdt zich jaarrond op rond het territorium.

13.2 Ontwikkeling en verspreiding

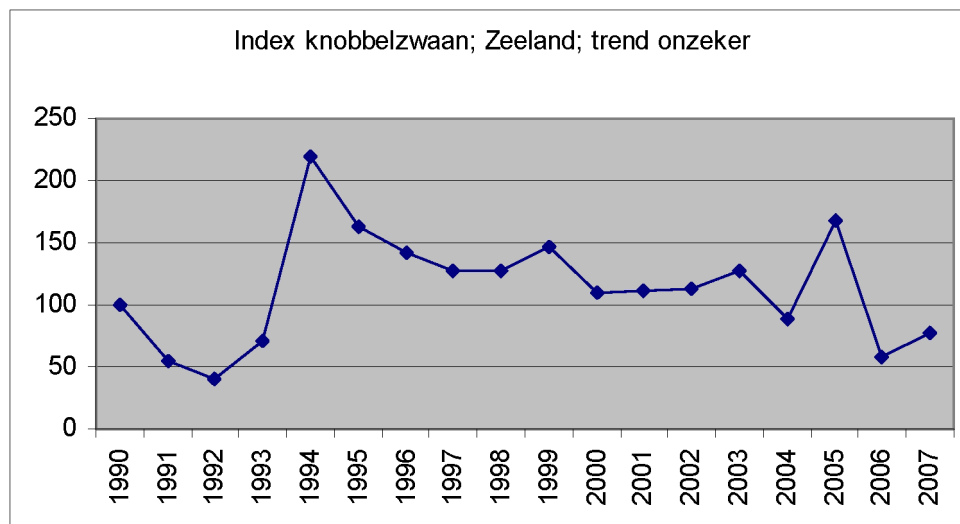
Medio jaren 80 werd de Nederlandse broedpopulatie geschat op 3000 – 4000 (SOVON 1987). In 2002 werd deze populatie geschat op 5500 – 6500 broedparen, onder de vermelding dat dit een voorzichtige schatting is (SOVON 2002).

13.2.1 Populatie

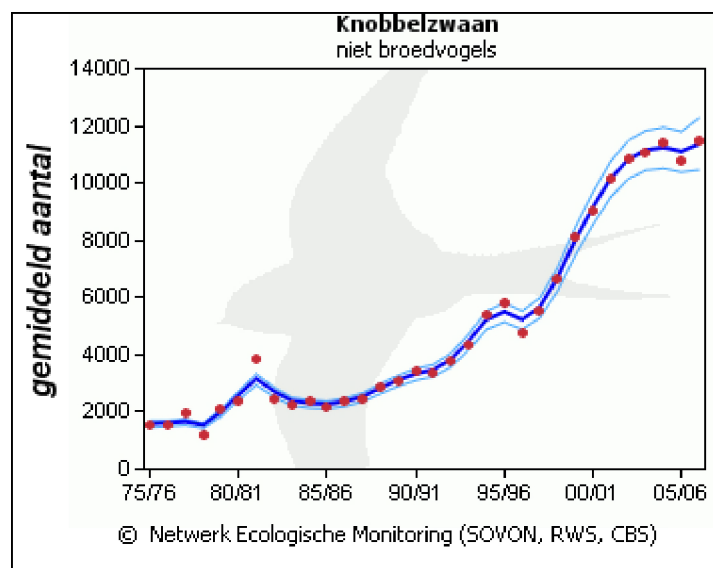
De trend is dat deze soort nog steeds toeneemt. De laatste 10 seizoenen neemt de soort significant toe ($< 5\%$. Index: 1990 = 100).

In de provincie Zeeland lijkt de knobbelzwaanpopulatie stabiel maar is de trend niet zeker.

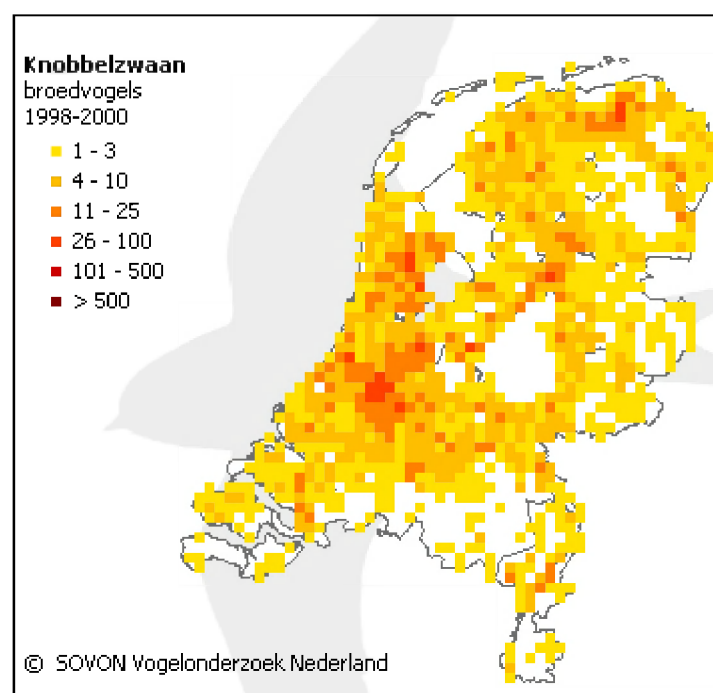

Ook bij de overwinterende Knobbelzwanen is een toenemende trend te zien, zij het dat de aantallen hier sneller groeien (een significante toename > 5%) dan bij de broedpopulatie.

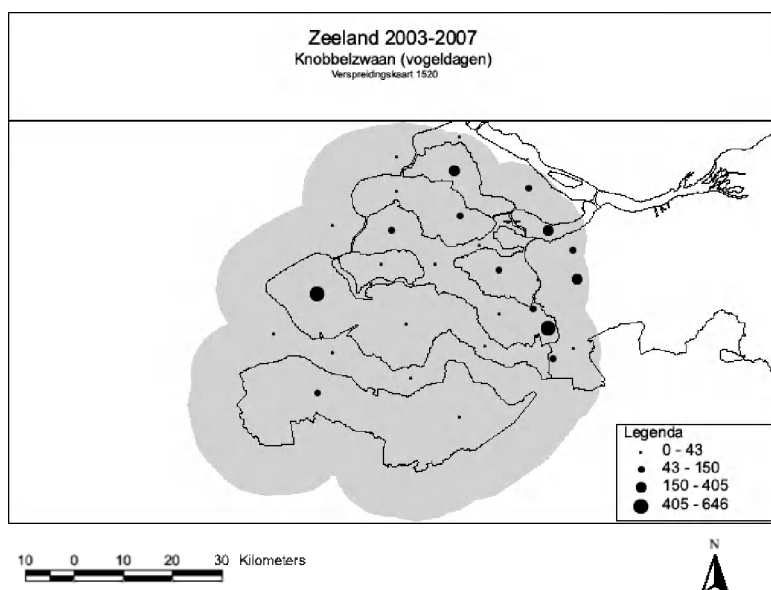

13.2.2 Verspreiding

Het zwaartepunt van het voorkomen van de knobbelzwaan ligt in West-Nederland op de grens van de provincies Zuid-Holland en Utrecht; dit lijkt nog altijd z'n oorsprong te vinden in het historische voorkomen van de zogenoemde "Zwanendriften" aldaar.

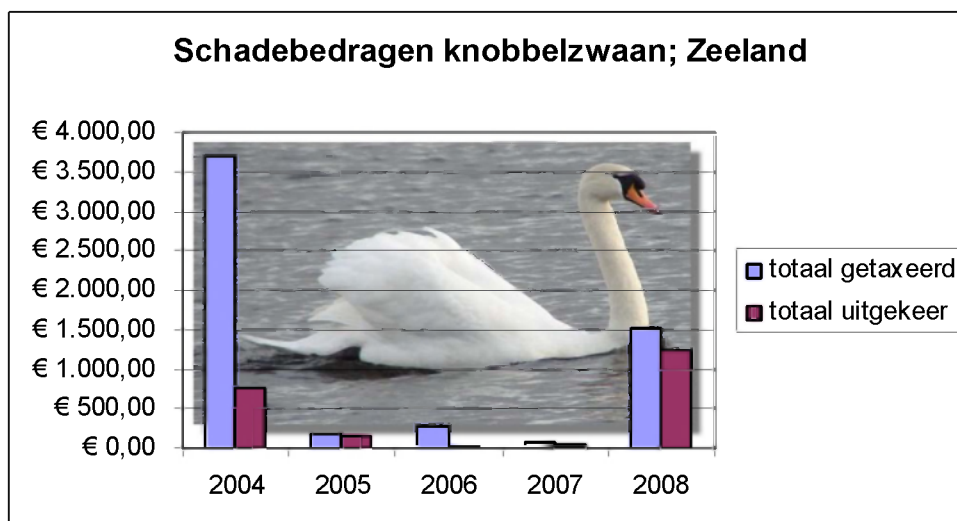

Voor de situatie in Zeeland geldt dat het zwaartepunt van het voorkomen van de knobbelzwaan lijkt te zijn gelegen op Walcheren.

13.2.3 Ontwikkeling van de schade

Ondanks een incidentele toename in de schade in 2008 lijkt het schade niveau stabiel op een laag niveau (zie bijlage 4).

13.3 Beheer in de voorgaande planperiode

Voor de knobbelzwaan gold een provinciale vrijstelling van het verbod tot verstoren.

13.4 Noodzaak voor beheer

Zachte winters zijn positief voor de populatieontwikkeling, zodat gezien de huidige klimatologische omstandigheden verwacht mag worden dat de soort in potentie in staat is om hogere dichtheden dan nu te bereiken.

Vanwege de voorkeursbiotoop, de uitgesproken voorkeur voor hoogwaardig cultuurgrasland en het feit dat Zeeland een uitgesproken akkerbouwprovincie is, kan de Knobbelzwaan niet als een potentiële plaagsoort binnen de provincie Zeeland worden gezien. Er hoeft derhalve ook geen structurele schade te worden verwacht aan agrarische belangen. Het gaat bij die door de knobbelzwaan veroorzaakte schade overigens niet altijd om vraatschade, maar ook om verslumping en vervuiling van weidegronden, waarna het gras meestal niet meer als veevoer kan worden gebruikt.

Uit onderzoek is gebleken dat afschot een negatief effect op de populatieontwikkeling heeft, zeker als dit na een strenge winter gebeurt (Ebbinge et al. 1998; rapport 375. IBN-DLO).

13.4.1 In te zetten preventieve middelen

Voor een tegemoetkoming in de schade door het Faunafonds moet minimaal één akoestisch en één visueel middel worden ingezet zoals omschreven in het Handreiking faunaschade van het Faunafonds.

13.5 Doelstelling en uitvoering

Voorkomen en beperken van belangrijke schade.

Maatregel

Verjagen van knobbelzwanen; dit is reeds toegestaan op basis van de vigerende provinciale vrijstelling.

14 Meerkoet

Let op: Bij beheer en schadebestrijding in en direct grenzend aan Natura 2000 geldt ook de Natuurbeschermingswet 1998. Zie paragraaf 2.9, onderdeel Beheer en schadebestrijding in Natura 2000 gebieden.

14.1 *Relevante biologische informatie*

De geprefereerde biotoop zijn grotere stilstaande tot zwakstromende wateren, waaronder begrepen meren, poelen, sloten, kanalen, wettingen, open moerassen, rivieren etc. etc. Prefereert redelijk ondiepe wateren waarin al duikend kan worden gevoerageerd. Tijdens het broedseizoen normaliter niet ver uit de begroeide oever. Gedurende de winterperiode verblijven meerkoeten vaak in grote tot zeer grote groepen op grote wateren en op weilanden.

Tijdens de broedperiode is de soort sterk territoriaal.

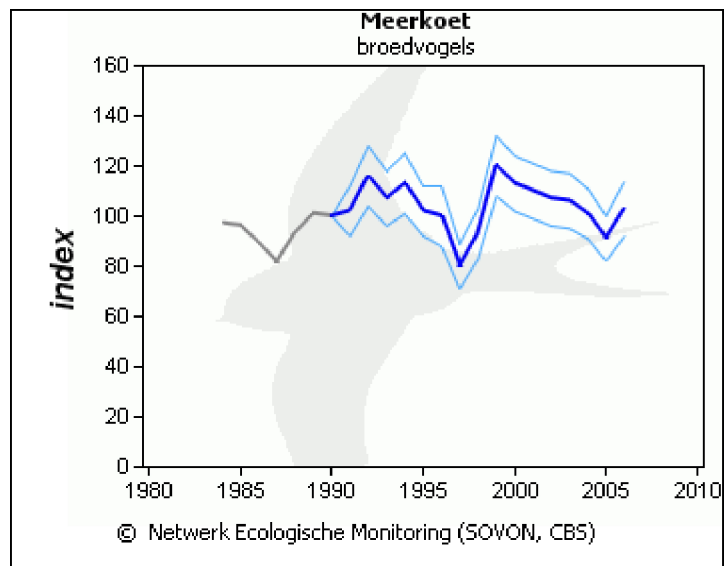
Gemiddeld worden er 6 – 10 (1 – 16) eieren gelegd, de grotere legsels kunnen het product van een tweetal vrouwtjes zijn. Na vernietiging van het legsel kan er tot drie maal een vervolglegsel worden gelegd. Er kunnen tot twee legsels per jaar worden grootgebracht. De incubatietijd bedraagt 21 – 26 dagen. De Meerkoet is op 1 jarige leeftijd reeds reproductief.

De Meerkoet is omnivoor, maar voedt zich hoofdzakelijk met planten of delen daarvan. De Meerkoet is dagactief, maar bij lichte nachten ook nachtactief, en foerageert zowel op het land als op het water. In het zomerhalfjaar worden waterplanten gegeten, 's winters daarentegen veelal gras.

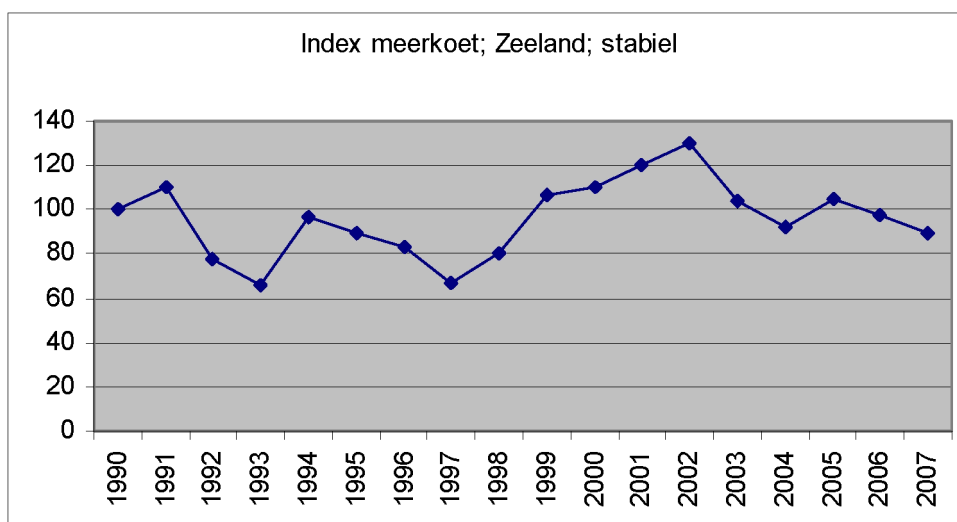
14.2 *Ontwikkeling en verspreiding*

14.2.1 *Populatie*

Voor de periode 1979 – 1985 werd de Nederlandse broedpopulatie geschat op 50.000 – 80.000 paar (SOVON 1987). Voor 2002 werd de Nederlandse broedpopulatie geschat op 130.000 – 180.000 paren (SOVON 2002).

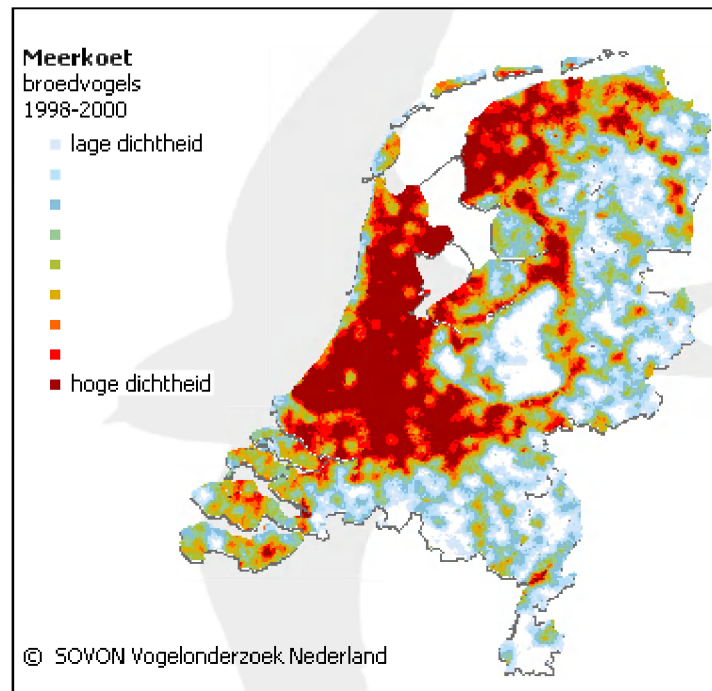

De trend voor de provincie geeft aan dat de soort ook hier, evenals het landelijke beeld, stabiel is.

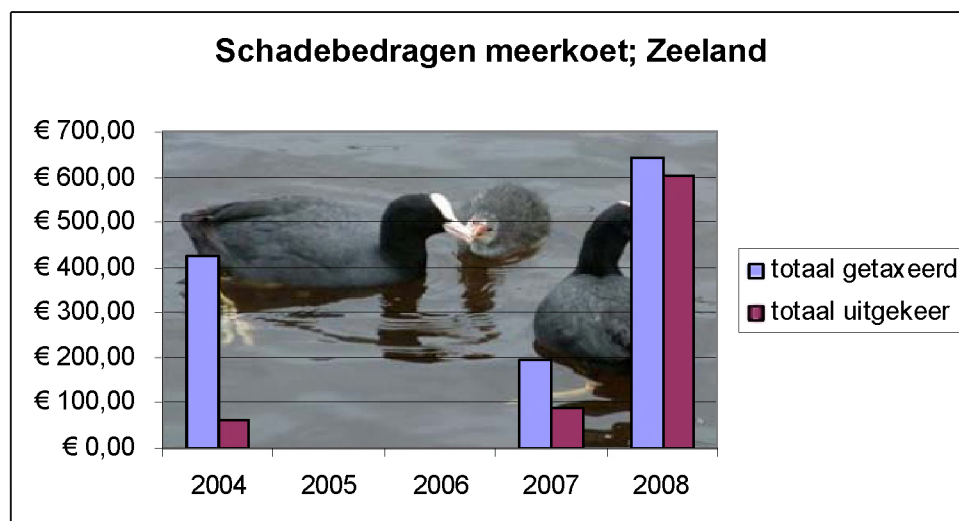
14.2.2 Verspreiding

Zoals op onderstaande kaart te zien is ligt het zwaartepunt van de meerkoet als broedvogel in West-Nederland, waarbij opvalt dat de provincie Zeeland lagere dichtheden kent dan de rest van West-Nederland.

14.2.3 Ontwikkeling van de schade

De schade is in 2007 en 2008 toegenomen (zie bijlage 4); dit schade niveau wordt echter nog als acceptabel beschouwd. De hogere schade in 2008 kan deels worden verklaard door de hogere productprijzen.

14.3 Beheer in de voorgaande periode

In de voorliggende beheerperiode gold voor de meerkoet een provinciale vrijstelling van het verbod voor verontrusten.

14.4 Noodzaak voor beheer

Schade aan grasland (vraat, verslemping van de bodem en vervuiling van de percelen) wordt met name vanaf de late herfst en gedurende de hele winterperiode aangericht. In die periode verblijven Meerkoeten in (zeer)grote groepen op het grasland. Vanwege een veranderende dieetkeuze neemt het risico op schade aan grasland vanaf het begin van het voorjaar tot aan het einde van de herfst af.

14.4.1 In te zetten preventieve middelen

Voor een tegemoetkoming in de schade door het Faunafonds moet minimaal één akoestisch en één visueel middel worden ingezet zoals omschreven in het Handreiking faunaschade van het Faunafonds.

14.5 Doelstelling en uitvoering

Voorkomen en beperken van belangrijke schade.

Maatregel

Verjagen van meerkoeten; dit is reeds toegestaan op basis van de vigerende provinciale vrijstelling.

15 Waterhoen

Let op: Bij beheer en schadebestrijding in en direct grenzend aan Natura 2000 geldt ook de Natuurbeschermingswet 1998. Zie paragraaf 2.9, onderdeel Beheer en schadebestrijding in Natura 2000 gebieden.

15.1 Relevante biologische informatie

De waterhoen bewoont alle soorten zoete wateren in Nederland; rivieren, plassen en meren worden allemaal bewoond door het waterhoen, maar het vermijdt wel grote open vlaktes.

De soort komt wereldwijd in verschillende klimaatzones voor, maar is gevoelig voor vorstperiodes.

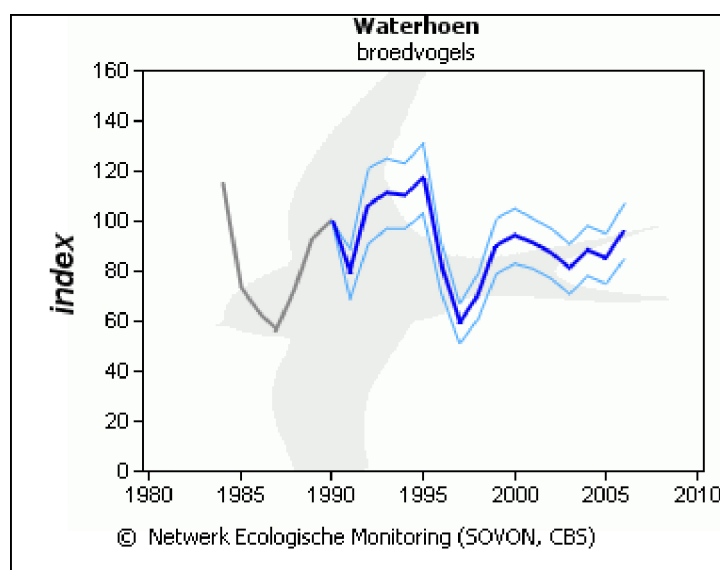
Het waterhoen is omnivoor; de verhouding tussen plantaardig voedsel en voedsel van dierlijke herkomst is sterk afhankelijk van het aanbod. Over het algemeen is de soort dagactief, maar kan ook actief zijn gedurende nachten met volle maan.

Normaliter bestaat een legsel uit 5 tot 9 eieren. De broedduur bedraagt 17 – 22 dagen.

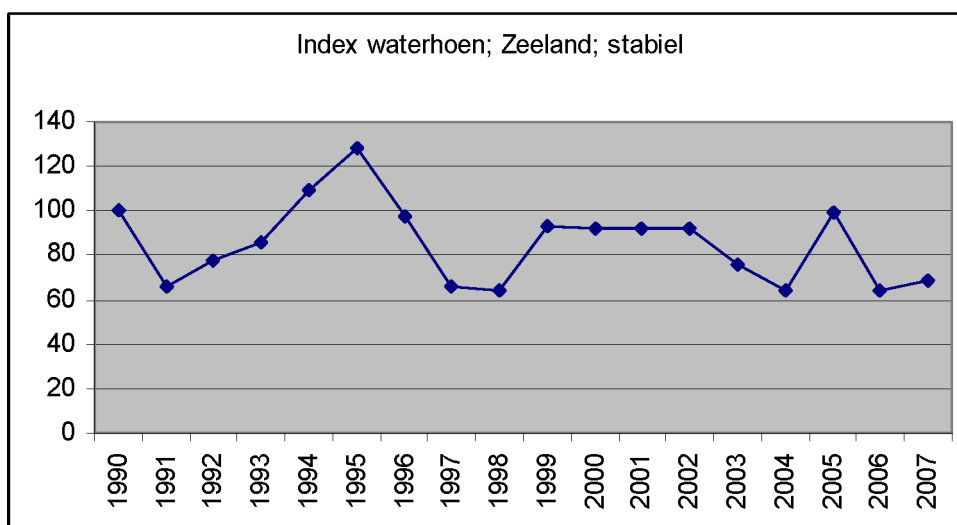
15.2 Ontwikkeling en verspreiding

15.2.1 Populatie

Er is in Nederland sprake van een stabiel populatieniveau; er vinden geen significante veranderingen plaats.

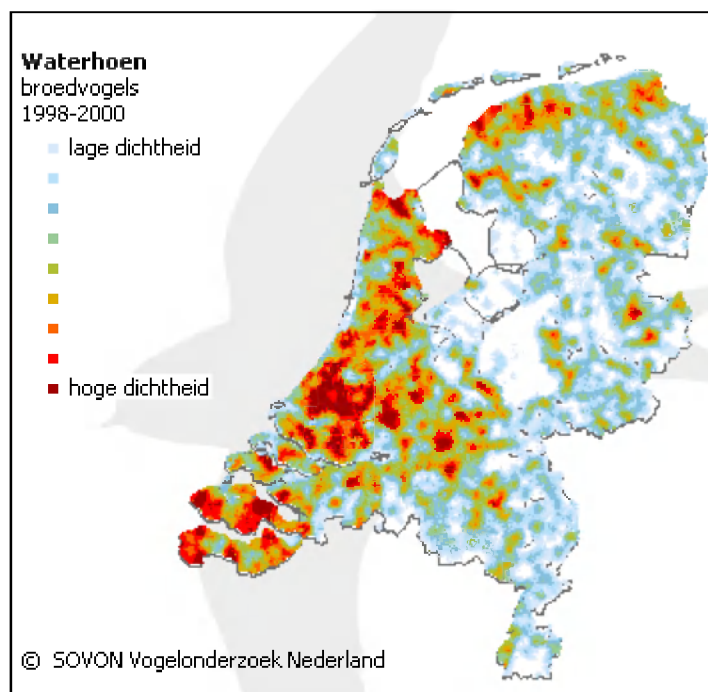

De trend voor het waterhoen is voor de provincie Zeeland evenals de landelijke trend stabiel.

15.2.2 Verspreiding

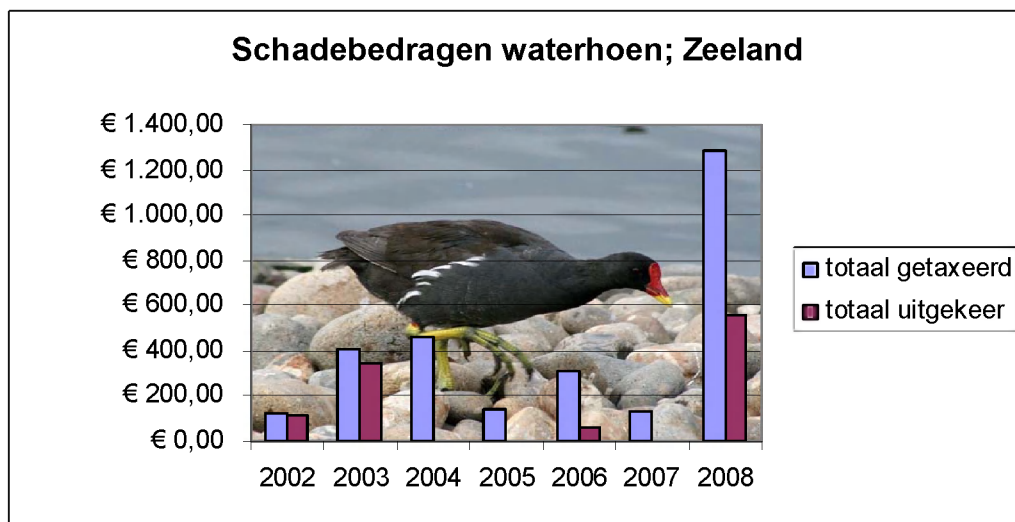
De waterhoen is in de westelijke delen van Nederland een algemene soort, en kent een stabiel en levensvatbaar populatieniveau.

De soort lijkt in de provincie Zeeland haar zwaartepunt te hebben op Walcheren, Zuid-Beveland en west Zeeuws Vlaanderen.

15.2.3 Ontwikkeling van de schade

Ook voor de waterhoen geldt dat er een stijging te zien is in 2008 (zie bijlage 4). Deze stijging kan worden verklaard door de hogere productprijzen.

15.3 Beheer in de voorgaande planperiode

Voor de waterhoen gold in de voorliggende beheerperiode de mogelijkheid tot ontheffing van het verbod tot verstoren.

15.4 Noodzaak voor beheer

De waterhoen veroorzaakt in de provincie Zeeland schade aan wintergraan en pas ingezaaid grasland. Deze schade is echter dermate gering van omvang, dat zwaardere middelen als verontrusten op ontheffing niet nodig wordt geacht.

15.4.1 In te zetten preventieve middelen

Voor gebruik van de gevraagde ontheffing geldt de eis dat minimaal één akoestisch en één visueel middel worden ingezet zoals omschreven in het Handreiking faunaschade van het Faunafonds.

15.5 Doelstelling en uitvoering

Voorkomen en beperken van belangrijke schade.

Maatregel

De FBE verzoekt de provincie om de mogelijkheid tot het verkrijgen van ontheffing van het verbod tot verontrusten te continueren.

De ontheffing zal moeten gelden voor de volgende gewassen en perioden:

- percelen graan en grasland: 1 november t/m 31 maart;
- percelen pas ingezaaid grasland: 31 maart t/m 31 oktober

16 Canadese gans

Let op: Bij beheer en schadebestrijding in en direct grenzend aan Natura 2000 geldt ook de Natuurbeschermingswet 1998. Zie paragraaf 2.9, onderdeel Beheer en schadebestrijding in Natura 2000 gebieden.

16.1 Relevante biologische informatie

De Canadese gans in Nederland heeft zich gevestigd vanuit watercollecties van waaruit vogels zijn ontsnapt. Waar in deze evaluatie gesproken wordt over de Canadese gans wordt de grote Canadese gans bedoeld (*Branta canadensis canadensis*).

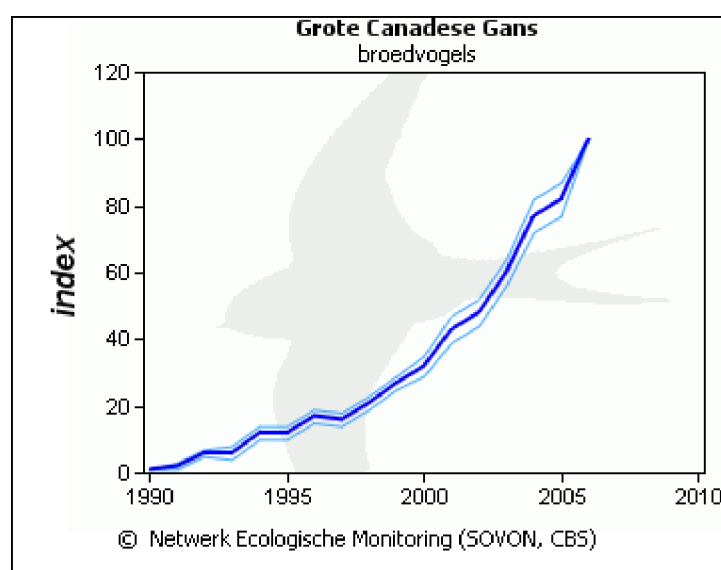
De Canadese gans is qua habitat zeer flexibel; in de vrije natuur komt de Canadese gans voor van toendra's, halfwoestijn tot open bos, waarbij er echter wel sprake moet zijn van open water in de dichte nabijheid. Het dieet bestaat uit plantaardig materiaal en wordt meestijds op het land gevonden.

De soort legt 4 tot 7 (1 – 12) eieren en kent een broedduur van 24 – 30 dagen. De soort is met 2 – 3 jaar geslachtsrijp.

16.2 Aantalsontwikkeling en verspreiding

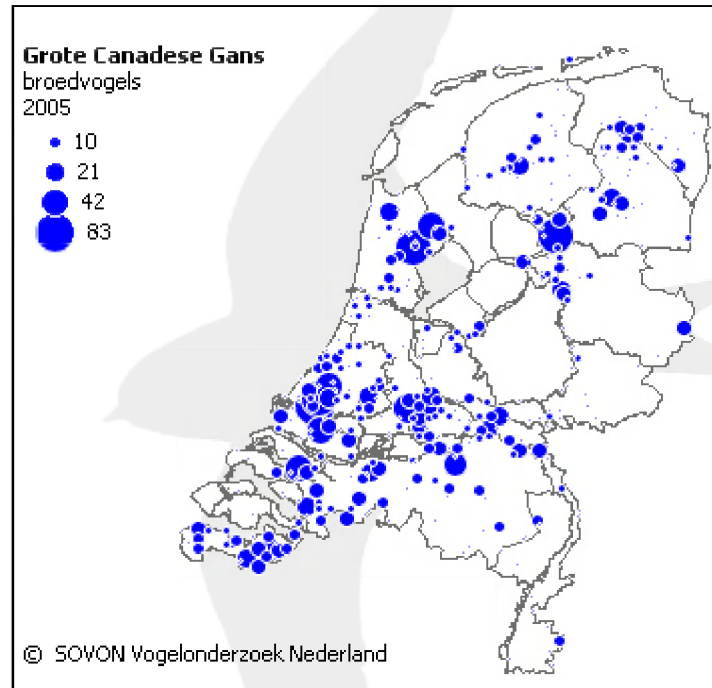
16.2.1 Populatie

De soort kent een sterke en significante toename in Nederland (> 5%).

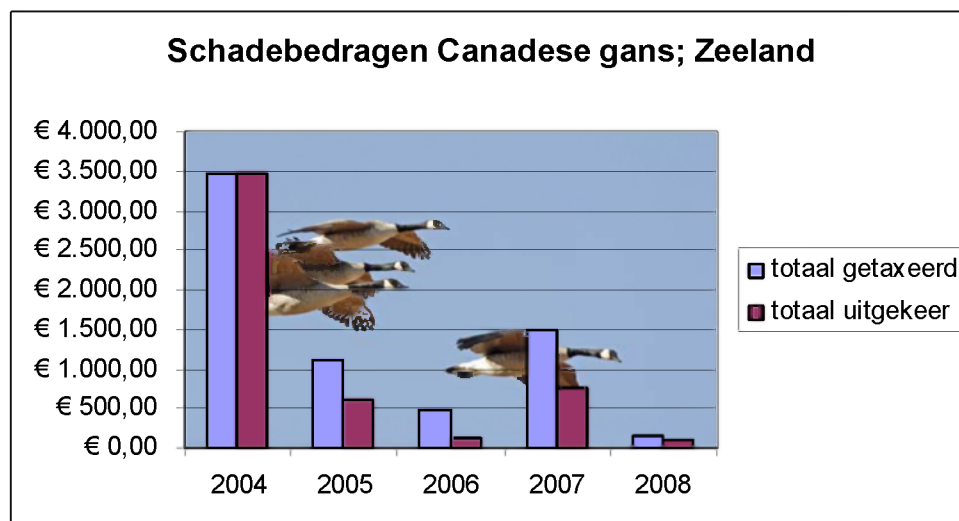
16.2.2 Verspreiding

Het zwaartepunt van het voorkomen van de Canadese gans is zuidwest Nederland. In Zeeland lijkt het zwaartepunt in Zeeuws Vlaanderen te liggen.

16.2.3 Ontwikkeling van de schade

Voor de Canadese gans geldt dat zij opgenomen is op de landelijke vrijstellinglijst en dat schade in principe niet wordt vergoed. Onderstaande schadegegevens hebben derhalve betrekking op schade die is mee getaxeerd bij schade die is veroorzaakt door andere diersoorten waarvoor wel een tegemoetkoming in de schade wordt uitgekeerd (zie bijlage 4).

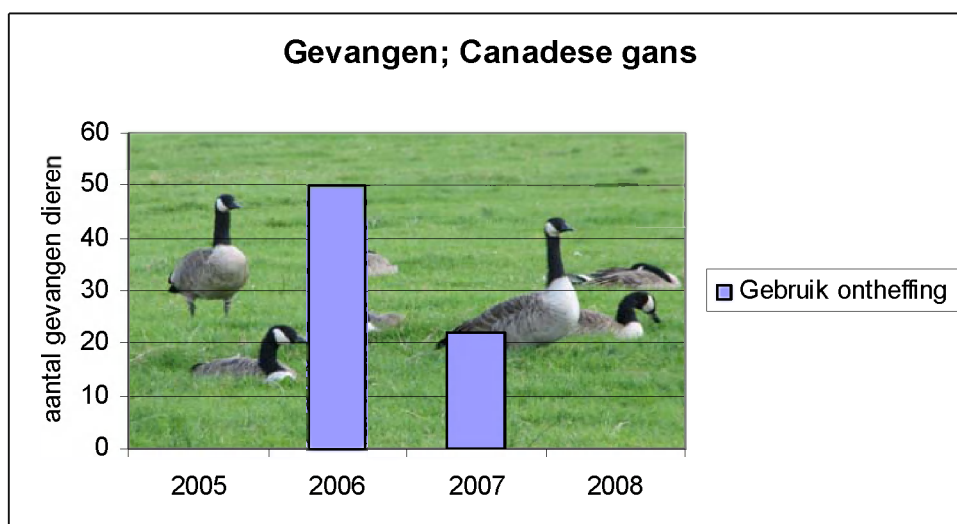
16.3 Beheer in de voorgaande planperiode

Gedurende de periode dat de Canadese gans nog niet op de landelijk vrijstellingslijst stond, golden de volgende ontheffingen en vrijstellingen.

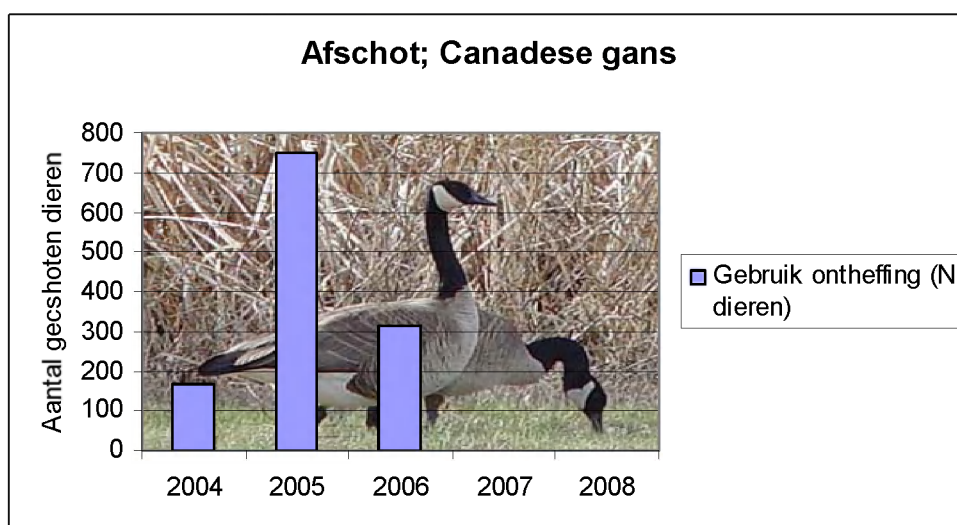
1. plaatsing op de provinciale vrijstellingslijst.
2. vrijgesteld voor opzettelijk verontrusten.
3. ontheffing voor het schudden van eieren.
4. ontheffing voor het vangen met andere middelen.
5. ontheffing voor het 'doden en verwonden' in de zomerperiode.
6. ontheffing voor het 'doden en verwonden' in de winterperiode wanneer er ook overwinterende ganzen in Zeeland aanwezig zijn

Onderstaand een overzicht van de in die periode verrichtte handelingen.

Gevangen Canadese ganzen

Afschot Canadese ganzen

Vanaf 2007 is de canadese gans op de vrijstelling geplaatst en worden er geen afschotcijfers meer bijgehouden van deze soort.

16.4 Noodzaak voor beheer

De Canadese gans neemt in Nederland nog steeds sterk toe. Op basis van het nog beschikbare areaal en het feit dat deze soort in aantal immer steeds sterk toeneemt, ligt het in de rede om te concluderen dat een verdere toename van schade niet denkbeeldig is. Bovendien mag op basis van het dominante broedgedrag worden verwacht dat de inheemse fauna die van dezelfde habitat gebruik maakt, daar in meer of mindere mate schade van zal ondervinden.

16.4.1 In te zetten preventieve middelen

Zie Handreiking faunaschade van het Faunafonds

16.5 Doelstelling en uitvoering

Tegengaan van de verdere toename van de populatie Canadese gans in de provincie Zeeland en beperken van de broedpopulatie teneinde schade aan landbouw en flora en fauna te voorkomen.

Maatregel

De FBE verzoekt de provincie om ontheffing voor het gedurende de ruiperiode vangen met staande netten en kralen en uit de populatie verwijderen van niet vliegvlugge Canadese ganzen tijdens de ruiperiode i.c. van 1 mei tot 31 juli.

De uit te voeren maatregelen zullen in het jaarlijks regionale ganzenoverleg worden bepaald (Zie bijlage 10).

Gezien de landelijke vrijstelling zijn aanvullende ontheffingen naar het oordeel van de FBE niet nodig.

17 Fazant

Let op: Bij beheer en schadebestrijding in en direct grenzend aan Natura 2000 geldt ook de Natuurbeschermingswet 1998. Zie paragraaf 2.9, onderdeel Beheer en schadebestrijding in Natura 2000 gebieden.

17.1 Relevante biologische informatie

In de broedtijd leeft de fazant haremgewijs. Het dieet bestaat met name uit plantaardige materialen als wortels, zaden, knoppen, vruchten en complete planten. Daarnaast staat er in het voorjaar en zomer ook dierlijk voedsel op het menu in de vorm van invertebraten.

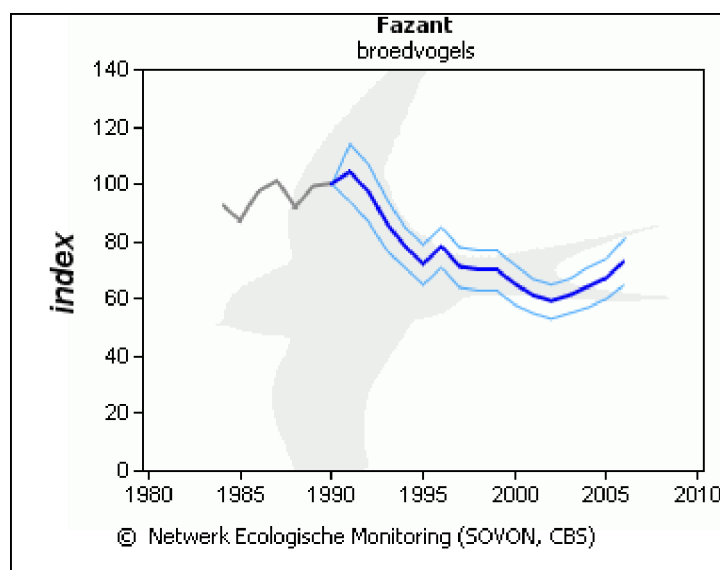
Evenals veel andere hoenderachtigen is de overleving van de kuikens afhankelijk van het voorjaarsweer en de beschikbaarheid van dierlijk eiwit voor de groei.

Fazanten zijn redelijk standplaatstrouw.

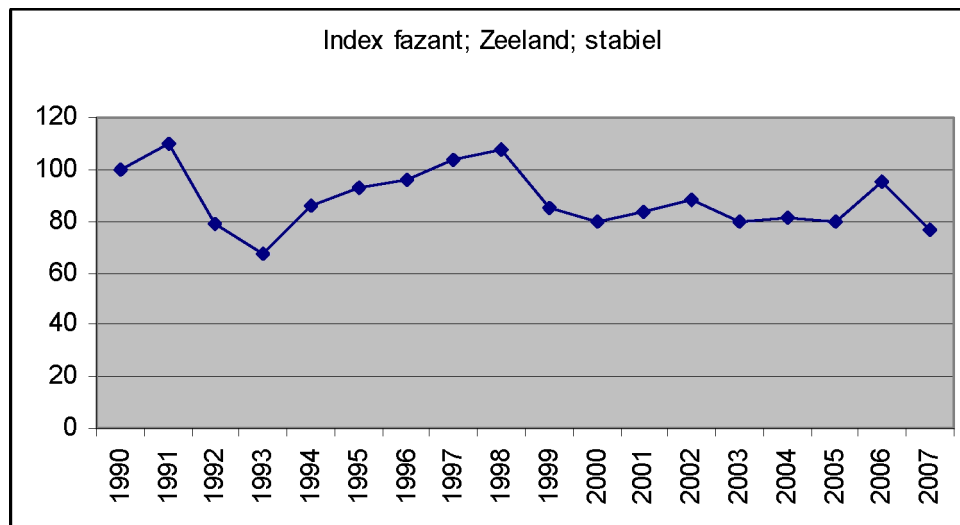
17.2 Ontwikkeling en verspreiding

17.2.1 Populatie

Er sprake van een significante afname van de fazantenpopulatie in Nederland; de laatste jaren lijkt de soort echter weer wat in de lift te zitten. Vooral nog is de trend echter negatief (afname < 5%). Het niet meer mogen uitzetten, grootschalige ontginning van poldergronden, verandering in landgebruik, toegenomen predatie en het stopzetten van bijvoeren hebben allemaal in meer of mindere mate bijgedragen aan de afname van de Fazant in Nederland.

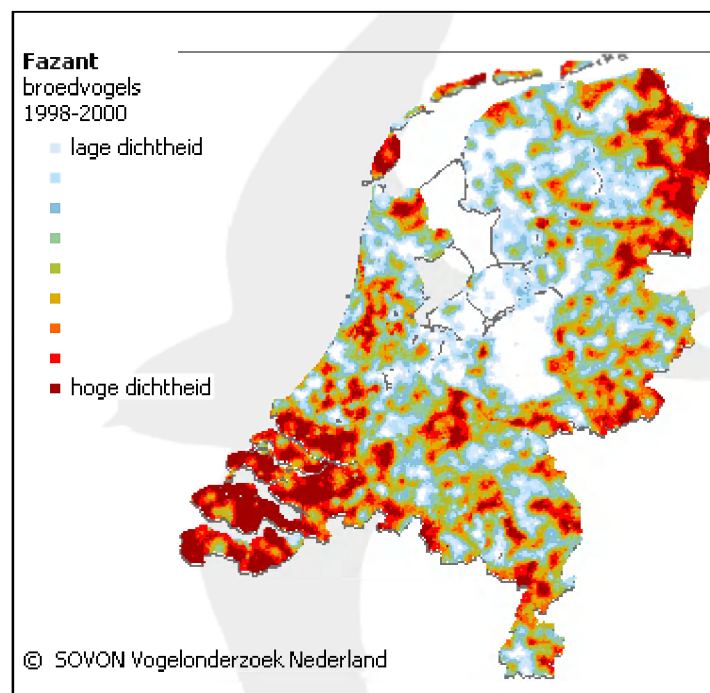

In Zeeland laat de index, in tegenstelling tot de landelijke trend, een stabiele trend zien.

17.2.2 Verspreiding

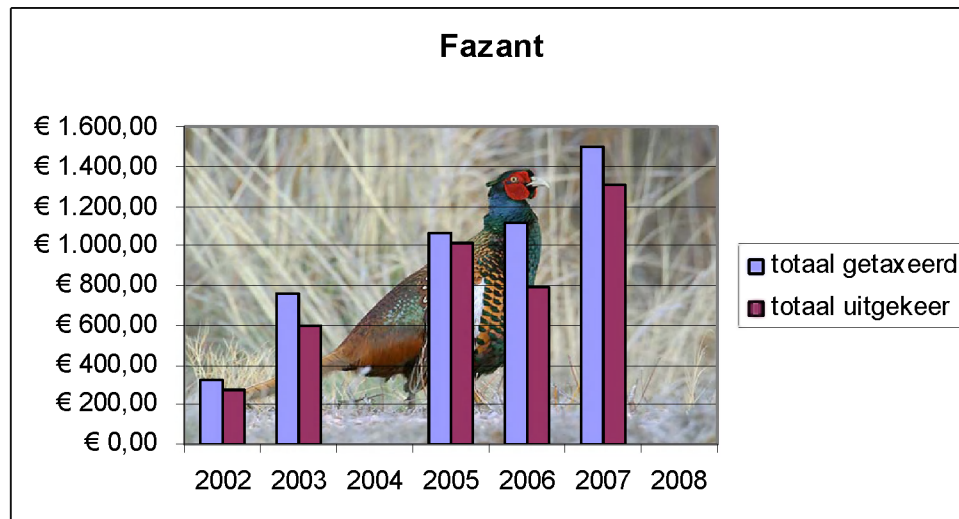
De fazant is een algemene soort in Nederland waarbij in Nederland met name in de provincie Zeeland provinciebreed de hoogste dichtheden van deze soort in Nederland wordt bereikt.

17.2.3 Ontwikkeling van de schade

De fazant behoort tot de wildsoorten en in principe worden er dus geen tegemoetkomingen in schade uitgekeerd. Desondanks is er wel enig zicht op de schadeontwikkeling (zie bijlage 4).

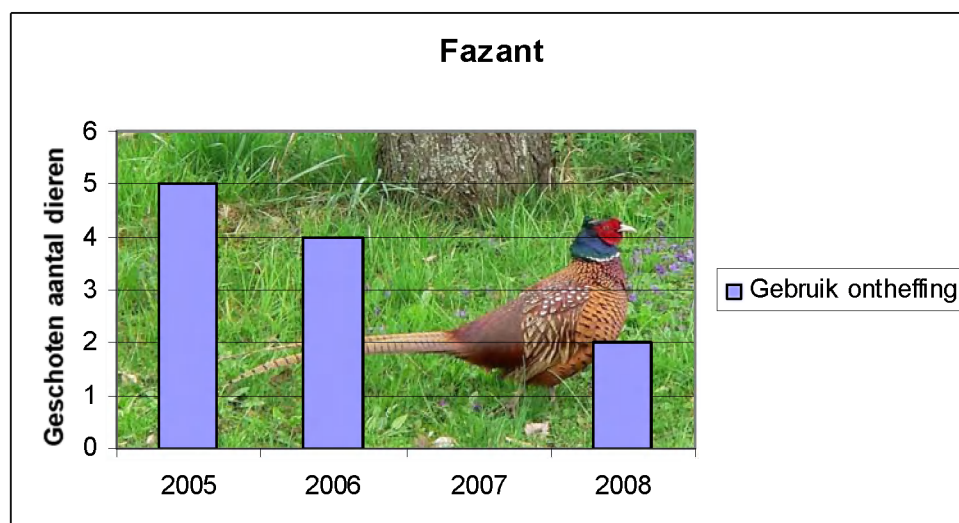
De schade die veroorzaakt wordt door de fazant neemt bijna jaarlijks toe. Voor 2008 is in de provincie Zeeland echter geen taxatie verricht of tegemoetkoming in de schade uitgekeerd door het Faunafonds; deze leemte is niet te wijten aan het ontbreken van gegevens.

De schade vindt zeer lokaal plaats; in 2007 betrof het een tweetal meldingen.

17.3 Beheer in de voorgaande periode

In de voorliggende periode is slechts in een beperkt aantal gevallen gebruik gemaakt van de ontheffing tot doden buiten de reguliere periode waarin de fazant mag worden bejaagd.

17.4 Noodzaak voor beheer

Voor deze soort geldt dat zij lokaal belangrijke schade kan veroorzaken. Voor de provincie Zeeland geldt dit met name voor granen, peulvruchten, maïs, aardappelen, suikerbieten en vollegrondsgroenten.

17.4.1 In te zetten preventieve middelen

Voor gebruik van de gevraagde ontheffing geldt de eis dat minimaal één akoestisch en één visueel middel worden ingezet zoals omschreven in het Handreiking faunaschade van het Faunafonds. Vanaf 6 maanden na inzaai kan op percelen gras, granen en graszaad worden volstaan met verjaging door menselijke aanwezigheid gecombineerd met verjaging door ondersteunend afschot.

17.5 Doelstelling en uitvoering

Voorkomen en beperken van belangrijke schade.

Maatregel

- 1 De populatie dient in gebieden met kwetsbare teelten via de reguliere bejaging op een acceptabel niveau gehouden worden. De fazant behoort tot de 6 wildsoorten en mag worden bejaagd in de periode 15 oktober tot en met 31 januari (fazantenhanen) en 15 oktober tot en met 31 december (fazantenhennen)..
- 2 De FBE verzoekt de provincie om ontheffing op voorhand voor verontrusten.
- 3 De FBE verzoekt de provincie ontheffing voor additioneel afschot buiten de periode waarin de jacht op de fazant is geopend.

De ontheffingen dienen te gelden voor de volgende gewasperioden:

Kiemplanten graan:	1 maart tot en met 15 april
Kiemplanten bieten en peulvruchten:	1 maart tot en met 30 april
Kiemplanten vollegrondsgroenten:	1 maart tot en met 15 mei

18 Spreeuw

Let op: Bij beheer en schadebestrijding in en direct grenzend aan Natura 2000 geldt ook de Natuurbeschermingswet 1998. Zie paragraaf 2.9, onderdeel Beheer en schadebestrijding in Natura 2000 gebieden.

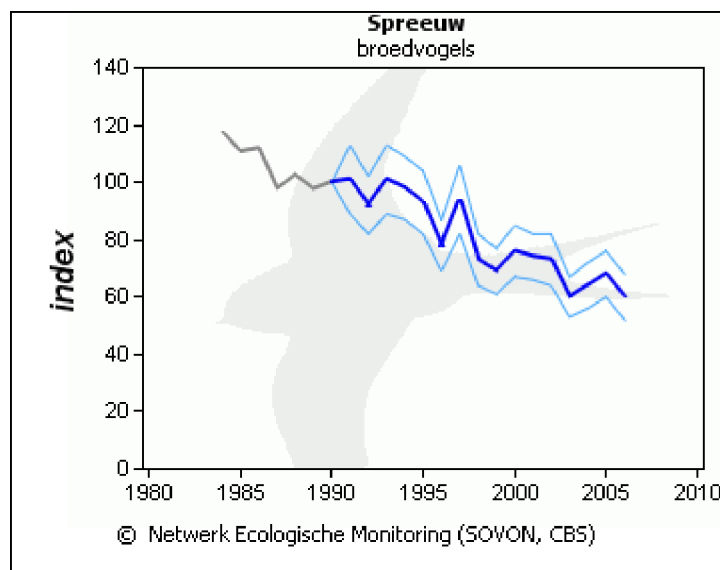
18.1 Relevante biologische informatie

De spreeuw is een algemene soort die in Nederland hoge dichtheden bereikt, met uitzondering van de grote boscomplexen.

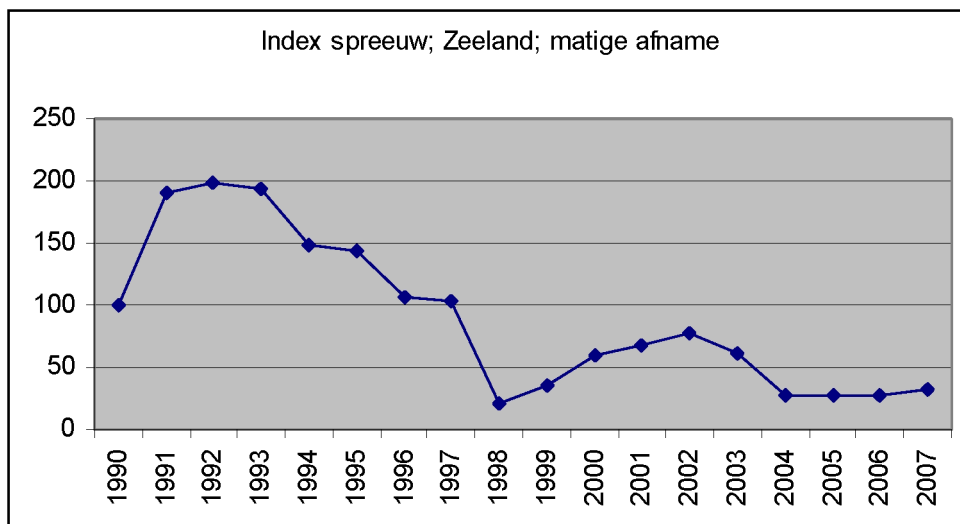
18.2 Ontwikkeling en verspreiding

18.2.1 Populatie

De laatste SOVON schatting gaat uit van 500.000 – 900.000 broedparen in Nederland. Landelijk laat de broedpopulatie een significant dalende trend zien ($< 5\%$).

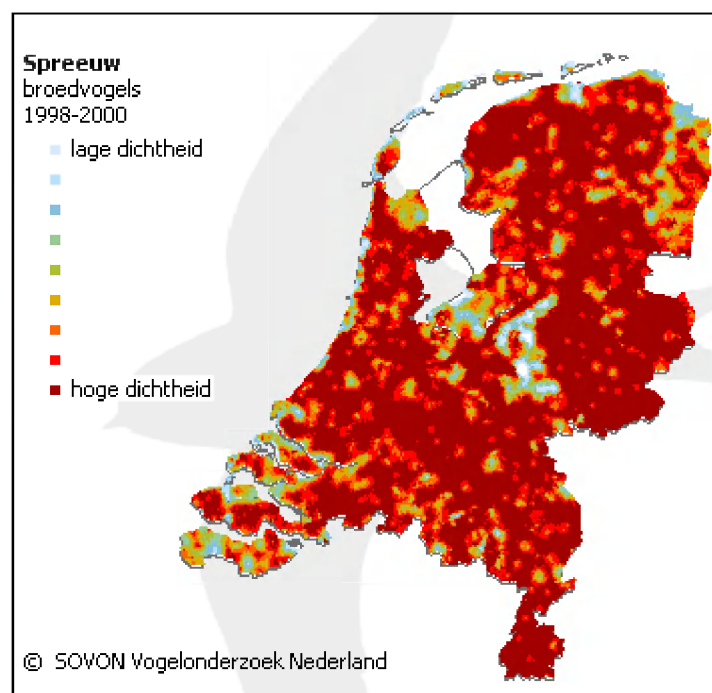

Evenals de landelijke trend is ook in de provincie Zeeland sprake van een dalende trend bij de spreeuw.

18.2.2 Verspreiding

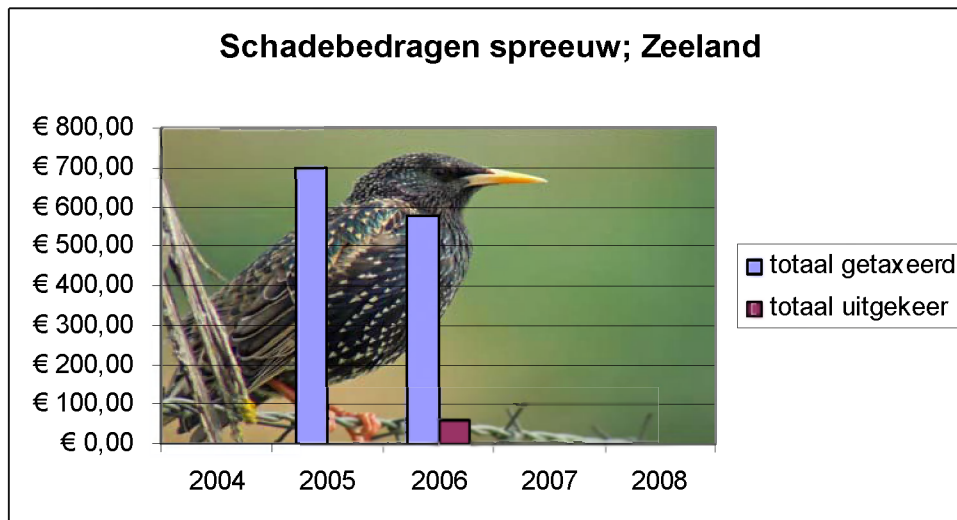
Spreeuwen hebben een landsdekkende verspreiding en komen in heel Zeeland voor.

Het zwaartepunt van de verspreiding van de spreeuw in de provincie Zeeland lijkt te zijn gelegen op Schouwen, Walcheren en Zuid-Beveland.

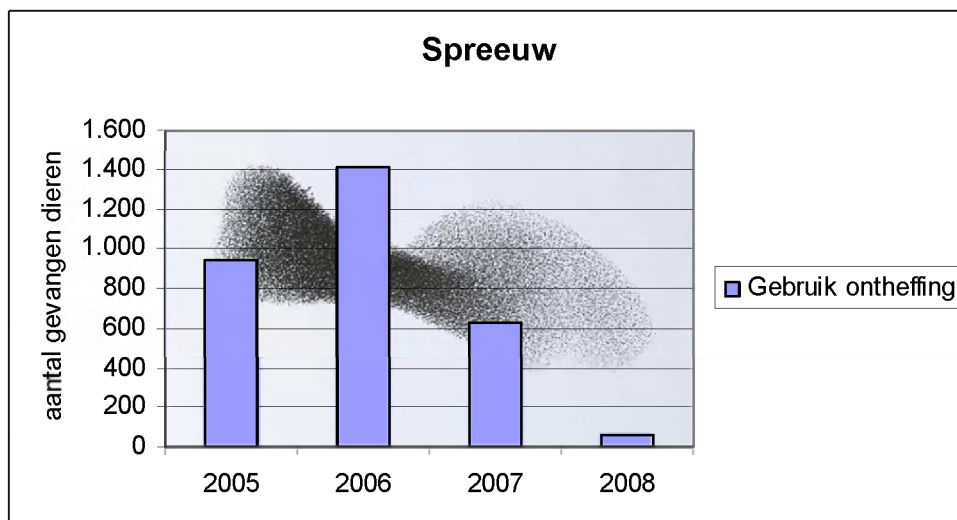
18.2.3 Ontwikkeling van de schade

In de beschouwde beheerperiode heeft het gebruik van de ontheffing geleid tot beheersing van de schade (zie bijlage 4). Slechts in 2006 is het faunafonds ook daadwerkelijk overgegaan tot het uitkeren van een tegemoetkoming in de schade.

18.3 Beheer in de voorgaande periode

In de voorgaande beheerperiode bestond een provinciale vrijstelling van het verbod op het verstoren en doden, en was ontheffing mogelijk voor het gebruik van vangkooien en van slagnetten ter beperking of bestrijding van dreigende belangrijke schade aan kersenteelt. Van laatstgenoemde ontheffingsmogelijkheid is door een beperkt aantal gebruikers gebruik gemaakt.

18.4 Noodzaak voor beheer

Vanwege het massale voorkomen in de periode van rijpend fruit is schade aan rijpend fruit te verwachten. Eind mei nemen de aantallen abrupt toe als gevolg van het gesynchroniseerd uitvliegen van de jonge vogels. Deze uitgevlogen jongen blijven enkele weken geconcentreerd rondhangen rond gunstige foerageergebieden. Het gaat daarbij om grasland en om fruitteeltgebieden. Met name binnen de fruitteelt kan dan massaal schade optreden. Het gaat hierbij om schade in de kersenteelt om vraatschade, aanpikschade, vervuiling en vernieling.

18.4.1 In te zetten middelen

Vanwege het voorkomen van deze soort op de provinciale vrijstellingslijst mag de spreek gedood worden bij dreigende schade. In dat geval verleent het Faunafonds geen tegemoetkoming in de schade.

17.5 Doelstelling en uitvoering

Voorkomen en beperken van belangrijke schade.

Maatregel

Verjagen en doden; dit is reeds toegestaan onder de huidige vigerende provinciale vrijstelling.

De FBE verzoekt de provincie om ontheffing voor het gebruik van vangkooien en slagnetten.

De ontheffing dient te gelden voor de periode van 15 mei tot en met 31 augustus, uitsluitend voor het gewas:

Kersen: op het schadeperceel zelf en tot een afstand van maximaal 100 meter aangrenzend aan het schadeperceel,

I

aantal vangkooien: 1 kooi per aaneengesloten schadeperceel tot 5 ha, met een minimum van 1 per bedrijf.

aantal slagnetten: 1 slagnet per aaneengesloten schadeperceel tot 5 ha, met een minimum van 1 per bedrijf

In aanvulling op de volgende maatregelen:

2 visuele middelen

1 akoestisch middel

1 aan te brengen afscherming óf een andere extra maatregel (visueel of akoestisch).

19 Holenduif

Let op: Bij beheer en schadebestrijding in en direct grenzend aan Natura 2000 geldt ook de Natuurbeschermingswet 1998. Zie paragraaf 2.9, onderdeel Beheer en schadebestrijding in Natura 2000 gebieden.

19.1 Relevante biologische informatie

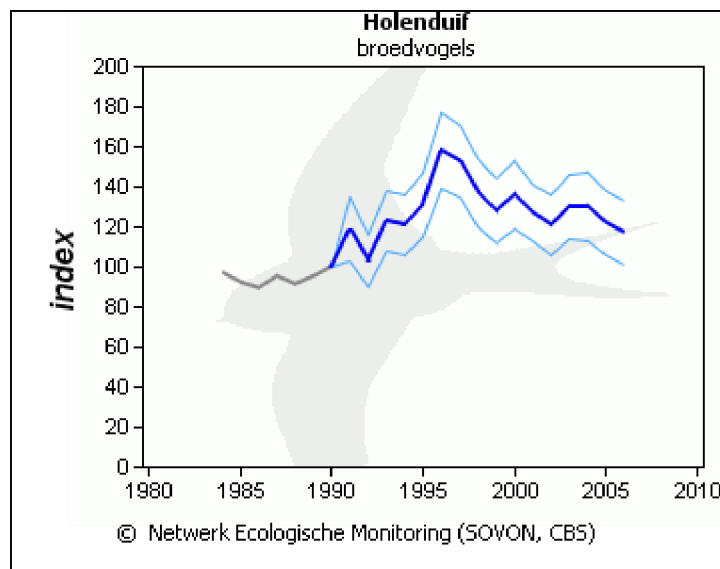
De optimale biotoop voor de Holenduif bestaat uit een kleinschalig agrarisch landschap met verspreide bebouwing en bosschages. De Holenduif behoort zoals de naam al doet vermoeden tot de hollenbroeders.

De Holenduif is herbivoor en trekt vaak samen op met zijn naaste verwant de Houtduif.

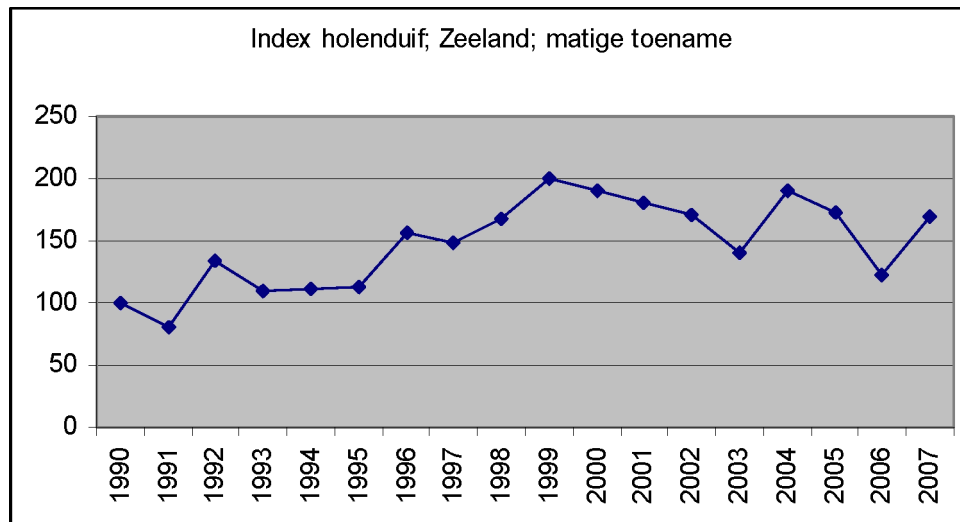
19.2 Ontwikkeling en verspreiding

19.2.1 Populatie

Landelijk nemen zowel de broedpopulatie als de populatie niet broedende vogels toe.

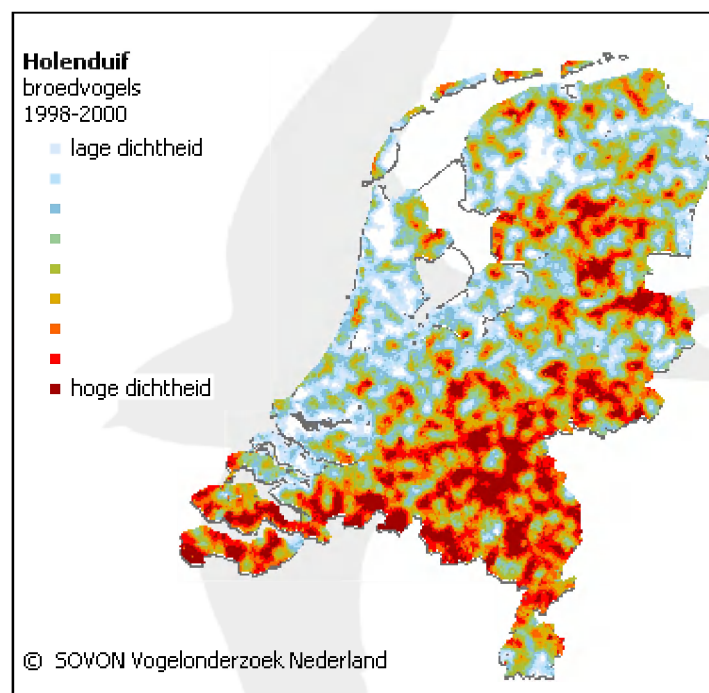

In de provincie Zeeland volgt de Holenduif de landelijk stijgende trend.

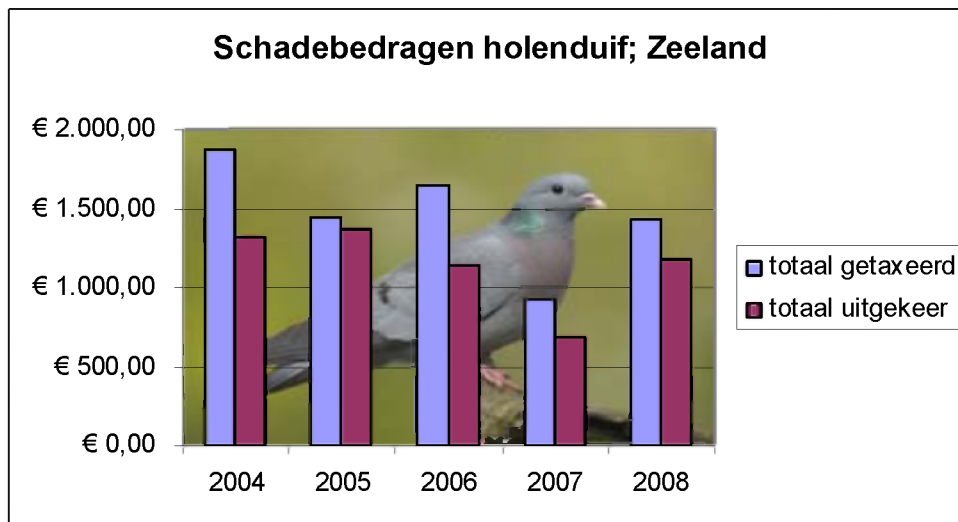
19.2.2 Verspreiding

De hoogste dichtheden in Nederland worden gevonden ten zuid-oosten van de lijn Walcheren – Hardenberg (Overijssel).

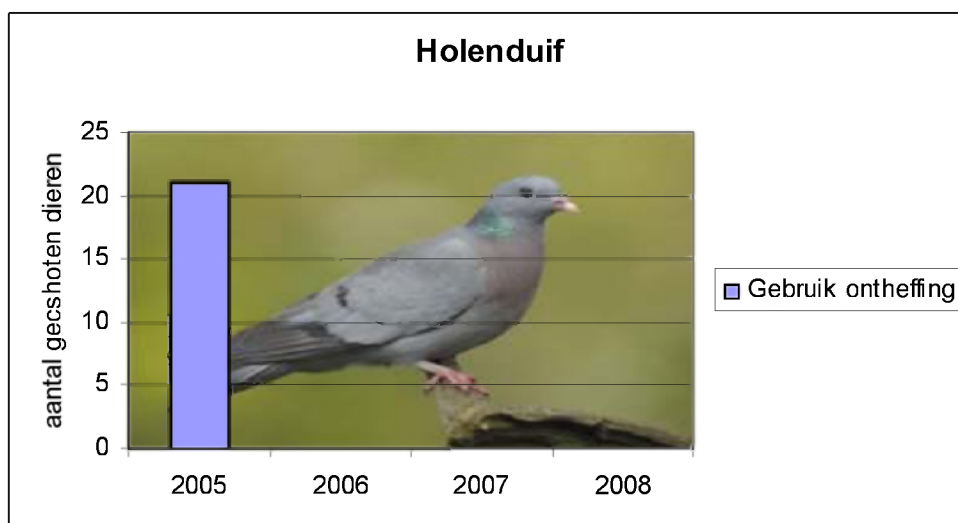
19.2.3 Ontwikkeling van de schade

De schade in de provincie Zeeland welke wordt veroorzaakt door de Holenduif is stabiel tot licht afnemend (zie bijlage 4). Het probleem is evenwel dat het schadebeeld van de door de Holenduif veroorzaakte schade in het veld niet te onderscheiden is van het schade beeld dat de houtduif veroorzaakt. Vanwege het feit dat holenduiven op schadepercelen vaak foeragerend optrekken met de houtduif, zal de ontstane schade veelal worden toegeschreven aan de houtduif en derhalve niet voor een tegemoetkoming van de schade in aanmerking komen.

19.3 Beheer in de voorgaande periode

Slechts in 2005 is gebruik gemaakt van de ontheffing voor afschot. In 2006 is de ontheffing geschorst.

19.4 Noodzaak voor beheer

De Holenduif treedt groepsgewijs op en kan lokaal belangrijke schade veroorzaken. Omdat de Holenduif veelal optrekt met de houtduif is een onderscheid naar soort op het schadebeeld veelal niet te maken. Veel van de aan de houtduif toegerekende schade zal meesttijds ook zijn veroorzaakt door de Holenduif.

19.4.1 In te zetten preventieve middelen

Voor gebruik van een ontheffing geldt de eis dat minimaal één akoestisch en één visueel middel worden ingezet zoals omschreven in het Handreiking faunaschade van het Faunafonds.

19.5 Doelstelling en uitvoering beheer

Voorkomen en beperken van belangrijke schade.

Maatregel

Er is op basis van de door het faunafonds bijgehouden schadegegevens geen dringende reden om op voorhand ontheffing aan te vragen voor de holenduif. Hierbij moet echter bedacht worden dat de door deze soort veroorzaakte schade toegerekend wordt aan de houtduif, waardoor de veroorzaakte schade niet wordt opgenomen in het schadeoverzicht van het faunafonds.

De FBE zal de provincie indien nodig en ingeval er sprake is van (dreigende) belangrijke schade aan bij de wet genoemde belangen, op basis van een onderbouwde aanvraag verzoeken om ontheffing van het verbod tot doden. Verontrusten is reeds mogelijk op basis van de provinciale vrijstelling.

20 Zwarte kraai

Let op: Bij beheer en schadebestrijding in en direct grenzend aan Natura 2000 geldt ook de Natuurbeschermingswet 1998. Zie paragraaf 2.9, onderdeel Beheer en schadebestrijding in Natura 2000 gebieden.

20.1 Relevante biologische informatie

Het biotoop van de Zwarte kraai bestaat uit kleinschalige, gevarieerde gebieden voorzien van voldoende voedsel en nestgelegenheid. Het nest wordt in een boom gemaakt, en bestaat uit een verzameling dunne twijgen en dikkere takken, tot een platform in elkaar gevlochten.

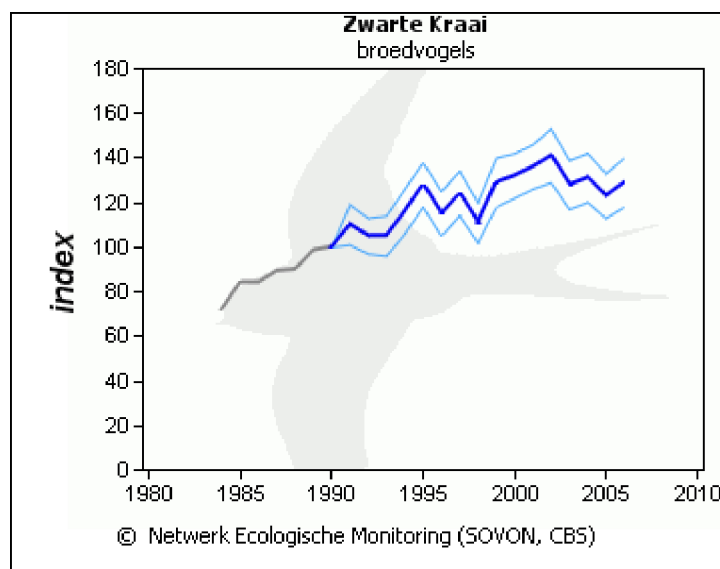
De Zwarte kraai is een strikte standvogel, met uitzondering van de jonge vogels.

De kraai is omnivoor.

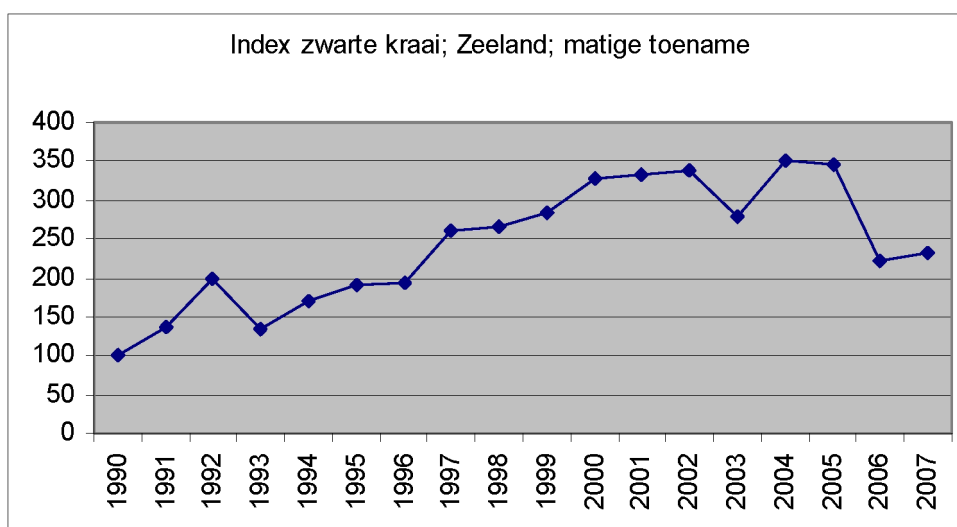
20.2 Ontwikkeling en verspreiding

20.2.1 Populatie

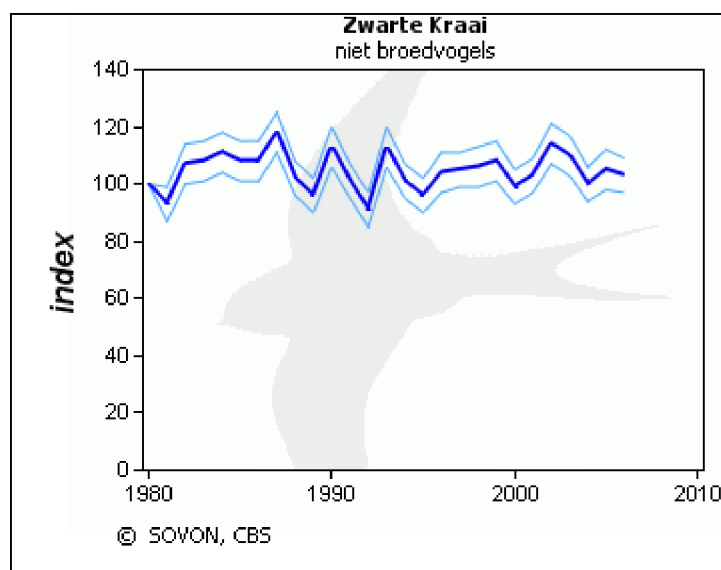
De populatiegrootte van de broedpopulatie van de zwarte kraai in Nederland wordt geschat op 70.000 – 100.000 broedparen. Deze populatie neemt nog steeds significant toe met minder dan 5% per jaar.

Ook in de provincie Zeeland neemt de zwarte kraai als soort toe.

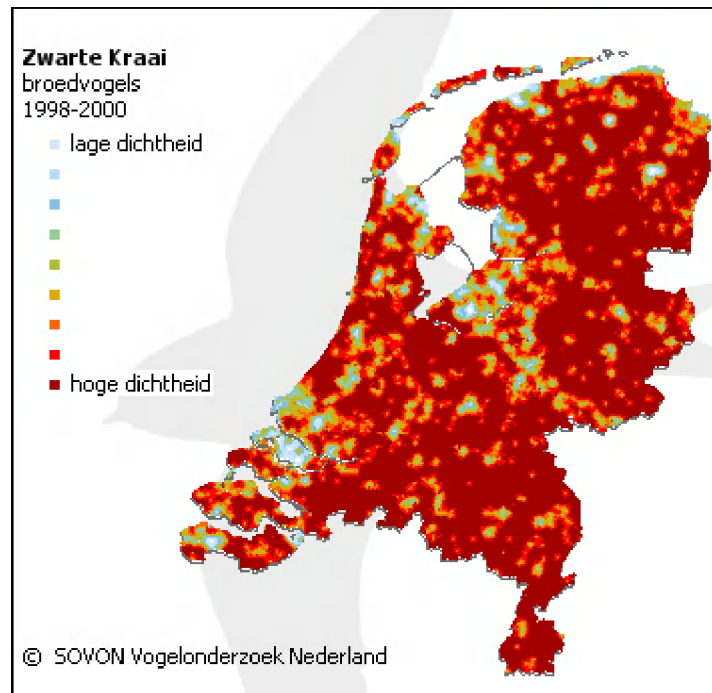

De populatie kraaien die 's winters in Nederland verblijft is langjarig stabiel.

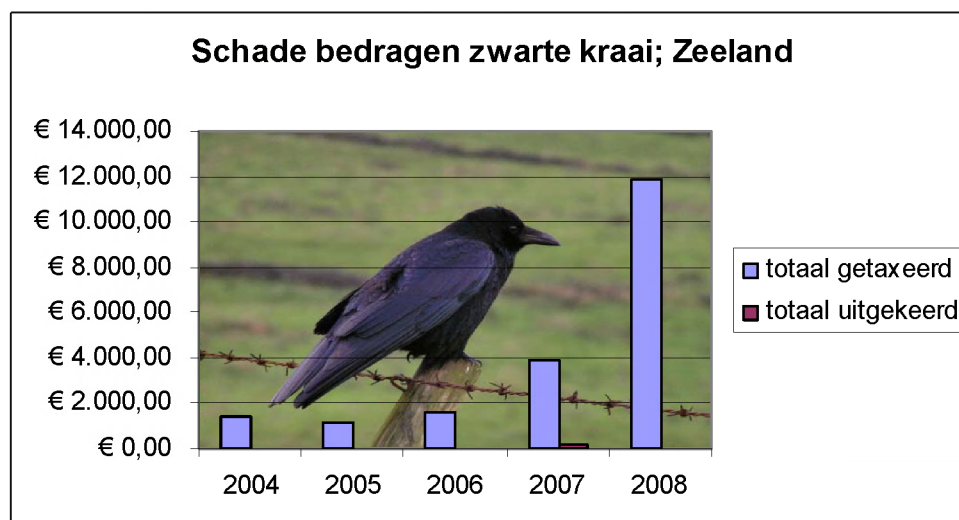
20.2.2 Verspreiding

De zwarte kraai komt vlakdekkend voor in Nederland. In de provincie Zeeland lijkt de zwarte kraai blijkens onderstaande kaart van SOVON in west Zeeuws Vlaanderen in minder grote dichtheden voor te komen

20.2.3 Ontwikkeling van de schade

Voor de zwarte kraai geldt dat ze op de landelijke vrijstelling staat en schade nagenoeg niet wordt gemeld omdat er geen tegemoetkomingen in de schade wordt uitgekeerd. Bij deze soort geldt dan ook dat de getaxeerde schadebedragen voortkomen uit schademeldingen die gedaan zijn voor andere soorten (zie bijlage 4); ze zijn als het ware mee getaxeerd bij gemelde schade.

Wel valt op dat, ondanks het feit dat er niet apart schade wordt gemeld voor de kraai, er een stijgende ontwikkeling van meegetaxeerde schade te zien valt. Geconcludeerd mag dan ook

worden dat dit een autonome ontwikkeling is en dat de daadwerkelijk aangerichte schade evenredig meestijgt.

20.3 Beheer in de voorgaande periode

De zwarte kraai staat op de landelijke vrijstellingslijst en mag in geval van (dreigende) belangrijke schade worden bestreden.

20.4 Noodzaak voor beheer

Voor deze soort geldt dat ze belangrijke schade kan aanrichten aan bij wet genoemde belangen; om deze reden is de soort door de minister op de landelijke vrijstellingslijst geplaatst. In de voorgaande periode mocht de kraaienvangkooi echter zonder ontheffing worden toegepast.

20.4.1 In te zetten preventieve middelen

Zie Handreiking faunaschade van het faunafonds. Voor de zwarte kraai worden geen tegemoetkomingen in de schade uitgekeerd.

20.5 Doelstelling en uitvoering beheer

Voorkomen en beperken van belangrijke schade.

Maatregel

De FBE verzoekt de provincie om ontheffing te verlenen voor het gebruik van de zogenoemde kraaienvangkooi ter voorkoming en beperking van (dreigende) belangrijke schade.

De ontheffing zal moeten gelden voor de volgende gewassen en periode

- Appels en peren: 1 juni tot en met 15 oktober;

Met een maximum van 1 vangkooi per 10 hectare schadegevoelig gewas, en een minimum van 1 vangkooi per bedrijf.

21 Kauw

Let op: Bij beheer en schadebestrijding in en direct grenzend aan Natura 2000 geldt ook de Natuurbeschermingswet 1998. Zie paragraaf 2.9, onderdeel Beheer en schadebestrijding in Natura 2000 gebieden.

21.1 Relevante biologische informatie

Kauwen zijn holenbroeders, die het liefst in elkaars nabijheid leven, zonder een echte kolonie te vormen. Holle bomen en oude nesten van zwarte spechten zijn hun oorspronkelijke broedplaats, maar ook schoorstenen en bosuilenkasten worden graag benut als onderkomen.

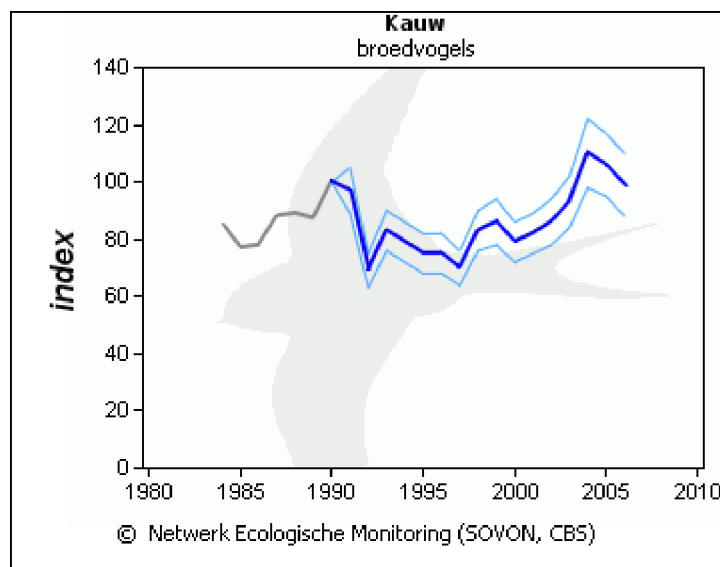
De Kauw kan vanwege zijn grote aanpassingsvermogen in uiteenlopen milieus en biotopen worden aangetroffen. Dunbevolkte, open landbouwgebieden en uitgestrekte bossen worden het minst benut door de Kauw.

De kauw is zowel standvogel als wintergast.

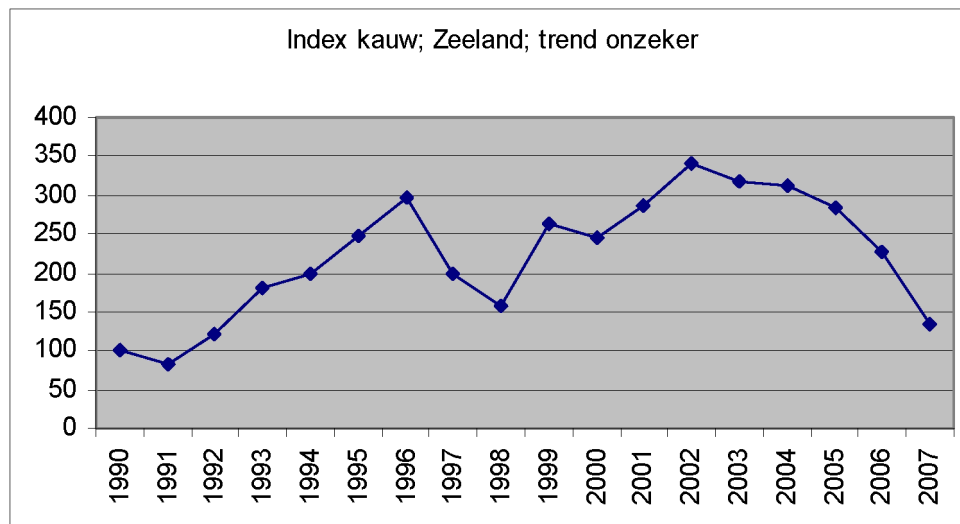
21.2 Ontwikkeling en verspreiding

21.2.1 Populatie

Zowel de landelijke populatie broedvogels als de landelijke populatie overwinteraars zijn stabiel.

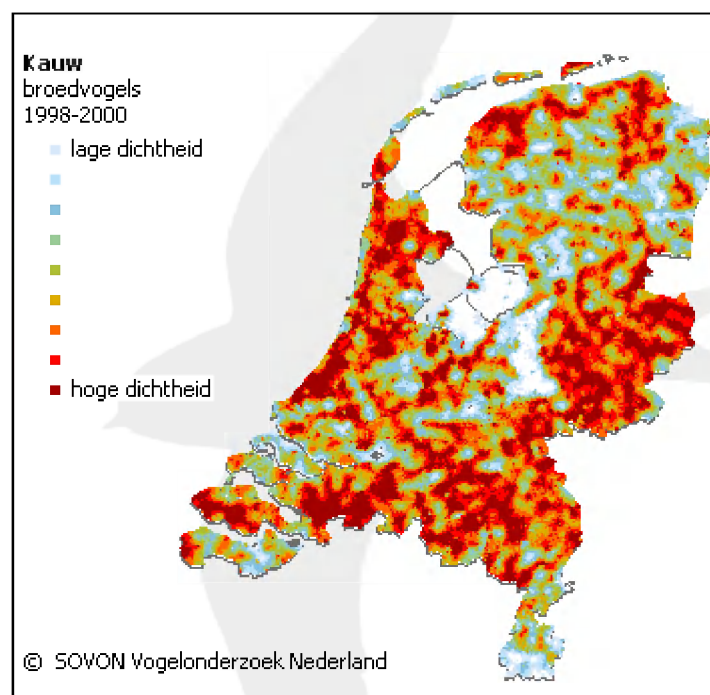

Voor de provincie Zeeland geldt dat de berekende trend niet zeker is, en er derhalve geen uitspraak kan worden gedaan over de populatieontwikkeling.

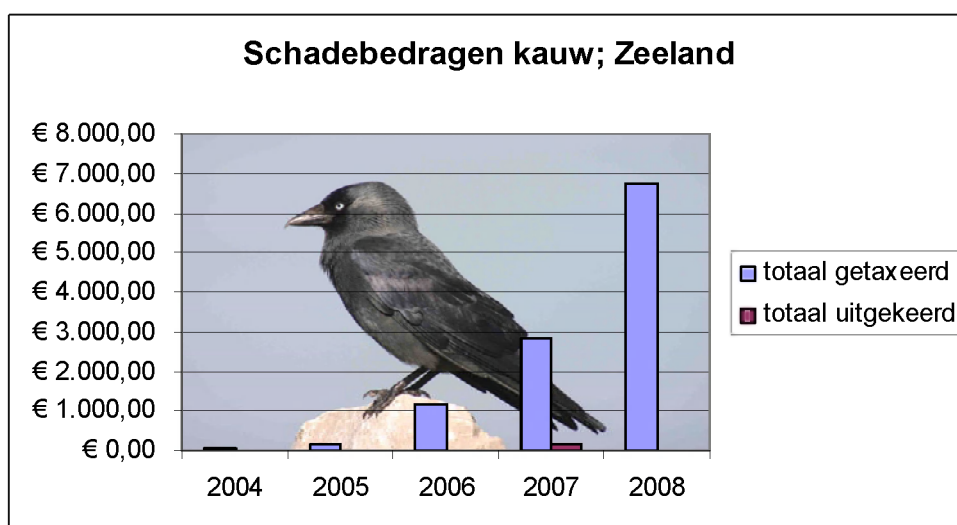
21.2.2 Verspreiding

Evenals de Zwarte kraai komt de Kauw in Nederland nagenoeg vlakdekkend voor. Voor de provincie Zeeland geldt dat het zwaartepunt van de verspreiding gelegen lijkt te zijn op Walcheren, Zuid-Beveland en het westen van Zeeuws Vlaanderen.

21.2.3 Ontwikkeling van de schade

Evenals de zwarte kraai geldt ook voor de kauw dat deze op de landelijke vrijstelling staat en schade nagenoeg niet wordt gemeld omdat er geen tegemoetkomingen in de schade wordt uitgekeerd. Bij deze soort geldt dan ook dat de getaxeerde schadebedragen voortkomen uit schademeldingen die gedaan zijn voor andere soorten; ze zijn ook bij deze soort als het ware mee getaxeerd bij gemelde schade (zie bijlage 4).

Ook bij de kauw valt op dat, ondanks het feit dat er niet apart schade wordt gemeld voor de kraai, er een stijgende ontwikkeling van meegetaxeerde schade te zien valt. Ook hier mag geconcludeerd worden dat dit een autonome ontwikkeling is en dat de daadwerkelijk aangerichte schade evenredig meestijgt.

21.3 Beheer in de voorgaande periode

De kauw staat op de landelijke vrijstellingslijst en mag in geval van (dreigende) belangrijke schade worden bestreden.

21.4 Noodzaak voor beheer

Voor deze soort geldt dat ze belangrijke schade kan aanrichten aan bij wet genoemde belangen; om deze reden is de soort door de minister op de landelijke vrijstellingslijst geplaatst. In de voorgaande periode mocht de kraaienvangkooi echter zonder ontheffing worden toegepast.

21.4.1 In te zetten preventieve middelen

Zie Handreiking faunaschade van het faunafonds. Voor de kauw worden geen tegemoetkomingen in de schade uitgekeerd.

21.5 Doelstelling en uitvoering beheer

Voorkomen en beperken van belangrijke schade.

Maatregel

De FBE verzoekt de provincie om ontheffing te verlenen voor het gebruik van de zogenoemde kraaienvangkooi ter voorkoming en beperking van (dreigende) belangrijke schade.

De ontheffing zal moeten gelden voor de volgende gewasperioden:

- Appels en peren: 1 juni tot en met 15 oktober;

Met een maximum van 1 vangkooi per 10 hectare schadegevoelig gewas, en een minimum van 1 vangkooi per bedrijf.

22 Ekster

Let op: Bij beheer en schadebestrijding in en direct grenzend aan Natura 2000 geldt ook de Natuurbeschermingswet 1998. Zie paragraaf 2.9, onderdeel Beheer en schadebestrijding in Natura 2000 gebieden. .

22.1 Relevante biologische informatie

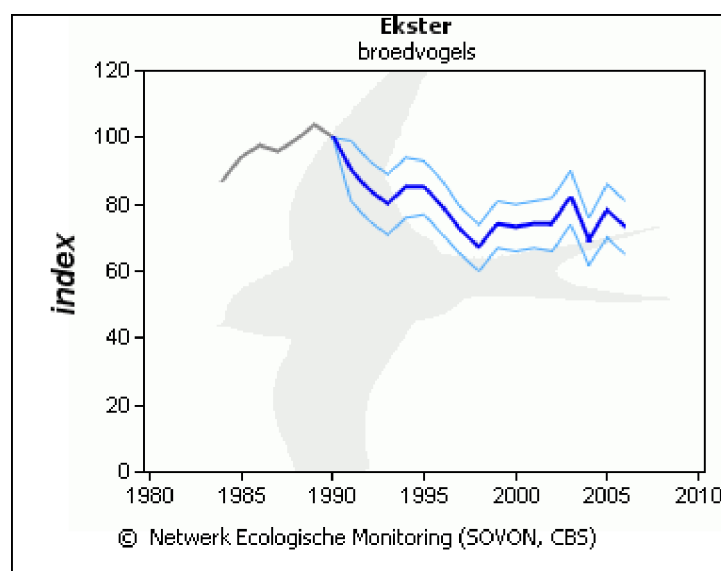
De Ekster komt bijna overal voor, en ontbreekt eigenlijk alleen in boomloze gebieden zoals heides, en in dichte bossen. De geprefereerde biotoop laat zich het best kenschetsen als parklandschap. Gemiddeld worden 5 – 8 eieren gelegd; de incubatietijd bedraagt 17 – 19 dagen. Eksters zijn reproductief op 1 jarige leeftijd, vaak echter later.

De Ekster is omnivoor, maar gedraagt zich opportunistisch. Larven en insecten zijn favoriet, maar in de broedperiode wordt ook gepredeerd op nesten van kleinere vogels. Ook menselijk afval wordt niet versmaad. Met name in de herfst worden ook vruchten en zaden gegeten

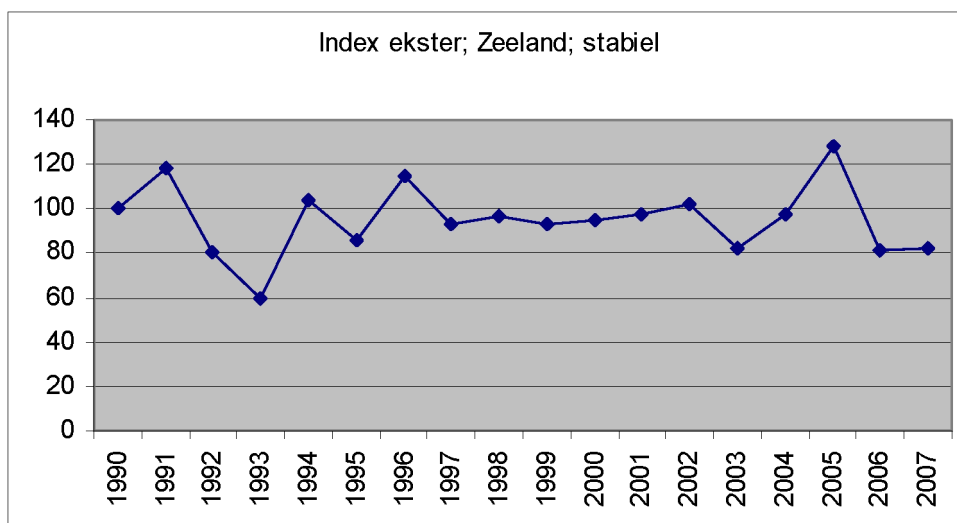
22.2 Ontwikkeling en verspreiding

22.2.1 Populatie

Zowel de broedpopulatie alsook de populatie niet-broedvogels neemt significant af (beide laten een afname zien < 5%).

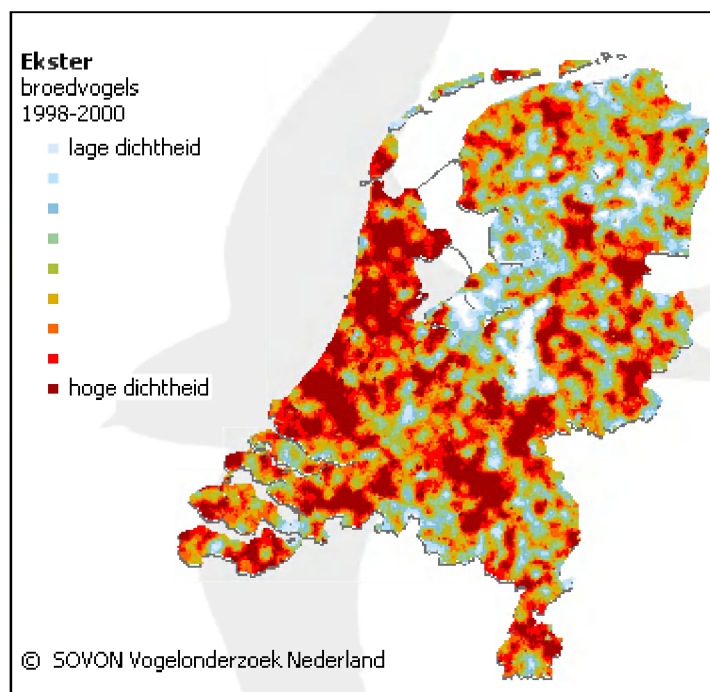

De broedvogelpopulatie in de provincie Zeeland laat daarentegen een stabiele trend zien.

22.2.2 Verspreiding

De ekster komt nagenoeg vlakdekkend voor in Nederland.

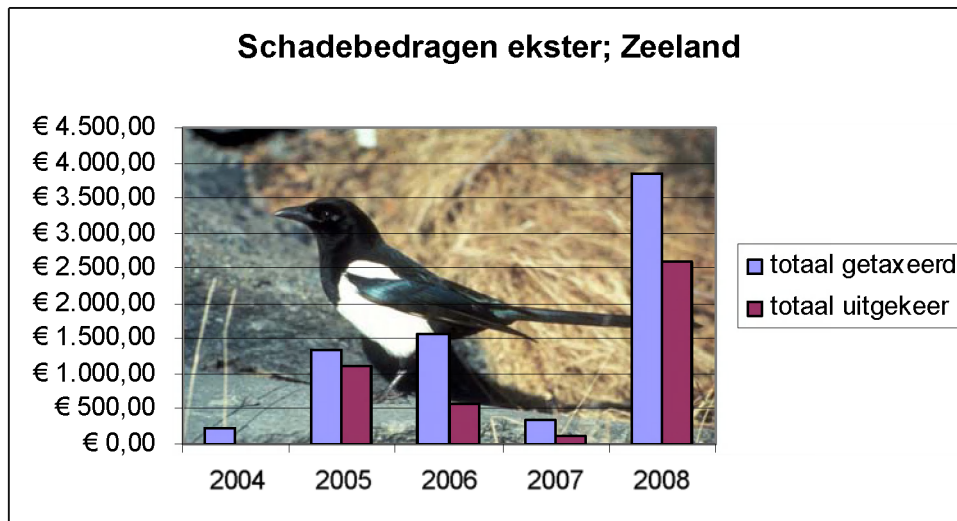
In Zeeland lijkt het zwaartepunt gelegen in het westelijk en oostelijk deel van Zeeuws Vlaanderen, Walcheren en Schouwen.

De Ekster is in Nederland een uitgesproken standvogel en neemt als volwassen vogel normaliter jaar rond z'n territorium in. Jonge vogels kunnen echter over kleine afstand in groepjes rondzwerven.

Tegenwoordig lijkt de ekster zich meer en meer in de bebouwde kom te settelen. Dit verschijnsel is in de zeventiger jaren begonnen en lijkt nog steeds door te zetten. Parallel daaraan lijkt de dichtheid in het landelijk gebied af te nemen.

22.2.3 Ontwikkeling van de schade

Schade aangericht door de ekster is grillig en qua locatie in de praktijk onvoorspelbaar gebleken (zie bijlage 4). Of de stijging in schade voor 2008 zich ook structureel zal voortzetten is derhalve niet met zekerheid te zeggen.

22.3 Beheer in de voorgaande periode

In de voorgaande periode kon gebruik worden gemaakt van een provinciale vrijstelling van het bod op verontrusten.

22.4 Noodzaak voor beheer

Er is evenals bij de gaai sprake van een toename van de schade die deze soort aanbrengt aan appels en peren. De gunstige staat van instandhouding is niet in het geding.

22.4.1 In te zetten preventieve middelen

Voor een tegemoetkoming in de schade door het Faunafonds moet minimaal één akoestisch en één visueel middel worden ingezet zoals omschreven in het Handreiking faunaschade van het Faunafonds.

22.5 Doelstelling en uitvoering beheer

Voorkomen en beperken van belangrijke schade. Belangrijke schade wordt cf. de Nota Faunabeleid Zeeland gesteld op € 115,- per hectare.

Maatregel

De FBE verzoekt de provincie om ontheffing te verlenen voor doden met geweer van eksters op Zuid-Beveland.

De ontheffing zal moeten gelden voor de volgende gewasperioden:

- Appels en peren: 1 juni tot en met 15 oktober;

23 (Vlaamse) Gaai

Let op: Bij beheer en schadebestrijding in en direct grenzend aan Natura 2000 geldt ook de Natuurbeschermingswet 1998. Zie paragraaf 2.9, onderdeel Beheer en schadebestrijding in Natura 2000 gebieden.

23.1 Relevante biologische informatie

Van oorsprong een bosvogel, maar evenals een aantal andere vogels nu ook in en rond stedelijke bebouwing, mits er maar voldoende opgaande beplanting aanwezig is. De soort is omnivoor, met een zwaartepunt op plantaardige producten. In het voorjaar en de vroege zomer is het aandeel dierlijk eiwit in het menu beduidend groter.

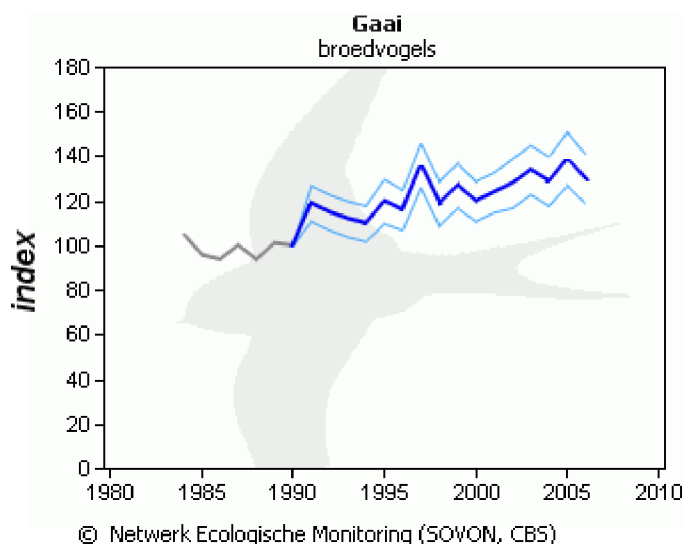
De winterse influx aan wintergasten kan soms invasieachtige vormen aannemen.

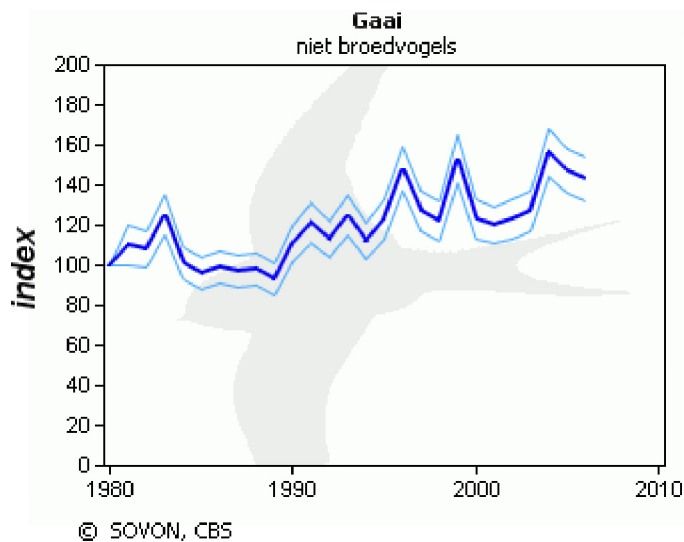
De soort ontbreekt in de boomarme gebieden van Nederland.

23.2 Ontwikkeling en verspreiding

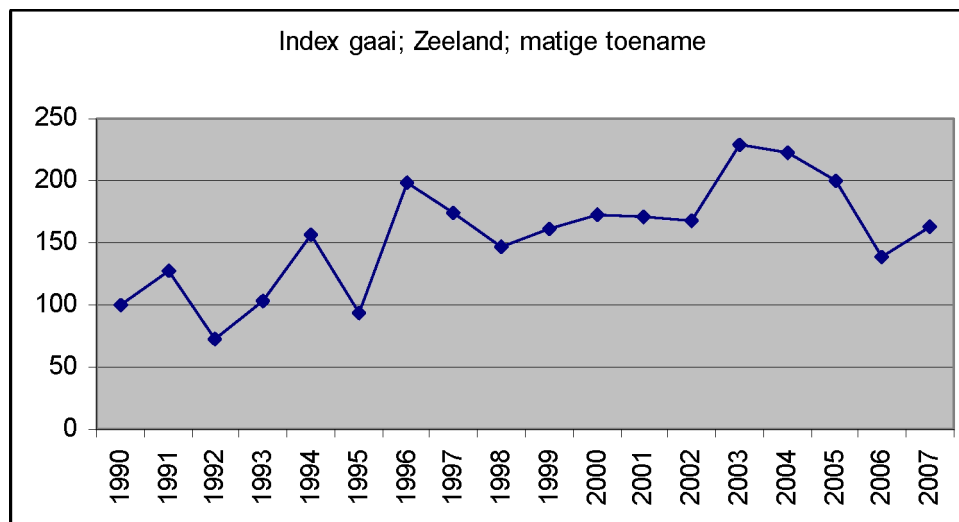
23.2.1 Populatie

De gaai neemt zowel als broedvogel als ook als niet broedvogel in Nederland significant toe (< 5%). De populatie broedvogels wordt geschat op 40.000 tot 60.000 broedparen.

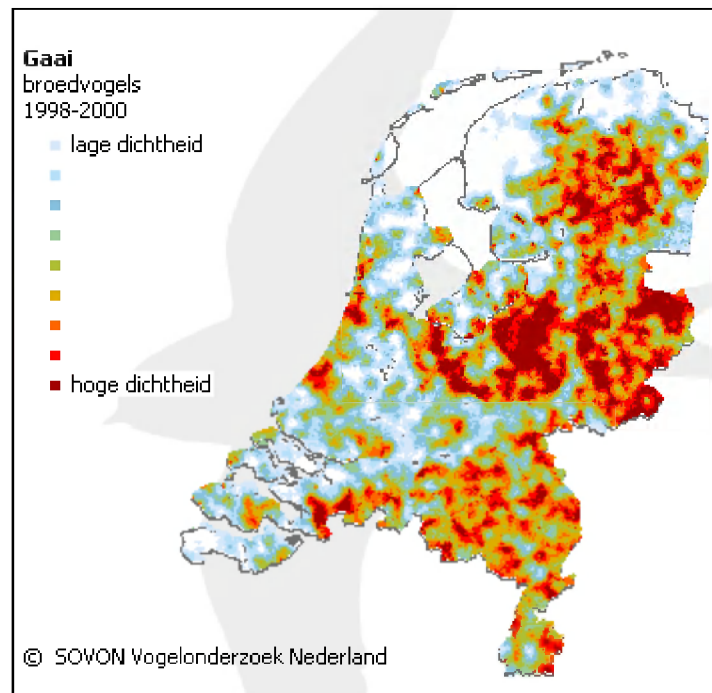

De broedvogelpopulatie in de provincie Zeeland laat ook een toename zien.

23.2.2 Verspreiding

Het zwaartepunt van de verspreiding van de gaai in Nederland ligt in oost Nederland, met kleinere zwaartepunten in de kuststrook. Voor zeeland treden de hoogste dichtheden van deze soort op in Zuid-Beveland.

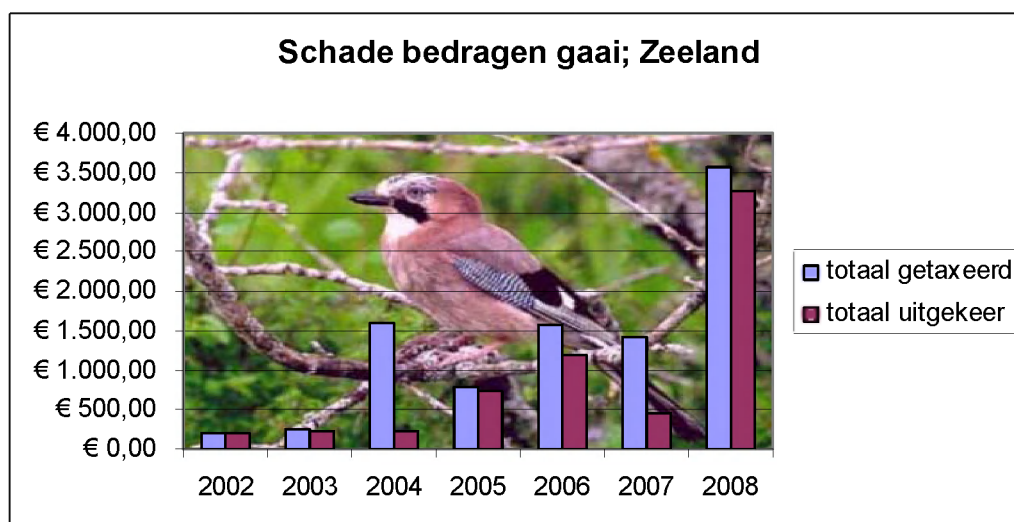

27.2.3 Ontwikkeling van de schade

De gaai veroorzaakt in de provincie Zeeland in toenemende mate schade aan appels en peren (zie bijlage 4).

Het schadebeeld komt overeen met de verdeling van de dichtheden in Zeeland: in Zuid-Beveland wordt het leeuwendeel van de schade aangericht.

De schade werd uitsluitend toegebracht aan appels en peren. In tegenstelling tot de ekster is er bij de gaai sprake van een structurele stijging.

23.3 Beheer in de voorgaande periode

De gaai is in de vorige periode niet beheerd.

23.4 Noodzaak voor beheer

De landelijke toename zet zich ook voort in de provincie Zeeland, en dan met name op Zuid-Beveland. De toename van deze soort gaat gepaard met een toename in de schade die deze soort aanbrengt aan appels en peren. De gunstige staat van instandhouding is niet in het geding.

23.4.1 In te zetten preventieve middelen

Zie Handreiking faunaschade van het faunafonds. Voor gebruik van de gevraagde ontheffing geldt de eis dat minimaal één akoestisch en één visueel middel worden ingezet zoals omschreven in het Handreiking faunaschade van het Faunafonds.

23.4 Doelstelling en uitvoering beheer

Voorkomen en beperken van belangrijke schade. Belangrijke schade wordt cf. de Nota Faunabeleid Zeeland gesteld op € 115,- per hectare.

Maatregel

De FBE verzoekt de provincie om ontheffing te verlenen voor doden met geweer van gaaien op Zuid-Beveland.

De ontheffing zal moeten gelden voor de volgende gewasperioden:

- Appels en peren: 1 juni tot en met 15 oktober;

24 Mezen

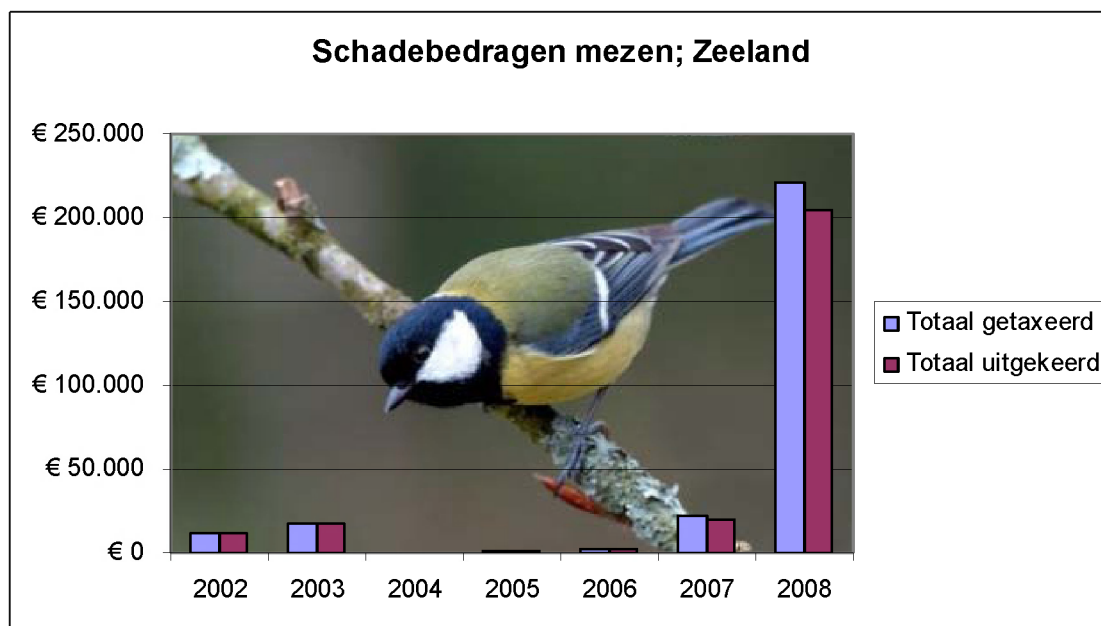
Let op: Bij beheer en schadebestrijding in en direct grenzend aan Natura 2000 geldt ook de Natuurbeschermingswet 1998. Zie paragraaf 2.9, onderdeel Beheer en schadebestrijding in Natura 2000 gebieden.

24.1 Relevante biologische informatie

Mezen behoren tot het geslacht *Parus* en zijn in Nederland met een zevental algemeen voorkomende soorten vertegenwoordigd: glanskop, matkop, kuifmees, pimpelmees, koolmees, zwarte mees en staartmees. Van deze zeven soorten lijken de koolmees en de pimpelmees de mezen te zijn die sinds kort schade veroorzaken aan peren, en dan met name aan peren van het ras “Conference”.

24.1.1 Ontwikkeling van de schade

Schade aangericht door mezen neemt landelijk toe. De schade veroorzaakt in de provincie neemt ook sterk toe. Dit is ten dele terug te voeren op de hogere productprijzen in 2008, maar ook om een toename in schadevolume.

24.2 Noodzaak voor beheer

Schade veroorzaakt door mezen wordt tot op heden vergoed door het faunafonds. Er zijn voorsnog geen maatregelen die deze schade kunnen voorkomen of beperken.

24.2.1 In te zetten preventieve middelen

Geen.

24.3 Doelstelling en uitvoering beheer

Schade veroorzaakt door mezen wordt tot op heden vergoed door het faunafonds. De FBE staat door het ontbreken van maatregelen die deze schade kunnen voorkomen vooralsnog geen actief beheer voor.

25 Haas

Let op: Bij beheer en schadebestrijding in en direct grenzend aan Natura 2000 geldt ook de Natuurbeschermingswet 1998. Zie paragraaf 2.9, onderdeel Beheer en schadebestrijding in Natura 2000 gebieden.

25.1 Relevante biologische informatie

Het haas is een algemeen voorkomende diersoort in Nederland, zo ook in de provincie zeeland, en wordt voornamelijk aangetroffen in open en halfopen cultuurland. Hoge vegetaties worden nauwelijks benut. Volwassen hazen zijn over het algemeen vrij plaatstrouw. Verplaatsingen over meer dan 5 kilometer komen echter voor.

De Haas komt op uurhokniveau vrijwel landdekkend voor in Nederland.

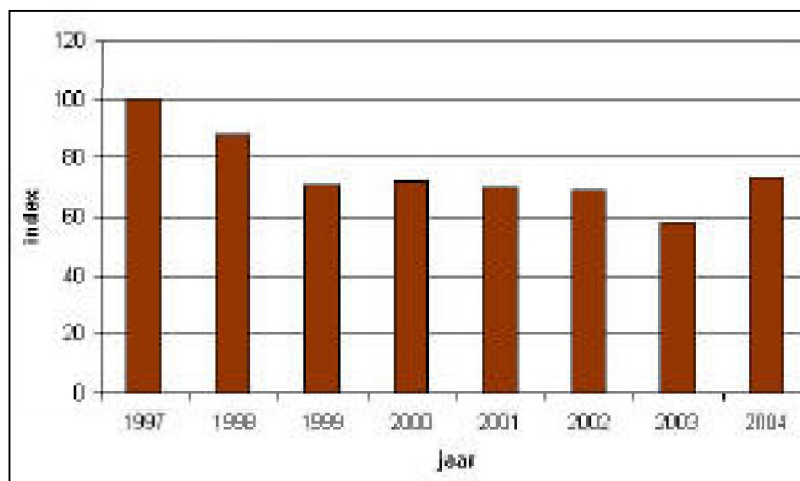
Hazen kunnen zich snel vermeerderen; gemiddeld brengt de moederhaas 11 jongen per jaar voort. Circa 62% van de jongen sterft echter al in het eerste levensjaar.

De oorzaak van regionale of lokale afname van Hazen is complex. Teruggang in verscheidenheid aan voedsel, veranderend landgebruik en schaalvergroting, predatie, verdwijnen van microreliëf, en mogelijke overdracht van de rode maagworm worden vaak als mogelijke oorzaken genoemd. Daarnaast is er een mogelijk effect van het recent aanwezige “European Brown Hare Syndrom” (EBHS).

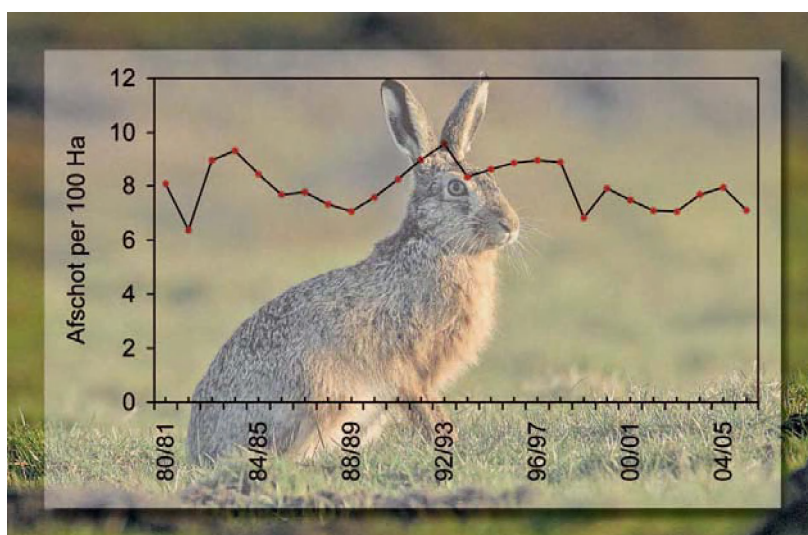
25.2 Ontwikkeling en verspreiding

25.2.1 Populatie

Landelijk lijkt het haas de laatste seizoenen na een aanvankelijke neergang te stabiliseren. Landelijke werd de populatiegrootte in 2007 geschat op circa 600.000 dieren (gebaseerd op het feit dat het afschot 30% à 40% van het herfstbestand bedraagt; Broekhuizen, 1982; Leeuwenberg en Siebenga, 1985).

Evenals de schatting van de populatiegrootte is het gepleegde afschot stabiel (Fauna in cijfers, WBE-Databank. Nieuwsbrief 7).

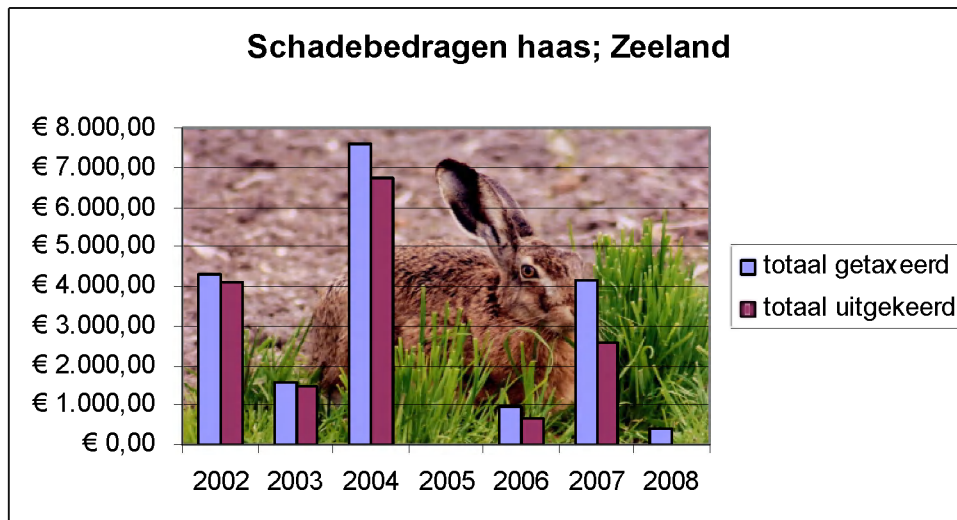
25.2.2 Verspreiding

Op basis van de provinciale afschotgegevens van het haas, en het feit dat dit afschot een constant deel van de herfstpopulatie is, kan worden geconcludeerd dat de populatiedichtheid voor het haas in Zeeland ruim tweemaal zo hoog is als gemiddeld voor Nederland (gem: 8,0).

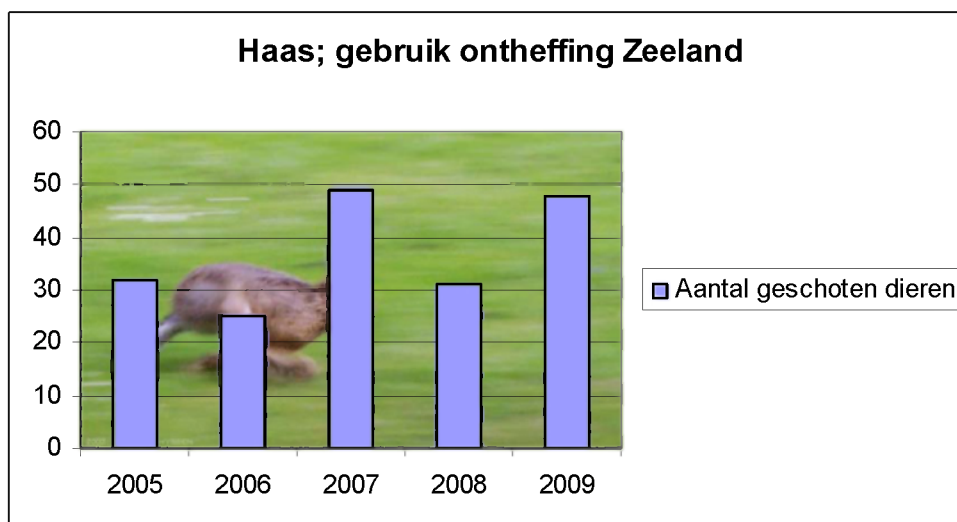
ZH	Zld	Utr	NH	Gld	Frl	Gr	NBr	Ov	Li	Dr	FL
17,9	17,6	12,9	11,9	7,6	6,4	6,1	4,7	4,0	3,7	1,8	1,8

25.2.3 Ontwikkeling van de schade

De in onderstaande diagram weergegeven schade geeft slechts een deel van de daadwerkelijk aangerichte schade weer, omdat schade in de periode dat de jacht op deze soort is geopend niet wordt vergoed (zie bijlage 4).

25.3 Beheer in de voorgaande periode

Het afschot van hazen buiten de periode waarin het haas als jachtwild mag worden bejaagd, is beperkt gebleven en lijkt een afspiegeling te zijn van de hoeveelheid meldingen. Met andere woorden, in perioden waarin er veel hazen aanwezig waren c.q. veel schade werd aangericht door hazen, is een evenredige hoeveelheid hazen op ontheffing geschoten.

25.4 Noodzaak voor beheer

Het haas veroorzaakt in de provincie Zeeland met name vraatschade aan groenten, granen, graszaad, bloemen, bonen, suikerbieten, boomgaarden en boomkwekerijen.

25.4.1 In te zetten preventieve middelen

Zie Handreiking faunaschade van het Faunafonds.

25.5 Doelstelling en uitvoering beheer

Voorkomen en beperken van belangrijke schade.

Maatregel

De FBE verzoekt de provincie het ontheffingsbeleid uit de voorgaande periode voort te zetten.

1. Regulatie van de soort binnen het geldende seizoen waarin de jacht op het haas is geopend.
2. Lokaal en gericht voorkomen van schade door inzet van aanvullende maatregelen: ontheffing voor het doden, verwonden, vangen, bemachtigen of met het oog daarop opsporen van hazen met behulp van het geweer als ondersteunende maatregel ter voorkoming en bestrijding van dreigende belangrijke schade aan peulvruchten, bieten en cichorei, bloemen, koolsoorten en vollegrondsgroenten en in deugdelijk afgerasterde boomgaarden en boomkwekerijen.
3. De stand rond schadegevoelige teelten lager houden dan in andere delen van het beheergebied

de onder 2 bedoelde ontheffing geldt voor de gewassen en perioden:

- cichorei tot 4-blaadjes-stadium: 1 april t/m 14 mei
In aanvulling op de voldoende preventieve maatregelen n.l.
 - 1 visueel middel
 - 1 akoestisch middel
- peulvruchten en bieten: 1 maart t/m 30 juni
In aanvulling op de voldoende preventieve maatregelen n.l.
 - 1 visueel middel
 - 1 akoestisch middel
- bloemen, koolsoorten en vollegrondsgroenten,: 1 maart t/m 30 juni
In aanvulling op de volgende preventieve maatregel n.l.
 - 1 aan te brengen afscherming
- boomgaarden en boomkwekerijen: 1 januari t/m 14 oktober
In aanvulling op de volgende preventieve maatregel n.l.
 - 1 aan te brengen afscherming

26 Konijn

Let op: Bij beheer en schadebestrijding in en direct grenzend aan Natura 2000 geldt ook de Natuurbeschermingswet 1998. Zie paragraaf 2.9, onderdeel Beheer en schadebestrijding in Natura 2000 gebieden.

26.1 Relevante biologische informatie

Het Konijn is een algemeen voorkomende soort in Nederland, die ondanks populatiecrashes ten gevolge van Myxomatose al dan niet in combinatie met het Viraal Haemorrhagisch Syndroom (VHS) in staat is gebleken om plaatselijk hoge dichtheden te bereiken.

Het konijn wordt voornamelijk aangetroffen in halfopen landschappen waar gelegenheid bestaat om holen te graven. De dieren kunnen echter ook onder ruigte en snoeiafval huizen. De laatste decennia vindt een uitbereiding plaats naar veen- en kleigebieden. Door grondwaterstandverlaging en bouwprojecten vindt het Konijn tegenwoordig ook daar een geschikte biotoop.

Het foerageer- en rustgebied liggen over het algemeen binnen een straal van 100 meter bij elkaar. Eenmaal gevestigd is het konijn plaatstrouw. Bij voldoende ruimte leven Konijnen paarsgewijs. Als de dichtheid toeneemt gaan ze koloniegewijs leven.

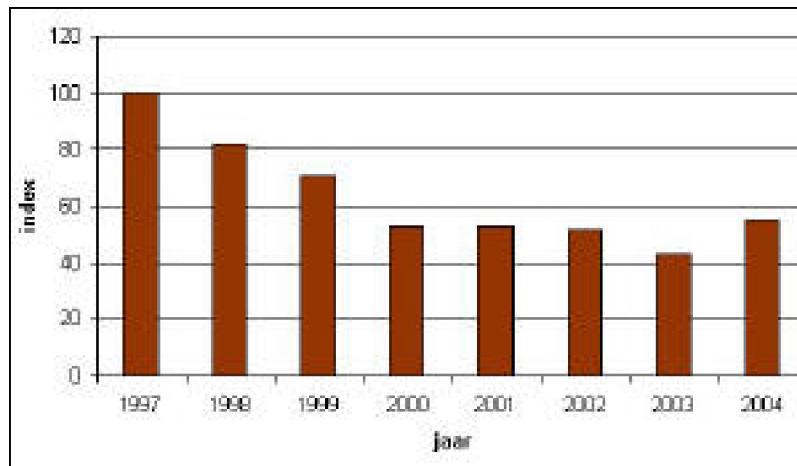
De worpgrootte varieert tussen 1 – 9 jongen. Omdat het Konijn meerdere nesten kan grootbrengen (gemiddeld 6 per jaar), is het gemiddeld aantal nakomelingen per jaar meer dan 30 stuks.

Het Konijn is vatbaar voor Myxomatose en het viraal haemorrhagisch syndroom (VHS).

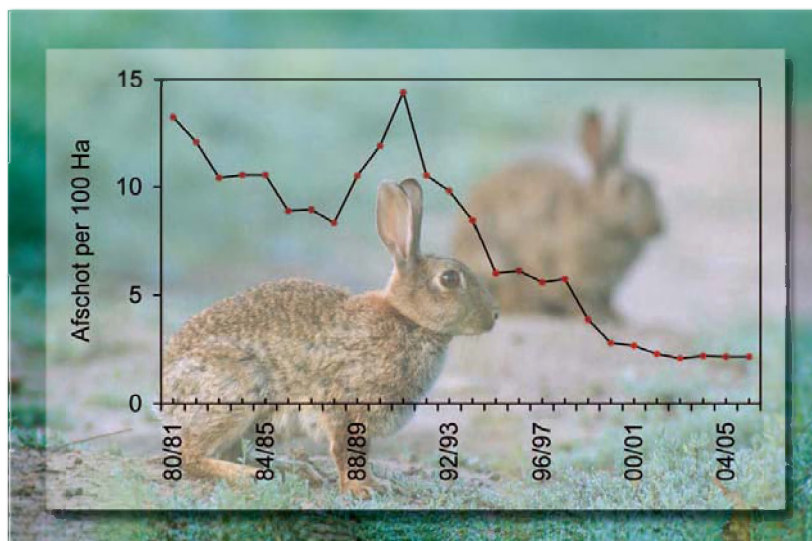
26.2 Ontwikkeling en verspreiding

26.2.1 Populatie

Het konijn lijkt landelijk gezien de laatste jaren weer voorzichtig uit een diep dal te komen. Of deze trend structureel is laat zich vooralsnog niet voorspellen.

Evenals de schatting van de populatiegrootte laten ook de afschotcijfers vanaf 2000 een stabilisatie zien. Beide meetreeksen lijken derhalve te wijzen op stabilisatie van het konijn in Nederland.

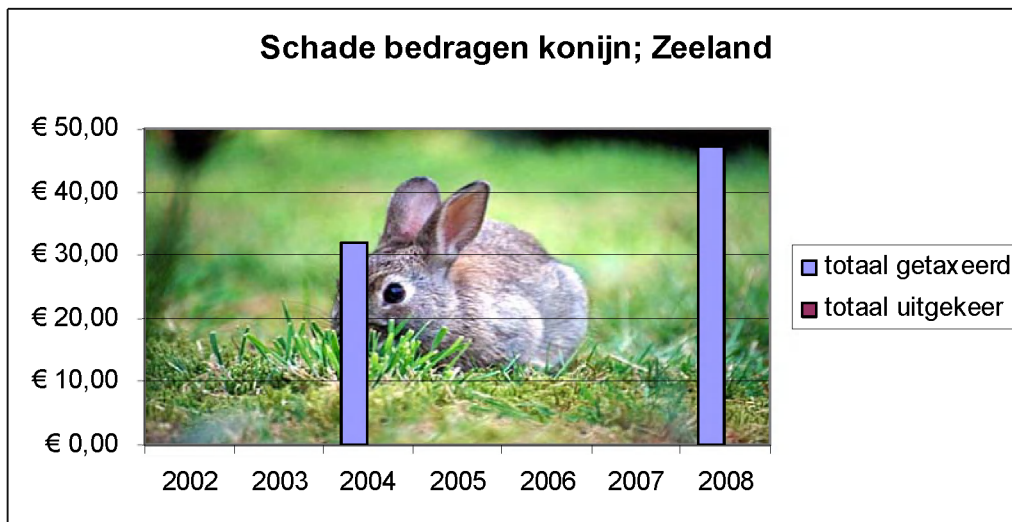
26.2.2 Verspreiding

Op basis van de provinciale afschotgegevens van het konijn, en het feit dat dit afschot een constant deel van de populatie is, kan worden geconcludeerd dat de populatiedichtheid voor het konijn in Zeeland iets lager ligt als het gemiddelde voor heel Nederland (gem: 1,9).

ZH	Zld	Utr	NH	Gld	Frl	Gr	NBr	Ov	Li	Dr	FL
3,0	1,6	1,3	0,5	2,9	1,0	0,1	3,8	2,7	5,4	0,5	0,4

26.2.3 Ontwikkeling van de schade

Vanwege het feit dat het konijn tot de 6 wildsoorten behoort en daarnaast is geplaatst op de landelijke vrijstellingslijst als bedoeld in artikel 2 van het Besluit beheer en schadebestrijding dieren, worden er door het Faunafonds geen tegemoetkomingen verleend in de door het konijn veroorzaakte schade. Hierdoor worden er nagenoeg ook geen schademeldingen gedaan bij het faunafonds (zie bijlage 4).

26.3 Beheer in de voorgaande periode

Er is in de praktijk geen gebruik gemaakt van de ontheffingsmogelijkheden, omdat de betreffende ontheffing na beslissing op bezwaar is ingetrokken.

26.4 Noodzaak voor beheer

Voor de provincie Zeeland geldt dat zij kwetsbaar is voor graafschade door konijnen in waterkerende dijken. In toenemende mate worden dijkvakken echter niet meer bejaagbaar doordat ze niet langer kunnen worden aaneengesloten tot een veld dat voldoet aan artikel 10 van het jachtbesluit (de zogenoemde “40 hectare regeling”).

26.4.1 In te zetten preventieve middelen

Zie Handreiking faunaschade van het Faunafonds.

26.5 Doelstelling en uitvoering beheer

Voorkomen van de aantasting van waterkerende dijken door graafactiviteiten van het konijn.

Maatregel

1. Regulatie van de soort binnen het geldende seizoen waarin de jacht op het konijn is geopend.
2. Nastreven van een minimale stand op of nabij de zeewering, waterkerende dijken of dijklichamen.

Het konijn staat op de landelijke vrijstellingslijst. De FBE zal de provincie indien nodig en ingeval er sprake is van (dreigende) belangrijke schade aan bij de wet genoemde belangen, op basis van een onderbouwde aanvraag verzoeken om ontheffing van de 40 hectare regeling.

27 Vos

Let op: Bij beheer en schadebestrijding in en direct grenzend aan Natura 2000 geldt ook de Natuurbeschermingswet 1998. Zie paragraaf 2.9, onderdeel Beheer en schadebestrijding in Natura 2000 gebieden.

27.1 Relevante biologische informatie

Vossen kunnen in vele habitats leven, van ongerept natuurgebied tot in de stad. Randvoorwaarden voor de permanente vestiging van de vos zijn voedsel, water en beschutting. Dit laatste als plaats waar de jongen kunnen worden geworpen. De optimale biotoop bestaat uit een afwisselend landschap. De huidige hoge dichtheden zijn een recent verschijnsel en een gevolg van zowel de landschappelijke veranderingen als de huidige wegwerpmatenschap. De hoogste dichtheden worden in en rond dorpen en steden gevonden.

De aanwezigheid van Vossen wordt niet alleen gelimiteerd door voedsel, maar ook door de aanwezigheid van andere hondachtigen. In Nederland zijn die er alleen in de vorm van loslopende honden. De populatiedichtheden worden daarnaast ook beperkt door menselijk handelen (bestrijding) en besmettelijke ziekten als schurft.

Het sociale systeem is flexibel, waarbij de groepsomvang kan variëren tussen 2 vossen in een natuurlijke omgeving en 10 vossen of meer in stedelijke omgeving.

De Vos heeft een grote dispersiecapaciteit. Open plekken in de populatie worden zo snel weer opgevuld. Met name de mannelijke Vossen tot 1 jaar vertonen een grote neiging tot dispersie.

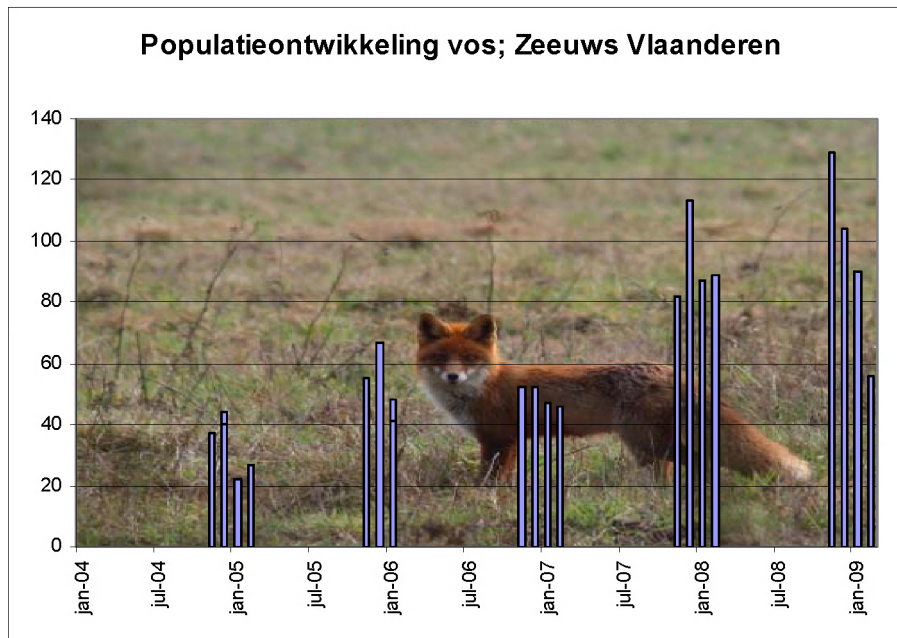
Normaliter wordt één worp per jaar voortgebracht, met een gemiddelde nestgrootte van 4 – 6 jongen.

De Vos is carnivoor, maar toont zich vaak ook omnivoor.

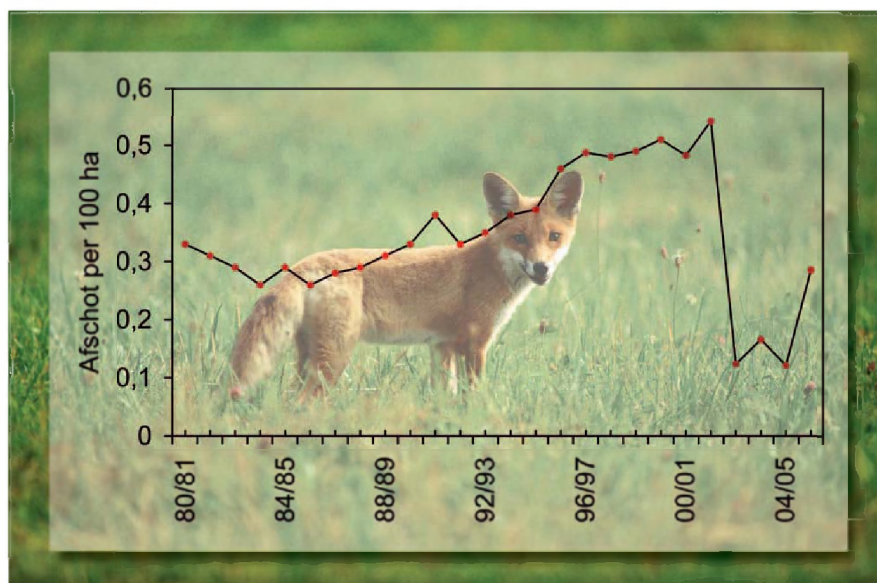
27.2 Ontwikkeling en verspreiding

27.2.1 Populatie

De meetreeks van de populatieschatting uit Zeeuws Vlaanderen is momenteel de langst lopende in de provincie Zeeland, en laat een sterk groeiende populatie zien.

Ook de landelijke afschotcijfers laten, onder de premisse dat het afschot een constant deel is van de populatie, een groeiende populatie zien. De terugval na 2000 wordt veroorzaakt door de toenmalige strikte bescherming die de vos verkreeg onder de huidige Flora- en faunawet. Inmiddels staat de vos op de landelijke vrijstellingslijst.

27.2.2 Verspreiding

De vos komt nagenoeg vlakdekkend voor in Nederland; alleen op de Waddeneilanden lijkt deze soort te ontbreken. Na decennialange afwezigheid komt de vos ook in Zeeland in toenemende mate voor. Het voorkomen van de vos is in de provincie Zeeland naast Zeeuws Vlaanderen ook bevestigd voor Tholen, Sint Philipsland en Zuid-Beveland.

27.2.3 Ontwikkeling van de schade

Er is geen schade gemeld voor de Vos. Dit wordt echter veroorzaakt doordat deze soort op de landelijke vrijstellingslijst staat en dat schade derhalve niet wordt gemeld omdat er geen tegemoetkomingen in de schade wordt uitgekeerd. Een overzicht van daadwerkelijk geleden schade is dus niet beschikbaar.

27.3 Beheer in de voorgaande periode

De vos is in de voorgaande periode bestreden op basis van de landelijke vrijstelling.

27.4 Noodzaak voor beheer

Weidevogels zijn vanwege hun gedrag, afhankelijkheid van een antropogeen landschap en landschappelijke gebruik, en in combinatie met afnemende aantallen kwetsbaar voor allerlei externe invloeden; een aantal soorten weidevogels staan op de rode lijst. Predatie door generalistische en opportunistische soorten waarvan de duurzame staat van instandhouding geen gevaar loopt, wordt in het kader van de duurzame staat van instandhouding van weidevogels en- gemeenschappen gezien als een ongewenst fenomeen. Daarnaast kan de vos belangrijke schade veroorzaken aan bedrijven met Freiland kippen.

In zowel Reimerswaal als Hontenisse zijn burchten van de vos waargenomen in de daar aanwezige zeewering. Door vergraving en eventuele ondergraving wordt de werende functie van de dijken in negatieve zin aangetast.

27.4.1 In te zetten preventieve middelen

Zie Handreiking faunaschade van het Faunafonds.

27.5 Doelstelling en uitvoering beheer

Voorkomen en beperken van belangrijke schade.

Voorkomen en beperken van schade aan weidevogels.

Voorkomen en bestrijding van aantasting van de volkgezondheid en openbare veiligheid.

Maatregel

In principe staat de FBE bestrijding en beheer voor binnen de kaders van de landelijke vrijstelling.

Er wordt op voorhand geen ontheffing aangevraagd voor het gebruik van kunstlicht bij het bestrijden van schade aangericht door de vos. De FBE zal de provincie indien nodig en ingeval er sprake is van (dreigende) belangrijke schade aan bij de wet genoemde belangen, op basis van een onderbouwde aanvraag verzoeken om ontheffing van het verbod tot gebruikmaking bestrijding met behulp van kunstlicht.

28 Woelrat

Let op: Bij beheer en schadebestrijding in en direct grenzend aan Natura 2000 geldt ook de Natuurbeschermingswet 1998. Zie paragraaf 2.9, onderdeel Beheer en schadebestrijding in Natura 2000 gebieden.

28.1 Relevante biologische informatie

Er is in Nederland in ieder geval sprake van een tweetal typen Woelrat: de semi-aquatisch levende en de terrestrisch levende. Er is nog steeds sprake van grote taxonomische onenigheid over deze twee types. Het is in ieder geval zeker dat de semi-aquatische vorm in Zeeland voorkomt.

Naar alle waarschijnlijkheid is het voorkomen van de terrestrische soort beperkt tot de provincie Zuid-Limburg.

28.2 Ontwikkeling en verspreiding

28.2.1 Populatie

Systematische verzamelde gegevens van de woelrat ontbreken voor de provincie Zeeland, evenals dichtheidsschattingen.

28.2.2 Verspreiding

Volgens gegevens uit de Atlas van de Nederlandse zoogdieren (KNNV, 1992) lijkt de woelrat met name voor te komen in oost Zeeuws Vlaanderen, op Walcheren, en Tholen en St-Philipsland.

28.2.3 Ontwikkeling van de schade

In totaal zijn er in de periode 2002 – 2008 een tweetal schademeldingen geweest; 1 op St-Philipsland (2005) met een getaxeerde schade van € 9.514,- in als “overig” gekenschetste landbouwgewassen, en 1 op Schouwen (2006) met een getaxeerde schade van € 1.000,- in groenten.

28.3 Beheer in de voorgaande periode

De soort is in de vorige beheerperiode niet beheerd.

28.4 Noodzaak voor beheer

Vooralsnog is de schade beperkt gebleven tot een tweetal gevallen, en is de schade niet als structureel te kenmerken.

28.4.1 In te zetten preventieve middelen

Zie Handreiking faunaschade van het Faunafonds.

Veel van de schade kan overigens beperkt of zelfs voorkomen worden door de oeervervegetatie te maaien en de vegetatie in boomkwekerijen en boomgaarden kort te houden. Indien dan alsnog schade optreedt, dan kan de woelrat bestreden worden met gif, klemmen en Rodenator. Hier is echter wel ontheffing voor nodig!

28.4 Doelstelling en uitvoering beheer

Vooralsnog ziet de FBE geen dringende noodzaak tot het aanvragen van ontheffing op voorhand.

De FBE zal de provincie indien nodig en ingeval er sprake is van (dreigende) belangrijke schade aan bij de wet genoemde belangen, op basis van een onderbouwde aanvraag verzoeken om ontheffing voor bestrijden van woelratten met behulp van klemmen en de Rodenator.

Omwille van het feit dat de woelrat als stapelvoedsel dient voor predatoren, zal de FBE geen ontheffing verzoeken voor de inzet van gifstoffen.

29 Damhert

Let op: Bij beheer en schadebestrijding in en direct grenzend aan Natura 2000 geldt ook de Natuurbeschermingswet 1998. Zie paragraaf 2.9, onderdeel Beheer en schadebestrijding in Natura 2000 gebieden.

29.1 Relevante biologische informatie

Het damhert is in Nederland een door de mens geïntroduceerde soort, waarvan de thans aanwezige populaties ook altijd door de mens zijn beheerd. Het damhert leeft in gescheiden roedels en kent in tegenstelling tot het edelhert geen haremsysteem. De soort past zich zeer snel aan en heeft een vermogen tot snelle populatiegroei. De intrinsieke groei (r) ligt in Nederland tussen de 30 en 40%.

Het heeft een sterke voorkeur voor parklandschappen, maar kan ook op open vlaktes voorkomen. De bronst speelt zich hoofdzakelijk in de dekking van het bos af.

29.2 Ontwikkeling en verspreiding

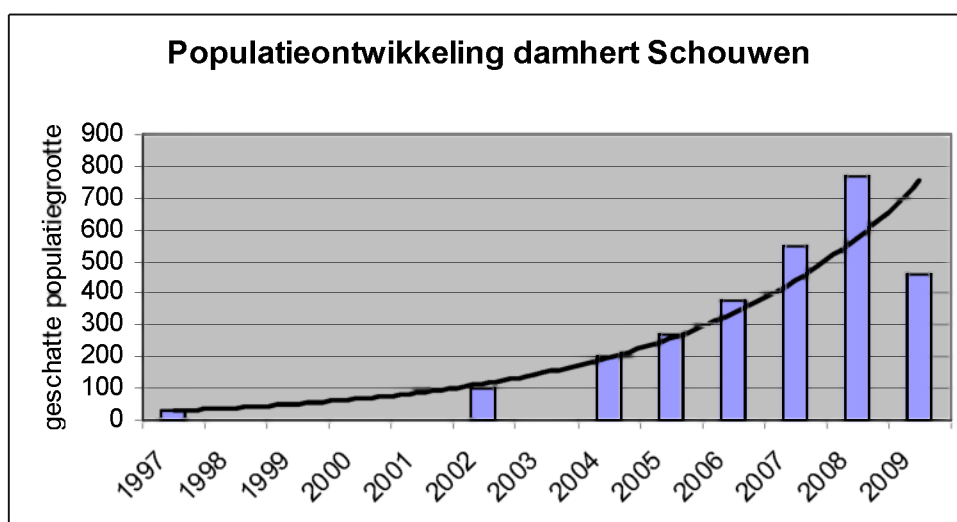
Het damhert heeft in de provincie Zeeland twee als zodanig aangewezen leefgebieden, de Manteling van Walcheren en de Kop van Schouwen. Hoewel de dieren hier voornamelijk verblijven, zwermen er soms individuen uit naar het polderland.

Elders in Nederland heeft het damhert grotere populaties in Zuid- en Noord Holland (Zuid Kennemerland), Gelderland (de Veluwe), Flevoland (Horsterwold), Friesland (Oranjewoud en katlijk), Groningen (Lauwersmeer en Polder Nieuwe Compagnie) en Utrecht (Plantage Willem III)

29.2.1 Populatie

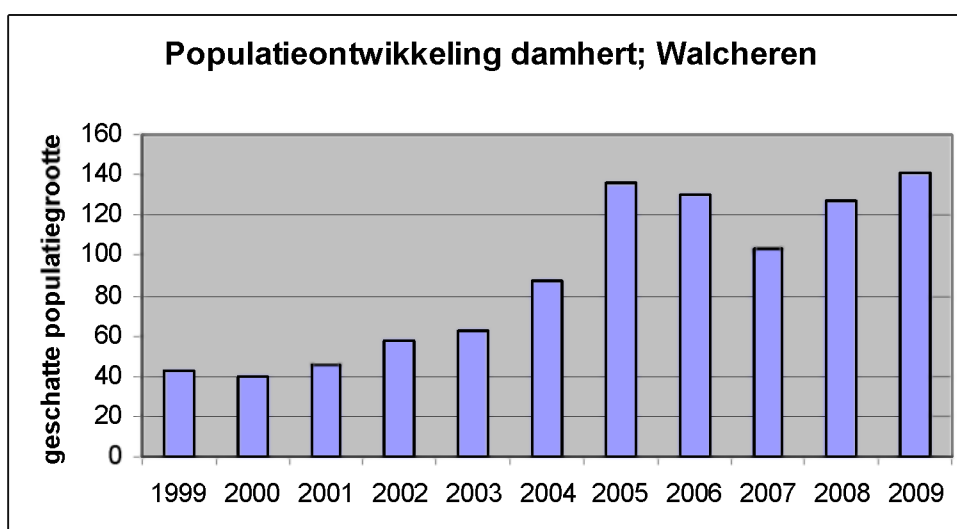
Kop van Schouwen

De populatie damherten op de Kop van Schouwen is ontstaan in de tweede helft van de jaren negentig van de vorige eeuw. Deze populatie zit nog niet in een evenwichtstand en vertoont een sterke exponentiële groei. De netto groei kan op basis van tellingen worden becijferd op circa 29%.

Manteling van Walcheren

Op Walcheren loopt al vanaf de helft van de vorige eeuw een vrijlevende populatie damherten rond. Ook op Walcheren was aanvankelijk sprake van een exponentiële groei. Vanaf 2005 worden de populatie hier getalsmatig beheerd en is er nu meer sprake van een evenwichtssituatie.

29.2.2 Verspreiding

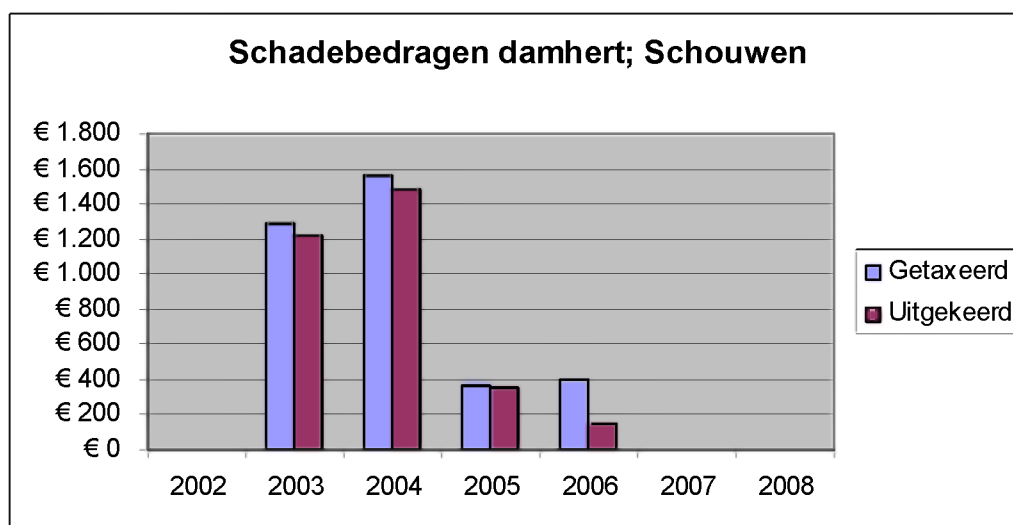
Vrijlevende grotere populaties van damherten komen in Zeeland alleen voor op de Manteling van Walcheren en de Kop van Schouwen. Soms trekken individuele dieren van hier uit naar het aangrenzende polderland. Van Walcheren zijn er over het gehele eiland meldingen van zwervende damherten. Ook op Schouwen zijn er meerdere meldingen van zwervende exemplaren bekend.

29.2.3 Ontwikkeling van de schade

Landbouwschade

Schouwen

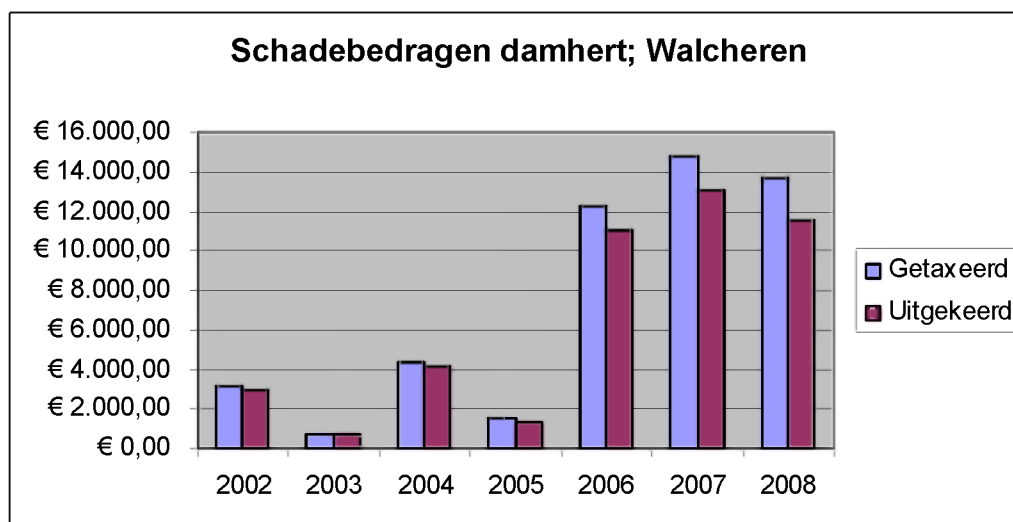
In onderstaande diagram is de schade afgebeeld die veroorzaakt is door het damhert op Schouwen

Er is op basis van de huidige gegevens geen relatie vast te stellen tussen de door het faunafonds getaxeerde schade en de grootte van de populatie damherten op de Kop van Schouwen. Na een piek in 2003 en 2004 is de schade door damherten in de daaropvolgende jaren sterk afgenomen. Afschot van damherten op schadepercelen, hetgeen vanaf 2005 heeft plaatsgevonden heeft hier naar alle waarschijnlijkheid sterk aan bijgedragen.

Walcheren

Op Walcheren is ondanks afschot sprake van een sterke stijging van de landbouwschade door damherten. Deze wordt vooral veroorzaakt op landbouwpercelen die grenzen aan het aangewezen leefgebied.

Valwild en verkeersslachtoffers

Sterfte van damherten wordt bepaald door drie factoren: afschot, natuurlijke sterfte, en verkeersslachtoffers. Het valwild omvat de twee laatste categorieën. Vooral het beperken van verkeersslachtoffers een belangrijk aandachtspunt. Voor het beperken van het aantal verkeersslachtoffers staan meerdere instrumenten te beschikking. Lokaal kunnen knelpunten worden weggenomen door voorzieningen als wildreflectoren, dwangwissels en snelheidsbeperkende maatregelen. Over het geheel bezien is populatieregulatie een belangrijke maatregel. Hiermee wordt vooral het wegtrekken van dieren uit de aangewezen leefgebieden en daarmee het passeren van wegen voorkomen.

Schouwen

Onderstaande tabel geeft een overzicht van aantal verkeersslachtoffers op Schouwen. Verkeersslachtoffers maken een belangrijk deel uit van de waargenomen sterfte.

Schouwen	2004	2005	2006	2007	2008
Verkeersslachtoffers	6	3	3	6	18
Valwild totaal	6	3	10	6	24

Uit de valwild-registratie lijken de knelpunten (25 van 36 verkeersslachtoffers) op Schouwen te zijn:

1. de N57
2. Kloosterweg, Haamstede
3. Stoofweg, Noordwelle
4. Recreatieverdeelweg

Op basis van deze gegevens lijkt er sprake van een stijging van het aandeel valwild.

Walcheren

Onderstaande tabel en grafiek geven een overzicht van het aantal verkeersslachtoffers en het valwild op Walcheren.

Walcheren	2004	2005	2006	2007	2008
Verkeersslachtoffers	0	1	6	7	2
Valwild totaal		7	13	18	13

Uit de valwild-registratie lijken de knelpunten (10 van de 16 verkeersslachtoffers) op Walcheren te zijn:

1. Munnikweg, Oostkapelle
2. Domburgseweg, Hoogduin
3. Koningin Emmaweg

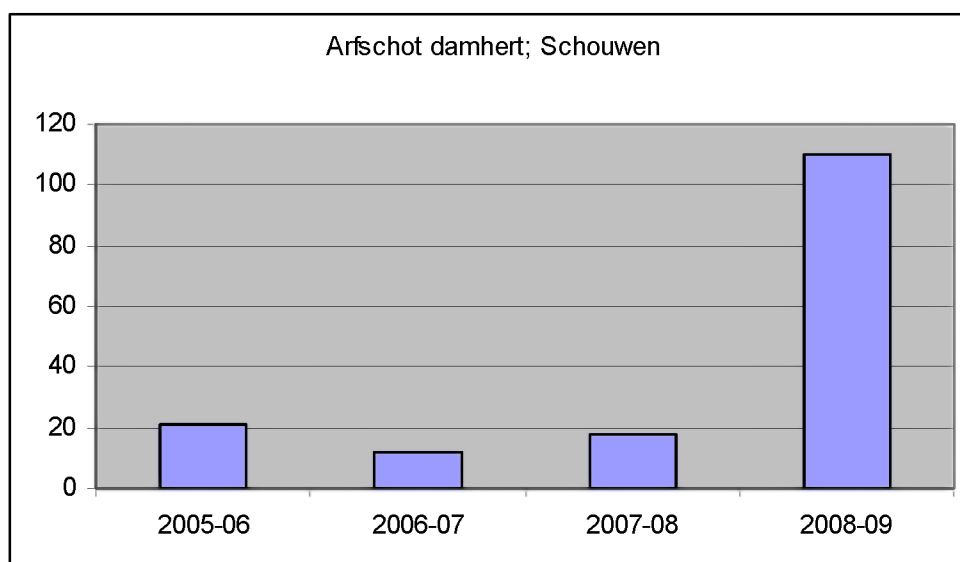
Schade aan flora en fauna

Op Walcheren doen zich in de binnenduinrand ook knelpunten voor met betrekking tot de instandhouding van floristische waarden. Het betreft hier vraatschade aan kwetsbare stinzefflora op de landgoederen. Dit is eerder ook waargenomen in het Verenigd Koninkrijk. Vooral de ondergroei met boshyacint (*Scilla non-scripta*) en bostulp (*Tulipa sylvestris*) kan hier sterk onder te lijden hebben.

29.3 Beheer in de voorgaande periode

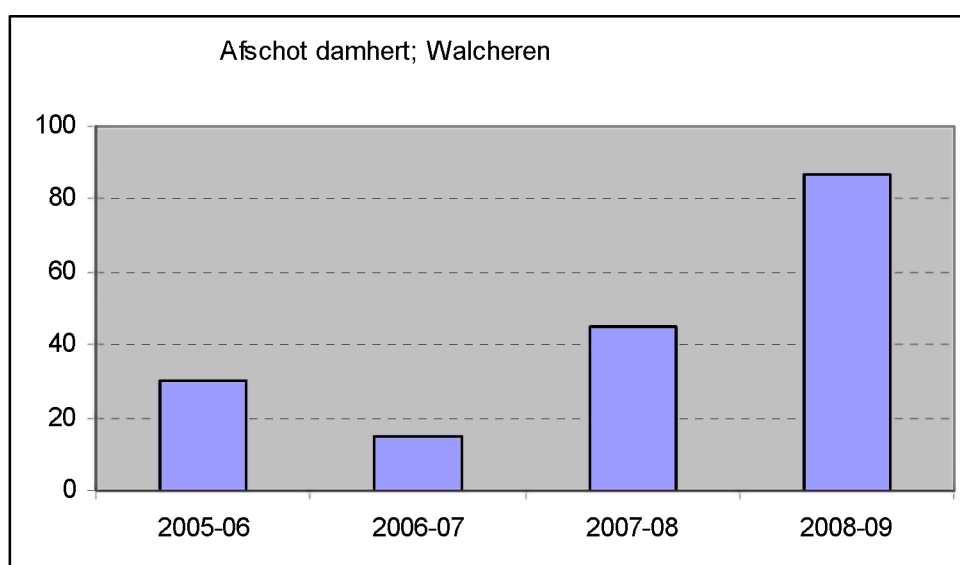
29.3.1 Schouwen

De populatie op Schouwen wordt beheerd middels afschot. Afschot vindt plaats op basis van populatiebeheer, landbouwschade, verkeersveiligheid en ter voorkoming van dierenleed.

29.3.2 Walcheren

Ook voor Walcheren geldt dat er structureel afschot heeft plaatsgevonden.

29.4 Noodzaak voor beheer

Uitgangspunt voor het beheer van de damherten in Zeeland vormt de duurzame instandhouding van twee populaties: één op de Kop van Schouwen en één in de Manteling van Walcheren. Belangrijk voor de instandhouding van deze populaties is dat een minimumstand gegarandeerd wordt. Tegelijkertijd zal zonder ingrijpen in de populatie een exponentiële toename van het aantal damherten plaatsvinden. De wetenschappelijke literatuur en ervaringen elders laten zien dat daarbij zeer hoge dichtheden kunnen ontstaan. Dit zou in de Zeeuwse situatie leiden tot ongewenste effecten op de omgeving (sterke toename van het aantal verkeersslachtoffers, schade aan landbouwgewassen, schade aan de natuur en dierenleed). Bij sterk groeiende populaties, mag ook een toename van het aantal wegtrekkende (individuele) dieren uit de twee leefgebieden verwacht worden. Dit leidt niet alleen tot meer verkeersslachtoffers, maar kan ook leiden tot vestiging van nieuwe populaties

elders in de provincie. Dit wordt ongewenst geacht. Een en ander betekent dat voor de twee Zeeuwse populaties door het bevoegd gezag is gekozen voor populatieregulatie. Voor beide populaties is aan het begin van de vorige planperiode advies uitgebracht door Alterra over de populatieomvang in relatie tot de voedselcondities. Daarbij is een advies uitgebracht over de gewenste populatieomvang uitgaande van de beschikbare hoeveelheden in het natuurgebied.

Schouwen

Op de Kop van Schouwen is duidelijk sprake van een exponentiële ontwikkeling van de populatie, die sterk uitstijgt boven de stand van 325 exemplaren die in 2005 door ALTERRA is geadviseerd. Dit advies is in 2009 door Alterra bevestigd. Dit maakt niet alleen populatieregulatie noodzakelijk. Het is ook gewenst de stand terug te brengen naar de geadviseerde populatieomvang.

Walcheren

Ook voor de Manteling van Walcheren doet zich, bij afwezigheid van ingrijpen, een exponentiële groei van de damhertenpopulatie voor. Nadat in 2005 begonnen is met afschot, is een stabilisatie opgetreden op een niveau van circa 140 dieren in het voorjaar (zie grafiek paragraaf 29.2.1). Door Alterra is een lagere stand geadviseerd (80 dieren). Ook hier is dus populatieregulatie en het terugbrengen van de populatieomvang naar deze streefstand nodig. Bij dit laatste is de toename van schade bij een populatieomvang van circa 140 dieren een extra argument.

29.4.1 Populatieregulatie

Voor de komende beheerperiode wil de faunabeheereenheid de Zeeuwse populaties reguleren en daarbij geleidelijk toegroeien naar de door ALTERRA geadviseerde stand. Doel is dat deze aan het einde van de planperiode is bereikt.

De populatieontwikkeling en het te realiseren afschot is globaal als volgt voorzien:

Schouwen							
jaar n	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
najaarstand jaar n		598	591	572	536	500	447
streefstand		325	325	325	325	325	325
afschot regulatie bij streefstand		98	98	98	98	98	98
afschot tbv terugbrengen populatie naar streefstand		46	53	62	53	58	24
totaalafschot winter n/n+1		144	151	160	151	156	122
voorjaarstand jaar n+1	460	455	440	412	385	344	325
Walcheren							
jaar n	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
najaarstand jaar n		182	183	180	171	151	135
streefstand		80	80	80	80	80	80
afschot regulatie bij streefstand		24	24	24	24	24	24
afschot tbv terugbrengen populatie naar streefstand		17	21	25	30	24	27

totaalafschot winter n/n+1		41	45	49	54	48	51
voorjaarstand jaar n+1	140	141	139	131	116	104	83

Voor beide populaties wordt uitgegaan van de stand, zoals geteld in het voorjaar van 2009. De kwaliteit van deze telling is, mede door de inzet van externe deskundigen, maximaal gewaarborgd.

Vervolgens wordt een jaarlijkse aanwas van 30% aangenomen. Dit is in overeenstemming met de populatieontwikkeling zoals die zich op de Kop van Schouwen en (tot 2005) ook in de Manteling van Walcheren heeft voorgedaan. Op basis van deze groei is een najaarstand berekend voor 2009. Ook voor volgende jaren is uitgaande van de voorjaarstand steeds een nieuwe najaarstand berekend. Alterra adviseerde voor de Kop van Schouwen en de Manteling van Walcheren een streefstand in het voorjaar van respectievelijk 325 en 80 dieren.

Bij het verlenen van de ontheffing staat een stabilisatie van de populatie voorop: een verdere groei moet in ieder geval voorkomen worden en geleidelijk moet toegewerkt worden naar de streefgetallen voor de Kop van Schouwen en de Manteling van Walcheren van respectievelijk 325 en 80 dieren. Voor Schouwen is dit getal onlangs door Alterra opnieuw bevestigd.

29.4.2 In te zetten preventieve middelen

Behalve de populatieregulatie die noodzakelijk is voor het in stand houden van de gewenste populatieomvang, in het tevens nodig om maatregelen te treffen om schade te voorkomen. Het betreft concreet het beperken van (dreigende) belangrijke landbouwschade, negatieve beïnvloeding van de verkeersveiligheid en het voorkomen van schade aan aanwezige stinzegemeenschappen.

Voor de inzet van preventieve middelen ter voorkoming van belangrijke schade aan de landbouw wordt verwezen naar het handreiking faunaschade van het faunafonds. In paragraaf 29.5 wordt toepassing nader uitgewerkt.

In het kader van het beheer van de populatie damherten in de provincie Zeeland worden in de beheerperiode de volgende typen handelingen verricht:

- Noodzakelijke bijsturing van de populatie
- Preventieve (schadevoorkomende) maatregelen

Schadevoorkomende maatregelen

Ter voorkoming van schade wordt in de beheerperiode op WBE niveau ingezet op het belang van de verkeersveiligheid en het voorkomen van (dreigende) belangrijke schade aan gewassen.

In het kader van de verkeersveiligheid kunnen de volgende maatregelen worden genomen:

1. Plaatsen van wildsignaleringsystemen en/of geleiderasters, en de daarbij behorende aanleg van passages
2. Plaatsen van wildspiegels en reflectoren
3. Regulatie van de populatie

Op diverse plaatsen in en nabij de leefgebieden zijn in het verleden al maatregelen in deze sfeer getroffen. Dit wil niet zeggen dat lokaal hier nog verbeteringen of uitbreiding in aangebracht kan worden.

Voor de betreffende maatregelen hebben zowel de FBE als ook de WBE een initiërende taak. Hoefdiercommissie zullen jaarlijks de gewenste maatregelen inventariseren en voorstellen uitwerken.

Ter voorkoming van schade aan de stinzegemeenschappen kunnen feitelijk geen andere maatregelen getroffen worden dan regulatie van de aantallen damherten.

29.5 Doelstelling en uitvoering beheer

Doelstelling

Uitvoeren van het populatiebeheer en beperken van (dreigende) belangrijke landbouwschade, negatieve beïnvloeding van de verkeersveiligheid en aantasting van het dierenwelzijn zo veel als mogelijk te voorkomen, het voorkomen van schade aan aanwezige stinzegemeenschappen, en het handhaven van een levensvatbare populatie damherten in de Manteling van Walcheren en de Kop van Schouwen.

Maatregel

De FBE vraagt voor het hierboven becijferde afschot voor de komende vijf jaar ontheffing aan bij de provincie Zeeland. De uitvoering van het populatiebeheer wordt gedelegeerd naar de hoefdiercommissies. De hoefdiercommissies zijn samengesteld uit de WBE's en de in het betreffende gebieden werkzame terreinbeherende organisaties. De hoefdiercommissies maken jaarlijks een uitvoeringsplan, dat goedkeuring behoeft van het FBE-bestuur en dat de basis vormt voor het doorschrijven van de ontheffing van de provincie. Voor de uitvoering van het beheer worden de volgende algemene regels geformuleerd;

Voor beide leefgebieden wordt er onderscheid gemaakt tussen een voorkeurszone buiten het natuurmonument, afschotgebieden binnen het natuurmonument en rustgebieden.

In de voorkeurszone (zie bijlage 8) ligt het accent, naast populatiebeheer, vooral op schadebestrijding. De afschotgebieden bevinden zich in de kern van het leefgebied van de damherten. Op Schouwen zijn deze vooral gelegen in het vlakke binnenduingebied (inclusief de daar aanwezige bossen) van het natuurmonument. Hier zal het grootste deel van het afschot ten behoeve van het populatiebeheer moeten worden gerealiseerd. Om recht te doen aan de instandhoudingsdoelen van de natuurbeschermingswet worden binnen het natuurmonument tevens rustgebieden onderscheiden. De rustgebieden hebben lagere populatiedichtheden en omvatten in ieder geval grote delen van de reliëfrijke buitenduinen (bijvoorbeeld Meeuwenduinen en Verklikkerduinen). Op Walcheren bevinden de afschotgebieden zich vooral in de buitenplaatsen van de binnenduinstrand en in het beboste gedeelte van de duinen. De open gedeelten van de duinen hebben lagere dichtheden en moeten een functie krijgen als rustgebied. Op basis van tellingen en inventarisaties wordt de exacte begrenzing van rust- en afschotgebieden jaarlijks door de hoefdiercommissies bepaald en in een jaarplan aan het FBE-bestuur voorgelegd.

De uitvoering van afschot wordt jaarlijks door de hoefdiercommissie gepland, waarbij rekening wordt gehouden met de specifieke omstandigheden en de ontwikkeling van de

populatie. Om de rust in het natuurmonument te waarborgen wordt het aantal jagers en het aantal jachtdagen gelimiteerd. (Walcheren 10 jagers met 50 jachtdagen; Schouwen 30 jagers met 50 jachtdagen). De afschotperiode in het Natuurmonument strekt zich uit over de periode van 1 november tot 1 maart daaropvolgend. De jachtdagen dienen minimaal 12 uur van tevoren met uitvoerder en locatie gemeld te worden bij het bevoegd gezag i.c. de Provincie. Uit een oogpunt van populatiebeheer is vooral ook afschot van vrouwelijke dieren gewenst. Bij de uitvoering van het afschot moet hiermee rekening worden gehouden, waarbij een gelijke verhouding tussen mannelijke en vrouwelijke dieren in de streefstand het uitgangspunt vormt. Het afschot zal plaatsvinden in de periode van één uur voor zonsopkomst tot één uur na zonsopkomst.

In de voorkeurszone wordt voor vrouwelijke dieren een afschotperiode gehanteerd van 1 september tot 1 maart. Mannelijke dieren kunnen daar het gehele jaar door geschoten worden. In de voorkeurszone dient schadebeperking primair plaats te vinden door afschot. Omdat toch tot populatiebeperking moet worden gekomen zijn preventieve maatregelen hier niet vereist. Voor de hoefdiercommissies is de streefstand aan het einde van de planperiode taakstellend. Er wordt vanuit gegaan dat het benodigde afschot om deze stand te bereiken wordt gehaald. Als de streefstand eerder wordt gehaald dan hierboven voorzien, dan moet het jaarlijkse afschot worden aangepast. Bewaking van de aantallen afgeschoten dieren zal door de hoefdiercommissie plaatsvinden met behulp van een toonplicht van de geschoten dieren. Bij het tonen in het kader van de toonplicht zullen gegevens over het geslacht, leeftijd en conditie van de dieren worden geregistreerd.

Voor zwervende dieren buiten de voorkeurszone wordt in het polderland van Walcheren, westelijk Noord-Beveland en Schouwen een nulstand nagestreefd. De Faunabeheereenheid vraagt ontheffing ex artikel 68 voor het opzettelijk verontrusten, doden, vangen, bemachtigen of met het oog daarop opsporen van damhert gedurende het gehele jaar. De ontheffing geldt buiten leefgebied en buiten voorkeurzone, voor het gehele eiland Walcheren en, het eiland Schouwen (ten westen van de Schouwse Dijk en het Havenkanaal) en het westelijk deel van Noord-Beveland (ten westen van de lijn Wissenkerke-Geersdijk).

Zieke en gewonde dieren/valwildregeling

Regelmatig komt het voor dat damherten, hetzij door aanrijdingen in het verkeer, hetzij door andere externe factoren in een uitzichtloze situatie van ondraaglijk lijden terechtkomen. Om in voorkomende gevallen gepaste maatregelen te kunnen treffen verzoekt de Faunabeheereenheid de provincie Zeeland om ontheffing ex artikel 68 voor het opzettelijk verontrusten, doden, vangen, bemachtigen of met het oog daarop opsporen van damhert en ree en daarbij gebruik te maken van het kogelgeweer en mes, op alle gronden binnen de provincie Zeeland, ter voorkoming en bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren, indien er sprake is van dieren die zodanig ziek of verwond zijn dat er sprake is van uitzichtloos lijden en zij binnen afzienbare tijd zullen overlijden. Zie bijlage 7 voor de valwildregeling

30 Ree

Let op: Bij beheer en schadebestrijding in en direct grenzend aan Natura 2000 geldt ook de Natuurbeschermingswet 1998. Zie paragraaf 2.9, onderdeel Beheer en schadebestrijding in Natura 2000 gebieden.

Nog nader in te vullen

31 Exoten en verwilderde dieren

Let op: Bij beheer en schadebestrijding in en direct grenzend aan Natura 2000 geldt ook de Natuurbeschermingswet 1998. Zie paragraaf 2.9, onderdeel Beheer en schadebestrijding in Natura 2000 gebieden.

Exoten en verwilderde dieren in (inter)nationaal verband

Nederland heeft als partij in het biodiversiteitsverdrag onderkend dat invasieve exoten, na habitatverlies en overexploitatie, wereldwijd de grootste bedreiging voor de biodiversiteit vormen, en dat ook in Nederland invasieve exoten een reële bedreiging vormen voor de biodiversiteit.

Een exoot is een uitheemse plant, dier of micro-organisme welke Nederland niet op eigen kracht kan bereiken, maar door menselijk handelen (transport, infrastructuur) terecht is gekomen in de Nederlandse natuur. Een exoot is invasief als deze zich vestigt en explosief ontwikkelt. Soorten die in omliggende gebieden van nature voorkomen en Nederland zelfstandig binnenkomen vallen niet onder deze definitie. Van soorten die op eigen kracht binnenkomen is minder schade te verwachten dan van soorten die door direct menselijk handelen (transport, infrastructuur) in Nederland geïntroduceerd worden. Bovendien is het praktisch onuitvoerbaar om deze soorten tegen te houden.

In het kader van artikel 8h van het biodiversiteitsverdrag (The Convention on Biological Diversity (CBD)) heeft Nederland zich verplicht actief in te zetten voor een bestrijding van invasieve exoten:

"Each Contracting Party shall, as far as possible and as appropriate prevent the introduction of, control or eradicate those alien species which threaten ecosystems, habitats or species;"

Deze verplichting vloeide echter ook al voort uit de Conventie van Bonn (The Convention on Migratory Species of Wild Animals (CMS)):

"Parties that are Range States of a migratory species listed in Appendix I shall endeavour: ... to the extent feasible and appropriate, to prevent, reduce or control factors that are endangering or are likely to further endanger the species, including strictly controlling the introduction of, or controlling or eliminating, already introduced exotic species".

Op Europees niveau is inmiddels eens strategie ontwikkeld om de introductie van invasieve soorten tegen te gaan of te bestrijden (European strategy on Invasive Alien Species)

In de Beleidsnota Invasieve Exoten (2007) wordt aangegeven dat Nederland zoveel mogelijk de aansluiting zal blijven zoeken bij de organisatie van exotenbestrijding in de andere Europese landen. Uitgangspunt is dat gewerkt zal worden volgens de prioriteitenlijst:

1. preventie,
2. eliminatie,
3. isolatie en beheer van de populatie

Ad 1/ Preventie

Preventie is een zaak die buiten de bevoegdheid van de FBE's ligt. Leidend hierin is het Ministerie dat hiervoor beleid zal ontwikkelen.

Ad 2/ Eliminatie

Eliminatie is alleen mogelijk als de populatie nog een minimale omvang heeft. Deze minimale populatieomvang is soortspecifiek en afhankelijk van geografische kenmerken. Zo is men er in het Verenigd Koninkrijk in geslaagd om de Beverrat volledig uit te roeien, maar zal dat in Nederland niet lukken vanwege de influx vanuit Duitsland.

Veel van de genoemde exoten zitten n.a.w. al boven de minimale populatiegrootte waarvoor eliminatie nog een optie is. Twijfelpunt is de Indische gans die qua omvang en voorkomen nog beperkt is.

Ad 3/ Isolatie en beheer

Indien een populatie (potentieel) invasieve soorten boven de minimumgrootte voor eliminatie is uitgegroeid, dan resteert alleen nog de optie isolatie en beheer.

Per januari 2009 is in Nederland het Team invasieve exoten (TIE) operationeel. Het TIE adviseert de Minister van LNV over de te volgen werkwijze tegen een exoot op basis van een uitgevoerde Plaag Risico Analyse (PRA).

Hierbij worden aspecten meegenomen als de schadelijkheid van een soort, de effectiviteit van preventieve en curatieve maatregelen en een kosten-batenanalyse.

Pacta sunt servanda

Op basis van jurisprudentie van de rechtbank (AWB 98/08 KM) kan worden geconcludeerd dat, alvorens ontheffing kan worden verstrekt om niet inheemse soorten zoals genoemd in bijlage 1 van de Regeling beheer en schadebestrijding met een geweer te mogen bestrijden, aannemelijk moet kunnen worden gemaakt dat sprake is van een reële dreiging van de aantasting van een of meerdere van de in artikel 67 van de Flora- en faunawet genoemde belangen.

Op basis van het rechtsbeginsel "*pacta sunt servanda*"² (Latijns voor: "afspraken moeten gerespecteerd worden") is dit echter nog maar de vraag. Immers, door ondertekening van het biodiversiteitsverdrag en de conventie van Bonn is reeds overeengekomen dat deze soorten zullen worden bestreden voor zover uitvoerbaar en geschikt ("*to the extent feasible and appropriate*").

² Het "*pacta sunt servanda*" is een basisbeginsel in het internationaal recht dat stelt dat elk in werking getreden verdrag door de verdragspartijen moet worden nageleefd en dat dit te goeder trouw moet gebeuren. Het beginsel valt onder het internationaal gewoonterecht, maar is ook geregeld in het Verdrag inzake het verdragenrecht. Naast de verplichting voor staten om zaken uit verdragen waarbij zij partij zijn te goeder trouw na te leven, geldt dat staten zich niet mogen beroepen op hun nationaal recht om onder het verdrag uit te komen.

Beoordeling van potentieel invasieve soorten in de provincie Zeeland

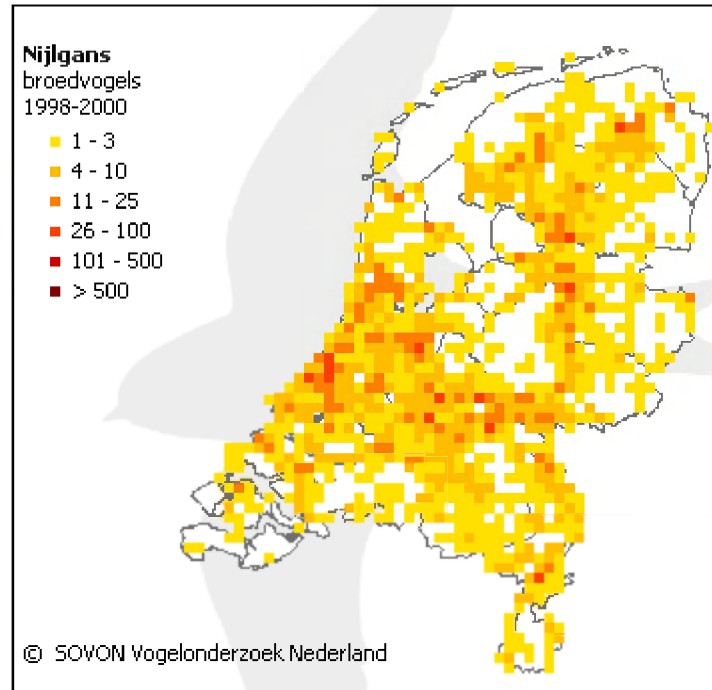
Bij de beoordeling van de status van mogelijk invasieve exoten in Zeeland is gebruik gemaakt van de informatie van een drietal databanken:

- Global Invasive Species Databank van de IUCN (GISD)
- The Belgian Forum on Invasive Species (BFIS), en
- North European and Baltic Network on Invasive Alien Species (NOBANIS)

Voor de huidige status in Nederland is gebruik gemaakt van SOVON gegevens (voor zover het vogels betreft), CBS gegevens van CBS Statline, en de website van Vogelbescherming (ook hier uiteraard alleen voor zover het vogels betreft).

31.1 Nijlgans

De Nijlgans komt van oorsprong uit Afrika ten zuiden van de Sahara, en de Nijlvallei. De soort is in de 17^e eeuw geïntroduceerd in Europa (Groot Brittannië).

De nijlgans komt nagenoeg vlakdekkend voor in Nederland en neemt nog steeds significant toe (> 5%). Er is sprake van een sterke toename (Bron: Netwerk Ecologische Monitoring, SOVON Vogelonderzoek Nederland & CBS; april 2009).

Van deze soort wordt op basis van het sterk territoriale en agressieve gedrag verwacht dat zij invloed kan hebben / heeft op inheemse soorten. Dit is in ieder geval in 2008 gestaafd in de Ankeveensche plassen; in 2008 hebben daar aanwezige nijlganzen een dusdanig verstorend effect gehad op de daar aanwezige kolonie zwarte sterns (*Chlidonias Niger*) dat deze kolonie is verlaten (Bron: SOVON nieuws ; maart 2009).

GLOBAL INVASIVE SPECIES DATABANK (IUCN)

Geen informatie

BELGIAN FORUM ON INVASIVE SPECIES

Soort met een nu nog beperkte verspreiding, en die geplaatst is op de lijst van diersoorten die in de gaten moeten worden gehouden (de zogenoemde “watch list”).

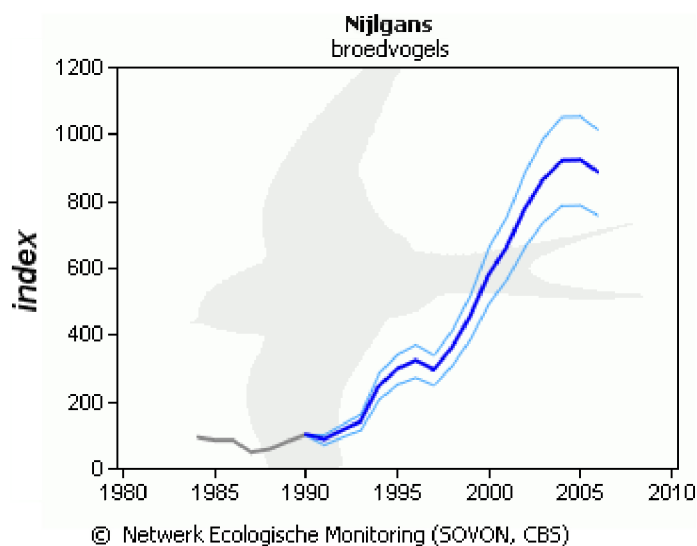
De soort heeft een hoge fecunditeit, verspreid zich makkelijk over afstanden groter dan 1 kilometer, en vormt makkelijk nieuwe populaties.

Van de Nijlgans wordt vermoed dat zij door competitie, en wellicht ook begrazing, een bedreiging vormt voor de inheemse biodiversiteit. De soort wordt verder beschouwd als een plaagsoort voor de landbouw, zowel in het herkomstgebied als in de gebieden waar deze is geïntroduceerd.

NORTH EUROPEAN AND BALTIC NETWORK ON INVASIVE ALIEN SPECIES

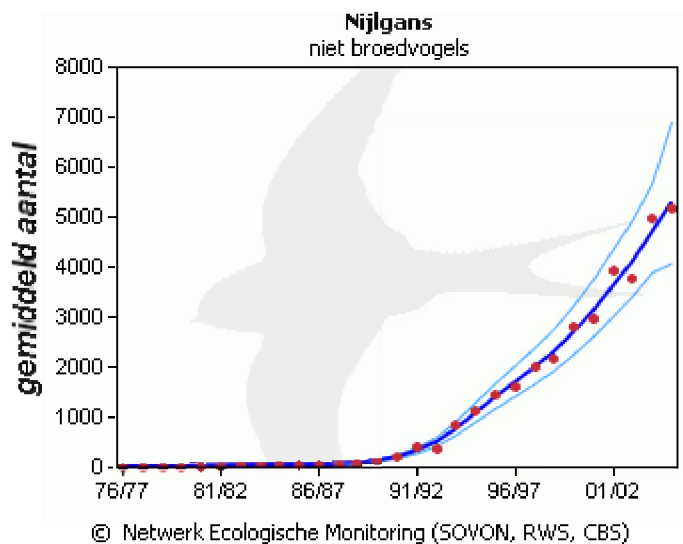
De Nijlgans is voor Zweden en Denemarken geclassificeerd als invasieve soort.

SOVON

Figuur 1: Populatietrend broedpopulatie Nijlgans in Nederland

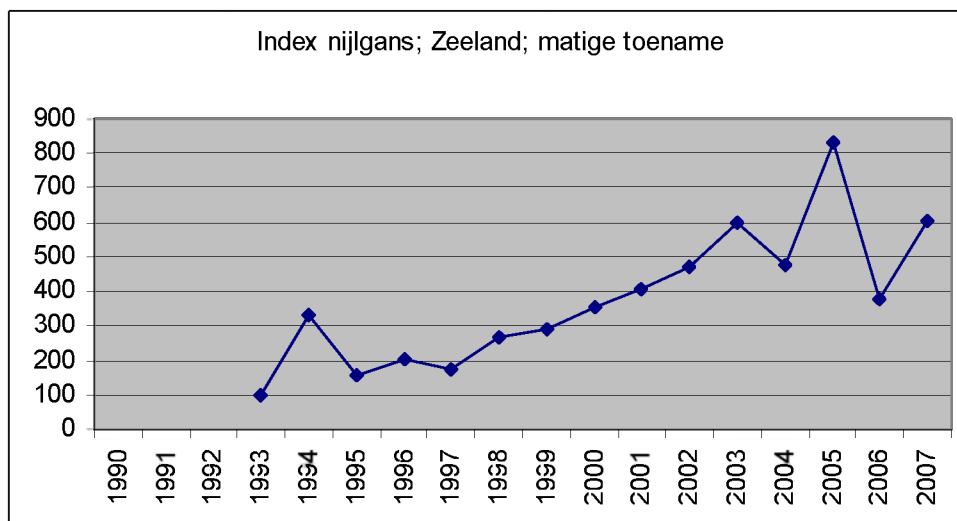
De broedpopulatie wordt in Nederland geschat op 4.500 – 5.000 broedparen.

Figuur 2: Populatietrend populatie niet-broedvogels Nijlgans in Nederland

Zowel voor de broedpopulatie als de populatie niet broedende vogels is de trend positief significant (trend: toename > 5%)

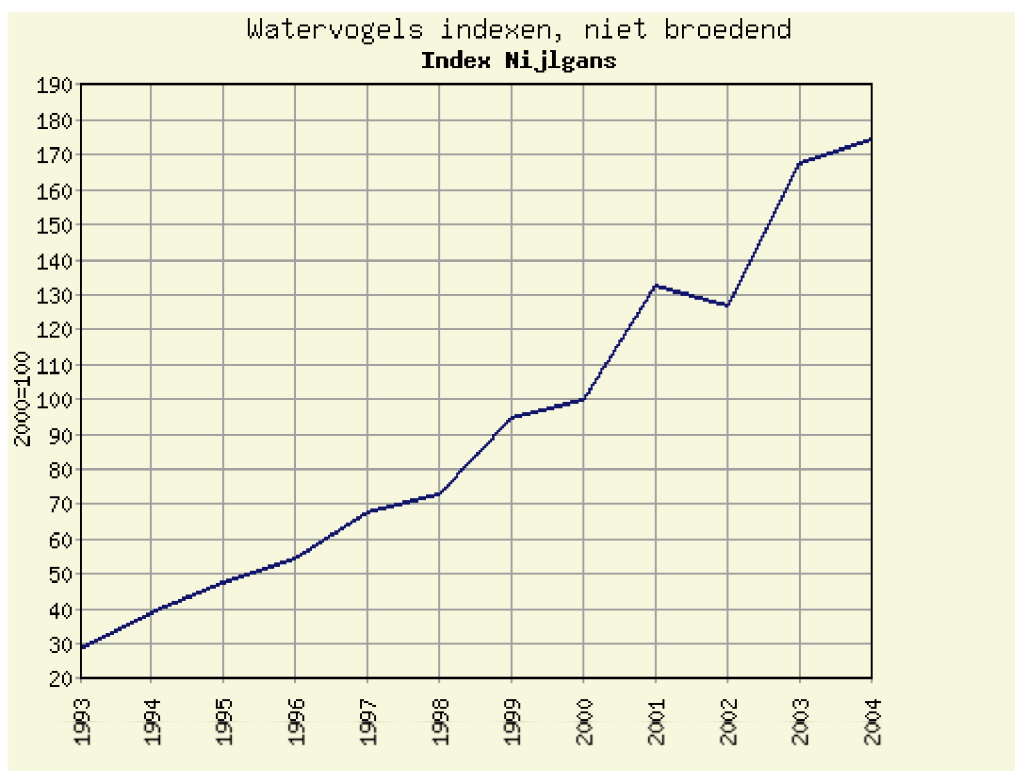
In de provincie Zeeland is evenals de Nederlandse situatie sprake van een toename.

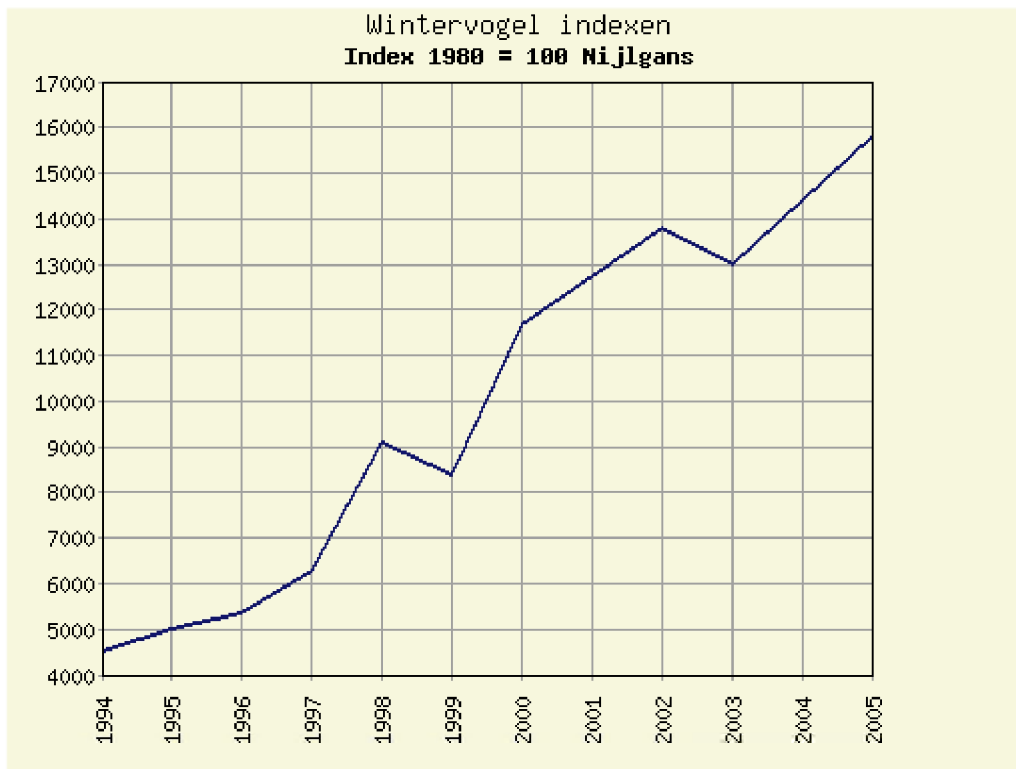
Vogelbescherming

De netto reproductie bij de nijlgans bedraagt gemiddeld 4,3 per broedpaar.

Centraal Bureau voor de Statistiek

Figuur 3: Broedvogelindex Nijlgans (Bron: CBS)

Figuur 4: Wintervogelindex Nijlgans (Bron: CBS)

Uitgaande van de huidige verspreiding, het reproductieve vermogen en de populatieomvang van de Nederlandse populatie, zit de Nijlgans boven de eliminatiegrens. Hierdoor is alleen de optie isoleren en beheren nog relevant.

De nijlgans is als exoot niet beschermd door de Flora- en faunawet. Dat betekent dat de soort mag worden bestreden en dat de gunstige staat van instandhouding niet in acht hoeft te worden genomen. Het betekent tevens dat de door deze soort veroorzaakte schade niet in aanmerking komt voor een tegemoetkoming in de geleden schade, en dat registratie niet plaatsvindt. Registratie van schade door de nijlgans vindt alleen plaats als deze wordt mee getaxeerd in schadegevallen die door een soort zijn veroorzaakt waarvoor wel een tegemoetkoming in de geleden schade kan worden verstrekt. Uit de jaarlijkse rapportages van het faunafonds worden opgemaakt dat dergelijke meegetaxeerde schade incidenteel kan oplopen tot meer dan € 250,- per geval.

31.1.1 Doelstelling en uitvoering beheer

Voorkomen en beperken van belangrijke schade. Belangrijke schade wordt cf. de Nota Faunabeleid Zeeland gesteld op € 115,- per hectare.

Uitvoering geven aan artikel 8h van het biodiversiteitsverdrag en de verplichtingen voortvloeiend uit de conventie van Bonn.

Maatregel

De FBE verzoekt de provincie om aanwijzing ex artikel 67 van de Flora- en faunawet om de nijlgans te mogen bestrijden met gebruikmaking van het geweer.

31.2 *Verwilderde gedomesticeerde gans*

GLOBAL INVASIVE SPECIES DATABANK (IUCN)

Geen informatie

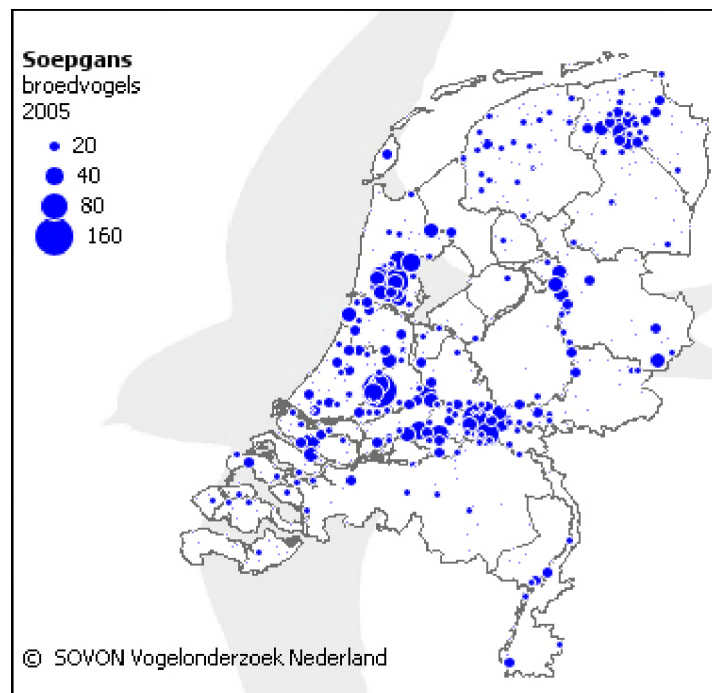
BELGIAN FORUM ON INVASIVE SPECIES

Geen informatie

NORTH EUROPEAN AND BALTIC NETWORK ON INVASIVE ALIEN SPECIES

Geen informatie

SOVON

Figuur 5: De verwilderde gedomesticeerde gans in Nederland

Stand 2005 (zomerganzen project 2005): circa 3.700 – 5.000 broedparen.

Vogelbescherming

Geen informatie

Centraal Bureau voor de Statistiek

Geen informatie

Uitgaande van de huidige verspreiding, het reproductieve vermogen en de populatieomvang van de Nederlandse populatie, zit de verwilderde gedomesticeerde gans boven de eliminatiegrens. Hierdoor is alleen de optie isoleren en beheeren nog relevant. De verwilderde gedomesticeerde gans is niet beschermd door de Flora- en faunawet. Dat betekent dat de soort mag worden bestreden en dat de gunstige staat van instandhouding niet in acht hoeft te worden genomen.

Voor vogelsoorten in het algemeen geldt dat interspecifieke hybridisatie slechts plaatsvindt bij 1 op de 50.000 individuen (Mayr, 1970). Bij soorten uit de orde Anseriformes (grovweg de groep die we kennen als eenden en ganzen) is dit echter niet het geval. Hier is sprake van de hoogste frequentie van zowel interspecifieke (d.i. tussen individuen van verschillende soorten uit de zelfde familie) als intergenerische (d.i. tussen individuen van verschillende soorten uit verschillende families) hybridisatie: 30 – 40% (Grant & Grant, 1992). Hierdoor is introgressie (het opnemen van vreemd genetisch materiaal) tussen verschillende populaties een serieus probleem. Dat dit ook in Nederland speelt valt op te maken uit een toenemend aantal hybride ganzen in het Nederlandse landschap die sporen vertonen van domesticatiekenmerken.

Door het gezamenlijk voorkomen van verwilderde gedomesticeerde ganzen en oeverzomerende grauwe ganzen is de kans groot op genetische vervuiling ten gevolge van introgressie erg groot.

Daarnaast veroorzaakt de verwilderde gedomesticeerde gans evenals de nijlgans belangrijke schade aan landbouwgewassen.

31.2.1 Doelstelling en uitvoering beheer

Voorkomen en beperken van belangrijke schade.

Uitvoering geven aan artikel 8h van het biodiversiteitsverdrag en de verplichtingen voortvloeiend uit de conventie van Bonn.

Tegengaan van genetische vervuiling bij wilde ganzensoorten, in het bijzonder de grauwe gans.

Maatregel

De FBE verzoekt de provincie om aanwijzing ex artikel 67 van de Flora- en faunawet om de verwilderde gedomesticeerde gans te mogen bestrijden met gebruikmaking van het geweer.

De FBE verzoekt de provincie:

- 1 Om aanwijzing ex artikel 67 van de Flora- en faunawet om de verwilderde gedomesticeerde gans te mogen bestrijden met gebruikmaking van het geweer.
- 2 Om ontheffing voor het vangen van niet vliegvlugge en ruiende dieren met staande netten in de periode van 1 mei tot en met 31 juli.

31.3 Verwilderde kat

Verwilderde katten komen het gehele jaar in oestrus. De vrouwelijke kat wordt reproductief in de leeftijd van 7 – 12 maanden, en kan dan 5 maal per jaar in oestrus geraken. De gemiddelde worp is 4 – 6 jongen groot. Indien de omstandigheden gunstig zijn kan de verwilderde kat 3 worpen per jaar produceren.

Niet allen kunnen verwilderde katten het lokaal of regionaal uitsterven van andere diersoorten bewerkstelligen (Dickman, C.R.; 1996), maar kunnen ook herintroductieprogramma's mislukken door predatie van de geherintroduceerde soort door verwilderde katten. In het algemeen kan gesteld worden dat de impact van predatie door verwilderde katten het grootst is bij vogelsoorten en kleine tot middelgrote zoogdieren. De grootste impact wordt ondervonden door inheemse wilde dieren, met name op vogels en kleine tot middelgrote zoogdieren. In Groot Brittannië worden door 9 miljoen katten 275 miljoen dieren gedood. Met name introductie van verwilderde katten in eilandsituaties hebben overduidelijk bewezen dat predatie door verwilderde katten een enorme impact kan hebben op z'n potentiële prooidieren. In deze is het van belang om te weten dat eilandsituaties zich niet alleen voordoen in het geval van geografische eilanden, maar dat beperkt en/of een geïsoleerd voorkomen van soorten populatiedynamisch ook gelijk te stellen is met geografische eilandsituaties. Wereldwijd zijn er reeds 6 vogelsoorten die (nagenoeg) zijn uitgestorven door predatie door verwilderde katten.

Naast een gevaar voor geïsoleerde diersoorten (eilandsituaties) is het effect van predatie groot op zeldzame en/of niet algemeen voorkomende diersoorten groot. Dit heeft te maken met het feit dat kleine dierpopulaties veel gevoeliger zijn voor verwijdering van individuen uit de populatie dan grote dierpopulaties.

Omdat er in de meeste gevallen sprake is van het feit dat ook de verwilderde kat niet gelimiteerd wordt door voedsel omdat ze vaak gevoerd worden door de mens, is kattenpredatie op te vatten als hyperpredatie. Prooidieren kunnen zich daardoor ook bij lage aantallen prooidieren niet onttrekken aan excessief hoge predatie (de zogenoemde hyperpredatie) omdat de predatorpopulatie geenszins gelimiteerd wordt (Scott Mills, L.; 2007. Sinclair, Anthony R.E.; 2006).

GLOBAL INVASIVE SPECIES DATABANK (IUCN)

De verwilderde kat is door de IUCN gerangschikt in de top honderd van de "Worlds worst invaders". Op de site staan momenteel 122 rapportverwijzingen betreffende de negatieve gevolgen van predatie door verwilderde katten.

BELGIAN FORUM ON INVASIVE SPECIES

Geen informatie. Wel is te lezen op de website van de Belgische zoogdiervereniging dat de verwilderde kat naar alle waarschijnlijkheid een grote negatieve invloed heeft op de overlevingskansen van de zeldzame Eikelmuis.

NORTH EUROPEAN AND BALTIC NETWORK ON INVASIVE ALIEN SPECIES

Wordt voor Noorwegen als potentieel invasieve soort geclassificeerd.

Centraal Bureau voor de Statistiek

Geen informatie

De verwilderde kat is als exoot niet beschermd door de Flora- en faunawet. Dat betekent dat de soort mag worden bestreden en dat de gunstige staat van instandhouding niet in acht hoeft te worden genomen.

Vanwege de impact van de verwilderde kat op de wilde fauna wordt voorgesteld om buiten de bebouwde kom het beheer te richten op eliminatie. Binnen de bebouwde kom om ethisch-emotionele redenen handelen conform de handelwijze van Dierenbescherming.

31.3.1 Doelstelling en uitvoering beheer

Uitvoering geven aan artikel 8h van het biodiversiteitsverdrag en de verplichtingen voortvloeiend uit de conventie van Bonn.

Maatregel

De FBE verzoekt de provincie om aanwijzing ex artikel 67 van de Flora- en faunawet om de verwilderde kat te mogen bestrijden met gebruikmaking van het geweer.

31.4 Verwilderde duif

GLOBAL INVASIVE SPECIES DATABANK (IUCN)

Verwilderde duiven veroorzaken door hun corrosieve mest aanmerkelijk schade aan gebouwen en monumenten, en vormen daarnaast een bedreiging voor de gezondheid vanwege het gevaar op overdracht van ziekten van duif naar mens, gedomesticeerde dieren of wilde dieren.

Van duiven is bekend dat ze ornithosis, encephalitis, Exotic Newcastle Disease, cryptococcosis, toxoplasmosis, salmonella voedsel vergiftiging en andere ziekten kunnen overbrengen.

De mest van verwilderde duiven kan het verval van gebouwen en monumenten verergeren. Grote hoeveelheden mest kan de vegetatie vernietigen. Rond graanoverslagbedrijven kunnen verwilderde duiven grote hoeveelheden product vervuilen. Daarnaast kunnen verwilderde duiven gevaarlijk zijn op vliegvelden.

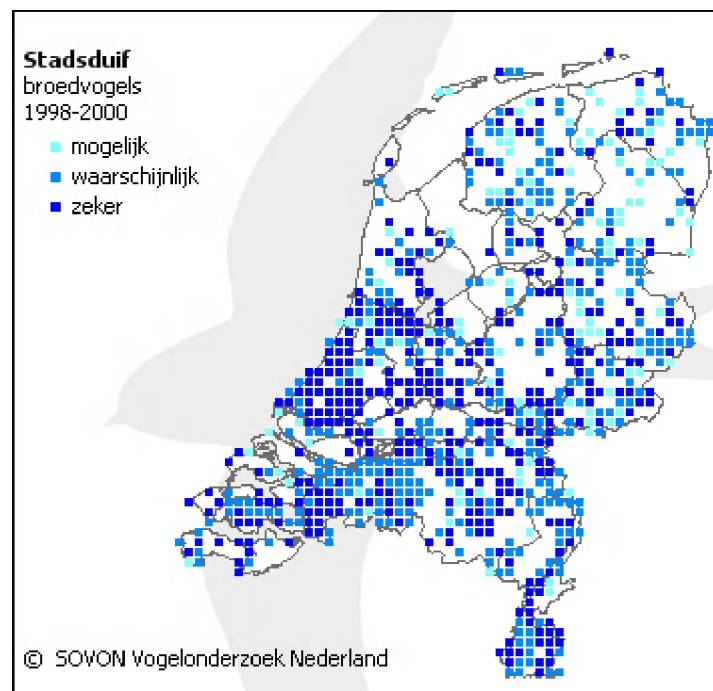
BELGIAN FORUM ON INVASIVE SPECIES

Geen informatie

NORTH EUROPEAN AND BALTIC NETWORK ON INVASIVE ALIEN SPECIES

Wordt voor Noorwegen als niet-invasieve soort geclassificeerd.

SOVON

Figuur 6: De verwilderde duif in Nederland

Vogelbescherming

Geen informatie

Uitgaande van de huidige verspreiding, het reproductieve vermogen en de populatieomvang van de Nederlandse populatie, zit de verwilderde duif boven de eliminatiegrens. Hierdoor is alleen de optie isoleren en beheren nog relevant.

31.4.1 Doelstelling en uitvoering beheer

Voorkomen en beperken van belangrijke schade.

Uitvoering geven aan artikel 8h van het biodiversiteitsverdrag en de verplichtingen voortvloeiend uit de conventie van Bonn.

Maatregel

De FBE verzoekt de provincie om aanwijzing ex artikel 67 van de Flora- en faunawet om de verwilderde duif te mogen bestrijden met gebruikmaking van het geweer.

Binnen de bebouwde kom kan nestgelegenheid geboden worden in de vorm van stadstillen (effectiviteit staat ter discussie) en aldaar door te voeren broedreductie. Ook kunnen verwilderde duiven worden gevangen met vangkooien, en gedood met koolzuurgas. Dit is evenwel een verantwoordelijkheid van de betreffende gemeente.

31.5 Amerikaanse nerts

De Amerikaanse nertsen in Nederland komen voort uit ontsnappingen uit bontfarms. Met name bij illegale “bevrijdingsacties” van dierenactivisten zijn in de 80er en 90er jaren heel veel Amerikaanse nertsen in de vrije natuur terechtgekomen.

De Amerikaanse nerts stamt zoals de naam al suggereert uit Amerika.

GLOBAL INVASIVE SPECIES DATABANK (IUCN)

De Amerikaanse nerts is bekend van het fenomeen “excess kills” (meer dieren doden dan nodig; ook wel het “henhouse syndrom” genoemd) en is in het verenigd koninkrijk een van de hoofdredekenen van de teloorgang van de Woelrat.

Daarnaast is de Amerikaanse nerts een sterk competitieve predator en kan hierdoor een bedreiging zijn voor de inheemse marterachtigen. In Wit-Rusland wordt vermoed dat de Amerikaanse nerts een negatieve invloed heeft op de populatie Bunzings.

BELGIAN FORUM ON INVASIVE SPECIES

De Amerikaanse nerts moet beschouwd worden als een serieuze bedreiging voor bodembroedende rode lijst soorten. Door de raad van Europa wordt het bewezen beschouwd dat deze soort een bedreiging is voor de biodiversiteit en is als zodanig opgenomen in “recommendation 77” (*Recommendation No. 77 (1999) on the eradication of non-native terrestrial vertebrates*). Omdat de Amerikaanse nerts nog niet voorkomt in België is de soort op de zogenoemde “Alert list” geplaatst.

NORTH EUROPEAN AND BALTIC NETWORK ON INVASIVE ALIEN SPECIES

De soort wordt als sterk invasief beschouwd.

SOVON

Geen informatie

Vogelbescherming

Geen informatie

Van de verwilderde Amerikaanse nerts is bekend dat zij concurrent kan worden van de bunzing en deze in staat is te verdrijven. Daarnaast is van de verwilderde Amerikaanse nerts bekend dat zij drager kan zijn van het Aleutian Mink Disease parvovirus (ADV). Dit virus is overdraagbaar op inheemse marterachtigen en kent een dodelijk verloop. Voor dit virus is geen behandeling mogelijk.

Wellicht is de Amerikaanse nerts op basis van de populatieomvang en lokaal voorkomen in Nederland nog te elimineren.

Bejagen met geweer (hagel en kogel, minimaal .22 lr), kastvallen en vangst als bijvangst toestaan aan Muskusrattenbestrijders bij de bestrijding van de Muskusrat met de onder water gestelde Conibear- en of grondklem.

32 Monitoren fauna en beheermaatregelen

Ten behoeve van de voorbereiding en uitvoering van planmatig, duurzaam beheer van de in het faunabeheerplan genoemde soorten is het van belang inzicht te hebben in:

- aantallen en verspreiding van soorten.
- Beheermaatregelen.
- effect van beheermaatregelen.

De taak van de Faunabeheereenheid in dit kader is specifiek monitoren van soorten waarvoor planmatig duurzaam beheer wordt voorgestaan en/of uitgevoerd op basis van provinciaal beleid en/of monitoren van beheermaatregelen waarvoor de Provincie ontheffing heeft verleend.

Uitgangspunt hierbij is dat de Faunabeheereenheid waar mogelijk gebruik zal maken van reeds bestaande monitoring door gegevensbeherende organisaties zoals bijvoorbeeld SOVON.

32.1 Specificatie monitoring

De wijze van monitoren door de FBE is op genoemde onderdelen als volgt:

Aantallen en verspreiding

Ree:	Schemertelling voorjaar (eind maart, begin april), vlakdekkend. Tevens wordt door de Wildbeheereenheden naar tijd en locatie het valwild bijgehouden.
Damhert	Schemertelling voorjaar (eind maart, begin april), vlakdekkend. Tevens wordt door de hoefdiercommissies naar tijd en locatie het valwild bijgehouden.
Vos:	Voorjaargestelling vlakdekkend (nachtelijk met lichtbron; ontheffingsplichtig!) Voorjaarsinventarisatie burchten vlakdekkend (woon- en slaapburchten)
Haas:	Voorjaargestelling vlakdekkend. Telling in het voorjaar conform de voorjaargestelling van de KNJV.
Konijn:	Voorjaargestelling vlakdekkend. Telling in het voorjaar conform de voorjaargestelling van de KNJV. Indien de noodzaak daartoe aanwezig is in de vorm van schade aan zeedijken, kan lokaal geteld worden volgens de “koplamp” methode. Hierbij wordt gedurende een vooraf bepaalde periode 's nacht op een vaste route het aantal konijnen geteld dat zich in het licht van de koplampen bevindt. Voor een uitvoering

beschrijving van deze methodiek wordt verwezen naar de Vereniging voor Zoogdierkunde (VZZ).

Broedvogels	Voor de overzomerende ganzen, de knobbelzwaan, wilde eend, meerkoet, waterhoentje, zwarte kraai, kauw, ekster, gaai, fazant, holenduif, houtduif en spreeuw geldt dat de inventarisatiegegevens van de SOVON-werkgroepen in de provincie Zeeland kunnen worden gebruikt.
Overwinteraars	Tellen conform de voorjaarsstelling van de KNJV, waarbij de smient ook dient te worden meegenomen. Tevens kunnen hiervoor de wintervogeltellingen van SOVON gebruikt worden.
Woelrat:	Zo nodig steekproefsgewijs in relatie tot melding en schade
Exoten:	Tellen conform de voorjaarsstelling van de KNJV. Voor de Amerikaanse nerts geldt dat deze slecht te monitoren is. Voor deze soort jaarrond alle waarnemingen noteren en tevens de gegevens van de bijvangstregistratie van de muskus- en beverratbestrijding voor deze soort meenemen (jaarrapportages muskus- en beverratbestrijding)

Preventieve maatregelen

Conform handreiking faunaschade

Beheermaatregelen

De inzet en uitvoering van maatregelen worden geïnventariseerd aan de hand van de verplichte rapportage door de ontheffinggebruiker.

Schade

Schade wordt bepaald aan de hand van de bij het faunafonds ingediende verzoeken om een tegemoetkoming in de schade, de taxatiecijfers die daarop betrekking hebben en de uitgekeerde tegemoetkoming.

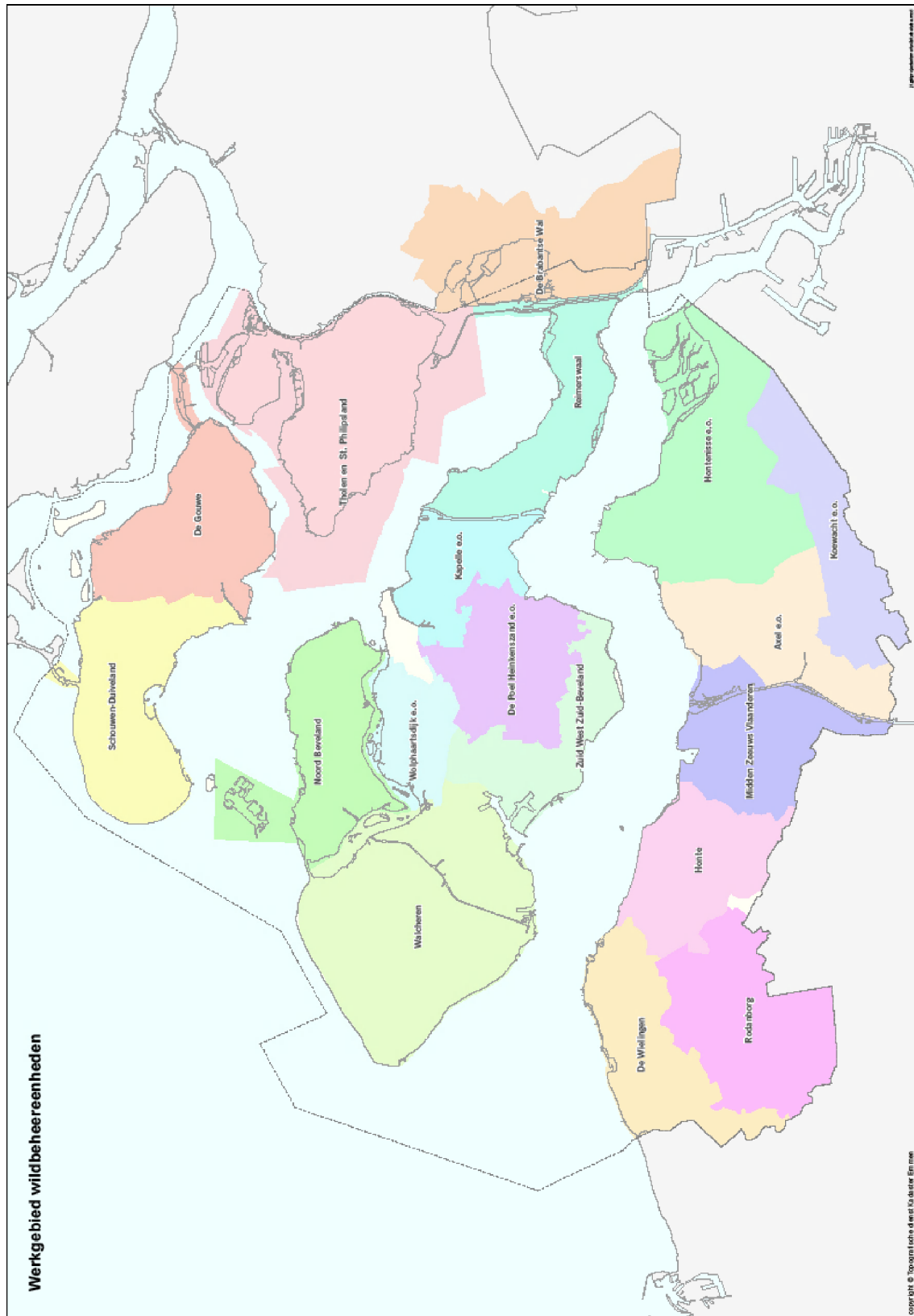
Binnen de kaders van het faunabeheerplan wordt het monitoren uitgevoerd in het werkgebied van de FBE.

Bijlagen

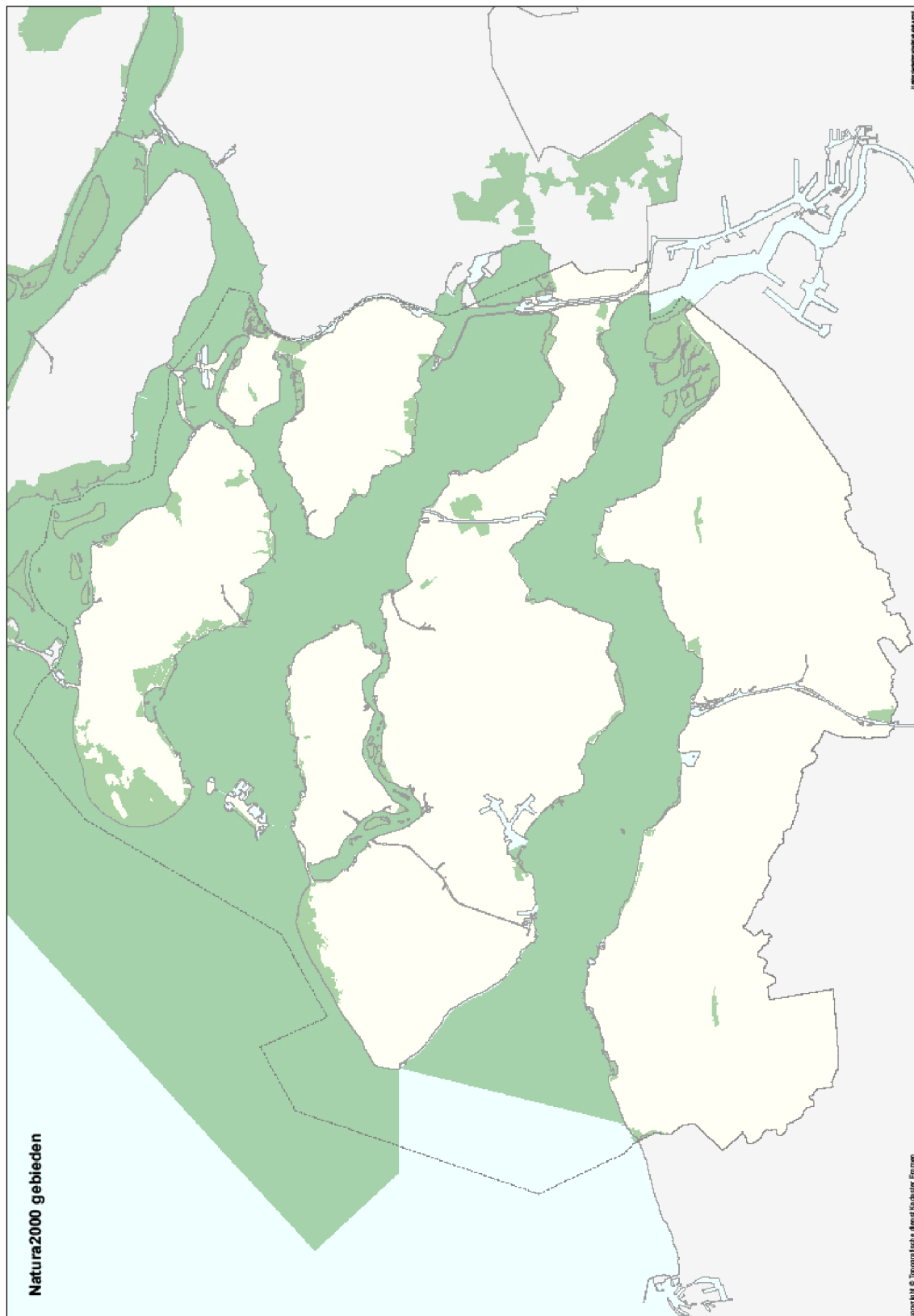
Bijlage 1	Werkgebied faunabeheereenheid Zeeland
Bijlage 2	Ligging Natura 2000 gebieden in de provincie Zeeland
Bijlage 3	Verklarende woordenlijst
Bijlage 4	Schadegegevens Faunafonds voor Zeeland
Bijlage 5	Telinstructie voorjaargestelling KNJV
Bijlage 6	Aanwascurve damhert
Bijlage 7	Voorstel regeling afhandeling aanrijding met reeën en damherten in Zeeland
Bijlage 8	Voorkeurszone beheer damhert
Bijlage 9	Hoefdiercommissies Damhert
Bijlage 10	Regionaal Ganzenoverleg

Bijlage 1 Werkgebied faunabeheereenheid Zeeland

Bijlage 2 Ligging Natura 2000 gebieden in de provincie Zeeland

Bijlage 3 Verklarende woordenlijst

Antropogeen	Door de mens veroorzaakt of ontstaan
Consolideren	Vasthouden van een bepaalde toestand
Dispersie	Ruimtelijke verspreiding
Ethologie	De wetenschap van de gedragsleer
Eutrofiëring	Verrijking met voedingsstoffen
Habitat	De fysieke en biologische karakteristieken van een gebied in relatie tot de daarin voorkomende dier- of plantensoort
Habituatie	Gewenning aan een bepaald beheer of een bepaalde situatie
Hyperpredatie	Mechanisme waarin een excessief hoge predatiedruk ontstaat op een klein(er wordende) prooidierpopulatie omdat de predator door gebruikmaking van andere voedselbronnen toch een hoge dichtheid houdt en blijft prederen op de prooidiersoort. Treedt met name op bij geïntroduceerde predatoren, of bij predatoren die reageren op een geïntroduceerde prooidiersoort of een sterke voedseltoename door menselijk handelen
Incubatietijd	In dit geval: broedtijd
Metabolisme	Spijsverteringsproces, stofwisseling
Mitigerend	Verzachten, matigen of verlichten van een negatief effect
Omnivoor	alleseter
Significant	Statistisch niet door het toeval verklaard
Significante effecten	Effecten die het behoud of herstel van soortenpopulaties in een gunstige staat van instandhouding daadwerkelijk negatief beïnvloeden
Verslemping	bodemverslechtering door het dichtslibben van de bodem ten gevolge van druk en transport van bodemdeeltjes in water

Bijlage 4 Schadegegevens Faunafonds voor Zeeland

	Haas	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Schouwen	groenten	€ 2.619,00						
		€ 2.494,00						
Walcheren	groenten							€ 179,00
								€ -
	suikerbieten							€ 50,00
								€ -
N-Beveland	suikerbieten					€ 48,00		
						€ -		
Z-Beveland	groenten	€ 840,00					€ 1.117,00	
		€ 798,00					€ 867,00	
	Maïs	€ 320,00						
		€ 304,00						
	Overige akkerbouwgewassen	€ 405,00		€ 731,00				
		€ 385,00		€ 694,00				
	suikerbieten	€ 122,00				€ 923,00	€ 1.885,00	
		€ 116,00				€ 676,00	€ 1.071,00	
	zomergranen	€ 16,00						
		€ 16,00						
	bonen		€ 1.560,00					
			€ 1.482,00					
O-Zeeuws Vlaanderen	graszaad			€ 534,00				
				€ -				
	groenten			€ 288,00				
				€ 274,00				
	suikerbieten						€ 1.132,00	€ 190,00
							€ 632,00	€ -
	wintergranen						€ 13,00	
							€	

							13,00	
	bonen			€ 876,00				
				€ 832,00				
St-Philipsland	bloemen			€ 5.185,00				
				€ 4.926,00				

	Fazant	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Schouwen	aardappelen		€ 624,00					
			€ 593,00					
	maïs				€ 328,00			
					€ 312,00			
	overige bloembollen				€ 381,00			
					€ 362,00			
Z-Beveland	maïs				€ 355,00			
					€ 337,00			
	suikerbieten					€ 936,00	€ 193,00	
						€ 682,00	€ 0,00	
	zomergraan	€ 65,00				€ 56,00		
		€ 65,00				€ 0,00		
W-Zeeuws Vlaanderen	appels en peren					€ 123,00		
						€ 110,00		
O-Zeeuws Vlaanderen	wintergraan	€ 47,00	€ 140,00				€ 1.304,00	
		€ 0,00	€ 0,00				€ 1.304,00	
St-Philipsland	zomergraan	€ 211,00						
		€ 211,00						

	Wilde eend	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Schouwen	brouwgerst							€ 55,00
								€ 0,00
	graszaad	€ 62,00		€ 303,00				
		€ 59,00		€ 288,00				
	wintergraan		€ 15,00					€ 79,00
			€ 14,00					€ 0,00
	zomergraan							€ 71,00
								€ 0,00
Walcheren	blauw maanzaad	€ 1.289,00						
		€ 1.225,00						
	erwten	€ 383,00						
		€ 364,00						
N-Beveland	ingezaaid grasland		€ 383					
			€ 364					
	wintergraan			€ 245				
				€ 175				

	zomergraan	€ 1.029						
		€ 977						
	blauwmaanzaad	€ 988						
		€ 938						
Z-Beveland	gras	€ 165						
		€ 157						
	graszaad	€ 203	€ 630	€ 250				€ 114
		€ 193	€ 599	€ 0				€ 0
	groenten	€ 1.681						
		€ 1.597						
	wintergraan	€ 190			€ 78			€ 253
		€ 0			€ 74			€ 240
	zomergraan	€ 313						
		€ 313						
	blauwmaanzaad	€ 1.215						
		€ 1.154						
	erwten	€ 1.543						€ 276
		€ 1.466						€ 0
W-Zeeuws Vlaanderen	graszaad	€ 2.095						
		€ 1.991						
	voedergewassen			€ 488				
				€ 0				
	wintergraan	€ 615	€ 281	€ 99	€ 53			
		€ 584	€ 0	€ 0	€ 51			
	zomergraan			€ 237				
				€ 0				
	blauwmaanzaad	€ 473						
		€ 449						
	bonen	€ 1.976						
		€ 1.877						
O-Zeeuws Vlaanderen	brouwgerst			€ 20				
				€ 0				
	gras			€ 51				
				€ 0				
	graszaad	€ 1.439						
		€ 1.366						
	groenten	€ 924						
		€ 924						
	wintergraan	€ 817	€ 63				€ 270	€ 445
		€ 723	€ 60				€ 0	€ 65
	zomergraan	€ 491	€ 200					
		€ 226	€ 0					
	bonen	€ 3.234						
		€ 3.073						
Tholen	graszaad	€ 1.551						
		€ 1.473						
	zomergraan	€ 588						
		€ 559						
St-Philipsland	graszaad	€ 3.289						
		€ 3.124						
	groenten	€ 2.764						

		€ 2.625						
	ingezaaid grasland				€ 36			
					€ 34			
	wintergraan	€ 2.265	€ 232		€ 1.437	€ 285		€ 34
		€ 1.729	€ 0		€ 0	€ 0		€ 0
	blauwmaanzaad	€ 189						
		€ 180						
	bloemen	€ 422						
		€ 401						

	Gans (zomer)	€ 2.002,00	€ 2.003,00	€ 2.004,00	€ 2.005,00	€ 2.006,00	€ 2.007,00	€ 2.008,00
Schouwen	graszaad	€ 556,00		€ 3.887,00	€ 373,00			
		€ 524,00		€ 3.692,00	€ 354,00			
N-Beveland	gras		€ 895,00					
			€ 850,00					
	graszaad			€ 1.399,00				
				€ 1.329,00				
	wintergraan		€ 123,00	€ 117,00				
			€ 117,00	€ 111,00				
	zomergraan	€ 333,00		€ 202,00				
		€ 316,00		€ 192,00				
Z-Beveland	groenten	€ 1.681,00						
		€ 1.597,00						
	overige akkerbouwgewassen		€ 4.171,00					
			€ 3.962,00					
	wintergraan				€ 706,00			
					€ 670,00			
	zomergraan		€ 762,00	€ 92,00				
			€ 724,00	€ 90,00				
W-Zeeuws Vlaanderen	graszaad	€ 1.512,00		€ 1.869,00				
		€ 1.438,00		€ 1.776,00				
	suikerbieten	€ 198,00						
		€ 188,00						
	voedergewassen			€ 975,00				
				€ 926,00				
	wintergraan	€ 2.203,00		€ 973,00				
		€ 2.093,00		€ 925,00				
	zomergraan			€ 553,00				
				€ 525,00				
	bonen	€ 450,00						
		€ 428,00						
O-Zeeuws	brouwergerst			€ 476,00	€ 640,00			

Vlaanderen								
				€ 452,00	€ 608,00			
	gras	€ 3.368,00						
		€ 3.200,00						
	graszaad	€ 8.534,00	€ 1.619,00	€ 15.932,00	€ 4.681,00			
		€ 8.108,00	€ 1.538,00	€ 15.137,00	€ 4.447,00			
	groenten			€ 10.830,00				
				€ 10.317,00				
	suikerbieten		€ 341,00					
			€ 324,00					
	wintergraan	€ 1.053,00	€ 359,00	€ 6.199,00	€ 2.359,00			
		€ 1.000,00	€ 341,00	€ 5.890,00	€ 2.241,00			
	zomergraan	€ 1.687,00	€ 1.080,00	€ 137,00	€ 1.547,00			
		€ 1.603,00	€ 1.046,00	€ 130,00	€ 1.470,00			
	blauwmaanzaad		€ 162,00					
			€ 162,00					
	bonen			€ 518,00				
				€ 492,00				
Tholen	graszaad	€ 5,00	€ 2,00	€ 6,00	€ 3,00			
		€ 2.835,00	€ 1.517,00	€ 4.632,00	€ 6.067,00			
		€ 2.722,00	€ 1.441,00	€ 4.481,00	€ 5.764,00			
	wintergraan	€ 1,00						
		€ 602,00						
		€ 572,00						
	zomergraan	€ 1,00						
		€ 147,00						
		€ 140,00						
St-Philipsland	graszaad	€ 4.302	€ 559	€ 11.408				
		€ 4.087	€ 531	€ 10.837				
	wintergraan			€ 410				
				€ 390				
	erwten				€ 2.352			
					€ 2.234			

	Kolgans (winter)	2002	2003	2004	2005	€ 2.006	€ 2.007	€ 2.008
Schouwen	gras	€ 165	€ 877	€ 563	€ 342			€ 2.023
		€ 165	€ 877	€ 563	€ 342			€ 1.940
	graszaad		€ 50			€ 141	€ 129	
			€ 50			€ 141	€ 129	
	overige akkerbouwgewassen						€ 1.062	
							€ 1.062	
	suikerbieten						€ 327	

							€ 327	
	wintergraan	€ 85	€ 1.226		€ 223	€ 1.769	€ 3.895	€ 1.836
		€ 85	€ 1.226		€ 223	€ 1.769	€ 3.583	€ 1.524
Walcheren	gras							€ 357
								€ 120
	wintergraan		€ 175					
			€ 175					
N-Beveland	gras			€ 450	€ 270			
				€ 450	€ 270			
	ingezaaid grasland					€ 216		
						€ 116		
	wintergraan		€ 151			€ 694		
			€ 151			€ 569		
Z-Beveland	gras	€ 13.488	€ 13.433	€ 14.629	€ 15.828	€ 16.595	€ 23.843	€ 42.563
		€ 13.488	€ 13.433	€ 14.629	€ 15.828	€ 16.595	€ 23.307	€ 42.171
	graszaad	€ 859	€ 503	€ 912	€ 374	€ 793	€ 338	€ 285
		€ 859	€ 503	€ 912	€ 374	€ 793	€ 338	€ 285
	ingezaaid grasland	€ 2.074		€ 286				
		€ 2.074		€ 286				
	overige akkerbouwgewassen			€ 402				
				€ 402				
	schapengras				€ 240			
					€ 240			
	voedergewassen			€ 306	€ 413	€ 75		€ 211
				€ 306	€ 413	€ 75		€ 86
	wintergraan	€ 21.562	€ 19.890	€ 23.766	€ 22.349	€ 20.804	€ 23.135	€ 33.959
		€ 21.562	€ 19.890	€ 23.766	€ 21.974	€ 20.300	€ 21.860	€ 33.146
	bladgroenten							€ 148
								€ 148
W-Zeeuws Vlaanderen	gras			€ 170	€ 348			€ 3.548
				€ 170	€ 348			€ 3.548
	graszaad				€ 943	€ 248	€ 63	€ 117
					€ 943	€ 248	€ 63	€ 117
	wintergraan	€ 836	€ 1.476	€ 161	€ 2.592	€ 1.575	€ 2.065	€ 6.583
		€ 836	€ 1.476	€ 161	€ 2.592	€ 1.575	€ 1.830	€ 6.403
O-Zeeuws Vlaanderen	brouwgerst			€ 19				
				€ 19				
	gras	€ 3.683	€ 8.098	€ 7.700	€ 5.764	€ 2.158	€ 2.794	€ 2.909
		€ 3.683	€ 8.098	€ 7.700	€ 5.764	€ 2.158	€ 2.725	€ 2.659
	graszaad	€ 3.676	€ 16.056	€ 18.651	€ 10.414	€ 4.522	€ 2.570	€ 1.888
		€ 3.676	€ 16.056	€ 18.651	€ 9.891	€ 4.522	€ 2.310	€ 1.888
	groenten				€ 225			
					€ 225			
	overige akkerbouwgewassen	€ 5.302		€ 2.851	€ 3.751			
		€ 5.302		€ 2.851	€ 3.751			
	suikerbieten		€ 12			€ 2.410	€ 51	€ 124
			€ 12			€ 2.410	€ 51	€ 124
	wintergraan	€ 38.521	€ 63.069	€ 22.528	€ 28.085	€ 15.477	€ 21.743	€ 33.886
		€ 38.521	€ 63.069	€ 22.494	€ 27.971	€ 15.146	€ 20.335	€ 32.170

	zomergraan				€ 27	€ 166		€ 160
					€ 27	€ 166		€ 160
	koolzaad				€ 422			
					€ 422			
	groenbemester			€ 9				
				€ 9				
Tholen	graszaad					€ 1.012		
						€ 1.012		
	wintergraan			€ 196		€ 831		€ 46
				€ 196		€ 831		€ 38
St-Philipsland	gras						€ 162	
							€ 137	
	graszaad		€ 228		€ 333		€ 500	
			€ 228		€ 133		€ 438	
	voedergewassen		€ 156					
			€ 156					
	wintergraan		€ 2.535	€ 351	€ 1.752	€ 286	€ 1.071	€ 316
			€ 2.535	€ 351	€ 1.752	€ 261	€ 1.071	€ 316

	Kolgans (zomer)	2002	2003	2004	2005	€ 2.006	€ 2.007	€ 2.008
Schouwen	brouwgerst							€ 112
								€ 112
	graszaad		€ 1.006					
			€ 1.006					
	wintergraan							€ 159
								€ 34
Z-Beveland	gras			€ 405		€ 1.084	€ 711	
				€ 405		€ 934	€ 711	
W-Zeeuws Vlaanderen	wintergraan						€ 91	€ 502
							€ 28	€ 377
O-Zeeuws Vlaanderen	graszaad							€ 276
								€ 226
	wintergraan				€ 190			€ 647
					€ 180			€ 0
	zomergraan				€ 628			
					€ 628			
St-Philipsland	graszaad					€ 243		
						€ 168		

	Grauwe gans (winter)	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Schouwen	aardappelen					€ 605		
						€ 355		
	gras	€ 4.754	€ 7.847	€ 218	€ 1.863		€ 881	€ 3.594
		€ 4.754	€ 7.847	€ 218	€ 1.863		€ 837	€ 3.427
	graszaad	€ 95	€ 1.484	€ 108	€ 844	€ 313	€ 710	€ 1.192
		€ 95	€ 1.484	€ 108	€ 844	€ 313	€ 192	€ 1.067
	overige akkerbouwgewassen						€ 1.063	
							€ 1.063	
	schapengras						€ 200	

							€ 200	
	suikerbieten	€ 871					€ 1.164	€ 1.357
		€ 871					€ 1.164	€ 1.357
	voedergewassen					€ 216		
						€ 0		
	wintergraan	€ 8.770	€ 6.963	€ 963	€ 2.608	€ 6.217	€ 6.674	€ 13.092
		€ 8.770	€ 6.963	€ 963	€ 1.892	€ 4.999	€ 5.870	€ 11.581
Walcheren	gras		€ 208					
			€ 208					
N-Beveland	gras	€ 1.691	€ 760	€ 1.908	€ 270			
		€ 1.691	€ 760	€ 1.908	€ 270			
	graszaad	€ 1.847	€ 266				€ 327	
		€ 1.847	€ 266				€ 327	
	ingezaaid grasland					€ 325		
						€ 175		
	voedergewassen	€ 234						
		€ 234						
	wintergraan	€ 6.552	€ 1.244	€ 1.820	€ 1.111	€ 5.517	€ 585	€ 12.994
		€ 6.552	€ 1.244	€ 1.402	€ 1.111	€ 5.392	€ 410	€ 11.926
Z-Beveland	gras	€ 18.193	€ 13.299	€ 1.571	€ 8.779	€ 4.060	€ 9.837	€ 14.642
		€ 18.193	€ 13.299	€ 1.571	€ 8.779	€ 4.060	€ 9.199	€ 14.051
	graszaad	€ 3.436	€ 4.795	€ 4.791	€ 4.464	€ 863		
		€ 3.436	€ 4.795	€ 4.791	€ 4.429	€ 863		
	groenten	€ 6.928						
		€ 6.928						
	ingezaaid grasland	€ 3.110		€ 286	€ 5.815			
		€ 3.110		€ 286	€ 5.815			
	overige akkerbouwgewassen		€ 1.247	€ 398			€ 4.216	
			€ 1.247	€ 398			€ 3.966	
	schapengras			€ 216				
				€ 216				
	suikerbieten							€ 252
								€ 0
	voedergewassen	€ 2.364			€ 117	€ 681		€ 212
		€ 2.364			€ 117	€ 681		€ 87
	wintergraan	€ 20.336	€ 4.982	€ 6.313	€ 11.884	€ 11.880	€ 22.202	€ 21.807
		€ 20.336	€ 4.982	€ 6.313	€ 11.884	€ 11.716	€ 21.127	€ 20.829
	bladgroenten							€ 148
								€ 148
W-Zeeuws Vlaanderen	gras	€ 416	€ 2.969	€ 3.556	€ 5.319			€ 7.823
		€ 416	€ 2.969	€ 3.556	€ 5.319			€ 7.823
	graszaad	€ 6.038	€ 15.281	€ 5.346	€ 19.956	€ 1.283	€ 149	€ 638
		€ 6.038	€ 15.281	€ 5.346	€ 19.956	€ 1.283	€ 149	€ 638
	ingezaaid grasland		€ 672		€ 432			
			€ 672		€ 432			
	wintergraan	€ 9.851	€ 28.405	€ 10.551	€ 19.605	€ 12.678	€ 7.570	€ 19.126
		€ 9.851	€ 28.405	€ 10.522	€ 19.605	€ 12.428	€ 7.063	€ 18.306
	zomergraan		€ 1.000					
			€ 1.000					
	koolzaad						€ 2.656	
							€ 2.650	

O-Zeeuws Vaanderen	aardappelen						€ 309	
							€ 309	
	brouwgerst			€ 349				
				€ 349				
	gras	€ 12.170	€ 14.029	€ 20.745	€ 18.471	€ 12.545	€ 16.057	€ 8.861
		€ 12.170	€ 14.029	€ 20.745	€ 18.471	€ 12.545	€ 15.532	€ 8.861
	graszaad	€ 17.660	€ 53.896	€ 49.918	€ 28.370	€ 20.187	€ 9.437	€ 12.560
		€ 17.660	€ 53.896	€ 49.918	€ 27.847	€ 20.187	€ 9.368	€ 12.534
	groenten				€ 250			
					€ 250			
	mais	€ 674						
		€ 674						
	overige akkerbouwgewassen	€ 19.619	€ 20.697	€ 11.883	€ 19.869	€ 205		€ 7.268
		€ 10.804	€ 20.697	€ 11.883	€ 19.869	€ 205		€ 7.268
	suikerbieten	€ 276	€ 1.409			€ 4.687		€ 1.804
		€ 276	€ 1.409			€ 4.687		€ 1.804
	voedergewassen							€ 108
								€ 108
	wintergraan	€ 73.305	€ 130.723	€ 67.809	€ 81.945	€ 70.004	€ 54.336	€ 53.143
		€ 73.148	€ 130.622	€ 66.459	€ 81.945	€ 69.071	€ 51.465	€ 50.969
	zomergraan	€ 567	€ 4.535		€ 434	€ 385		€ 1.019
		€ 567	€ 4.535		€ 434	€ 385		€ 1.019
	koolzaad				€ 2.035			
					€ 2.035			
	overige vlinderbloemigen	€ 2.500						
		€ 2.500						
	groenbemester		€ 858	€ 584		€ 343		
			€ 858	€ 584		€ 343		
	karwij			€ 648				
				€ 648				
Tholen	graszaad		€ 1.250		€ 63	€ 1.013		
			€ 1.250		€ 63	€ 1.013		
	wintergraan	€ 1.081	€ 1.195		€ 65	€ 832		€ 31
		€ 1.081	€ 1.195		€ 65	€ 832		€ 26
St-Philipsland	gras	€ 145	€ 924	€ 1.411	€ 708		€ 399	€ 1.749
		€ 145	€ 924	€ 1.411	€ 708		€ 399	€ 1.749
	graszaad	€ 2.418	€ 2.132		€ 400		€ 1.879	
		€ 2.418	€ 2.132		€ 133		€ 1.816	
	voedergewassen						€ 753	
							€ 753	
	wintergraan	€ 1.905	€ 434	€ 933	€ 3.094	€ 3.659	€ 3.032	€ 589
		€ 1.905	€ 434	€ 585	€ 3.094	€ 3.518	€ 2.860	€ 395
	overig						€ 1.906	
							€ 1.906	

	Grauwe gans (zomer)	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Schouwen	brouwgerst							€ 112
								€ 112

	graszaad		€ 2.347					
			€ 2.347					
	groenten			€ 1.897		€ 1.614		
				€ 1.897		€ 1.364		
	kool							€ 272
								€ 0
	suikerbieten					€ 498		
						€ 377		
	wintergraan			€ 1.708		€ 3.595	€ 3.362	€ 1.495
				€ 1.673		€ 3.145	€ 2.487	€ 1.120
	zomergraan					€ 887		€ 779
						€ 383		€ 392
N-Beveland	overige akkerbouwgewassen							€ 666
								€ 633
	suikerbieten					€ 428		
						€ 428		
	wintergraan	€ 729	€ 150	€ 349	€ 1.695	€ 1.406	€ 540	€ 3.422
		€ 729	€ 150	€ 349	€ 1.634	€ 958	€ 290	€ 3.297
	zomergraan					€ 472	€ 202	€ 238
						€ 222	€ 0	€ 113
Z-Beveland	brouwergerst							€ 1.954
								€ 1.931
	gras					€ 541	€ 712	
						€ 466	€ 712	
	graszaad							€ 464
								€ 257
	overige akkerbouwgewassen			€ 4.537		€ 6.732	€ 46	
				€ 4.537		€ 6.395	€ 21	
	suikerbieten					€ 268		
						€ 0		
	wintergraan							€ 2.325
								€ 1.598
W-Zeeuws Vlaanderen	aardappelen			€ 851				
				€ 851				
	gras				€ 1.112			
					€ 1.112			
	graszaad		€ 257					€ 134
			€ 257					€ 134
	overige akkerbouwgewassen							€ 1.277
								€ 1.088
	suikerbieten					€ 1.357		
						€ 940		
	wintergraan	€ 1.065				€ 410	€ 1.319	€ 1.482
		€ 1.065				€ 160	€ 778	€ 857
	zomergraan							€ 1.552
								€ 1.302
O-Zeeuws Vlaanderen	aardappelen		€ 372		€ 587	€ 384		
			€ 372		€ 558	€ 365		

	brouwgerst			€ 188	€ 486			
				€ 188	€ 461			
	gras				€ 458		€ 200	
					€ 458		€ 69	
	graszaad				€ 10.506	€ 4.919	€ 2.059	€ 1.931
					€ 10.046	€ 4.669	€ 1.528	€ 1.731
	mais							€ 560
								€ 560
	overige akkerbouwgewassen					€ 546	€ 221	
						€ 296	€ 221	
	suikerbieten					€ 5.287	€ 1.934	
						€ 5.095	€ 1.166	
	wintergraan	€ 197	€ 123	€ 1.439	€ 2.082	€ 1.333	€ 8.933	€ 6.351
		€ 197	€ 117	€ 1.439	€ 2.056	€ 833	€ 7.327	€ 5.601
	zomergraan	€ 1.201			€ 2.307	€ 5.356	€ 2.168	€ 2.668
		€ 1.201			€ 2.296	€ 3.991	€ 1.549	€ 1.947
	bonen					€ 9.440	€ 6.120	€ 3.802
						€ 9.190	€ 5.620	€ 3.302
	bloemen			€ 864				
				€ 821				
	gras	€ 0						
		€ 0						
	graszaad				€ 500	€ 5.174		€ 1.252
					€ 475	€ 4.915		€ 1.204
St-Philipsland	aardappelen							€ 1.124
								€ 1.124
	gras				€ 107	€ 2.814	€ 302	€ 157
					€ 107	€ 2.564	€ 52	€ 112
	graszaad					€ 1.512	€ 288	€ 743
						€ 1.087	€ 0	€ 493
	overige akkerbouwgewassen							€ 262
								€ 262
	wintergraan				€ 16	€ 59	€ 1.094	€ 608
					€ 16	€ 0	€ 844	€ 358
	zomergraan				€ 45		€ 1.014	
					€ 45		€ 847	
	erwten							€ 566
								€ 316

	Brandgans (winter)	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Schouwen	gras	€ 2.931	€ 1.726	€ 1.397	€ 1.458	€ 7.041	€ 2.788	€ 17.804
		€ 2.931	€ 1.726	€ 1.397	€ 1.458	€ 7.041	€ 2.245	€ 17.283
	graszaad		€ 75		€ 5.989	€ 1.707	€ 990	€ 1.594
			€ 75		€ 5.989	€ 1.457	€ 915	€ 1.469
	voedergewassen				€ 339	€ 259		
					€ 339	€ 259		
	wintergraan				€ 526	€ 7.610	€ 1.634	€ 6.382
					€ 526	€ 7.210	€ 1.509	€ 5.382
N-Beveland	gras		€ 25					
			€ 25					

	graszaad					€ 525	
						€ 525	
	voedergewassen	€ 234					
		€ 234					
	wintergraan		€ 227		€ 877	€ 252	
			€ 227		€ 877	€ 177	
Z-Beveland	gras					€ 270	€ 1.952
						€ 270	€ 1.952
	graszaad		€ 133				€ 285
			€ 133				€ 285
	voedergewassen			€ 59			
				€ 59			
	wintergraan		€ 281		€ 942	€ 375	
			€ 281		€ 942	€ 125	
W-Zeeuws Vlaanderen	wintergraan						€ 406
							€ 406
O-Zeeuws Vlaanderen	wintergraan						€ 363
							€ 363
	zomergraan						€ 159
							€ 159
Tholen	wintergraan						€ 136
							€ 111
St-Philipsland	gras				€ 1.134		€ 552
					€ 1.134		€ 552
	voedergewassen						€ 39
							€ 39
	wintergraan					€ 589	€ 1.473
						€ 450	€ 1.261

	Brandgans (zomer)	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Schouwen	gras	€ 957	€ 1.243					€ 1.215
		€ 957	€ 1.243					€ 1.154
	graszaad				€ 450	€ 540		
					€ 450	€ 540		
	wintergraan						€ 729	€ 277
							€ 579	€ 263
	zeekraal		€ 250					
			€ 250					
	zomergraan					€ 429		
						€ 304		
Z-Beveland	overige akkerbouwgewassen				€ 2.694		€ 414	
					€ 2.559		€ 189	
	wintergraan						€ 2.768	
							€ 2.518	
St-Philipsland	gras				€ 1.490		€ 1.013	€ 182
					€ 1.490		€ 1.013	€ 0

	Rotgans (winter)	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Schouwen	gras	€ 24.611	€ 27.159	€ 46.763	€ 26.059	€ 41.766	€ 61.250	€ 84.054

		€ 24.611	€ 27.159	€ 46.763	€ 26.059	€ 41.766	€ 59.576	€ 81.956
	graszaad	€ 732	€ 1.799	€ 1.191	€ 3.816	€ 1.275	€ 497	€ 938
		€ 732	€ 1.799	€ 1.191	€ 3.816	€ 1.275	€ 322	€ 938
	ingezaaid grasland		€ 437	€ 600				
			€ 437	€ 600				
	overige akkerbouwgewassen			€ 91				
				€ 91				
	schapengras	€ 1.142	€ 1.125		€ 750	€ 744	€ 200	
		€ 1.142	€ 1.125		€ 750	€ 744	€ 200	
	voedergewassen	€ 78	€ 394		€ 38	€ 312		€ 2.177
		€ 78	€ 394		€ 38	€ 312		€ 2.068
	wintergraan	€ 2.657	€ 7.503	€ 2.197	€ 7.432	€ 9.694	€ 8.329	€ 13.520
		€ 2.657	€ 7.503	€ 2.197	€ 7.432	€ 8.969	€ 7.129	€ 12.412
Walcheren	gras		€ 221					
			€ 221					
N-Beveland	gras	€ 1.554	€ 4.709		€ 6.899	€ 8.628	€ 5.917	
		€ 1.554	€ 4.709		€ 6.899	€ 8.378	€ 5.417	
	graszaad	€ 5.669	€ 1.136	€ 830	€ 636			
		€ 5.669	€ 1.136	€ 830	€ 636			
	ingezaaid grasland		€ 383					
			€ 383					
	schapengras		€ 128					
			€ 128					
	wintergraan	€ 9.739	€ 1.300	€ 3.621	€ 2.287	€ 1.901	€ 457	€ 3.646
		€ 9.739	€ 1.300	€ 3.621	€ 2.287	€ 1.651	€ 457	€ 3.212
Z-Beveland	gras	€ 3.373	€ 10.069	€ 9.258	€ 1.117	€ 8.938	€ 11.686	€ 27.373
		€ 3.373	€ 10.069	€ 9.258	€ 1.117	€ 8.938	€ 10.940	€ 26.151
	graszaad	€ 2.446	€ 500	€ 1.303	€ 567		€ 4.293	€ 559
		€ 2.446	€ 500	€ 1.303	€ 567		€ 3.885	€ 309
	ingezaaid grasland			€ 859				
				€ 859				
	voedergewassen			€ 5.915				
				€ 5.915				
	wintergraan	€ 35.845	€ 7.830	€ 28.451	€ 18.005	€ 7.255	€ 20.305	€ 5.752
		€ 35.845	€ 7.830	€ 27.796	€ 18.005	€ 6.781	€ 19.578	€ 5.264
O-Zeeuws Vlaanderen	gras				€ 1.134,00			
					€ 1.134,00			
	wintergraan			€ 89,00				
				€ 89,00				
Tholen	gras				€ 873	€ 1.521		
					€ 873	€ 1.521		
	graszaad	€ 16.093	€ 12.110	€ 19.545	€ 10.418	€ 11.433	€ 8.054	€ 12.255
		€ 16.093	€ 12.110	€ 19.545	€ 10.418	€ 11.433	€ 8.002	€ 11.707
	suikerbieten							€ 36
								€ 0
	voedergewassen	€ 156						€ 554
		€ 156						€ 304
	wintergraan	€ 17.482	€ 23.124	€ 8.981	€ 20.146	€ 18.071	€ 27.050	€ 29.118
		€ 17.482	€ 23.124	€ 8.981	€ 19.830	€ 17.571	€ 25.267	€ 26.525
	zomergraan	€ 10.390	€ 1.904					€ 3.928

		€ 10.390	€ 1.904					€ 3.928
St-Philipsland	gras	€ 11.418	€ 2.420	€ 6.339	€ 2.654	€ 2.075	€ 6.145	€ 1.750
		€ 11.418	€ 2.420	€ 6.339	€ 2.654	€ 2.075	€ 5.945	€ 1.750
	graszaad	€ 3.022	€ 3.497	€ 6.506	€ 4.629	€ 2.298	€ 11.364	€ 1.152
		€ 3.022	€ 3.497	€ 6.506	€ 4.027	€ 2.298	€ 11.041	€ 902
	ingezaaid grasland		€ 2.036		€ 1.728	€ 2.474		
			€ 2.036		€ 1.728	€ 2.474		
	schapengras	€ 858						
		€ 858						
	voedergewassen		€ 104				€ 501	€ 79
			€ 104				€ 501	€ 79
	wintergraan	€ 29.002	€ 20.872	€ 13.501	€ 19.772	€ 27.687	€ 32.014	€ 14.925
		€ 29.002	€ 20.872	€ 13.501	€ 17.885	€ 26.850	€ 29.595	€ 12.858
	overig						€ 1.906	
							€ 1.906	

	Rotgans (zomer)	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Schouwen	gras	€ 1.594	€ 1.776			€ 316		€ 4.860
		€ 1.594	€ 1.776			€ 316		€ 4.617
	graszaad			€ 733	€ 299	€ 135		
				€ 733	€ 299	€ 135		
	wintergraan	€ 1.253			€ 2.555	€ 118	€ 12.872	€ 1.109
		€ 1.253			€ 2.555	€ 68	€ 11.938	€ 1.054
	zeekraal		€ 250					
			€ 250					
	zomergraan							€ 288
								€ 288
N-Beveland	gras		€ 1.935					€ 4.564
			€ 1.935					€ 4.314
	wintergraan	€ 486						€ 446
		€ 486						€ 321
	zomergraan			€ 543			€ 1.286	€ 3.001
				€ 543			€ 985	€ 2.376
Z-Beveland	gras	€ 1.487				€ 480	€ 782	€ 353
		€ 1.487				€ 480	€ 532	€ 353
	graszaad		€ 554			€ 450		€ 399
			€ 554			€ 450		€ 149
	wintergraan			€ 983				
				€ 983				
	zomergraan			€ 215			€ 454	
				€ 215			€ 120	
Tholen	gras		€ 1.320					
			€ 1.271					
	graszaad			€ 651	€ 7.423			
				€ 651	€ 7.423			
	wintergraan			€ 1.369	€ 1.147		€ 10.171	€ 873
				€ 1.369	€ 1.147		€ 9.580	€ 623
	zomergraan	€ 1.390	€ 3.978		€ 2.108	€ 3.780	€ 1.267	
		€ 1.390	€ 3.978		€ 2.108	€ 3.780	€ 767	
St-Philipsland	gras	€ 606		€ 6.549	€ 12.025		€ 1.755	€ 1.350
		€ 606		€ 6.549	€ 12.025		€ 1.755	€ 1.100
	graszaad		€ 3.621		€ 417			

			€ 3.621		€ 417			
	wintergraan		€ 140	€ 702	€ 1.691	€ 3.271		€ 900
			€ 140	€ 702	€ 1.691	€ 3.271		€ 650
	zomergraan	€ 6.604	€ 6.963		€ 1.007		€ 507	€ 3.160
		€ 6.604	€ 6.963		€ 1.007		€ 424	€ 3.160

	Nijlgans (meegetaxeed)	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Schouwen	gras						€ 225	
							€ 0	
N-Beveland	wintergraan				€ 25			
					€ 0			
St-Philipsland	gras	€ 247	€ 104		€ 177			
		€ 0	€ 0		€ 0			
	wintergraan				€ 120			
					€ 0			
	gras					€ 244		
						€ 0		

	Canadagans	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Schouwen	graszaad					€ 24		
						€ 0		
W-Zeeuws Vlaanderen	graszaad					€ 30		
						€ 30		
	wintergraan		€ 98			€ 183	€ 737	
			€ 98			€ 102	€ 529	
	koolzaad						€ 332	
							€ 0	
	wintergraan						€ 30	
							€ 0	
O-Zeeuws Vlaanderen	aardappelen						€ 132	
							€ 132	
	gras		€ 83	€ 417				
			€ 83	€ 396				
	graszaad	€ 830		€ 165		€ 73		
		€ 830		€ 157		€ 0		
	groenten				€ 25			
					€ 0			
	overige akkerbouwgewassen	€ 2.590		€ 464				
		€ 2.590		€ 441				
	suikerbieten					€ 26		
						€ 0		
	wintergraan	€ 766	€ 3.499	€ 3.687	€ 1.065	€ 599	€ 52	
		€ 766	€ 3.384	€ 3.581	€ 1.046	€ 599	€ 0	
	zomergraan		€ 61					
			€ 58					
	groenbemester		€ 215	€ 6				
			€ 204	€ 6				
	gras						€ 35	
							€ 0	

	graszaad		€ 599		€ 1.298	€ 123		€ 120
			€ 569		€ 1.233	€ 0		€ 120
	suikerbieten					€ 170	€ 333	
						€ 0	€ 0	
	wintergraan				€ 149		€ 202	
					€ 141		€ 0	
	zomergraan	€ 366			€ 214	€ 137		
		€ 366			€ 203	€ 0		
Tholen	gras				€ 125			
					€ 119			
	graszaad				€ 487			
					€ 0			
St-Philipsland	graszaad						€ 229	
							€ 229	
	wintergraan				€ 17	€ 238		
					€ 16	€ 0		
	zomergraan				€ 45		€ 169	
					€ 43		€ 0	

	Knobbelzwaan	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Schouwen	gras	€ 52	€ 390	€ 2.259	€ 115			
		€ 49	€ 284	€ 0	€ 110			
	graszaad		€ 50					
			€ 47					
	wintergraan	€ 107		€ 105			€ 64	
		€ 102		€ 100			€ 39	
Walcheren	gras		€ 416	€ 340				
			€ 395	€ 323				
N-Beveland	gras		€ 84					
			€ 0					
Z-Beveland	gras							€ 396
								€ 358
	graszaad		€ 67					
			€ 0					
	wintergraan	€ 126	€ 70	€ 201				
		€ 120	€ 67	€ 191				
St-Philipsland	gras	€ 2.753	€ 1.216	€ 1.122				€ 1.125
		€ 2.615	€ 958	€ 479				€ 875
	ingezaaid grasland				€ 55			
					€ 52			
	wintergraan	€ 784				€ 285		
		€ 200				€ 35		

	Smient	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Schouwen	gras	€ 3.736	€ 7.908	€ 3.818	€ 4.530	€ 742	€ 10.291	€ 6.202
		€ 3.736	€ 7.908	€ 3.818	€ 4.530	€ 742	€ 5.946	€ 4.778
	graszaad	€ 95	€ 2.265	€ 1.823				
		€ 95	€ 2.265	€ 1.823				
	ingezaaid grasland		€ 378					
			€ 378					
	overige akkerbouwgewassen			€ 819				

				€ 819				
	voedergewassen	€ 312	€ 3.545					
		€ 312	€ 3.545					
	wintergraan	€ 12.822	€ 6.688	€ 2.284	€ 4.402	€ 10.690	€ 2.721	€ 9.010
		€ 12.822	€ 6.688	€ 2.073	€ 3.861	€ 9.690	€ 1.143	€ 5.692
Walcheren	gras	€ 315	€ 702					
		€ 315	€ 702					
	wintergraan	€ 234	€ 4.370	€ 1.598		€ 3.888	€ 2.687	
		€ 234	€ 4.370	€ 1.598		€ 3.638	€ 2.437	
N-Beveland	gras	3	3	3		1	1	
		€ 2.843	€ 779	€ 2.458		€ 582	€ 2.430	
		€ 2.843	€ 779	€ 2.458		€ 0	€ 2.180	
	graszaad	1	1	2				
		€ 306	€ 800	€ 2.105				
		€ 306	€ 800	€ 2.105				
	ingezaaid grasland		1			1		
			€ 3.065			€ 2.105		
			€ 3.065			€ 2.105		
	wintergraan	13	10	6	3	1	2	2
		€ 8.986	€ 5.617	€ 5.508	€ 2.185	€ 302	€ 7.999	€ 766
		€ 8.986	€ 5.617	€ 4.986	€ 2.090	€ 302	€ 7.425	€ 0
Z-Beveland	gras	€ 1.501	€ 1.340	€ 3.098	€ 3.203	€ 1.051	€ 3.762	€ 3.377
		€ 1.501	€ 1.340	€ 2.932	€ 3.203	€ 1.026	€ 1.275	€ 3.201
	graszaad	€ 1.589	€ 4.358	€ 2.531	€ 2.493		€ 112	
		€ 1.589	€ 4.358	€ 2.531	€ 2.279		€ 112	
	ingezaaid grasland				€ 2.492			
					€ 2.492			
	schapengras			€ 54	€ 60			
				€ 54	€ 60			
	voedergewassen	€ 2.364						
		€ 2.364						
	wintergraan	€ 42.570	€ 24.272	€ 18.319	€ 11.691	€ 4.788	€ 9.705	€ 9.179
		€ 42.570	€ 24.272	€ 12.175	€ 9.181	€ 4.708	€ 8.955	€ 8.379
W-Zeeuws Vlaanderen	graszaad	€ 1.064	€ 551					
		€ 1.064	€ 551					
	wintergraan	€ 758	€ 1.825	€ 135		€ 87		
		€ 758	€ 1.825	€ 135		€ 87		
O-Zeeuws Vlaanderen	gras	€ 2.266	€ 473	€ 4.007	€ 2.082		€ 435	€ 509
		€ 2.266	€ 473	€ 4.007	€ 2.082		€ 0	€ 509
	graszaad	€ 12.357	€ 20.806	€ 14.044	€ 11.252	€ 3.624	€ 3.060	€ 592
		€ 12.357	€ 20.806	€ 14.044	€ 8.811	€ 3.624	€ 3.050	€ 592
	voedergewassen							€ 26
								€ 26
	wintergraan	€ 14.456	€ 61.451	€ 22.453	€ 23.107	€ 9.731	€ 5.839	€ 8.333
		€ 14.456	€ 61.451	€ 20.719	€ 20.405	€ 9.692	€ 4.417	€ 8.208
	zomergraan				€ 82			
					€ 82			
	koolzaad				€ 106			
					€ 106			
Tholen	gras				€ 249			
					€ 249			

	graszaad	€ 1.948	€ 1.716	€ 42				
		€ 1.948	€ 1.716	€ 42				
	voedergewassen	€ 421						
		€ 421						
	wintergraan	€ 2.265	€ 3.095	€ 931	€ 1.032			
		€ 2.265	€ 3.095	€ 472	€ 307			
St-Philipsland	gras	€ 4.102	€ 588	€ 7.171	€ 2.340		€ 4.205	€ 281
		€ 4.102	€ 588	€ 7.171	€ 2.340		€ 4.180	€ 0
	graszaad	€ 3.106	€ 12.566	€ 3.293	€ 10.839	€ 1.556	€ 314	€ 235
		€ 3.106	€ 12.566	€ 3.293	€ 5.419	€ 1.556	€ 189	€ 235
	ingezaaid grasland		€ 775			€ 130		
			€ 775			€ 130		
	schapengras	€ 79						
		€ 79						
	wintergraan	€ 14.740	€ 13.144	€ 7.214	€ 6.958	€ 3.050	€ 7.448	€ 7.786
		€ 14.740	€ 13.144	€ 6.629	€ 4.720	€ 2.419	€ 4.158	€ 6.814
	koolzaad			€ 136				
				€ 136				
	bloemen						€ 3.583	
							€ 3.583	

	Meerkoet	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Schouwen	gras		€ 298	€ 282			€ 87	
			€ 0	€ 0			€ 87	
	graszaad			€ 81				
				€ 0				
	wintergraan		€ 395					€ 643
			€ 0					€ 601
N-Beveland	graszaad	€ 16						
		€ 16						
	wintergraan	€ 56		€ 28				
		€ 56		€ 27				
	gras		€ 189					
			€ 0					
Z-Beveland	wintergraan	€ 602						
		€ 0						
	gras			€ 36				
				€ 34				
O-Zeeuws Vlaanderen	graszaad	€ 142						
		€ 142						
	wintergraan	€ 446	€ 15				€ 108	
		€ 446	€ 14				€ 0	
	bonen	€ 165						
		€ 165						

	Waterhoen	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Walcheren	wintergraan			€ 146				
				€ 0				
Z-Beveland	wintergraan		€ 213					€ 1.288
			€ 160					€ 560
O-Zeeuws	wintergraan		€ 193		€ 140		€ 135	

Vlaanderen							
			€ 183		€ 0		€ 0
	bonen	€ 123					
		€ 118					
Tholen	graszaad					€ 309	
						€ 59	
	wintergraan			€ 316			
				€ 0			

	Zwarte kraai (meegetaxeerd)	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Schouwen	appels en peren	€ 283	€ 253	€ 53				
		€ 269	€ 0	€ 0				
Walcheren	appels en peren							€ 2.022
								€ 0
	zomergraan	€ 63						
		€ 63						
N-Beveland	appels en peren	€ 16		€ 73				
		€ 15		€ 0				
	zomergraan	€ 786						
		€ 747						
Z-Beveland	appels en peren	€ 5.186	€ 2.457	€ 1.258	€ 918	€ 871	€ 3.870	€ 7.769
		€ 302	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 171	€ 0
	boomkwekerij	€ 2.682						
		€ 1.274						
	fruitboomkwekerij					€ 328		
						€ 0		
	zomergraan	€ 1.077		€ 23				
		€ 1.076		€ 0				
W-Zeeuws Vlaanderen	appels en peren	€ 91			€ 276	€ 122		€ 1.893
		€ 0			€ 0	€ 0		€ 0
O-Zeeuws Vlaanderen	appels en peren	€ 168	€ 549					€ 158
		€ 0	€ 0					€ 0
	mais	€ 168						
		€ 0						
	wintergraan	€ 142	€ 141			€ 182		
		€ 0	€ 0			€ 0		
	zomergraan	€ 2.666	€ 211					
		€ 2.538	€ 0					
Tholen	appels en peren					€ 119		
						€ 0		

	Kauw (meegetaxeerd)	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Schouwen	appels en peren	€ 660	€ 252	€ 52		€ 34		
		€ 627	€ 0	€ 0		€ 0		
	wintergraan		€ 983					
			€ 934					
Walcheren	appels en peren							€ 3.889
								€ 0
	erwten	€ 206						

		€ 196						
	zomergraan	€ 439						
		€ 439						
N-Beveland	appels en peren	€ 147						
		€ 139						
	wintergraan	€ 112						
		€ 0						
	zomergraan	€ 98						
		€ 94						
Z-Beveland	appels en peren	€ 1.121	€ 1.626	€ 21		€ 935	€ 2.849	€ 2.666
		€ 242	€ 0	€ 0		€ 0	€ 170	€ 0
	boomkwekerij	€ 2.682						
		€ 1.274						
	mais				€ 152			
					€ 0			
	zomergraan	€ 757						
		€ 748						
W-Zeeuws Vlaanderen	appels en peren	€ 90						
		€ 0						
O-Zeeuws Vlaanderen	appels en peren		€ 549					€ 202
			€ 0					€ 0
	wintergraan					€ 183		
						€ 0		
	zomergraan	€ 644						
		€ 644						

	Ekster	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Schouwen	appels en peren			€ 138	€ 145	€ 34		
				€ 0	€ 0	€ 21		
N-Beveland	appels en peren							€ 253
								€ 0
Z-Beveland	appels en peren	€ 245	€ 1.473	€ 104	€ 994	€ 1.196	€ 352	€ 3.422
		€ 233	€ 808	€ 0	€ 948	€ 561	€ 116	€ 2.457
	fruitboomkwekerij					€ 329		
						€ 0		
W-Zeeuws Vlaanderen	appels en peren				€ 187			€ 156
					€ 177			€ 144

	Holenduif	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Z-Beveland	groenten		€ 648	€ 1.225	€ 1.440	€ 1.643		
			€ 615	€ 1.164	€ 1.368	€ 1.143		
	zomergraan	€ 88		€ 158				
		€ 88		€ 150				
	overig						€ 928	
							€ 678	
W-Zeeuws Vlaanderen	voedergewassen			€ 488				
				€ 0				
O-Zeeuws Vlaanderen	suikerbieten							€ 1.428

								€ 1.178
--	--	--	--	--	--	--	--	---------

	Spreeuw	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Z-Beveland	appels en peren	€ 63				€ 75		
		€ 60				€ 62		
	groenten					€ 501		
						€ 0		
	wintergraan				€ 699			
					€ 0			
W-Zeeuws Vlaanderen	kersen	€ 14.210						
		€ 14.210						
O-Zeeuws Vlaanderen	wintergraan		€ 581					
			€ 0					

	Konijn	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Z-Beveland	suikerbieten					€ 49		
						€ 0		
O-Zeeuws Vlaanderen	groenten			€ 32				
				€ 0				
	suikerbieten							€ 47
								€ 0

	Damhert	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Schouwen	appels en peren		€ 595	€ 478	€ 368			
			€ 565	€ 454	€ 350			
	boomkwekerij			€ 756		€ 400		
				€ 718		€ 150		
	fruitboomkwekerij		€ 689	€ 326				
			€ 654	€ 310				
Walcheren	aardappelen					€ 886		€ 676
						€ 636		€ 396
	bladgroenten						€ 204	
							€ 204	
	gras						€ 3.166	€ 880
							€ 3.008	€ 630
	graszaad						€ 839	€ 221
							€ 589	€ 221
	groenten		€ 723			€ 9.597	€ 792	€ 7.628
			€ 687			€ 9.117	€ 792	€ 7.453
	overige akkerbouw gewassen	€ 3.107		€ 4.392	€ 1.550		€ 4.496	€ 754
		€ 2.952		€ 4.172	€ 1.350		€ 3.934	€ 504
	suikerbieten					€ 1.595	€ 4.761	€ 979
						€ 1.059	€ 4.476	€ 681
	voedergewassen							€ 1.080
								€ 1.026
	wintergraan					€ 176	€ 484	€ 1.153
						€ 176	€ 88	€ 653
	zomergraan							€ 284

	Ree	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Schouwen	appels en peren		€ 105	€ 478	€ 368			
			€ 100	€ 0	€ 350			
	fruitboomkwekerij		€ 121	€ 325				
			€ 115	€ 0				
	overige akkerbouwgewassen				€ 1.066			
					€ 1.013			
Walcheren	overige akkerbouwgewassen			€ 231	€ 388			
				€ 219	€ 338			
O-Zeeuws Vlaanderen	suikerbieten							€ 239
								€ 210
Tholen	appels en peren	€ 5.505	€ 990	€ 8.448	€ 5.919	€ 3.793	€ 4.181	
		€ 5.230	€ 941	€ 8.026	€ 5.623	€ 3.543	€ 3.931	

	Gaai	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Schouwen	appels en peren			€ 37	€ 29			
				€ 0	€ 0			
N-Beveland	appels en peren			€ 73	€ 5			€ 121
				€ 0	€ 5			€ 121
Z-Beveland	appels en peren	€ 204	€ 265	€ 1.480	€ 701	€ 1.364	€ 642	€ 3.280
		€ 194	€ 219	€ 235	€ 676	€ 1.005	€ 288	€ 3.014
W-Zeeuws Vlaanderen	appels en peren				€ 44	€ 156	€ 772	€ 160
					€ 42	€ 131	€ 162	€ 142
Tholen	appels en peren					€ 59		
						€ 59		

	Woelrat	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Schouwen	groenten					€ 1.000		
						€ 750		
St-Philipsland	overig				€ 9.514			
					€ 9.038			

	Mezen	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Schouwen	appels en peren		€ 337					
			€ 337					
Walcheren	appels en peren						€ 4.111	€ 42.169
							€ 3.886	€ 39.825
N-Beveland	appels en peren		€ 2.360					€ 6.378
			€ 2.360					€ 5.860
Z-Beveland	appels en peren	€ 9.625	€ 14.148			€ 832	€ 15.620	147.539
		€ 9.625	€ 14.148			€ 632	€ 13.298	135.908
W-Zeeuws Vlaanderen	appels en peren	€ 1.628			€ 1.677	€ 1.408	€ 1.195	€ 20.682
		€ 1.628			€ 1.677	€ 1.183	€ 1.070	€ 19.468

O-Zeeuws Vlaanderen	appels en peren	€ 504	€ 732					€ 3.003
		€ 504	€ 732					€ 2.753
Tholen	appels en peren						€ 1.350	€ 1.180
							€ 1.323	€ 930

Bijlage 5 Telinstructie voorjaarestelling KNJV

Instructie

Om de organisatie van de tellingen en het uitwerken van de telgegevens binnen de WBE te stroomlijnen is het raadzaam dat het bestuur hier één of twee personen (fauna-coördinator) mee belast. Deze Instructie faunatellingen is een handreiking aan de WBE's bij het organiseren van tellingen.

De totaalresultaten van de WBE kunnen worden ingevuld op de KNJV-verzamelformulieren en via de post worden opgestuurd naar de afdeling faunazaken van de KNJV (Postbus 1165, 3800 BD Amersfoort). Ook kunnen de resultaten via de Faunawegwijzer worden ingestuurd o.v.v. "telresultaten".

Alle telformulieren zijn als Excelbestand te vinden op www.knjvintranet.nl (onder formulieren). Wanneer u dit Excelbestand gebruikt, kunnen de resultaten via de mail (biologie@knjv.nl) naar de KNJV worden gestuurd.

1. Voorjaarstelling wildsoorten (trend)

Doel

Het vaststellen van de populatieontwikkeling (trend) van de wildsoorten. Neemt een wildsoort in aantal toe, blijven de aantallen gelijk of is er sprake van een daling? Door ieder jaar op dezelfde wijze, op hetzelfde tijdstip en in dezelfde gebieden het aantal *hazen, konijnen, wilde eenden, fazanten, houtduiven en patrijzen* te tellen, kan deze vraag na verloop van tijd worden beantwoord.

Aanpak

Op een ledenvergadering van de WBE in maart wordt door de faunacoördinator instructie gegeven hoe de tellingen zullen worden uitgevoerd.

Waar tellen?

Niet de hele WBE wordt geteld, maar in een aantal van tevoren vastgestelde telgebieden die representatief zijn voor de WBE. M.a.w. de verschillende in de WBE aanwezige biotopen (zoals bijvoorbeeld loofbos, naaldbos, heide, griend, weiland, akker en duin) moeten in deze telgebieden globaal in dezelfde verhouding terug te vinden zijn.

Als richtsnoer kan één telgebied van ongeveer 100 hectare per 1000 ha werkgebied WBE worden aangehouden. Wanneer de WBE bijvoorbeeld 8400 hectare groot is, kan worden volstaan met 8 telgebieden. Het mag er ook één meer of minder zijn. Het is van het grootste belang dat de WBE deze telgebieden op een kaart vastlegt. Dan is het ook voor de komende jaren duidelijk waar de wildtellingen zullen plaatsvinden!

Hoe tellen?

Nadat de telgebieden zijn vastgesteld, zal vervolgens in deze telgebieden een vaste telroute moeten worden gepland. Het is immers de bedoeling om ieder jaar op dezelfde wijze te tellen. Die route kan per auto, fiets of lopend worden afgelegd. Het is dus niet de bedoeling alle aanwezige wild op te jagen (drijven), maar het aantal hazen, konijnen, wilde eenden, fazanten, patrijzen en houtduiven dat tijdens het afleggen van de vaste telroute met behulp van een kijker wordt waargenomen, te noteren. Leg ook de telroute vast op de kaart. De tellers weten dan precies wat van hen wordt verwacht.

Wanneer tellen?

De Nationale wild- en faunateldag valt in principe op de eerste zaterdag in april. De wildsoorten worden dan twee keer worden geteld: 's Ochtends vanaf zonsopkomst tot ca. een uur na zonsopkomst. 's Avonds vanaf ca. een uur voor zonsondergang tot donker.

Wie telt?

Per telgebied zijn in principe niet meer dan 2 tellers nodig. Voor deze wildtelling is per WBE dus maar een beperkt aantal personen nodig.

Resultaat

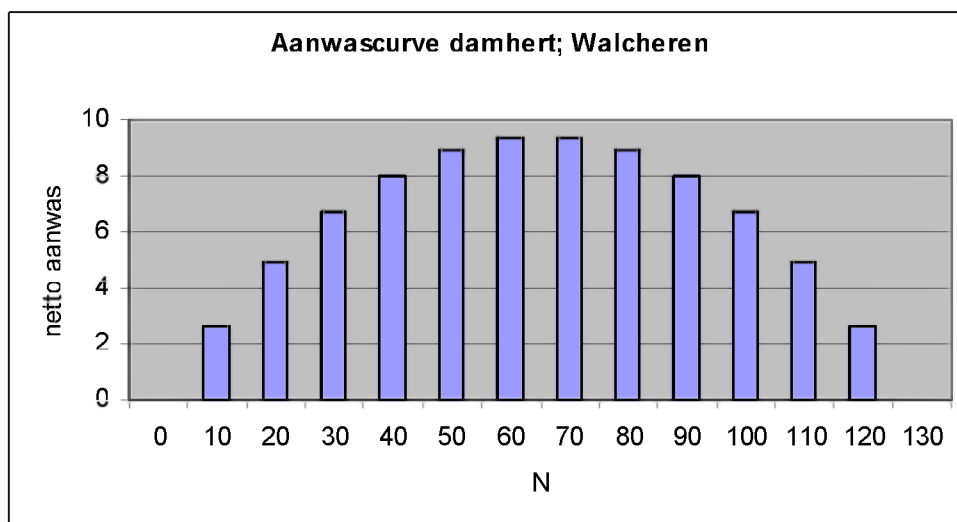
Het aantal waargenomen dieren wordt geturfd op telformulier nr.1. De **hoogste score** van de ochtend- en avondtelling wordt als eindresultaat ingeleverd bij de faunacoördinator van de WBE.

Bijlage 6 Aanwascurve damhert

De aanwascurves zijn geconstrueerd op basis van het logistisch model en de door de WBE aangeleverde populatieschattingen. Wiskundig ziet het logistisch model er als volgt uit:

$$N = K * (1 + e^{a - rt})^{-1}$$

- r = het specifieke groeicijfer
a = integratieconstante voor t = 0
K = de populatiegrootte op draagkrachtniveau
N = populatiegrootte

Bijlage 7 Regeling afhandeling zieke en/of gebrekkige dieren / damhert en ree in Zeeland

Reeën komen binnen de provincie Zeeland nagenoeg overal voor. Damherten komen vooralsnog alleen voor op Schouwen en Walcheren en het westelijk deel van noord Beveland.

Onderhavig voorstel geldt voor het grondgebied van de gehele provincie Zeeland.

Probleemanalyse.

Het territoriale gedrag van reeën en het dispersieve gedrag van met name jonge mannelijke damherten leidt in combinatie met een hoge populatiedichtheid tot een toenemend trekgedrag en daardoor ook toenemende veiligheidsrisico's voor het verkeer in Zeeland.

In de periode 1998 tot 2008 heeft dat tot minimaal 771 verkeersslachtoffers (749 reeën en 22 damherten [periode 2005 – 2008]) in Zeeland geleid. Hierdoor is de openbare (verkeers-) veiligheid als bedoeld in artikel 67 lid 1 onder a van de Flora- en faunawet (hierna: Ffwet) in gevaar gebracht.

De in het verleden vergeven ontheffingen voorzagen onder andere om die reden in een reductie van de populaties van beide soorten. In de uitvoeringspraktijk van de laatste jaren is echter gebleken dat aanrijdingen met reeën en damherten nooit helemaal voorkomen kunnen worden. Meldingen van dergelijke aanrijdingen komen meestal binnen bij de meldkamer van de regiopolitie, de dierenambulance of worden rechtsreeks gedaan aan de BOA's van de terreinbeherende organisaties.

Niet alle aangereden reeën of damherten zijn echter onmiddellijk dood na de aanrijding.

Dikwijls lijden deze dieren zichtbaar alvorens toch nog te versterven.

Licht gewonde dieren van genoemde soorten verdwijnen na de aanrijding meestal gelijk uit het zicht en gaan zwerven. Zwaar gewonde reeën of damherten of dode dieren blijven liggen op of in de nabijheid van de plek van de aanrijding. Hierdoor worden verkeersdeelnemers extra afgeleid hetgeen de risico's voor de verkeersdeelnemers verhoogt. Het is dan ook een vaste maar ongeschreven regel bij de afhandeling van dergelijke aanrijdingen dat deze dieren, mede gelet op de algemene zorgplicht van de Flora- en faunawet (art. 2 lid 1), bij voorkeur zo snel mogelijk buiten het zicht van de overige weggebruikers worden gebracht en uit hun lijden dienen te worden verlost.

In het recente verleden werden deze dieren door ter plaatse gerechtigde faunabeheerder uit hun lijden verlost door het dier snel en vakkundig te doden waarna het dode ree of damhert werd afgevoerd.. Deze werkwijze was formeel geregeld middels een artikel 68 ontheffing.

Voorgesteld wordt om deze werkwijze te continueren.

Om ook in de gebieden die vallen onder de NB-wet op een dergelijke wijze te kunnen handelen zal een NB-wet vergunning voor vergelijkbare werkwijze gevraagd worden.

Voorstel valwildregeling

Aanrijdingen van reeën damherten worden gemeld via de meldkamer van de politie. Wanneer aangereden dieren uit hun lijden moeten worden verlost kan daarbij de hulp ingeroepen worden een beperkt aantal jagers die in het bezit zijn van een machtiging om gebruik te maken van de benodigde ontheffingen in het kader van de Flora- en faunawet.

De deelnemers aan dit netwerk, het zogenaamde Regionale bijstandsteam genadeschot zijn op een lijst geplaatst die door de Faunabeheereenheid actueel gehouden wordt en onder betrokken instanties, i.c. het bevoegd gezag en de Meldkamer van Politie wordt verspreid.

De meldkamer van de regiopolitie zal één van de personen van het Regionale bijstandsteam genadeschot, benaderen voor de afhandeling van deze aanrijding voor wat betreft het aangereden ree of damhert. De afhandeling geschiedt volgens onderstaande procedure.

Afhandelingsprocedure

- 1) Ingeval het ree/of damhert niet dood is zal de ingeschakelde persoon van het Regionale bijstandsteam genadeschot het ree of damhert zo snel mogelijk adequaat uit zijn lijden verlossen door het te doden.
- 2) Het gedode dier zal ter destructie worden aangeboden. De ingeschakelde persoon van de lijst draagt hier zorg voor.
- 3) De ingeschakelde persoon ter plaatse meldt binnen één maand via een valwild formulier de kenmerken van het ree of damhert aan de FBE Zeeland ten behoeve van het faunabeheerplan c.q. rapportage omtrent het gebruik van de ontheffing.

Bijlage 8 Voorkeurszone beheer damhert

Kop van Schouwen

Manteling van Walcheren

Bijlage 9 Hoefdiercommissies damhert

Benoeming hoefdiercommissie

Per leefgebied i.c. De Manteling van Walcheren en De Kop van Schouwen wordt een zgn. hoefdiercommissie benoemd. De commissie zal evenwichtig bestaan uit mensen die zijn voorgedragen door de betrokken Wildbeheereenheden en Staatsbosbeheer, Vereniging van Natuurmonumenten en/of Stichting Het Zeeuwse Landschap eventueel aangevuld met een onafhankelijk voorzitter. De leden van de commissie worden benoemd door het bestuur van de Faunabeheereenheid en handelen onder de verantwoordelijkheid van de Faunabeheereenheid.

Alle activiteiten rondom het populatiebeheer worden gecoördineerd door de desbetreffende hoefdiercommissie. Aan de hoefdiercommissie worden een aantal specifieke taken toebedeeld.

Telling

Om de populatie op een verantwoorde wijze te kunnen beheren zal elk voorjaar een inventarisatie van de aantallen plaatsvinden. Vooraf zal aan de Faunabeheereenheid bekend gemaakt worden welke telmethode wordt gehanteerd. De toe te passen telmethode behoeft de instemming van de Faunabeheereenheid. De feitelijke uitvoering van de telling wordt gecoördineerd door de hoefdiercommissie. Van de uitgevoerde telling wordt een verslag gemaakt en met onderliggende stukken (o.a. kopieën van de telformulieren) aan de Faunabeheereenheid gezonden.

Afschotplan

Op basis van het vastgestelde Faunabeheerplan en de daarin aangegeven kaders wordt er jaarlijks een afschotplan opgesteld. In het plan wordt onder andere aangegeven waar het afschot, naar verwachting realiseerbaar is. Hieraan voorafgaand zal de hoefdiercommissie zo nodig overleg voeren met betrokken terreinbeheerder en/of particuliere eigenaren. De hoefdiercommissie overhandigt een actuele lijst aan de Faunabeheereenheid van de personen die het afschot uitvoeren. Deze personen hebben aantoonbare ervaring met hoefdierafschot of tenminste de basiscursus reewildbeheer met goed gevolg afgelegd. De hoefdiercommissie staat er voor in dat ze aan deze eisen voldoen. De hoefdiercommissie houdt een overzicht bij van het gerealiseerde afschot en rapporteert hierover jaarlijks aan het bestuur van de Faunabeheereenheid. In dit overzicht dienen de volgende gegevens te zijn opgenomen:

- Plaats, datum en tijdstip
- Geslacht
- Geschatte leeftijd
- Gewicht
- Eventuele bijzonderheden

NB vergunning

Indien de hoefdiercommissie afschot wenst te realiseren op gronden die zijn aangewezen als beschermd natuurmonument dan zal de Faunabeheereenheid zorg dragen voor het aanvragen van de nodige NB-vergunningen. De hoefdiercommissie zal benodigde informatie voor het verkrijgen van een dergelijke vergunning aan de Faunabeheereenheid aanleveren.

Valwild

De hoefdiercommissie registreert de gegevens van het valwild en geeft dit maandelijks door aan de Faunabeheereenheid. Per dier wordt een formulier ingevuld waarop een aantal basisgegevens worden vermeld zoals:

Plaats, datum en tijdstip

Geslacht

Geschatte leeftijd

Gewicht

Genadeschot j/n

Eventuele bijzonderheden, (zoals bij hinde, wel of niet drachtig en dergelijke).

Tevens wordt op kaart de vindplaats aangegeven. Indien blijkt dat er op bepaalde locaties ernstige problemen zijn te verwachten met betrekking tot de verkeersveiligheid dan zal de hoefdiercommissie gevraagd of ongevraagd adviseren over eventueel te nemen maatregelen.

Toonplicht

De hoefdiercommissie hanteert een toonplicht. Dit houdt in dat elk dier dat wordt gedood door middel van afschot alsmede gevonden valwild op een bekend toonadres wordt getoond, waar tevens van elk dier op een formulier de basisgegevens worden geregistreerd met vermelding van bijzonderheden.

Doorschrijven ontheffing

De aan de Faunabeheereenheid verleende ontheffing zal in principe jaarlijks worden doorgescreven aan de hoefdiercommissie nadat het afschotplan en de genoemde rapportages (met onderliggende stukken) door het bestuur van de Faunabeheereenheid zijn goedgekeurd.

Bijlage 10 Regionaal ganzenoverleg

In verband met toenemende landbouwschade is in 2003 gestart het zgn. regionale ganzenoverleg.

Een dergelijk overleg vindt momenteel jaarlijks plaats in Zeeuws Vlaanderen en Schouwen-Duiveland en zal in de toekomst naar verwachting uitgebreid worden naar andere regio's.

Aan dit overleg deel te nemen worden uitgenodigd: de grote terreinbeherende organisaties (Staatsbosbeheer, Vereniging van Natuurmonumenten en St. Het Zeeuwse Landschap), vertegenwoordigers uit plaatselijke natuurverenigingen en/of vogelwerkgroepen, de Zeeuwse Milieufederatie, de Provincie, de agrarische sector (ZLTO), de Koninklijke Nederlandse Jagers Vereniging, het Faunafonds en van de diverse plaatselijke Wildbeheereenheden.

De Faunabeheereenheid initieert dit regionale ganzenoverleg.

Doel van dit overleg is het maken van afspraken over de mogelijkheden van het op verantwoorde wijze treffen van maatregelen ter voorkoming van landbouwschade, veroorzaakt door overzomerende ganzen.

Tijdens dit overleg wordt de voorgaande periode geëvalueerd, de rapportage met betrekking tot gebruik van de beschikbare ontheffingen uitgereikt aan de deelnemers, de effecten van getroffen maatregelen besproken, en in hoeverre de maatregelen uitvoerbaar en doeltreffend zijn gebleken in relatie tot het voorkomen/beperken van de schade.

In verband met tegenstrijdige belangen van de deelnemende partijen heeft dit overleg ook een belangrijke functie als het gaat om het creëren van begrip en draagvlak voor de te nemen maatregelen of activiteiten in het daarop volgende seizoen.

Literatuurlijst

Allan, J.R., et al.; The biology of Canada geese in relation to the management of feral populations; Wildlife biology; 1995

Alterra. Groot Bruinderink G.W.T.A. en Lammertsma, D.R.; Hoefdieren in de Manteling van Walcheren; Alterra-rapport 390; Wageningen 2001

Alterra. Groot Bruinderink G.W.T.A., Lammertsma, D.R., Kuiters, A.T. en Griffioen, A.J.; Damherten op de Kop van Schouwen, Aanwijzingen voor het beheer; Alterra-rapport 1142; Wageningen 2005

Alterra. Groot Bruinderink G.W.T.A. en van Breukelen, L.; Damherten en reeën in het natuurreservaat De Kop van Schouwen, Inventarisaties; Alterra-rapport 1933; Wageningen 2009-12-09

Andersen, Reidar, et al; The European Roe Deer: The Biology of Success; Scandinavian University Press; 1998

Anoniem; Domestic cat predation on birds and other wildlife; American Bird Conservancy; 2005

Anoniem; Regionale landbouwcijfers in beeld, Regio Zuid, periode 1997 - 2007; Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Anoniem; Nota Faunabeleid Zeeland; Provincie zeeland, afd. LGW; 2003

Baldassarre, Guy A., Eric G. Bolen; Waterfowl ecology and management, 2nd edition; Krieger Publishing Company; 2006

Bijlsma, Rob G. et al; Avifauna van Nederland 2. Algemene en schaarse broedvogels van Nederland; KNNV; 2001

Bommel, F.P.J. van et al; Populatieomvang van ganzen en Smienten en verspreiding binnen Nederland. Ontwikkeling in populatieomvang op relevant flyway niveau en verdeling over Nederland, met name binnen en buiten opvanggebieden. Seizoen 2005 – 2006.; Alterra; 2006

Bos, Attie F., Pim Vugteveen; Kraaiachtigen een bedreiging voor weidevogels? Een literatuuronderzoek naar de rol van kraaiachtigen als predator en de invloed daarvan op weidevogels; Wetenschapswinkel Biologie (RUG); 2005

Broekhuizen, S. et al; Atlas van de Nederlandse zoogdieren; KNNV; 1992
CBS; Landelijke natuurmeetnetten van het NEM in 2007; 2008

Coleman, J. S., S. A. Temple; Effects of free-ranging cats on wildlife: a progress report; Proc. Eastern Wildl. Damage Control Conf. 4:9-12.; 1989

Drees, marijke, et al; Wilde Konijnen; KNNV; 2007

Ebbinghe, B.S. et al; Stuurbaarheid van ganzen door verjaging en flankerende jacht rondom het ganzenopvanggebied oost-Dongegradeel (Friesland) in 1999 – 2000. Alterra rapport 128; Alterra; 2000

Faunafonds; Naar een effectief en breed geaccepteerd vossenbeheer; Faunafonds; 2004
LNV; Tussenrapportage opvang overwinterende ganzen en smienten 2007; LNV; 2007

Faunafonds; Handreiking Faunaschade; september 2009-12-09

Genovesi, P., et al.; Ecology of a feral cat population in an agricultural area of northern Italy; Wildlife biology; 1995

Grant, P.R. & B.R. Grant; Hybridization of bird species; Science, 256; 1992

Groenteam; Faunabeheerplan Zeeland 2005 – 2009, deel 1A vogels en kleine zoogdieren; Faunabeheereenheid Zeeland; 2004

Groenteam; Faunabeheerplan Zeeland 2005 – 2009, deel 1B Hoefdieren: Damhert en ree; Faunabeheereenheid Zeeland; 2005

Groot Bruinderink, Geert, et al.; Damherten en reeën in de Kop van Schouwen: inventarisaties; Alterra; 2009

Gedeputeerde Staten van Zeeland; Ontwerp Nota Faunabeleid Zeeland; 12 november 2002

Gedeputeerde Staten van Zeeland; Nota Ganzenopvang Zeeland, beheersgebiedsplan ruime jas begrenzing; 8 mei 2007

Hespeler, Bruno; Wildschäden heute. Vorbeugung, Feststellung, Abwehr; BLV; 1999

Jeugd, Henk van der, Vincent de Boer; Zomerganzen in het deltagebied in 2006; SOVON; 2006

Jeugd, Henk van der, Vincent de Boer; Zomerganzen in het deltagebied in 2007; SOVON; 2007

Lange, Rogier, et al; Zoogdieren van Europa; KNNV; 1994

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit; Beleidskader Faunabeheer; 27 november 2003

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit; Handreiking voor beleid ten aanzien van overzomerende ganzen; september 2007

McShea, William J. et al; The science of overabundance. Deer ecology and population management; Smithsonian Books; 1997

Morrisson, Michael L.; Wildlife restoration. Techniques for Habitat Analysis and Animal Monitoring; Society for Ecological Restoration; 2002

Mulder, J.L.; Vossenbeheer voor hamsters, (hoe) heeft het gewerkt?; FBE Zuid-Limburg; 2007

Oord, J.G.; Handboek faunaschade; Faunafonds; 2002

Oord, J.G.; Handreiking faunaschade; Faunafonds; 2009

Owen-Smith, Norman; Introduction to Modelling in Wildlife and resource Conservation; Blackwell Publishing; 2007

Provinciale Staten van Zeeland; Verordening Flora- en faunawet; 20 december 2002;

Provinciaal Blad van Zeeland nummer 6 van 2003

Reynolds, J.C., S.C. Tapper; Predation by foxes on brown hares in central southern England, and its potential impact on annual population growth; Wildlife Biology; 1995

Scott Mills, C.; Conservation of Wildlife Populations. Demography, Genetics, and Management; Blackwell Publishing; 2007

Sinclair, Anthony R.E., John M. Fryxell, Graeme Caughley; Wildlife ecology, conservation and management. Second edition; Blackwell Publishing; 2006

Sjöberg, G., H.M.T. Hokkanen; Conclusions and recommendations of the OECD workshop on the ecology of introduced, exotic wildlife: fundamental and economic aspects; Wildlife Biology; 1996

Smedshaug, C.A., V. Selås, S.E. Lund & G.A. Sonerud; The effect of a natural reduction of red fox on small game hunting bags in Norway; Wildlife Biology; 1999

SOVON; Atlas van de Nederlandse broedvogels; 2002

SOVON, Ganzenwerkgroep Zeeland; Ganzen en Kleine Zwanentellingen in Zeeland, seizoen 2004/2005; SOVON; 2006

SOVON, Ganzenwerkgroep Zeeland; Ganzen en Kleine Zwanentellingen in Zeeland, seizoen 2005/2006; SOVON; 2007

SOVON; nieuwbrieven

SOVON; Overzomerende ganzen in Nederland: grenzen aan de groei?; 2006

Teunissen, Wolf, Hans Schekkerman, Frank Willems; Predatie bij weidevogels. Op zoek naar de mogelijke effecten van predatie op de weidevogelstand. Alterra rapport 1292; Alterra; 2005

Spek, G.J.; Verslag tellingen maart 2009 Kop van Schouwen; verslag; 2009

Thompson, William L., Gary C. White, Charles Gowan; Monitoring Vertebrate Populations; Academic Press; 1998

Voskamp, P., et al; Grauwe ganzen (*Anser anser*) in Limburg. Populatieanalyse van de Grauwe gans in Limburg en een inschatting van de effecten van beheersscenario's op de populatie-ontwikkeling en schade aan landbouwgewassen; Radboud Universiteit Nijmegen.

Voslamber, Berend, Chris van Turnhout; Invloed van terreinbeheer op het wel en wee van Grauwe ganzen in de Ooijpolder; *Limosa*, 81.2; 2008

Voslamber, Berend; Overleving van Grauwe ganzenfamilies langs de Axelse kreek in 2007; Provincie Zeeland/SOVON; 2007

Voslamber, Berend; Aantal broedende ganzen in de provincie Zeeland in 2005; SOVON; 2005

Weber, J.M.; Food selection by adult red foxes during a water vole decline; *Wildlife Biology*; 1996

Weber, J.M., J.S. Meia & S. Meyer; Breeding success of the red fox in relation to fluctuating prey in central Europe; *Wildlife Biology*; 1999

Williams, Byron K., et al.; Analysis and Management of Animal Populations; Academic Press; 2001

Yamaguchi, N. and Macdonald, D.W.; Detection of Aleutian disease antibodies in feral American mink in southern England, *Veterinary Record* 149; 2001

Mayr, E.; Populations, species and evolution: an abridgement of animal species and evolution; Belknap press, Cambridge, Massachusetts; 1970